ఓం

భగవద్రామానుజ చరిత్రం

శ్రీనివాసుని కృప; టిటిడి వారి ప్రోత్సాహము, హైదరాబాద్
పొట్టిశ్రీ రాములు తెలుగు విశ్వ విద్యాలయము మరియు
భక్తాదుల ఆర్థిక సహాయము చే యీ భగవద్రామానుజ
చరిత్రం ముద్రింప బడినది.

రచయిత

బాడాల రామయ్య

Bhagavad Ramanuja Charitram
Published by
Badala Ramaiah, M.A., D.Lit.

with the financial assistance by
T.T.D. Tirupati
and friends

First Edition : 2002

No. of Copies 1000

Price : Rs.150

Computer type setting, designing, printing :
Chanchu Mudranalaya
135, 11th Cross, Jayanagar, Mysore 570 014
Phone : 561558

श्रीः
॥ ॐ सद्गुरवे नमः॥

Man is gifted with the intellect to understand the conditions and meaning of his struggle for existence, and to devise plans and instruments to ensure his success. He wishes to lead his life calmly, peacefully, prosperously in the light of his knowledge of himself and the world. He also considers not merely the immediate results of his actions (कर्म) but even their far-reaching consequences. Such struggle has resulted in the rise of many दर्शनs.

Though all दर्शनs have the same goal, the paths are different and the approach is different. The दर्शनs which have evolved in the later times have tried to find the easier paths, as is the human tendency. In those days itself it was to yield more fruit with less effort, in the easiest way. विशिष्टाद्वैत is one amongst such दर्शनs.

The speciality of the विशिष्टाद्वैत lies in giving the explanation to the contradictory श्रुतिवाक्यs and reconciling them. It holds that the omnipotent, omniscient God created the manifold world out of Himself by a gracious act of will. Both the unconscious matter अचित् and the finite spirit चित् lie in the all inclusive God. It propounds the oneness between the सूक्ष्मचिदचिद्विशिष्टकारणावस्थाब्रह्म and the स्थूलचिदचिद्विशिष्टकार्यावस्थाब्रह्म The relationship between the world and the God as शरीर and शरीरि is the identity of this philosophy. The relationship between the God, who has no physical form, with the world, which has the physical form, is established with the स्थूलारुन्धति न्याय

It considers the created world as, as real as God. All kinds of चेतन and अचेतन objects are mutually different but represent the quality of God who is completely different from them. The necklace, chain, ear-ring, bracelet ----- gold ornaments are quiet different from each other but the under-

lying material in them is gold. Likewise though the world is quite different from the God by its different विशेषणs, the underlying fact in them is God.

God, possessed of infinite number of infinite good qualities (अनन्त कल्याणगुण) is the only Absolute reality. Even when world is withdrawn and its objects are destroyed there remains in God the souls as well as the matter in an undifferentiated homogeneous state.

The शरीर-शरीरि भाव emphasised in this philosophy is the greatest contribution to this world. One can attain or fulfil the aim of one's life through serving this world, which is the शरीर of the God. Serving the humanity, doing any kind of duty, work done for the welfare of the World etc is God's service. One can attain मोक्ष(liberation) through such service.

The philosophy which propogates thus the easiest path has been propounded by भगवद्रामानुजाचार्य.

It is not easy to depict the life history of महायोगिs, since their steps cannot be understood and elucidated by physical thoughts and intellect. Their actions cannot be brought under the logical interpretations and explanation. But Prof. Dr.Ramaiah has taken the challenge boldly and has depicted the life history of रामानुज, with his expertise knowledge and has integrated विशिष्टाद्वैत in this poetic treatise in a lucid simple flowery language. He has dealt it in eighteen chapters naming them with appropriate titles viz. Vinaya vibhuti (विनय विभूति, विभवसंसारि, समयपरीक्षा ....)

भग[1] means treasure, power, fame, श्री[2] immortality, knowledge, वैराग्य vairagya. A person who possesses all these six qualities is called भगवान्.

१. भगः ऐश्वर्यस्य समग्रस्य वीर्यस्य यशसः श्रियः।
ज्ञानवैराग्ययोश्चैव षण्णां भग इतीङ्गना॥
२. सा हि श्रीरमृता सताम्।

Dr. Ramaiah has professed how रामानुज possessed all these qualities in few chapters of this treatise (ch 2, 3, 5 etc). He also establishes the आचार्यत्व[1] of रामानुज who practised what all he preached, and who wrote commentary on the वैदिकमन्त्रs.

The author devotes one complete chapter (9) to explain the total experience of विशिष्ट अद्वैत by रामानुज भगवद्रामानुज sees all other deities, complete world wth its चिदचिद्रूप in the Lord श्रीनिवास[2]. The absolute truth is only one. All other things, paths (शैव, शाक्त etc) are the parts of that one absolute truth, and each is the साधन to attain that. Chapter 10 describes how the multifarious नामरूपs and the अनन्तकल्याणगुणs of the Lord intertwained in this world[3] was perceived by the महायोगि रामानुज

Chapter 16 while dealing with the discussion भगवद्रामानुज had with the जैनगुरु beautifully propounds the philosophy of the विशिष्टाद्वैत wherein the world is considered as, as true as God.[4] And states that God can be perceived and experienced in that form in which the भक्त thinks or imagines the प्रकृति is considered as the doll in the hands of the Lord. Except ईश्वरानुग्रह all efforts of the individual is futile.[5]

Considering the historical and epigraphical evidences the poet has deviated from the traditional history of Ramanuja,[6] in some places for eg. According to the author भगवद्रामानुजs advent to Karnataka is neither out of fear nor out of humiliation caused by the chola king, but it was out of ईश्वरप्रेरण. He came to Karnataka to show the अपौरुषेयत of the vedas to जैनs, who were not agreeable to it. रामानुजाचार्य proved it and convinced the indigenous philosophers and scholars.

---

1. आ + चर् leads the life (आचार्य)
वैदिकमन्त्रव्याख्याकर्ता, आचिनोति हि शास्त्राणि
2. vv. 1-4, 10, 27, 28, 93, 94 etc. P. 106, 110, 120.
3. vv. 31-34, p. 127, v. 37, p. 128
4. v. 24, p.214, vv. 37-41, p. 216-217, p. 220
5. v. 64, p. 220
6. v. 65, p. 220

The poet proves how the authority of श्रुतिवाक्य becomes stronger than the स्मृतिवाक्यs when the contradiction arises between the two, with the incident of Ramanuja[2] allowing the Harijans to enter the temple;-

Harijans who were forbidden to enter the temple in those days were allowed to enter the temple by रामानुज as he saw God in one and all[1]. But this act of him was opposed by the scholars and the traditionalists. रामानुज justifying his act by giving the example of तिरुप्पाणि alvar, says भक्ति plays greater role in giving वर्ण to a person rather than the birth[2]. He says वर्णाश्रमधर्म considered in the श्रुति is quite different from caste considered in स्मृति. So though both श्रुति- and स्मृति are the two authorities to control the human act, श्रुति must be given preference when the contradiction arrises.

Words fail to express the depth of knowledge of the author, his zeal, his painstaking effort, dedication in writing and submitting such a noble book to the society, the easy,free style of his expressions, his skill etc. Undoubtedly this is an asset to the lovers of poetry and to the seekers of knowledge.

मनुष्यत्व मुमुक्षुत्व, महापुरुषसंश्रय are the three rare things to be gotten in the life of a man. Sri. Dr. Ramaiah has blessed me by giving me the opportunity of having महापुरुषसंश्रय, by assigning me this work. I am very much grateful to Sri. Prof. Ramaiah who gave me the opportunity to enjoy the poetry and hence has enriched my knowledge.

With respectful thanks

Dr. K.L.Prasannakshi

---

1. v13-14 p235
1. v25-32 p237-38

The Literary Criterion Centre

Prof.C.D.Narasimhaiah
Director
Prof. C.N Srinath
Associate Director

Dhvanyaloka
Mysore - 570 006
Ph 542944
e-mail
srinath-narasimhaiah @ hotmail com

I have known Professor Badala Ramiah well enough to say he is someone to be reckoned with as other than only a Professor of Telugu in the University That is when we look for creativity I have heard him read out chunks of his own poetical explorations of Sri Krishnadevaraya of the now forgotten Vijayanagara Empire, celebrated in history as King, Patron of learning and himself a man of letters

Then came the life and work of the legendary figure, Sankara, that sheer phenomenon of man of thought and action who expounded the Advaita system of philosophy and established centuries of culture in the four corners of India which he had identified in his travels on foot at a time (8th century) when there might not have been a bullock cart Prof. Ramaiah's recent poetical composition is on Sri Ramanuja, another milestone in the spiritual journey of India, being yet another system of Philosophy - the Visishtadvaita. It was a rare experience to hear the poetical renderings in his sonorous voice, with accompanying vyakhyanas as though he was exemplifying the truth that the poet was the first critic of his own work. This he did by employing a mixture of Telugu, Kannada and English, depending on which was adequate to share his experience with those to whom he was reciting.

I have also been in Professor Ramaiah's debt for parts of my own knowledge of Indian Mythology and fastidious aesthetic concepts like Rupa, Swarupa and Swaswarupa. All these accomplishments, he carries with admirable self - effacement. Our Universities and Advanced Centres of Learning have yet to recognize the rare work of this great teacher, researcher and poet in so important a language as Telugu. But he has found his fulfillment as a Man of Learning and a Susamskrita. I shall cherish my long association with him.

అవధూత దత్తపీఠాధిపతి జగద్గురు పరమపూజ్య శ్రీశ్రీశ్రీ గణపతి సచ్చిదానంద స్వామీజీవారి ఆశీస్సందేశము

కవి దర్శనశీలి.

ప్రతిభా - అనుభూతులు అతని కళ్ళు.

శాస్త్ర సంపత్తిఅతని వెలుగు.

లోకదర్శనం ఆలోకయిత్సృనిష్ఠం, ఆలోకాధీనం.

అందుకే కవియొక్క కర్మ అయిన కావ్యం కేవలం అద్దం కాదు. అది కేవల సృష్టి కూడా కాదు. ఈ రెంటి సమ్మేళన మాత్రమూ కాదు. పరిత్ర శివేతరక్షతికై కవి మననం చేసిన ఉపదేశం ఇందులో రస భావితమై, అంతస్స్రవంతియై, కలిసిపోయి వుంటుంది.

శ్రీరామయ్యగారిలోని కవి పండిన పండైన దశలో వెలువడ్డ భగవద్రామానుజచరిత్రకావ్యంలో యీ లక్షణాలన్నీ నిండుగా నెలకొని వున్నాయి. ఇటీవల యీాయన శంకర చరిత్ర వెలువరించారు. ఇవుడు అంతే భక్తితో భగవద్రామానుజ చరిత్రను చర్వణం చేస్తున్నారు. ఇది ఈ కవి సమదృష్టికి ప్రతీక. సమన్వయ పథ పథికతకు సూచిక.

త్రిమతాలు మతి భేదాలకోసం పుట్టినవి కావని ఆదికాలంలో ఆత్రేయ దత్తస్వామి నిరూపించనే నిరూపించారు. వ్యాసప్రోక్తమైన దత్తపురాణంలో ఆ వివరాలున్నా. సద్గుర్వనుగ్రహ భాక్కులు కాని విద్వాంసులు దాన్ని దాటేసి ప్రక్క దోవలకు పోతూనే వున్నారు. ఆదిగురు దత్తానుగ్రహ విశేషంవల్ల శ్రీరామయ్యగారీ సమన్వయ సారాన్ని అందుకొని, చరిత్రశాస్త్ర దృష్టితో పరిష్కరించి, భక్తితో

భావించి. అనుభూతిలో ముంచి, శిల్ప నైపుణ్యంతో రంగరించి, భగవద్రామానుజ చరిత్రను కావ్యంగా తీర్చిదిద్దటం ఆంధ్రలోక కవితా రసికులకు సౌభాగ్యసిద్ధి. జగద్ధిత కామనతో ఇలా సద్గురు మండలీ భావనా నిమగ్నత యీ కవికి ఆత్మానంద సిద్ధి.

సమన్వయ సారథి సద్గురుదత్తమూర్తి యీ కవికీ, కావ్యారసాస్వాదకులకు. తన తత్త్వాన్ని ఆవిష్కరించుగాక.

జయగురుదత్త.

ఆమోదము

ఆచార్య బాడాల రామయ్యగారు రచించిన "భగవద్రామానుజ చరిత్రం" అనే పద్యకావ్యాన్ని ఆమూలాగ్రం చదివే భాగ్యం నాకు కలిగింది. ఆచార్య రామానుజుల చరిత్రం పరమ పవిత్రం. వారి మతం సర్వసమ్మతం. వారి ఉపదేశం అన్ని కాలాలవారికి ఆచరణయోగ్యమైన మోక్ష సందేశం. నూట ఇరవై సంవత్సరాల సుదీర్ఘమైన వారి జీవనం భక్తజన బృందావనం. నాథముని, యామునులు మొదలైన పూర్వాచార్యులని, వారికి ముందున్న దివ్యసూరులైన ఆళ్వార్లను తన యోగదృష్టిలో దర్శించి, వారి శ్రీసూక్తులని మననం చేసుకుంటూ, తన మహోన్నత సిద్ధాంత సౌధానికి వారి బోధనలనే పునాదిగా వెలార్చిన మహామనీషి, శేషాంశ సంభూతులు, శ్రీరామానుజులు శ్రీరామానుజుల జీవితం, ఆ రామానుజుని(లక్ష్మణుని) జీవితంలా, భగవంతుడైన శ్రియఃపతి కైంకర్యానికే అంకిత మైంది. "అహం సర్వం కరిష్యామి, జాగ్రతః స్వపతశ్చ తే" అని లక్ష్మణుడు తన అన్నతో ఏనాడో అన్నమాటలు కలియుగంలో తిరిగి కార్యరూపాన్ని దాల్చాయి. శ్రీరంగం, కంచి, తిరుమల, మేల్కోట మొదలైన దివ్య దేశాల్లో భగవదర్చామూర్తులకి వివిధకైంకర్యాలని ఆగమోక్తమార్గంలో కొన సాగింపజేసి, భక్తి సిద్ధాంతాన్ని చాటిచెప్పి, కుల, మత విభేధాల వివక్షత లేకుండా అందరూమోక్షావారులే అని త్రికరణశుద్ధిగా బోధించి, అందర్నీ తరింపజేసిన ఆయన చరిత్ర సువర్ణాక్షరాలతో లిఖింపదగింది.

"భవతు మమ పరస్మిన్ శేముషీ భక్తిరూపా" అనే శ్రీభాష్యమంగళశ్లోకంలో ఆయన శ్రీనివాసునికి చేసిన విన్నపం మనబోటి సామాన్యులకి తరణోపాయాన్ని చూపించింది. జ్ఞానం ప్రేమగర్భమై భక్తిగా

మారినప్పుడే అది మోక్షసాధనమవుతుంది. ఇటువంటి భక్తిరూపాపన్న మైన జ్ఞానాన్నే ఉపనిషత్తులు ఉపదేశిస్తున్నాయి. నిర్గుణం, నిరంజనం, నిష్కలం, నిరాకారం అయిన పరబ్రహ్మ, మానవుని సునిశిత మేధా సంపత్తికి ప్రతీకకావచ్చు. కాని, సగుణం, సకలం, సాకారం అయిన అవతారమూర్తి మాత్రమే కష్టాల్లో ఆదుకొని, సేదదీర్చి, మనని ముందుకు నడిపించి, ఇహ-పర సుఖాలని కలిగించగల అపూర్వ శక్తివంతం. ఇది భగవద్రామానుజుల అనుభూతిలో వెల్లివిరిసిన సిద్ధాంతం చిత్తు (సమస్త జీవరాసులు), అచిత్తు (ప్రకృతి)అనే రెండు స్థూలవిభాగాలు గల విశ్వమంతా పరమాత్మకి శరీరం. ఆయన వాటికి ఆత్మ. అంతర్యామి.

మనం ఉండే ఈ ప్రపంచం మిథ్యకాదు. తథ్యం. అసత్యం కాదు సత్యం ఇది అనుభవగోచరమైన యథార్థం. ''సత్య''మైన వస్తువు ''త్రికాలాబాధ్యం'' కావాలన్న నియమం లేదు. నిత్యత్వానికి, సత్యత్వానికి ముడిపెట్టవలసిన అవసరం లేదు. ఈ జగత్తు, ప్రళయ సమయంలో తన నామరూపాలని కోల్పో వచ్చు. అంత మాత్రాన అది మిథ్యకాదు అది సూక్ష్మరూపంలో భగవదాయత్తమై ఉంటుంది. తిరిగి ఆయన సంకల్పించి నప్పుడు, నామ రూపవ్యాకృతిజరిగినప్పుడు ఆవిర్భవిస్తుంది.

తైలధారవంటి అవిచ్ఛిన్నమైన భగవత్స్మృతి సంతానమే ధ్యానం. అందులో నిర్వ్యాజమైన ప్రేమ అంతర్భూతమై ఉంటుంది ఆ అనుస్మృతిరూపమైన ధ్యానమే ఉపనిషత్తులలో ఉపాసన, వేదన, నిదిధ్యాసనం, భక్తి అని వ్యవహరింప బడుతుంది. అలాంటి అనన్య ప్రయోజన మైన, కైంకర్యరూపమైన భక్తిమాత్రమే మోక్షసాధన మవుతుంది. భక్తికి కావలసిన ఏకాగ్రతా రూపవమైన నిరంతరానుసంధానం కొంత క్లిష్ట మని అనిపించినప్పుడు. ''నీవే తప్పనితః పరంబెఱుగ'' అంటూ శరణాగతిని ప్రపత్తిని చేసి భగవంతుని దయని పొందవచ్చు.

భగవంతుడు పర-వ్యూహ-విభవ(అవతార)- అంతర్యామి రూపిగా ఉండి అందీ అందకుండా దోబూచు లాడుతూ ఉంటాడు. అన్నిటికంటె సులభమైన "అర్చ" అనే మరోమూర్తి ఆయనకుంది ఆ రూపంతో దివ్యమంగళ విగ్రహంతో ఆయన ఎన్నో దివ్యదేశాల్లో మనబోటి సామాన్యులకోసమే అవతరించాడు మనకి అత్యంత సన్నిహితమైన అవతారమిది మనం భక్తిని చూపినా, ప్రపత్తిని చేసినా, ఆ అర్చామూర్తికే. **ఇది శ్రీరామజ సిద్ధాంత సారం.**

మన కవివరేణ్యులు ఆచార్య శ్రీ రామయ్యగారు తమ కావ్యరత్నంలో శ్రీ రామానుజ దర్శన సంప్రదాయ రహస్యాలని ఆకళించుకొని ఎన్నో విశేషాంశాలని చక్కగా పొందు పరచారు సులభము, ప్రసన్నము అయిన శైలిలో, తేట తెనుగులో, తేటగీతి, ఆటవెలది, కందం అనే ఛందస్సులనే ప్రయోగించి, తమ లక్ష్యాన్ని సాధించారు

ఈ కావ్యాన్ని చదివేవారికి స్పష్టంగా గోచరించేది శ్రీ రామయ్యగారు చేసిన చారిత్రక పరిశోధన. ఇదొక గొప్ప సాధన. భగవద్రామానుజుల హృదయాన్ని వీరు తమ కావ్యరత్నముకురంలో చక్కగా ప్రతిబింబింపజేశారు నిజానికి రామానుజుల హృదయం రామయ్యకి గాక మరెవరికి అవగతమవుతుంది?

ఇదొక అపూర్వకృషి. అనుపమమైన వాఙ్మయ తపస్సు. శ్రీ భాష్యకారుల చరిత్రకే రామయ్యగారు శ్రీభాష్యం వ్రాశారు తన కృషిలో ఆయన ఘన విజయాన్ని సాధించారు. దీనికి ఆయనని మనసార అభినందిస్తున్నాను ఇక ఈ కావ్యరత్నం యొక్క సౌందర్యాన్ని పలుకోణాలనుండి దర్శించి, అనుభవిద్దాం.

మన కవిగారు కావ్యానికి-

"అఖిల భువన సృష్టిస్థితిహరణ లెవని
లీలగా సాగు, వినత భూతాళిగావ
బద్ధ కంకణుండేవ్వాడా బ్రహ్మము దయ
శ్రీనివాసుగొలుతు శేముషీ ప్రపత్తి "

అని మంగళాచరణం కావించారు. ఇది భగవద్రామానుజుల శ్రీభాష్యం అనబడే బ్రహ్మసూత్ర భాష్యానికి మంగళశ్లోకమైన. "అఖిలభువన జన్మస్థేమ భంగాది లీలే" అనే దానికి చక్కని అనువాదం. 'శేముషీ భక్తి రూపా" అన్న మూల సూక్తిని 'శేముషీ ప్రపత్తి" అని రూపొందించడంలో రామయ్యగారు చూపిన మెలకువ ప్రశంసనీయం భక్తితోపాటు ప్రపత్తినికూడా ఇక్కడే పరికించాలని వారి సంకల్పం. "తస్యవశీకరణం తచ్ఛరణాగతిరేవ" అన్న శ్రీభాష్యవాక్యానికిది చక్కని టీక.

శ్రీశంకరులు, శ్రీరామానుజులు, శ్రీ ఆనందతీర్థులు త్రిమతాచార్యులుగా ప్రసిద్ధులు వారు సుప్రతిష్ఠితం చేసిన అద్వైతం, విశిష్టాద్వైతం, ద్వైతం అనే మతాలు పరస్పరపూరకాలు (mutually complementary) అనే ఉదాత్తమైన విషయాన్ని మన కవిగారు తమ కావ్యం యొక్క ఉపక్రమంలోను, ఉపసంహారం లోను వెల్లడించారు.

"గాలిమేపరి దాలుపు జ్ఞానమయ్యె
గాలిమేలు శ్రీభాష్యకారుడయ్యె
గాలి ఆనందతీర్థమై కాచు జగతి
జ్ఞాన భక్తి కర్మ సముచ్చయాన బ్రతుకు."

కావ్యం ప్రారంభంలోను, పరిసమాప్తిలోను ఉన్నపద్యమిది. జ్ఞాన, భక్తి, కర్మమార్గాలని వరుసగా శంకర, రామానుజ, ఆనందతీర్థులు ప్రచారంలోకి తెచ్చారని, ఈ మూడింటిని సమన్వయించుకోవడంలోనే మన

మనుగడ సఫలమవు తుందని, కవిగారు ముక్తకంఠంతో బోధిస్తున్నారు ఈ సందర్భంలో-

"శ్రీశంకర-రామానుజ-మధ్వాచార్యా అవాతర న్నత్ర
యేకిల సోపానతతిం నిరమాసత ముక్తిసౌధమధిరోఢుమ్"

అనే ఆధునిక కవి సూక్తిని కూడా మనం అనుసంధించుకో వచ్చు. ఈ ముగ్గురు ఆచార్యులు, ముక్తి అనే సౌధాన్ని ఎక్కడానికి ఒక్కొక్కరు కొన్నిమెట్లచొప్పున నిర్మించారని దీని భావం. ఇందులో తర-తమ-చర్చకి అవకాశమే లేదు. సర్వమత సమన్వయదృష్టి ఈ కాలంలో ఎంతైనా అవసరం ఈ దృష్టితోనే రామయ్య కవిగారు తన కృతి ఆద్యంతాల్లో "గాలిమేపరి దాలుపు" ఇత్యాది పద్యాన్ని పొందు పరచారు

శ్రీరామయ్యగారు అత్యంత భక్తిశ్రద్ధలతో భగవద్రామానుజుల జీవితాన్ని అధ్యయనం చేసిన పుణ్యాత్ములు రామానుజుల అవతారరహస్యం, యాదవ ప్రకాశ శిష్యరికం, "కప్యాస" శ్రుతికి రామానుజులిచ్చిన వివరణ, దానికి యాదవప్రకాశులు చేసిన అద్వైత పరమైన సమర్థన, కూరేశ గోవిందాదులు శిష్యులుగా చేరడం, చోళరాజ నిగ్రహం, రామానుజులు కర్ణాటక రాజ్యాన్ని చేరుకోవడం, మేల్కోటలో హరిజనులకి దేవాలయ ప్రవేశాన్ని ఆయన కల్పించిన సాహసోదంతం, వాళ్లని "తిరుక్కులజులు" (తిరుక్కులత్తార్) అని ఆయన పిలవడం, బిట్టి దేవుడనే జైన చక్రవర్తిని "విష్ణుదేవుడుగా మార్చడం, శ్రీవైష్ణవమతవ్యాప్తికి సింహాసనాధి పతులు 74మందిని నియమించడం, దేవాలయాల్లో ఆగమ పూజావిధానాన్ని నెలకొల్పడం, 'భక్తి'మార్గోప దేశం, దివ్యప్రబంధమనబడే ఆళ్వార్ల సంప్రదాయాన్ని పునః ప్రతిష్ఠించడం-ఇలా ఎన్నో చారిత్రక విశేషాలని రామయ్యకవిగారు వివృతం చేశారు. తమ కున్న అగాధమైన పాండితీ ప్రకర్షని ఆవిష్కృతం చేశారు.

భగవద్రామానుజులు ఎంత గొప్ప వేదాంతియో అంతకు మించిన సాంఘిక విప్లవ కర్త. హరిజనదేవాలయ ప్రవేశాన్ని కల్పించడంలో ఆయన మహాత్మాగాంధిమొదలైన నాయకులందరికీ మార్గదర్శకులు. వర్ణాశ్రమ వ్యవస్థ ఎంతో తీవ్రంగ పాటింపబడే ఆకాలంలోనే ఆయన ఎంతో ఆత్మవిశ్వాసంతో, దీనజనోద్ధరణ సంకల్పంతో, ఈ కార్యక్రమాన్ని చేపట్టారు. ''అంత్యకులజుణ్ణికూడా తన గుండెలకి హత్తుకొన్న రెండవ రాముడు రామానుజులు'' అని శ్రీవివేకానందస్వామి అన్నమాటలు ఈ సందర్భంలో గుర్తింప దగ్గది. తిరుక్కోట్టియూర్‌లో గుడి గోపురాన్నెక్కి, తిరుమంత్రార్థాన్ని కుల, మత విచక్షణ లేకుండా అందరికీ ఉపదేశించిన విశాల హృదయుడు, అపారకరుణామయుడు శ్రీరామానుజులు. ఇలాంటి విషయాలెన్నిటినో శ్రీరామయ్యగారు తమ కావ్యంలో పొందుపరచారు. ''జాతికంటెను ఘనము సచ్ఛీలము; కులము కంటె ఘనము గుణము''(పు.155) అనే పంక్తుల్లో ఆయన భగవద్రామానుజుల ఘనతని వివరించారు. ఇక కావ్యగుణాలు చెప్పాలంటే ఏపద్యాని కాపద్యమే నిదర్శనం.. మనకవిగారు వర్ణనల్లో సిద్ధ హస్తులు. కేశవ సోమయాజి, కాంతిమతి కన్న కలని కవి వర్ణించిన తీరుని తిలకించండి.

అలల తరగలనురుగులే యాయనంత
కోటి ఫణి ఫణవ్రాతమ్మై,గుణగణాన్వి
తస్వరూపంబునై దిశదశల వెలుగు
వేయి పడగల కాంతి యా దోయిఁగలిసె.

నాల్గు చేతులు రెండయ్యె, నల్లనయ్యె
భువన మోహన మూర్తియై ముందు నిలిచి
చేతి లీలారవిందాన శిరము దువ్వ
భల్లటంచును తెల్లగాఁదెల్లవారె. (పు.4; ప.6,7)

తిరుమల శ్రీవేంకటేశ్వర వర్ణనలో కవి, తన సహజ భక్తి సుధని రంగరించారు.

"నాగ భోగియై బిల్వార్చనంబు తల్లి
తల్లిగ తిరుమజ్జన మాశ్రితజన కోటి
గావ వైష్ణవ శంఖచక్రాల తోడ
నటనె నారాయణుండు ప్రత్యక్షమయ్యె (పు.150. ప.118)

శ్రీనివాసుని అవతార రహస్యాన్ని మనకవి విప్పుతం చేసిన పద్ధతిని గమనించండి.

ఆ వె "నలువ ధేనువై, శివుడె వత్సమ్ము కాగ
వచ్చి విరహ వాల్మీకిపై పాలుసురియ
మేల్కొనుచు మింటి రాకన్నె మేన్పులకలం
గట్టుపడె కట్టెదుట పద్మకై తపించె." (పు.149.ప.112)

శ్రీనివాసుడు "విరహ వాల్మీకి"యట. విరహంతో పుట్టలో కూర్చున్నాడు కాబట్టె. 'ఆకాశరాజుకుమార్తె' అనడానికి "మింటిరాకన్నె" అని చక్కని తెనుగుసేత. శ్రీనివాసుడు దేనికి కట్టుబడ్డాడు? పద్మావతి మేనిపులకలకట. ఎంత చక్కని వర్ణన.

భగవద్రామానుజుల మహాప్రస్థానాన్ని కవిరాజు రామయ్య ఎంతో జాగ్రత్తగా, కరుణరసోద్దీపకంగా వర్ణించారు. ఇది చదివిన సహృదయుడు కంట తడిపెట్టక మానడు.

"ధర్మోమేష్టః యని దివి
మార్మికముగంబలుక రంగమందిర మెల్లన్
మార్మ్రోగె, యతివరేణ్యుడు
నిర్మలమౌ యోగ గరిమ నిక్కంబెరిగెన్" (పు.251,ప.37)

"పక్వజీవి రామానుజ ప్రభు శిరంబు
సహజు గోవిందునురమున, చరణ యుగళి
ఆంధ్రపూర్ణునూరు ద్వయి నాశ్రయింప
చూపులా రంగనాథుని చూపులఁబడ" (పు.254, ప.56)

"చూపులా రంగనాథుని చూపులఁబడ
ఊర్పులా శేష తల్పుని యూర్పు కాగ
హరిహరీ, యని శిష్యులేయడల, గాలి
తెరలుపైబడఁ దలచె దాశరథి హరిని" (పు.255,ప.64)

కవిగారి శైలి ప్రసాదగుణ బంధురం, మాధుర్య సుందరం వైదర్భికి ఆట పట్టు. మచ్చున కొక పద్యం -

బాల గోపాల మురళినిఁబ్రస్తుతింతు
రాసకేళీ విలాసునిఁ బ్రణుతి సేతు
శ్యామసుందర మూర్తినే సంస్మరింతు
భువన మోహన స్వామినే పూజసేతు (పు 147,ప 97)

శ్రీరామయ్యగారు గొప్ప ప్రతిభా శాలి వశ్యవాక్కు. ఆయన "ధనుర్దాస" శబ్దానికిచ్చిన వ్యుత్పత్తిని గమనించండి -

"రంగనాథుని కనుబొమ్మల చెలువంబు
తప్పత్రాగుటచే ధనుర్దాసువైతి" (పు.166,ప.60)

మన కవిచంద్రుడు శ్రీవైష్ణవ సాంప్రదాయిక రహస్య విజ్ఞాత. రామానుజుల ప్రియశిష్యుడు పిళ్లాన్. అతణ్ణి ఆయన తన "జ్ఞాన పుత్రునిగా" స్వీకరించారు. అతనిచేత తిరువాయ్‌మొళికి మొట్టమొదటి మణిప్రవాళ వ్యాఖ్యానాన్ని వ్రాయించారు. దానికి "ఆరాయిరప్పడి"అనిపేరు. రామానుజులకి దాశరథి "దండ"మని, కూరత్తాళ్వార్ "ధ్వజ"మని ప్రసిద్ధి.

ఇటువంటి సునిశిత సూక్ష్మాంశాలని కూడ రామయ్యగారు తు.చ.తప్పక పేర్కొనడం, సంప్రదాయజ్ఞులకెంతో సంతృప్తిని, ఆనందాన్ని చేకూర్చుతుంది.

ఇక మనకవిగారు ప్రయోగించిన ఉపమ, స్వభావోక్తి మొదలైన అలంకారాలు ఔచితీ సుందరాలు రామానుజులు తమగురువు యాదవప్రకాశులమ్రోల, భక్తితో 'అరటిగెలరీతి''(పు.12) మోకరిల్లారట. ఇది ఎంత సహజమైన పోలిక.

కూరేశ దంపతులు కీకారణ్యంలో ప్రయాణం చేస్తున్నారు. ఆ అడవిని కవిగారు వర్ణించిన పట్టు ఎంత స్వభావోక్తి బంధురమో చూడండి -

అది భయంకరారణ్యంబు, నహిమృగాళి
సంచరించెడి సమయమాసన్నమయ్యె
మబ్బుమెఱుపులు మార్గపు మలుపు దెలుప
గుండెలు ''పికో పికో''మని కొట్టుకొనగ (పు 78,ప.46)

ఇవి కాక, ''కన్నుకుట్టడం'',''బిక్కుబిక్కున''మొదలైన నుడికారాలు,''కంచె యే చేను మేసిన'', ''దీపమున్నపుడే యిల్లు చక్కబెట్టుకోవడం'', '' ఎవరిపుణ్యంవారిది'' , ''లేనివారుత్యజించిన లేదు సుఖము'', ''అందరికి గాని విద్య హాస్యాస్పదంబు''వంటి జాతీయాలు, సామెతలు, సూక్తులు ఈ కావ్యంలో పదే పదే దర్శనమిస్తాయి.

ఉదాత్తమైన తత్త్వాన్ని మనసుకి హత్తుకొనేట్లు చెప్పడంలో కవీంద్రులు రామయ్యగారు దిట్ట. శైవం, వైష్ణవం, శాక్తం-ఇలా ఎవరికిష్టమైన మతాన్నివాళ్లు అనుసరించవచ్చు. అయితే, వచ్చే పేచీ ఎక్కడంటే, ''నీమతంవట్టి దండుగ, నా మతమే శ్రేష్ఠం'' అని పోల్చి చెప్పడంలోనే. దీన్ని కవిగారు చెప్పిన విధానం చూడండి -

"నా జనని పతివ్రతయన్న నయము, వాని
మాతృభక్తి ప్రశంసార్థమౌ, పరులకు
కాని, నీ తల్లి కాదన్నఁగలత పుట్టు." (పు 176,ప 8)

ఇది స్థాలీ పులాక న్యాయంగా నేను చేసిన కావ్య విశ్లేషణ. రామయ్యగారి కృతి, వారి అగాధమైన భావనాఖనిలో ఉద్భవించి, వారి రసననికషంపై సానదీరిన బహుముఖమైన అమూల్యవజ్రం కాన్పుసుంత కవిగారికి భగవద్రామానుజుల పట్లగల భక్తి శ్రద్ధలతో గుబాళిస్తోంది.రామయ్యగారు జ్ఞానవృద్ధులు, వయోవృద్ధులు, రససిద్ధులు ద్వైతాద్వైత విశిష్టాద్వైతాది సంప్రదాయ సేవధి వారికి ఆచార్యానుగ్రహము, భగవదనుగ్రహము పుష్కలంగా ఉన్నాయి లేకపోతే ఇటువంటి శాంతరసప్రధానమైన లోకోత్తరమైన కావ్యం వ్రాయడం వీలుకాదు. దీనికి "ఆమోదాన్ని" వ్రాసే అదృష్టాన్ని నాకు కల్గించిన కవిగారికి కృతజ్ఞతలు తెలియ జేస్తున్నాను

శ్రీనివాసుడు మనకవిగారికి సుదీర్ఘమైన ఆయుష్షుని, చక్కని ఆరోగ్యాన్ని, సుదృఢ శరీర పాటవాన్ని, ప్రసాదించి మరిన్ని ఉత్తమరచనలని చేసే శక్తిని అనుగ్రహించాలని మనసార ప్రార్థిస్తున్నాను

డా. ముదుంబై నరసింహాచార్య
ఫ్లాట్ 17, పి ఏ అపార్ట్‌మెంట్స్
96, లస్ చర్చ్ రోడ్, మైలాపూర్, చెన్నై-4

ఇది సత్యదర్శనం

'మోక్షసాధన సామగ్ర్యాం భక్తిరేవగరీయసీ'

- అని చెప్పిన ఆదిశంకరుల వాక్యాన్ని అక్షరాల ఋజువు చేసిన అవతారపురుషులు భగవద్రామానుజులు.

ఆ మహాత్ముని జీవితాన్నిఅత్యంత హృద్యంగా పద్యకావ్యంగా మలచారు సత్కవి శ్రీ బాడాల రామయ్యగారు.

ఈ గ్రంథాన్ని ఆద్యంతం పఠించి అపరిమితానందాన్ని అనుభవించాను. భారతీయమైన విభిన్న తాత్త్విక ధారలను ఎటువంటి సంయమన, సమన్వయ, ధోరణిలో పరిశీలించి వాటి లక్ష్యశుద్ధిని స్పష్టపరచాలో ఈ గ్రంథం ద్వారా తేట పరచారు. నిజానికి ఇది తాత్త్విక రచన.' దానిని కావ్యంగా తీర్చిదిద్దడం ఒక కత్తిమీది సాము. ఆ సాములోని సామర్థ్యాన్ని ఇదివరకే జగద్గురు ఆదిశంకరుల చరిత్రలో నిరూపించుకున్నారీ రచయిత. మళ్ళా ఇందులో పునః ప్రతిష్ఠించారు

మహానుభావుల చరిత్రలను స్వసిద్ధాంతానికి ఎక్కడ వ్యాఘాతం కలుగు తుందోననే భయంలో అనేక భ్రాంతులతో కథలుగా మలచి ఉంచడం పరిపాటి.

కానీసమగ్రమైనవైదికసిద్ధాంతావగాహనఉన్న శ్రీరామయ్యగారు ఆ భ్రాంతులను నిష్పాక్షికంగా ఖండిస్తు, రామానుజుల వారి ఔన్నత్యానికి ఎటువంటి భంగమూ. వాటిల్ల కుండా ఔచిత్యాన్ని పాటించారు.

హృదయాన్ని ద్రవీకరించే రామానుజుల భక్తి వైభవాన్ని పలు తావుల ప్రత్యక్షీకరించి పఠితను రసానంద పదవిహారణ చేయించారు.

'తపము కంటె భక్తియే గొప్ప తత్త్వమంచు - ధర్మమున కంటె దయయే ప్రధాన మంచు - వ్యక్తికంటె సంఘమె ముక్తి ' పథమటంచు...

శంకరులకంటె సులభుడై...' విరాజిల్లిన దార్శనికునిగా రామానుజుని వ్యక్తిత్వ సిద్ధాంతాలను సూటిగా దర్శించి ప్రదర్శించారు.

ఆదిశంకరుల చరిత్రను వ్రాసిన రామయ్యగారు అందులో చెప్పినవాటికి విరుద్ధంగా ఇందులో ఏమీ వ్రాయలేదు. ఇది కూడా వీరి స్పష్టమైన నిశ్చితావ గాహనకి తార్కాణం.

ఏమిహాత్ముని ఔన్నత్వం ఎక్కడ ఉందో అక్కడ దానిని పసిగట్టి పట్టుంకట్టడమే కర్తవ్యం. ఆ కర్తవ్యమే ఎప్పుడైనా సరే సత్యాన్ని సాక్షాత్కరింపజేస్తుంది. ఈ సమన్వయశక్తే ప్రస్తుత హైందవ (భారతీయ) సంస్కృతికి చాలా అవసరమైన బాధ్యత. ఆ బాధ్యతను చాలా సమగ్రంగా నిర్వహించారు బ్రహ్మశ్రీ రామయ్యగారు.

చోళరాజు వ్యవహారంలో గానీ, తిరుమలలో రామానుజుల వైష్ణవ ప్రతిష్ఠాపనలోగానీ శ్రీ రామయ్యగారు చిత్రీకరించిన విధానం చారిత్రక నేపథ్యంతో చకచ్చకితం చేశారు.

వామాచారాది తంత్రాల ప్రాబల్యాన్ని తగ్గించి సాత్త్విక భక్తిని సమాధాన పరచిన యతీంద్రుల ఔదార్యన్ని కూడా ఇందులోచూడ వచ్చు.

అలాగే అవైదిక మతఖండనలో రామానుజులు ప్రజ్ఞ కనబరచి... 'శ్రుతి పురాణ శాస్త్ర చోదిత ధర్మమే శ్రీహరియని జగతి ఋజువొనర్చిన' వైనం కూడా గమనార్హం.

రామానుజుల తిరుమలయాత్ర, వంటి ఘట్టాలు రసరమ్యాలై హృదయాన్ని ఆర్ద్రం చేశాయి.

'హరియే నారాయణియై. హరినిం గూడగ త్రినేత్రుడని మన యాళ్వారులె కీర్తించిరి. గిరి శంకర నారాయణుడె మమ్ము కరుణయసదా' - వంటి పద్యాలలో నిష్పాక్షిక సత్యదర్శనం తత్పూర్వాచార్యుల వాక్యాల నుండే ఉదహరించడం ప్రశంసనీయం.

విమతస్థుల దాడిలో క్షుభితమైన హైందవమతం కోసం రామానుజులు పడ్డవేదన, యోగమార్గాన చేసిన యానం, వారి మతనాదాలలో కూడా నారాయణ చైతన్య ప్రసరణమే ప్రతిధ్వనించడం... అత్యంత రసవంతాలు .

ఏక బిగిన చదివించే లక్షణం ఉన్న శైలితో - కావ్యరచనకీ, తాత్త్వికవివరణకీ సముచితమైన ఛందస్సుల ఎంపికతో - వాటినికూర్చిన సౌలభ్య పదజాలంతో - ఉత్తమ శ్రేణి కావ్యనిర్మాతగా మహోన్నత రూపంలో సాక్షాత్కరించారు శ్రీరామయ్యగారు.

'ఉపనిషద్రాఘవం' వంటి ఎన్నో గంభీర రచనలను అందించిన వీరి తాత్త్విక హృదయం ఇంతటి ఉదాత్త గ్రంథాన్ని వెలువరించడంలో అబ్బురమే మీలేదు.

ఇంతటి గ్రంథానికి అభిప్రాయం వ్రాయడానికి నాకేమి అర్హత? కేవలం వారి సౌజన్య, అవ్యాజ వాత్సల్యం దప్ప.

ఈ సద్గ్రంథంలో నాకూ ఒక మూలస్థానం దొరకడం నా పురాకృత సుకృతం.

ఈ గ్రంథ పఠనంలో ధన్యుడయ్యాను,

మన సనాతన మతసిద్ధాంతాలను ఈ వైఖరిలో సమన్వయించే ఇటువంటి మహాత్ములు పరిశీలకులకందరికీ మార్గదర్శకులు.

ఇతి శమ్ -

బుధజనవిధేయుడు

సామవేదం షణ్ముఖ శర్మ

ఋషిపీఠం- భారతీయ మానస పత్రిక సంపాదకుడు

హైదరాబాద

28.5.02

Kuppa Venkata Krishna Murthy
Editor Bhaktimala
Vidyadhikari
Avadhoota Datta Peetham
Sri Ganapati Sachidananda Ashram
Datta Nagar, Ooty Road, Mysore - 570 025
Tel. 0821-486 486, 480 424 Extn : 214
Fax : 0821-487487
Email : front office.dattapeetam com

అనుశీలనము

ఆచార్య శ్రీబాడాల రామయ్యగారు కవిమాత్రుడైతే ఈ కావ్యం ఇలా కొత్తవెలుగుల కొలనై నిలిచేది కాదు.

ఫోటోగ్రఫీ గూడా ఒక కళే, కాని సజష్టివ్ స్పార్క్ గల చిత్రలేఖన కళను, ఫోటోగ్రఫీని, ఒకే గాటన కట్టలేం. సజష్టివ్, సందేశ ప్రదమన్నా, పెద్ద భేదం లేదు. శ్రీరామయ్యగారి నూతనకావ్యం - భగవద్రామానుజ చరిత్రం - ఈ కోవకు చెందుతుంది.

భగవద్రామానుజుల జీవితమే మానవజాతికొకసందేశమై వుండగా, కొత్తగా యీ కవి యిచ్చే సందేశమేమిటి? కొత్తగా యేమీ యివ్వడు. కొన్ని అభినివేశాలు చారిత్రక సత్యాలను విస్మరించగా, మరికొన్ని ఆవేశాలు అతిపుత్రప్రేమ గల చింపాంజీల వలె నాయకపాత్రను నలిపివేయగా, యీ కవి పక్షపాత స్పర్శ లేని చారిత్రక మానదండం ధరించి, సమన్వయ సులోచనం ధరించి, అలనాటి అసలైన సందేశాన్ని ఆవిష్కరిస్తాడు - అంతే! ఐతే ఆ పనిని శిలా శాసనాల చిట్టాగా, శాస్త్రచర్చల కోలాహలంగా, నడపడు. రసాప్లావితంగా నిర్వహిస్తాడు. కవి గదా రామయ్యగారు!

అందుకే - భగవద్రామానుజులు చోళరాజభీతులై కర్ణాటభూమికి పలాయితులయ్యారంటే, రామయ్యగారి గుండె కందిపోతుంది. ఇక ఆయనలోని చారిత్రకుడు విశ్వవిద్యాలయాల గ్రంథాలయాలలో నిద్రలు

లేనిరాత్రుల గడుపుతాడు. ఈ క్రిమిరంఠ చోళుడెవడా అని కాలగాలాల శాసనాల వెంట పరుగులు తీస్తాడు. క్రిమికంఠ చోళుడనే పేరేశాసనాంలో ఎక్కడా లేదనీ, అసలు చోళరాజులు శివాభిమానులైనా విష్ణుద్వేషులు కాదనీ, నిగ్గు తేలుస్తాడు. ఐతే భగవద్రామానుజులు మేలుకోటకు ఎందుకు చేరినట్లు? మేలుకొలుపు కొరకే, వేదవిముఖులైన జైనుల మేలుకొలుపు కొరకే - అని రామయ్యగారు దర్శించ గలుగుతాడు. నిరూపించ గలుగు తాడు. రసమయంగా ప్రతిపాదించ గలుగుతాడు. అందుకే యీతని రామానుజుడు వాదవావదూకులైన జైనుల సభలో -

ఓడు గెలుపుల మాటయే ఊహ రాదు
మాట మాయ మంత్రంబులే మాకు లేవు
అప్పుడిప్పుడే గాక యెల్లప్పుడెల్ల
నిండు నొక్కనిం గొలుచు దాసుండ నేను (పేజీ203 - పద్యం22)

అనగలుగుతాడు. అక్కడితో ఆగక, ఆ పై పద్యంలో

వాదమే గాని జల్పమీ పట్ల లేదు
శైవ శాక్త తత్త్వమొకింత భావమెరిగి
జైన తీర్థంకర శ్రేణి సత్యమెరుగ
సాధువుల గొల్వ వచ్చు వైష్ణవ భటుండ

అని గూడా అనగలుగుతాడు. అని అందరి హృదయాలూ దోచుకొని, సంస్కరించి, వారిలో అంతర్యామిని తాను దర్శిస్తూ వారిచేత దర్శింప చేయగలుగుతాడు.

ఈ ఘట్టం చదివాక మనకు ఈయన రామయ్యగారి రామానుజుడు కాదనీ, అసలైన అలనాటి భగవద్రామానుజుడనీ, తృప్తి కలుగుతుంది. నాయకపాత్ర వీతకళంకమై వెలుగుతుంది. అది రామయ్యకవిగారి తపనకు, తత్త్వదృష్టికి, ఫలం. వాదాల ఆర్భాటాలు లేకుండానే, యీ కావ్యంలో యిలాంటి నూతనావిష్కరణలెన్నో చేశారు రామయ్యగారు.

మరొక ఉదాహరణ మనవి చేస్తాను.

తిరుమలలో గలదైవమెవరని శతాబ్దాలుగా చర్చ జరుగుతూనేవుంది. సంప్రదాయకంగా వస్తున్న రామానుజచరిత్ర గ్రంథాలలో యీ ప్రసక్తిగల ఘట్టం వొకటి వుంది. ఆ స్వామి యెవరనే వాదం తెగక, చివరికి వారంతా ఒక ఒప్పందానికి వచ్చారట. విష్ణు చిహ్నాలయిన శంఖ చక్రాలను, శివ చిహ్నాలయిన శూల డమరుకాలనూ, దేవీ చిహ్నాలైన శుక పద్మాలను, గుహ చిహ్నాలయిన శూల మయూరాలను, గర్భగుడిలో వుంచి, తలుపులు వేసేసి, ఎవరికి వారు ధ్యానిస్తూ వుండి పోవాలి. మర్నాటి ఉదయం తలుపులు తీసేసరికి స్వామి చేతులలో ఏ చిహ్నాలు వుంటే దాన్ని స్వామి యొక్క అసలు తత్త్వాన్నినిశ్చయించుకోవాలి. ఇదీ ఒప్పందం దీని ప్రకారం అంతా ధ్యానంలో వుండగా రామానుజులు యోగబలంతో సర్పంగా మారి గర్భగుడి తూములోనుంచిలోపలికిదూరి స్వామిచేతులలో శంఖచక్రాలను అమర్చారనీ, మర్నాడు తలుపులు తీయగా, అందరూ స్వామి విష్ణువే అని అంగీకరించారనీ - ఆ కథ చెపుతోంది.

ఇది శ్రీరామానుజులయోగశక్తినీ, ఆదిశేషత్వాన్ని, వ్యక్తంచేస్తోందని ఆ కథకుల ఆశయం. అది రామానుజులకు వంచకత్వాపాదకం కాదా? అని శ్రీరామయ్య గారి ఆవేదన. అదీగాక అది రామానుజులకంటే బహు ప్రాచీనులు, రామానుజులకు ఆదరణీయతములు, అయిన ఆళ్వారులు చేసిన ప్రసంగాలకు విరుద్ధంగా లేదా? అని శంక, అందువల్లనే ఈ కవి యీ ఘట్టంలో అక్కడిదాకా వచ్చి, అలా మెలికలు తిరిగి, క్రొత్త సమన్వయం చూపిన రీతి చారిత్రక సమ్మతంగా మాత్రమేగాక, రసరమ్యంగా గూడా వుంది. దయచేసి ''సాక్షాత్కార'' ఖండికలో యీ ఘట్టాన్ని పరిశీలించండి. ఇక్కడి పద్యాలలో కొన్ని సాక్షాత్తుగా ఆళ్వారుల పాశురాలకు ముక్కకు ముక్క అనువాదాలు.

ఇలాంటిదే మరో ఘట్టం - తురుష్క రాజ్యంలో వున్న ఉత్సవ విగ్రహాలను శ్రీరామానుజులు స్వయంగా వెళ్ళి, తెచ్చి, మేలుకోటలో వుంచటం! తురుష్కులు దాడి చేసి, యీ విగ్రహాలను దొంగిలించుకు పోగా, పరాజితులైన కర్నాటక రాజులు అసమర్థులు కాగా, శ్రీరామానుజులు స్వయంగా వెళ్ళి, తురుష్కరాజపుత్రి దగ్గరనుంచీ ఆ విగ్రహాలను తెచ్చారనీ, అందువల్లే యీ నాటికీ మేలుకోటలోని చెలువ నారాయణస్వామి ఆలయంలో తురుష్కపుత్రి పూజలందుకొంటోందనీ - సాంప్రదాయిక కథ చెపుతోంది.

కథలో దోషం లేదు కానీ, రామానుజులు ౧౧,౧౨ శతాబ్దాలవారు. వీరి నిర్యాణమే ౧౧౩౭ ప్రాంతం. తురుష్కుల ప్రప్రథమ దక్షిణ భారత ప్రవేశం ౧౩౧౦ ప్రాంతంలో! ఇది చారిత్రకసత్యం. ఇది శాసన నిరూపితం. కాగా, రామానుజుల కాలానికే కర్ణాటక రాజులు తురుష్క పరాజితులయ్యారని చెప్పటం ఎలా కుదురుతుంది? మేలుకోటలో యీనాటికీ జరుగుతున్న బీబీ పూజకు మూలమే లేదనటం ఎలా కుదురుతుంది? ఇక్కడ రామయ్య కవిగారి ప్రతిభతో పాటు దర్శనం గూడా పనిచేసి, అద్భుతమైన సమన్వయం చూపింది. ''సమయ పరీక్ష'' ఖండికలో ౯౫వ పద్యం నుంచీ ఖండికాంతం వరకు పరికించండి.

ఈఘట్టంలో చారిత్రకాంశాల సమన్వయం మాత్రమేగాక, భగవద్రామానుజుల ప్రేమమయమైన ఆత్మతత్త్వము, సర్వత్ర సమదర్శన ప్రవణత్వము, పరగుణ పరమాణు పర్వతీకరణ శీలము, మొదలైన విశిష్ట గుణసంపద మణిమయ కాంతులను వెదజల్లింది.

సంప్రదాయమాత్రాభినివిష్టమతులకు యీ నూతన సమన్వయాలు రుచిస్తాయో, లేదో, నేను చెప్పలేను గానీ, వివృతహృదయులకు, సత్యాన్వేషణ పరాయణులకు, ఉత్తమశ్లోకుల ఉదాత్తతాహానిని హర్షించనివారికి, యివి ఆమోదయోగ్యాలవుతా యనటంలో సందేహం

లేదు. కనీసం యీ దిశలో సరికొత్త పరిశోధనను రేకెత్తించినా, యీ కవి కృతార్థుడే అని నేను భావిస్తాను.

ఇంతకూ ఇలా, ఈ కావ్యంలో రామయ్యగారి సమన్వయశక్తి, కల్పనా రహిత చరిత్ర, సత్యాధారిత నాయక పాత్రోన్నయనశక్తీ, [illegible] అవసరమైన సమయాలలో మెరుపులీనుతుండగా, మరో వంక [illegible] కవితాత్మ ప్రసన్నశారద తరంగిణియై అనుస్యూతంగా [illegible] సాగిపోతూనే వుంది. కేవలం ఆటవెలది, తేటగీతి, కందాలను మాత్రమే తనకు హద్దులుగా పెట్టుకోవటంవల్ల యీ కవి తనచేతులకు తనే [illegible] వేసుకొన్న గుర్తుల అక్కడక్కడా మనకు కనిపిస్తాయి. దాన్నిమించి, కావ్యంలో అనుపదమూ వచ్చే బ్రహ్మవిద్యా చర్చలు ఎక్కడికక్కడ రక్షకభటులై, కవితా "ట్రాఫిక్కు" ను నియంత్రించటం గూడా కనిపిస్తూనే వుంటుంది. కాని, ఆ చర్చా ఘట్టాలలో కవి తీసుకున్న జాగరూకత శాస్త్ర సిద్ధాంత వేత్తలకు పరిపూర్ణమైన తృప్తిని కలిగిస్తుంది.

ఎంతైనా కవి కవే. ఆర్ద్రమైన కవిహృదయం శుష్కమైన వైరాగ్యాన్ని ఎంత మెచ్చుకున్నా, ఏదో ఒక మూల అధిక్షేపించకుండా వుండలేదు. రామయ్యగారికి భగవద్రామానుజుల వైరాగ్యాన్ని ఎత్తిపొడుస్తూనే, ఆకాశాని కెత్తి నిలుపగల చక్కటి సన్నివేశం దొరికింది.

భగవద్రామానుజులు నిరంతర సంప్రదాయ బద్ధమతిని, పతిసేవామాత్ర సక్తను, తన ధర్మపత్నిని, ఒకానొక భక్తి ధర్మవ్యత్యయ సందర్భంలో కినిసి పరిత్యజించిన సన్నివేశం "విశ్వసంసారి" ఖండికలో ౫౪ వ పద్యంలో వుంది. అక్కడ కవి తన కథానాయకుడి పక్షానే మాట్లాడాడు. నిజానికి అక్కడితో ఆ ఘట్టం ముగిసింది. ఏ గ్రంథంలోనూ మళ్ళీ ఆ ప్రసక్తి లేదు.

కానీ కవి హృదయంలోని కలతను కర్ణాటక ప్రాంతీయ జనశ్రుతి ఒకటి ఆదుకొంది. ఆదుకొని ''అంతర్యామి'' ఖండానికి రసమయమైన కొసమెరుపును సంతరించి పెట్టింది.

శ్రీరంగంనుంచీ కర్ణాటక రాష్ట్రానికి పయనమై వెళుతున్న భగవద్రామానుజులకు, దారిలో ఒళ్ళుతెలియని జ్వరం వచ్చింది. ఒక వామాచారదేవి ఉపాసకుల గ్రామంలో బసచేయవలసి వచ్చింది రామానుజులకు దేహస్పృహ లేదు. ఇంటి యజమాని ఊళ్ళో లేడు. ఇంతలో ఎలా వచ్చిందో ద్రవిడదేశపు పెద్దముత్తైదువొకామె ఆ యింటి యిల్లాలి దగ్గరకు వచ్చి, ఒక రోజు యీ మహాయతిని సేవించుకొనే భాగ్యం యిమ్మని ప్రార్థించి, ఆమె సమ్మతి పొందింది. తెల్లవారే సరికి యతికి జ్వరం తగ్గింది. ఆ సాధ్వి ఒళ్లు కాలే జ్వరంతో బయటకు వచ్చి, రామానుజ పరివారంలో వున్న ఆంధ్రపూర్ణుడనే శిష్యుణ్ణి పిల్చి - ''నాయనా! నా అంతిమ సంస్కారం నువ్వే చెయ్యి'' అంటూ ప్రాణాలు వదిలింది. అప్పుడు రామానుజులకు మేనల్లుడగు దాశరథి ఆమె తనమేనత్త అని, భగవద్రామానుజుల పూర్వాశ్రమ ధర్మపత్ని అనీ, గుర్తించి నిశ్చేష్టుడయ్యాడు.

ఎవరిలో ఏ శక్తి వుందో, ఎవరిది ఉపాసనా మార్గమో, స్వామి ఎవరికే సిద్ధిని చేతికందిస్తాడో, మనమెవరం నిర్ణయించటానికి? రామానుజస్వామివారు ధర్మపత్నిని పరిత్యజించి, సంన్యాసం స్వీకరించి, జగద్గురువులయ్యారు. ఆ పతివ్రత తన వ్రతాన్ని పరిత్యజించక, పతినే ఆరాధించి, అంతిమ ఘడియలలో పతిసన్నిధికి చేరింది. భర్తగారి నియమాలకు భంగం కలుగకుండా ఆయనను సేవించి, ఆయన అపస్మృతిలో వుండగానే ఆయన ప్రాణసంకటాన్ని తననెత్తిన వేసుకొని, నిండు సుమంగళిగా, ఆనందంగా, ప్రాణత్యాగం చేసింది. భగవద్రామానుజులు నిర్లిప్తులై ఆంధ్రపూర్ణుణ్ణి ఆశీర్వదించారు. సర్వాంతర్యామి చేసిన యీ అద్భుత లీలతో, ఉపాసనామార్గసమన్వయంతో, ''సర్వాంతర్యామి'' ఖండిక ముగిసింది.

ఇక రామయ్యగారి పలుకుబడిలోని రసస్రావితను గ్రహించే పనిని పాఠకులకే వదలివేస్తున్నాను. ఉదాహరణలిచ్చి విసుగు కలిగించను. చాలా దశాబ్దులుగా కర్ణాటక రాష్ట్రంలో స్థిరపడి వుండటంచేత అక్కడక్కడ కన్నడ యాస కనిపించినా, అది గూడా ఒక సందర్భోచితిలోనే మెరుస్తుంది యీ కావ్యంలో.

పూర్వం లేపాక్షి వంటి సుందర కావ్యాలనేకం వెలార్చి, విశ్వనాథాది కవీశ్వర ప్రశంసలందుకొన్న యీ కవి, తన యీ వయశ్శరమార్థ దశలో, మొదట ఆది శంకరాచార్య చరిత్రను, ఇపుడు భగవద్రామానుజాచార్య చరిత్రను, రచించి తన జన్మను ధన్యంచేసుకొంటున్నందుకూ, పాఠకులకు కొంగ్రొత్త కోణాలనందిస్తున్నందుకూ, సవినయంగా అభినందిస్తూ, ఒకింత సావధానతతో యీ కావ్యాన్ని ఆస్వాదించమని పాఠకసోదరులకు మనవి చేస్తున్నాను.

జయగురుదత్త.

ఇట్లు

కుప్పా వేంకట కృష్ణమూర్తి

మైసూరు

పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
Potti Sreeramulu Telugu University

Prof.N.Gopi M.A.Phd 12-12-2001
Vice-Chancellor
Lalitha Kala Kshetram, Public Gardens, Hyderabad - 500 004
(A.P)

ఆధ్యాత్మిక ప్రస్థానం

శ్రీ బాడాల రామయ్యగారు విద్వత్కవి, పరిశోధకులు, అధ్యాపకులు. ఈనాడు మనకున్న ఉత్తమ పద్యకవుల్లో వీరొకరు. వీరి పద్యరచన సరళ సుందరం, గంభీరం. కన్నడంలోని బసవేశ్వరుని వచనాలను తెలుగులోకి అనువదించారు. ఆధ్యాత్మిక భావసంపన్నులైన బాడాలవారు సనాతన ధర్మాచారపరాయణులై శంకరాచార్యుల అద్వైతం, రామానుజుల సిద్ధాంతం - మతత్రయాచార్యులబోధలను రమణీయమైనశైలిలో పద్యాలుగా మలిచారు. 'కృష్ణకథావిపంచి', 'లేపాక్షి ', 'స్వప్నదర్శనం', 'ఆనందవల్లి','జగద్గురువిలాసం', వంటి వీరి రచనల్లో భక్తి ప్రపత్తి విశిష్టమైనదిగా భావించ వచ్చు.

వీరు తొలినాళ్ళ నుంచి కర్ణాటకరాష్ట్రంలోనే నివసిస్తున్నారు. మైసూర్ విశ్వవిద్యాలయం లోని తెలుగుశాఖలో లెక్చరర్‌గా, రీడర్‌గా పనిచేశారు. బెంగుళూరు విశ్వవిద్యాలయంలోని తెలుగుశాఖలో ప్రొఫెసర్‌గా పనిచేస్తూ పదవీ విరమణ చేశారు.

పదవీ విరమణ చేసినా విశ్రాంతులు కాలేదు. అవిశ్రాంతంగా సారస్వత వ్యాసంగంలో మునిగితేలుతున్నారు.

ప్రస్తుత గ్రంథం 'భగవద్రామానుజ చరిత్రం' శ్రీ మద్రామానుజుల భౌతిక, ఆధ్యాత్మిక జీవనాన్ని గురించిన కావ్యం. తపఃఫలం నుంచి ప్రస్థానందాకా దేశీయ వృత్తాల్లో ధారాళమైన రచన జరిగింది.

గాలిమేపరి దాలువు జ్ఞానమయ్యో
గాలిమేవరి శ్రీ భాష్యకారుడయ్యో
గాలి ఆనంద దీర్ఘమై కాచు జగతి
జ్ఞాన భక్తి కర్మ సముచ్చయాన బ్రతుకు.

ప్రార్థనాగతమైన ఈ పద్యంతో ప్రారంభమై ఇదే పద్యంతో ముగియడం కావ్యాంశ స్వారస్యాన్ని ద్యోతకం చేస్తున్నది.

వాడాల రామయ్యగారిని హృదయపూర్వకంగా అభినందిస్తున్నాను.

ఎన్. గోపి.

Professor **Kovela Suprasannacharya**
Former Head Dept. of Telugu
Kakatiya University, Warangal

4.01.2002

మాన్య మిత్రులు
ఆచార్య బాడాల రామయ్యగారికి
నమస్కారము. ఉభయకుశలోపరి

మీరు పంపిన భగవద్రామానుజ చరిత్రము అందింది. చాలా సంతోషమైంది. రచన సరళంగా సాంద్రంగా సాగింది. వివిధ మత వివాదాల విషయంలో మీరు చూపిన సమన్వయ దృష్టి ప్రశంసనీయమైంది. శ్రీభాష్య విషయంలో మీరు చేసిన వ్యాఖ్యలు వివరాలు మీ పరిజ్ఞానాన్ని వెల్లడిస్తున్నవి.

భగవద్రామానుజుల వ్యక్తిత్వంలోని అనేక పార్శ్వాలు ఈ నాటి సందర్భంలోనూ చాలవిలువైనవి మీరు వెలుగును కలిగించినారు మీ కవిత్వం ఆస్వాదించుట ఆవు పాలు త్రాగినట్లుగా ఉన్నది. మీకు మరొక సారి అభినందనాలు.

భవదీయుడు.
సుప్రసన్న

శ్రీ

వారంగల్

25 .3.2002

మాన్యులు మహానుభావులు శ్రీ బాడాల రామయ్యగారి సన్నిధికి నమస్కారపూర్వకముగా వ్రాయునది

ఆర్యా,

మీరు ప్రేమతో పంపించిన 'భగవద్రామానుజ చరిత్రం' కావ్యాన్ని శ్రద్ధగా చదివినాను. మీ కవితా స్రవంతి ధారానిరాఘాటంగా ప్రవహిస్తున్నది. శ్రీ రామానుజయతిరాజ అనుకంప విశేషము, చేతనోద్ధార ప్రవణత, ద్రావిడవేదాంతసారమ్యము మొదలైన మహోన్నత విషయాలను సరళమైన తేట గీతులలో కందాల్లో మృదుమధురంగా పొందు పరచినారు మీరు మున్ను వ్రాసిన శివరాత్రి గురువర జీవిత చరిత్ర కావ్యాన్ని చదివినాను. దాన్ని గీతాల్లో కందాల్లో నే వ్రాసినారు. మీరు వృత్తచ్ఛందస్సున అత్యంత ప్రౌఢంగా వ్రాసినవారు, వ్రాయగల వారు, వృత్తవైవిధ్యాన్ని ఎందుకు వదిలినారో తెలియదు.

గాలిమేపరిదాలుపు జ్ఞానమయ్యో
గాలి మేపరి శ్రీభాష్యకారుడయ్యో
గాలి ఆనంద తీర్థమైకాచుజగతి
జ్ఞాన భక్తి కర్మ సముచ్చయాన బ్రతుకు

ఇది ఎంతో గభీర భావగర్భిత మైన పద్యసూక్తి. ఇలా ఎన్ని పద్యాల నైనా ఉదాహరింపవచ్చును. చాలా గొప్పగా వ్రాసినారు.

మీ ప్రేమకు నమస్కారములు. ధన్యవాదములు.

భవదీయుడు

లక్ష్మణమూర్తి

నఖ్యాంజలి

శ్రీరామయ్యకవీంద్రా
మీ రామానుజ చరిత్ర మిహిరేందుకళా
తారాతతినుందుదనుక
ధారుణి పై వెలుగుగాక తత్త్వార్థవిధిన్

శ్రీరామానుజ చరిత్రము
పారాయణ యోగ్యమైన పద్ధతి సతతం
బారాధ్యమగుచు వైష్ణవ
పారమ్యము చాటి నిలుపు వైకుంఠమిలన్

రామయ్యగారి కావ్యా
రామంబభి రామమగుచు రామానుజ శ్రే
యోమార్గమునజగద్ధిత
మై మంగళ పంచమ స్వరాళిదనుపుతన్

మల్లెలగురుతర సౌరభ
ముల్లసిలన్ స్వచ్ఛ మగుచు నుజ్జ్వల భక్తి
ప్రోల్లసితకావ్యతత్త్వం
బెల్లర హృదిసౌమనస్యమిదిదివ్యమగున్

యమనియమంబుల సాష్టాం
గములగ భక్తి పథముగమ్యము లైస
త్యముదెలుపు విశిష్టాగ్రం
థము రామానుజ చరిత్ర ధర్మమునిలుపున్

ఇట్లు
మల్లెల గురవయ్య

మున్నుడి

శంకర భగవత్పాదులు

తమ వివేకచూడామణిలో స్వస్వరూపాను సంధానమే మోక్షము. ఆ మోక్షమును సాధింప భక్తియే బలీయమని వ్రాసిరి భక్తినే సిద్ధాంతమొన రించి సామాన్యుల నుద్ధరించిన మహనీయుడు భగవద్రామానుజాచార్యులు. ఒకసారి తిరుపతిలో శ్రీ టి.టి.డి.వారి ఆహ్వానమున శంకరభగవత్పాదుల గూర్చి ఉపన్యసించితిని. అటజేరిన భక్తులు భగవద్రామానుజుల చరిత్రను మీరు వ్రాయకూడదాయనిరి. శ్రీనివాసునిదయయున్నచో రచింతునన. అచటనేయున్న నాటి హిందూధర్మ ప్రచార సభాధ్యక్షులు శ్రీ మేడసానిమోహన్‌గారు రామానుజుల పై ప్రకటించిన తిరుమల దేవస్థానము వారి పుస్తకములకొని నాకందించిరి. తిరుపతినుండి మైసూరికి వచ్చిన వెంటనే ఇక్కడనాటితెలుగుసమితి అధ్యక్షులైన ఇమ్మడి వేంకటశేష వీర భద్రపాంచ జన్యముగారు రామానుజుల చరిత్రవ్రాయ నన్ను మాటిమాటికి బలవంతము చేయుచుండిరి. అంత ఆచార్యులవారి శ్రీభాష్యమును చూచితిని ఆతని సిద్ధాంతమునకుతగినట్లే యతడునడచు కొనివాడాయన్న సంశయము ముతోనాతని జీవనచరిత్రకై యతిరాజవైభవమేగాక. తమిళము, తెలుగు, కన్నడమాంగ్లభాషలయందున్న పుస్తకములను చూచితిని అఖిల భారత శాసన సంస్థను, మేల్కోటలోని సంస్కృత పరిశోధనాసంస్థను సమీపించి అటనున్న పండిత ప్రకాండులతో మాట్లాడితిని వారుచాల సహకరించిరి. మేల్కోటలో పరిశోధనా సంస్థాధ్యక్షుడగు శ్రీలక్ష్మీతాతా చార్యులు కొన్ని అముద్రిత గ్రంధ ప్రతులన్ను కూడచూడనాకుతోడ్పడిరి. వారి ఆదరాభిమానవములు చిరస్మరణీయములు.

చిదచిద్విశిష్ట బ్రహ్మమైన నారాయణుని లీలల అనుభవించు శక్తినాకు లేదు. అదిభగవద్రామానుజాది భాగవతులకే సాధ్యము. కాని రామానుజుల జీవన చరిత్ర చిత్రించుటలో నాతని భక్తుల రచనలు నాకు సంతృప్తినీయలేదు. ఈ రచనలో శ్రీ శ్రీనివాసుని కృపచింతించు చుండగ. ఒకసారి బెంగళూరినుండి రంగప్రియ స్వాములువారువచ్చిరి. వారిని దర్శించి న యీకావ్యములోని వస్తు సంనిధానము భక్తి ప్రపత్తుల గూర్చివిన్నవించితి. వారు సంతృప్తులై అక్కడికక్కడే. అప్పుడే యుచితరీతి సన్ను సన్మానిం మంగళా శీస్సులతోదీవించిరి. వారి ప్రోత్సాహముతో జైనమతమునకు విశిష్టాద్వైత మునకుగల తారతమ్యము పరిశీలించితిని.నాటికి మహమ్మదీయులు ఉత్తరభారతముపై బడి రాజ్య స్థాపనకై ప్రాకులాడుచుండిరి. ఈయ న్నింటిని దృష్టిలో బెట్టుకొని సముచితరీతికావ్యరచనగావించితిని. మైసూరు పరకాలమఠమున శ్రీకార్యకర్తయగు వేంకటనాథముగారి ఆహ్వానముపై పండిత సభలోపాల్గొని రామానుజుల భక్తి ప్రపత్తిని గూర్చి మాట్లాడితిని. నాడు నాకును పండిత సంభావనమిచ్చి ప్రశంసించిరి. నిగమాగమ సంప్రదాయబద్ధమైన రామానుజుల సిద్ధాంతము. శ్రీ వైష్ణవ సంప్రదాయ వ్యాప్తికై వారు నిర్మించిన ఆలయములు అర్చామూర్తి ఆరాధన, వారిసంఘ సేవమున్నగు ప్రధాన విషయములు సిద్ధాంతమునకనుగుణముగా ఆచార్యుల నడచినఘటనలతో కావ్యము పూర్తియైనది.

కావ్యము పూర్తియైనది గాని ప్రకటనకై లక్ష్మి ప్రసన్నము కావలెనుగదా. ప్రయత్నించితి దానికిని శ్రీరంగప్రియ స్వాములవారే అడిగిన వెంటనేఐదు వేలరూపాయలు ప్రసాదించిరి. కాని ముద్రణావ్యయము గగనమునకంటు చుండుటచే. టి.టి.డి. వారిని, హైదరాబాదులో పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు యూనివర్సిటీ. మైసూరులోని శ్రీలక్ష్మీవేంకట

రమణస్వామి, ఆండాళుమందిరమువారు వారినియమావళి ననుసరించి కొంత ఆర్థిక సహాయమునుగావించిరి. అంతే గాక మాకు చిరకాల సన్నిహితుడైయున్న టిఎన్.గోపాలన్ కీర్తిశేషులగు తనతండ్రి కావేరిపట్టణ నంజుండన్‌గారి స్మృత్యర్థము, తిరుమల కమలమ్మగారిస్మృత్యర్థమై ఆమె అల్లుడు శ్రీసుబ్రహ్మణ్యముగారు, మైసూరుతెలుగు సమితి ఉపసభాధ్యక్షుడగు శ్రీ పాంచజన్యముగారి ప్రోత్సాహముతో తెలుగు సమితి 5 వేలుమరియు ఒకనాటి నిజలింగప్పగారి మంత్రి మండలిలో నున్న రామచంద్రంగారుకూడ పాంచజన్యముచే వేయి రూపాయలుబంపిరి ఇంతేగాక. మైసూరులోని ధ్వన్యాలోకనిర్మాణ ...మ్మభూషణ శ్రీ సి.డి.నరసింహయ్యగారు సాభి ప్రాయముతో ...యి...పురందులు జయమ్మగారుకూడ ఆర్థికముగ సహాకరించిరి. అటులనే మాకు చిరకాల సన్నిహితుడగు బెంగళూరులోని సకలానరసింహగారు అడుగకనే 2 వేల రూపాయలుబంపిరి. బ్రహ్మశ్రీ నివర్తిసుబ్రమణ్యం వారిసోదరులుకూడ ఉదారముగ సహకరించిరి. విశిష్టాద్వైత విద్వాంసులగు శ్రీ కె.ఎన్. వరదాచార్యులుగారు ఆర్థికముగనేగాక బలురీతుల తోడ్పడిరి. ఈయిందరిసాహాయ్యముతో పుస్తక ప్రకటన పూర్తి అయినది. ఈ పుస్తకమును ముద్రించిన శ్రీ నరసింహాచార్యులుగారు వ్యాపారదృష్టివదలి కేవల రామానుజాచార్యులపై గల భక్తితోకడు శ్రమలకోర్చి, నాకు సహకరించిరి. ఇక్కడ యెవ్వరెంతయిచ్చిరనుట కంటె భగవద్రామానుజులపై గల భక్తి శ్రద్ధలు వారి దాతృత్వముకు వెలగట్టలేము వారికి మనసార కృతజ్ఞతతో నమస్కృతులొ...నుట యేగాక ఈయందరికిని మేలుచేయవలెనని భక్తితో శ్రీనివాసుని ప్రార్థింతును.

అడిగిన వెంటనే తమయభిప్రాయముల బంపి.. కవిపండితులకు నాహృత్పూర్వక నమస్కారములు ఈపుస్తకము నాద్యంతముచదివిచక్కని ఆ మోదమును తెలుగునవ్రాసిన మదరాసు యూనివర్సిటీ శ్రీ వైష్ణవ పి...ధిష్ఠిం

చిన కవి విద్వాంసులగు శ్రీవఝడంబై నరసింహాచార్యుల వారిని స్మరించకయుండలేను. అటులనే ఇంగ్లీషులో నీగ్రంథమునుపరిచయముచేసిన శ్రీమతి ప్రసన్నాక్షిగారికి అనంతానంత వందనములు. ఈ యందరి కంటే బ్రహ్మశ్రీ గణపతిసచ్చిదానంద స్వామిగారి ఆశీః పూర్వక సందేశము అచటవేయున్న కవిపండితులగు శ్రీ కుప్పాకృష్ణమూర్తిగారీ గ్రంథము నాద్యంతవము చదివి దీనిపై అమూల్యాభిప్రాయము నిచ్చిరి. ప్రతిభా పాండిత్యంబుల రూపమగు బ్రహ్మశ్రీ సామవేదం షణ్ముఖ శర్మగారీ గ్రంథమును భక్తితో చదివి చక్కని అభిప్రాయమిచ్చిరి.ఈ యందరికి మఱియొకసారి కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనములు.

ఈ పుస్తకమునకు వలసిన సాహిత్య సామగ్రి అందించిన ఆప్తమిత్రులగు బి.రామరాజుగారికిని టి.టి.డి వారికిని యీయూరిలోనున్న కుమారి కే.భవానిగారికి నా హార్దిక కృతజ్ఞతలు. పుస్తక మాద్యంతము చదివి సాదరముగ సఖ్యాంజలిబంపిన మదనపల్లి వాస్తవ్యుడు. ఉత్తమ కవిపండితుడగు మల్లెల గురవయ్యగారిని మరువలేను.

బాడాల రామయ్య

విషయ సూచిక

ప్రార్థన

అఖిల భువన సృష్టిస్థితి హరణ లేవని
లీలగా సాగు వినత భూతాళిగావ
బద్ధ కంకణుం డెవ్వడా బ్రహ్మము దయ
శ్రీనివాసుగొలుతు శేముషీప్రపత్తి॥

భక్తి జ్ఞానాబ్ధి చంద్రుడు భక్తి కలయ
బండిన ఫలరసమిది నిర్వంచనమగు
కర్మసాఫల్య ఫలము శుకప్రముఖుల
అనుభవానందమిది కానిదన్యమేది?

దదతి అఘ్నాతి జానాతి తత్త్వమంది
జీవుడేనాడు సాంఘిక క్షేమమరయు
అప్పుడేయచ్యుత ప్రీతి నందునంచు
ఆర్షధర్మంబు బోధించు యతి నుతింతు॥

ఏటిదడబువ్వళించు రంగేశు గొలిచి
గట్టు పై నిల్చి కాచువెంకన్న విలువు
దెలిసి మేల్కోట దాగిన చెలువునార
ణప్పు నెల్లరకుంజూపు యతినుతింతు ॥

గాలిమేపరిదాలుపు జ్ఞానమయ్యె
గాలిమేపరి శ్రీభాష్యకారుడయ్యె
గాలి ఆనంద తీర్థమై కాచు జగతి
జ్ఞాన భక్తి కర్మ సముచ్చయాన బ్రతుకు ॥

అధ్యాయము - 1

తల్లిదండ్రుల తమము పుత్రస్వరూప
మై యనంతఫలప్రదమై యమృత గు
ణాలవాలమైయానందమందజగతి
లక్ష్మణాఖ్యద్విజేశుడేప్రభవమందె॥

1. తపః ఫలము

శ్రీపెరంబుదూరు శేముషీ భక్తికి
పురుడు దీర్చుపుణ్యభూమి; తత్పు
రీప్రభాకరుండు బుజానర్త్తకేశవ
సోమయాజి సితయశోవిరాజి ||1||

అతనిసతికాంతిమతి; సార్థకాఖ్య; సద్గు
ణాభిరామ సుందర సుమశోభితాంగి;
తీర్చితిద్దినబొమ్మ, పతివ్రతాఢ్య
వారిద[illegible]త్యమాదిదంపతులవరము ||2||

వారిరంగిభో[illegible]మెల్లని
గ్గంధ కు[illegible], [illegible]షని గాచినశర
దిందుచంద్ర[illegible], రసహృదయాలు చెదరగ
సంతు శాంతిలేక జంటకొఱగె ||3||

చేయునదిలేక దంపతుల్ చెన్నపురికి
వచ్చి, యిలవేల్పుకులవేల్పుపార్థసార
థిన్ సుదర్శన క్రతువుచే దృప్తిపరుప,
స్వప్నమందాప్రభుండు సాక్షాత్కరించె ||4||

నింగినీలాల సంద్రమే నేల నిండి
ఆహానాహతధ్వనులడగిపోవ
కనులుమిరుమిట్లుగొలిపెడికాంతులెగయ
స్వప్నవీథీతరంగాలు సాక్షులగొన ||5||

అలల తరగలనురుగులే యాయనంత
కోటిఫణిఫణవ్రాతమ్మై, గుణగణావ్వి
తస్వరూపంబున్నై, దిశదశలవెలుఁగ;
వేయిపడగలకాంతియాదోయిఁగలిసె ॥6॥

నాల్గుచేతులురెండయ్యె, నల్లనయ్య
భువనమోహనమూర్తియై ముందునిలచి
చేతిలీలారవిందాన శిరముదువ్వ
భల్లటంచునుతెల్లగాతెల్లవారె ॥7॥

జలధినుండి పైబడు కర్మ సాక్షికరణి
వారు లేచి సుస్నాతులైవచ్చి, ఆల
యాంతరద్వార కక్ష్యల నధిగమించి,
పార్థసారథిఁ జూచి స్వప్నంబు మెరయ ॥8॥

స్వామి! నీచేతలేమని సన్నుతింప
క్షణమునిలుకడలేని సాగరము నెదుట
నిర్నిమేషుండవై నిల్చునిన్నుజూడ
చంచలజగత్ప్రభావమే శాశ్వతమగు ॥9॥

కలలోగన్పించితి, మా
తలలన్ పూజేత తడిమి తనిపితి శేషా
చలఫణిఫణాగ్ర దీప్తులు
ఫలమావో! కమలవంట భాగ్యంబెటులో? ॥10॥

అంతలోనర్చ కుండిచ్చు హారతిగొని
ప్రభుని విడలేక విడలేక వారుభూత
పురిని జేర, నావర్షంబు ముగియుమండ
కాంతిమతి గర్భవతియయ్యె కలలుపండె ॥11॥

ప్రథితపింగళినామ వర్షము విశాఖ
శుద్ధపంచమి, గురువార శోభితమ్ము
కటకలగ్నమారుద్ర నక్షత్రమందు
పుత్రుడమృతాంశ తేజస్వి పుట్టెనంత ॥12॥

యామునుల శిష్యుడు, వరదేవాధిరాజ
సుతుడు, శ్రీశైలపూర్ణుడు సోదరిప్రస
వింప మేనల్లుచూడగ వేగవచ్చి
వానిజాతక చక్రంబు వ్రాసి, మురిసి ॥13॥

కాంతి! నీబిడ్డ రూపురేఖలకనువుగ
భావిభాగ్యోదయ శ్రీల బలికెద.విను;
వీడుశేషాంశసంభూతు డేడుగడ,మ
హీస్థలికి, మంగళప్రదుండెల్లరకును ॥14॥

అద్భుతంబగువీని గ్రహగతి చూడ
శంకరభగవత్పాదుల సరణితోచె,
నిరువురికి లగ్నమొక్కటే యిరువురికిని
జన్మనక్షత్రమొకటె మాసంబునొకటె ॥15॥

రాహువేకాదశంబున ప్రబలుడయ్యె
రవి బుధ భృగులు దశమకేంద్రస్థులైరి
షష్ఠమందిద్దరికి శని సమము, కాని
వాక్కుజాడు వ్యయ గురుడు నీపట్టికుండె ॥16॥

రవి కుజాలబరివర్తన ప్రభయొటంగ
వాక్కు టంబదోషంబులు పరిహ్రాతియగు
ద్వాదశగురుండు చాటె తథాగతుని ద
యార్ద్ర చిత్తము దళిత రక్షణదీక్ష ॥17॥

అనగ, యన్నా! జగద్గురుండౌనె? వీడ
ని సుతుఁజూడగ, కేశవుండేగుదెంచి
బావగారు మే నల్లుని భాగ్యకణిక
చెల్లెలకు కొండలన్జేసి చెప్పుటరుదె? ||18||

నాగ ఆచార్య శంకరునంతజాణ
కాగలడునీసుతుండనగ, వలదువల
దయ్య! అల్పాయువై, నిర్గుణాన్వితసుతు
చూడలేనన పూర్ణుడు స్రుక్కుచుమది ||19||

మరల జాతక మొకసారి తిరుగవైచి
తృప్తుడై! భావ నీమాటలేటపడియె
శంకరగురులకున్న షష్ఠాష్టమగ్ర
హాపరివర్తనదోషమేయంటదిందు ||20||

ఆయుః కారకుడగు శని
ఆయుః క్షేత్రేశుడగుచునాటింటశుభ
స్థాయిగురుచంద్రు దృక్కుల
నాయుః పరిపూర్ణుడౌ త్వదాత్మజుడిలపై ||21||

వీడుతాతరించుటెకాదు, విపులవిశ్వ
మునుతరింప ఁజేసెడి ధర్మ మూర్తి, చూడ
నాదిశేషుడే లక్ష్మణాఖ్యనిల ఫరగు
నితని వెన్నంటి వెన్నుడే హితము గూర్చు ||22||

పరివర్తిత రవి కుజులన్
బరిశీలింపగ స్థిరముగుభావములఁ హా
క్షయపిత మద్రేకంబులఁ
బరిమార్చు సుదీర్ఘ జీవ భాగ్యములందున్ ||23||

తపముకంటె భక్తియే గొప్పతత్త్వమంచు
ధర్మమునకంటె దయయే ప్రధానమంచు
వ్యక్తికంటె సంఘమె ముక్తి పథమటంచు
క్రొత్త దేదా! సిద్ధాంత మేకూర్చు నితడు ॥24॥

శంకరులకంటె సులభుడై జగతినాత్మ
తత్త్వమెల్లరకును జూపుదార్శనికుడగు
పిన్నవాడయ్యు పెద్దల పెద్ద, యీత
డంతయు జగదంబ యనుగ్రహమనివెడలె ॥25॥

ద్యుతిమతి రెండవచెల్లె ల
నతిదూరంబున కమలనయన భట్టునకుఀ
సతియై పరమేశ్వరుదయ
సుతుఀగాంచుట విని రయమున చూడఀగ వచ్చెఀ ॥26॥

వచ్చి చెల్లెలి యొడినున్న పాపనిగని
పాపడీ శ్వరార్చన కళాప్రాభవుండు
పరమవైరాగ్య భావ సంపన్నుడగుచు
సార్థకా ఖ్యుడై గోవింద సముడగునని ॥27॥

తిరుమలఀజేరి మహోన్నత
గిరి శిఖర జ్యోతి నరసి కీర్తించె సదా
తిరుమలనాథుని, జగమే
తిరుమల నంబియని యతని దివ్యత పొగడఀ ॥28॥

అమదిన మాయిరువురు నం
దములానందముగఀ బెరిగి తరుణోదయులై
జనమత జీవనులై (బ్రా
హ్మణమున కనువుగ నతిపెర్గి యధ్యయనంబున ॥29॥

ఆ మరు నోడించు, కుమా
రా మృతుడని, యెదిగి వచ్చునాత్మజుఁ జూచున్
రామాయని ప్రేమంబున,
రామానుజుఁ బిలిచి తండ్రి రాముని మఱచెన్ ॥30॥

పదునారేడులప్రాయము
మృదుహృదయము చురుకు బుద్ధి మీసపుమొలకల్
చెదరని చిత్తము నెల్లర
యెదకొత్తెడి వెడదయురము నిందుముఖంబున్ ॥31॥

మిసమిసలాడెడి మేన్వాడ,
పసిడిరుచుల భంగపరచువైభవ మాజా
నుదీర్ఘబాహువులఁ గని
వసుధైకసుకృతిగ సుతుని భావించు, తరిన్ ॥32॥

పండితులు మెచ్చువినయము, పడతుల తమి
కూర్చుచెలువము, చూచి, సంకోచముడిగి
పలుకరింపగ దూరపు బంధు జనము,
కొడుకు పెండ్లికి తహతహపడెజనకుడు ॥33॥

సత్కుల ప్రమాత, సౌందర్య విధి సంప్ర
దాయబద్ధ జాణ ధర్మనిష్ఠ
జ్ఞానయువెడికన్యకన్ జూచి సుతునకు
పెద్దలనుమతింప పెండ్లిచేసె ॥34॥

భక్తి చే సతి జ్ఞానాన పత్నియగుచు
కోడలలరింప సుతునంత కోర్కెలూగ
తండ్రి కేశవుడు వైకుంఠ ధాముడయ్యె
కూడుకొనెడి సంసారయోగమ్ముకూలె ॥35॥

శ్రీ రామానుజ అవతారస్థలము, శ్రీపెరుంబుదూర్

అధ్యాయము - 2

భూతపురివీడె నుపనిషద్బోధయుగయు
గాలనాచార్యపీఠమైఖ్యాతిగాంచు
కంచివేరె లక్ష్మణుడువాక్యార్థనిర్ణ
యంబునవిశిష్టవిద్యార్థియైవెలువడె ॥

2. జిజ్ఞాస

రూపమే మారు తల్లిని లోకమెఱుఁగ
ని సతిని, హఠాత్తుగాబద్ధనిస్తుంగగృహ
భారమంతయువరదునిభారమంచు
లక్ష్మణుడువెస౯ భూతపురంబువిడిచె ॥1॥

కంచికిన్ కాపురముమారె గడియ గడియ
కావరదుడేకనుల్‌గట్ట కలతఁబడక
స్వామిసేవలో సంసారజలధి నీద
యత్నమొనరించె రామానుజార్యుడంత ॥2॥

స్వామి శయనించుమెత్తనిపాన్పుఁజూచు
నావిశాల రాజీవనేత్రాంతరుచుల
పూర్వవాసన లేవియో పొటమరింప
జాలువారుకన్నీటిలో శ్రమలుమఱచె ॥3॥

దినమేదొ వారమేదో
తనపరిసరస్పృష్టియేమొ! తలపోయక ;నె
మ్మనమావరదునిచెలువం
బునచెలువమగుచు నతండు బొమ్మగనిలువ౯ ॥4॥

అన్నా! యనిగోవిందుడు
తన్నుంగని వెనుకనుండి దబ్బుకొనంగా౯
వెన్నుడనిపుల్కు పుల్కన
కన్నులరామానుజుండుగని సహజన్ము౯ ॥5॥

కంటనీరూర పిచ్చిగాఁగాంచునన్ను
తో; నతగతీయనిమాటయైన లేక,
ఊరుకూరె మార్చితివి, మాయునికికూడ
దలపవే? యని గోవిందుడలుకఁబలుక ॥7॥

ఏమని చెప్పుదుతమ్మా!
నామదిమదిలోన లేక నలిగె పితృపదం
బీమహి విడనాడ, వరదు
డే మనుగడయని చరింతు నెటులో నిచటన్ ॥8॥

పదపద మనయింటికివా్న్
పెదవులచిరునీవ్వుచింద పెదతల్లిని మా
వదినెనుదర్శించియె యీ
సదనంబుననిన్నుఁగంటి స్వాంతము పొంగన్ ॥9॥

గతమున్నకైచింతించుట
మతిమంతులగుణము కాదు, మాన్యుడవు, మహో
న్నత విద్యా విభవుండవు
బ్రతుకున పరమార్థమరయ శ్రమియింపదగున్ ॥10॥

యాదవ ప్రకాశుడు పరమార్థతత్త్వ
మణువణువున జీర్ణించు కొనిన మహాను
భావుడంట యాగురుని కొల్వనిట హరి య
నుగ్రహము కల్గునంచు ముమ్ముందుకేగ ॥11॥

వినవచ్చె గభీరధ్వని
కనువుగ శాస్త్రప్రబోధ మద్భుతమీ పూ
వనములు మధుపోత్కర్షమై
కనుపించియు శుక పికముల కలరవమడరెన్ ॥12॥

కాని,మంత్రముగ్ధుడై నిండుభక్తిని
కేలుమోడ్చిబోధనాలకించు
శిష్యతతిని (జూచిశీఘ్రమేగోవిందు
డటకునడచె నన్న ననుసరించె ॥13॥

ప్రవచన ప్రభావంబు, తర్కప్రతాప
మతులితస్మృతి శ్రుతిపురాణతతిగతుల
విస్తరించు చమత్కృతి విధికి, మెచ్చె
కాని రామానుజుడుకాలుకదుపడయ్యె ॥14॥

ఏదోతెలియని కౌఅతయె
వేదన కల్పింప, పట్టుపీడగమూడ౯
సోదరుడన్నా నిలునిలు
యాదవగురుజూచిముందు కరుగ శుభమన౯ ॥15॥

ప్రవచనంబు ముగిసె శిష్యవర్గమేగె,
యాదవగురుని జూచి, యత్యంతభక్తి
విచ్చ, వినయ విధేయతల్ విరగబండ,
అరటిగెలరీతి మ్రొక్కరామానుజాగని ॥16॥

ఎవడవన్న ! నీవు; ఏమియీకన్నుల
దివ్యశక్తి, తీర్చిదిద్దినట్టి
రూపురేఖలు, మతినూపెడివర్చస్సు,
నిన్ను (జూడగంటి నిజముగంటి ॥17॥

చేరవచ్చియాదవుడు నాచిన్నవాని
యెగుభుజంబుల(బట్టి తిప్పిగనెదయెద
జేర్చి యేమికాంక్షించివచ్చితివిట కన,
విద్యగోరితిమంచు గోవిందుడల్ల ॥18॥

ఇతడుమాపెదతండ్రి వరతనయుడు, హ
రి తనగోత్రుడు యాజుషీ శ్రుతికి చెందు
ఘనుడు తండ్రి కేశవసూరి ఖ్యాతయశుడు
పేరు రామానుజుడన గోవిందుఁజూచి ॥19॥

మెదడున దాగినగరువము
మెదలగ కనుగొనల తీవి మేల్కొనుచుండన్
పెదవుల లేనవ్వులొలుక
బ్రదుకును బ్రహ్మంబొవర్తు రారండనగాన్ ॥20॥

యాదవగురు పరిచర్యల
వేదోపనిషద్రహస్య వివిధార్థంబుల్
సోదించెరువురువెస, ధీ
రోదాత్త ప్రజ్ఞనేర్పు యూర్జిత శక్తిన్ ॥21॥

శిష్యవర్గంబున కడు విశిష్టుడగుచు
గుండె బలమొచు రామానుజుండు గురుని
నిశ్చలజ్ఞాన సీమితవిలువుదెలిసి
పాండితీప్రజ్ఞల బ్రాభవంబెరింగె ॥22॥

యాదవగురునొక్క పరి రామానుజుండు
తైలమర్దన మొనరించు తరుణమందు
వెనుకనున్న వేఱొకశిష్యవినతుడడిగె
దేవ! మొన్నఛాందోగ్యసూక్తిందెలుపుచు ॥23॥

కప్యాసమునకు వివరం
బాప్యాయనముగ నడివిన అర్థంబేమో
ప్రాప్యముగాదు మదికి, సా
రూప్యస్థితి దెలుపు డనుచుమ్రొక్కగ గురుడున్ ॥24॥

పుండరీకాక్షుని నయనములెరుపని వ
చింపశ్రుతికపిపృష్ఠమున్ స్మృతికి దెచ్చె
నింతియే గాని వివరింపనింత కంటె
నిట విశేషమే లేదనె నిర్ధగురుడు ॥25॥

కర్ణశూలమ్మై గురునివాక్యంబులాత్మ
కలచ జొటజొటకన్నీటికణములురల
తనువువడవడవడకుచుతన్నవశము,
లక్ష్మణునిలేతహృదయమల్లాడదొడగె ॥26॥

బాష్పములు;సుస్రనితొడపైబడ గురుండు
చయ్యన శిరంబునెత్తి "వత్సా!"యిదేమి?
నీకుకన్నీరె? యేటికీయాకులమున
గద్గదంబున గురుపాదకమలముగని ॥27॥

తోచు సత్యంబుముందుకు ద్రోయుచుండ.
గురుతిరస్కృతియె వెనువెన్కకుపడదోయ,
చేయునదిలేక చెప్పగ చేతగాక
చీకటితుపానువావగా శిష్యుడుండ ॥28॥

"చూడలేను! నీదు శోకంబురామ! ప్ర "
జ్ఞానికిట్టివెతలు కలుగుటెటులొ?
స్వేచ్ఛగ, గగవాన విహరించుఖగపతి
కీటకమక పుట్టుటెట్టులయ్య? ॥29॥

జ్ఞానమూర్తివి దిగ జారిపోవగునె? తో
చినదిభయములేక చెప్పుమన్న
యా[illegible] శిష్యుడంజలిబద్ధుడై
[illegible]చుడు విన్నవించె ॥30॥

శ్రుతులలో సామవేదము సుకృత శిఖరి
అందు ఛాందోగ్యమధిక గుణాన్వితంబు
పుండరీకాక్షుని నయన మోహన స్వ
రూపమెఱిగించు మంత్రము రుచితరంబు ॥31॥

ఆచిదానందు నేత్రద్వయంబతుల మ
హాప్రభల వెల్గుచుండకప్యాసమంచు
నొక్క నీచోపమానంబు నోర్వననగ
అన్యమేమని గురుదృక్కులతని నడుగ ॥32॥

క యనజలము, పి యనపీల్చు, కపియనరవి,
వికసితంబాస, రవిచేత విరియుగాన
కమల మిచట సిద్ధంబునైగంధరుచిర
మధుర గుణములే బ్రహ్మమ్మె మదినలరు ॥33॥

ఒక్కటేరెండు కన్నులైయొక్కచోట
మూడు గుణములప్రకృతికే ముద్దుగొలుపు
అట్టినిత్యసౌందర్య మనాదరించు
టెటులో! దేవా! క్షమింపుడీ భృత్యు ననగ ॥34॥

నీనివాక్కులో సత్యమే విస్ఫురించె
ననిగురుడు శిష్యుఁజూడకన్నార్పకుండ
శంకరుడెమదిలోన సాక్షాత్కరించె,
నిర్గుణబ్రహ్మ కీవ్యాఖ్యనీరసంబు ॥35॥

కపి , కమలము,కడకు కమలాప్తుడన్నియు
శక్తిరూపములుగ సాగుచుండె
ఉచ్ఛ నీచములని యుడుకుమ భావదో
షమున జీవజగతి సతమతమగు ॥36॥

అస్థిమాల యైన, యాకౌస్తు భంబైన
అమృత మైన, హాలహలమె యైన,
బ్రహ్మమునకు చేటుపాటులేదని
స్వానముస్ సలుపగ జనెగురుండు ॥ 37 ॥

మఱియొకపరి రామానుజు
డరుదెంచి, నమస్కరించి, యాదవ చరణాం
బురుహంబుల, కాతనిత్తై
త్తరీయ పాఠప్రవచన తర్కంబునిడె ॥38॥

సత్యజ్ఞానమనంతం
బిత్యవధారితము బ్రహ్మమిది సర్వంబై
నిత్యం బానందంబై
అత్యంతం బేక మగుచు నంతటనుండె ॥39॥

జ్ఞానసత్యమనంత గుణత్రయమున
కలిసి యొక్క చోనుండుట కల్లగాన
బ్రహ్మమన నిర్గుణంబగు ప్రకృతిజీవ
జగములన్నియు మిథ్యయై సాగుచుండె ॥40॥

చంచలంబై సదామారుజగతికెల్ల
మూలమా బ్రహ్మమే యది మూర్తికాదు
దానినిత్యర్థముస్ జేయుతర్కశక్తి
లేదు శాస్త్ర మొకింత స్ఫురింప జేయు ॥41॥

ఇంద్రియాతీ తమైబుద్ధి కిమడకుండ
కనుపడిరీతికవ్విపక మతి కలఁచు
సచ్చిదానందమా మహోక్తియిదియె
జీవుడువిరాట్స్వరూపాంశ చింతజేయ ॥42॥

అనృతమునకు భిన్న మైనదే సత్యంబు
జడముగానిదెఱుక సకల మెఱుఁగ
అంతమందనిదె యనంత మిదియెవిర్గు
ణమిది బ్రహ్మ మేయనగీగురుండు ॥43॥

సత్యమిదికాదు కాదని స్వరమువడక
గౌణగురామానుజుంగాంచి గుంపుకలఁగ
కలతచెందు శిష్యాగ్రణీగరిమనెఱిగి
చల్లబడియాదవ గురుండు సాంత్వనమున ॥44॥

రావయ్యా రామానుజ !
యీవేదిక చెంతనిలచి యీ ప్సితమగు నీ
భావములన్ స్పష్టపరుపు
మా,విద్యాతురులగు చెలు లభినందింప ॥45॥

నావుడు శిష్యాగ్రణి భ
క్త్యా విష్టుండై ఘటించి యంజలి దేవా!
మీవాక్కుల, కెదురాడెడి
జీవుడనని తలపరేచెప్పెదనిందుః ॥46॥

మిమ్మెదిరించెడి పొండి
త్యమ్మున, కడకా తలంపు త్పటదుమది, బ్ర
హ్మమ్మున సత్యముజ్ఞానం
బిమ్ముగ నదియే యనంతమివిధర్మంబుల్ ॥47॥

బ్రహ్మమున జ్ఞానమే స్వయం ప్రభలవెలుగు
బ్రహ్మ మున సత్యమె వికారరహిత మది అ
నంత మై బ్రహ్మమున్నిట వ్యాప్తి చెందు
వేదవేతియున నిజ మేరీతి తెలియ ॥48॥

తళుకు, తావి, తేనె, తవిలిన సుకుమార
పుష్పము వలె బ్రహ్మమునకు మూడు
విడివడనిగుణములు వేర్వేరు భావమే
జీవలోకములని చెప్పె శ్రుతులు ॥49॥

వెలుగురవికి చల్లదనము సలిలమునకు
ఉష్ణమగ్నికి సహజమ్మైయుండురీతి
జ్ఞాన సత్యమనంతముల్ నైజమగుచు
బ్రహ్మ మపృథక్ గుణంబుల పరగుచుండ ॥50॥

బ్రహ్మ మందనేకపరస్పరమువిరుద్ధ
గుణములొకటకూటస్థమై కొఱతలేక
దేశకాలయుపాధుల - త్రెళ్ళునట్టి
సచ్చిదానంద తత్త్వమే సాధువగును ॥51॥

బ్రహ్మమందీత్రిగుణములు పదిలమయ్యె
కానిగుణముల బ్రహ్మంబుకానరాదు
బ్రహ్మమేవేరు గుణములప్రకృతివేరు
తలప జీవేశ్వరులకుభేదంబునిజము ॥52॥

నిర్గుణబ్రహ్మ మొక్కటే నిక్క మైన
ఎఱుక బయలు బుుతంబని మరల మూటి
నిచట వేర్వేరుగా వచియింపనేల?
బ్రహ్మమునకెట్లు పర్యాయపదములబ్బె? ॥53॥

నిర్వికార నిరంజన నిర్గుణమున
బ్రహ్మమున జగద్రూపము ప్రాప్తమగునె?
ప్రాప్తమందది నిర్గుణబ్రహ్మ[illegible]
[illegible]ానందముల్ [illegible] ॥54॥

ఆనందములోఁ బుట్టుచు
నానందములోఁ బెరుగుచు నానందములో
నానందంబగు లయ క
ల్యాణాద్భుతగాత్రచర్యబ్రహ్మంబనగా ॥55॥

యాదవుడావాక్కులఁ దా
సాదరముగనాలకించి సందేహములా
మోదంబగుకానీ,నీ
వాదములో చేవలేదు పరిశీలింపఁ ॥56॥

జ్ఞానమే సత్యమదియే అనంత మయ్యు
బ్రహ్మమై అవస్థా స్థితింబట్టి పెక్కు
పేళ్ళు జీవలక్ష్యార్థమై విశదమయ్యె
కాని నిర్గుణబ్రహ్మమొక్కటియెనిజము ॥57॥

గడియగడియకుమారుజగంబునందు
చచ్చిపుట్టుచు పుట్టుచుచచ్చు చున్న
జీవగుణములరూపమే స్థిరముకాదు
బ్రహ్మమునకీ వికారముల్ పట్టవయ్య ॥58॥

గుణము లుండిన, రూపంబుకూడుచుండు
రూపమబ్బిన మృత్యువేరూఢమగును
మృత్యువేలేనిరూపంబు సత్యమిదియె
జ్ఞానమైయనంతమయి యానందమగును ॥59॥

బ్రహ్మమున సచ్చిదానంద పరతనెగడె
నీడలేని చైతన్య మై వింతెబ్బుతము
మూనెలేని దీపంబునై జ్ఞానమొగయు
పొడవులేని ప్రాణంబుగా భువిని చుట్టు ॥60॥

ప్రాకృతపు సృష్టి సంస్థితి లయలు మిథ్య
జీవుడీ పై మెరుంగల చిక్కి నలుగు
జ్ఞానమేగుణంబులులేనిసత్యమయ్యు
యప్పుడే భేద ముడిగి బ్రహ్మంబవగుదు ॥61॥

చిన్నవాడవింకను చింతచేయుమన్న
అధ్యయనమడుగంటె విద్యార్థులమది
చెదరె రిత్త ప్రశ్నించుచు చిరుతలైరి
మంచిదేయని ముందుకు మరలె గురుడు ॥62॥

శిష్యులంతరామానుజా ఛీత్కరించి
పినితలతిక్క శంకలే వేచె మమ్ము
అపరశంకరుండగు గురుడాగ్రహించె
నేమికామన్నదోయని యొల్లరేగ ॥౬౩॥

అన్న! గురుడు, గుణాతీతు నెన్నుకానియె
నీవు కల్యాణగుణములనిలువుగంటి
సఖులివటుమత్సరమ్ము నజారుకొనిరి
దీనికివిచారమేటికోతెరలుమనగ ॥64॥

కాదుకాదుగోవింద శంకరులు బ్రహ్మ
మునుగుణాతీతమునఁ బరిపూర్ణమనిరి
యాదవులునిర్గుణమిది శూన్యమనివాద
బలము చూపిరి అనుభవంబందుకొనరు ॥65॥

ఏది యొట్లైన గురువుల నివుడు మన మి
చట ప్రసన్నాత్మచేసికొనుటయు, మేలు
అందఱమన్నా విధమువాడుకొనెడి
[illegible] ॥66॥

శంకాతంకమనము లి
ట్టింకులుగాన్‌భక్తి నిలచి రిర్వురుగురుపా
దాంకములందలచుచు నా
వంకకునాకస్మికముగ వచ్చెగురుండున్ ॥67॥

సోదరులిరువురు గురుదే
వా! దయమన్నింపుడంచుప్రణమిల్లగ లే
లే, దిగులేలచిరంజీ
వీ? దేవునిబిడ్డ వీవు హృదిహృదినెఱుగుః ॥68॥

ఆర్జితమగునీగుణముల
నూర్జితమగుభక్తి తత్త్వముదయించెన్; స
మ్మార్జితమగు నీశంకలు
తర్జనభర్జనలకింక తానముగలదే? ॥69॥

ఏరీ నీసహపాఠకు
లౌరా? సహనంబు; నెదిరినరసి డిగుణమున్
సారాసారమెరింగి వి
చారంబొనరించు శక్తి ఛాత్రులకె పుడో! ॥70॥

దేశాటన మొక్కటియే
యాశిష్యసఖాళికెల్లనింగితమనుచుః
కాశీయాత్రను చాటుం
డాశిపివిష్ణుని యనుగ్రహంబందుకొనః ॥71॥

భావభేదంబుకలిగినన్, భాషతెలియ
కున్న, శీతోష్ణములే మారు చున్న, తిండి
తీర్థములువేళవేళకు తీరకున్న,
బ్రతుకునడుపుటే యాత్రకు లక్ష్యసిద్ధి ॥72॥

అప్పటికిగాని శిష్యుల యాత్మ శక్తి
వెలుగులిడదన్న యాదవ విప్రుఁజూచి
అతనివాత్సల్యమెఱిగి రామానుజుండు
తీర్థయాత్రాకుతుహల దృష్టినడచె ॥73॥

అధ్యాయము - 3

అహమహమని యాత్మకుదూరమ్మైగురుండు
బ్రహ్మదైత్యునిచే పరిభవముగాంచె
వినయవినమితశిష్యుడే విబుధుడయ్యె
అందరికిగాని విద్య హాస్యాస్పదంబు॥

3. వినయవిభూతి

పాపరాపాన్పునఁ బరుండు వరదుడగుదో?
గిరిశిఖరిపై నటించు నీశ్వరుడవో! ప
దాశ్రుతిస్వరూపుడగుపద్మన[illegible]వో!
నిన్నునెవరని, యెట్లునిర్ణయింతు? ॥1॥

తెలియనప్పు డేదియు మది తేటపడదు
తెలిసినప్పుడు భేదమే తెల్ల మగును
భేద మందున నిను జూచి బాధపడుచు
తెలిసి తెలియకనీముందు నలుగుచుంటి ॥2॥

నీలమేఘ సుస్నిగ్ధమో ! నిరుపమాన
తేజమో! నల్లకలువల తీయదనమొ
వల్లనయ్య నీసన్నిధానమున నిన్ను
నే వెఱుగకుండ నీగతి స్థాణువగుదు ॥3॥

దివ్యకాంతిస్వరూపముద్దీప్తమగుచు
కంటఁ బడుచున్నకల్యాణగాత్రువెటుల
ప్రాకృతశరీరధారిగాఁ బరిగణింతు?
బాహ్యనేత్రాలకందని ప్రభుతనీది ॥4॥

జననమరణము లున్న యీ తనువు నీది
క్షుత్పిపాసలుగల యీయసువులునీవి
శోక మోహాల కర్తృత్వసుకృతినీది
నీవు లేక ద్వంద్వంబులే లేవు జగతి [illegible]

ఈవులేకయీసౌందర్యమెటులఁకలుగు?
నీవులేకనిత్యత్వమునిలుచుటెటులో !
నీవు లేకయానందమున్నిటకలుగునె ?
నీవయీజీవజగముల నిలుపుశక్తి ॥6॥

కాలమునుగెల్చు దేహంబు కర్మములకు
కట్టువడనిచేష్టలు మదిగాంచుటెటులో !
సచ్చిదానందగుణముల స్వామిదివ్య
తత్త్వమేరీతి తెలియుటో తట్టదు మది ॥7॥

జ్ఞానసత్యమనంతాది సద్గుణములు
బ్రహ్మసంబంధియేగాని బ్రహ్మ మగునె?
ఎఱుఁగదేహదేహిన్యాయ మిది సహజము
నిన్నునీవాడుకొలువకనిలుచు టెటులో? ॥8॥

భువనమోహన రూపమే ముందునిలువ
అంతుకందని యేదో ! యాహ్లాదమొదవు
విగ్రహంబని నిన్నుభావింపలేను
రాతిరప్పుగనీముందు బ్రతుకలేను ॥9॥

ఎచటనోయున్న నన్ను నీయెడకులాగి
కనుల మిరుమిట్లు గొలుపగ కరుణఁజూచి
అమృతములుకు రాజీవ నేత్రాలదనిపి
నన్ను చూచిమూడక నవ్వ న్యాయమె? యువ ॥10॥

ఎవరిదీ వేదనయని మెట్లెక్కుచున్న
యామునాచార్యగురుడు శిష్యాళినడుగ
భక్తి మూర్తిభవించిన భాగవతుడు
యాదవులఁగెల్చు శ్రీరామానుజుడన ॥11॥

దవ్వుదవ్వులనుండియే తన్మయుడగు
భక్తునింగాంచి యాజానుబాహుడమృత
చిత్తుడరవింద నేత్రుడు స్నిగ్ధమూర్తి
కారణ పురుషుడైనను జగద్గురుండు ॥12॥

వరద! యీభాగవతుని కాపాడుమంచు
స్వామికిన్ మ్రొక్కి శ్రీరంగపట్టణంబు
చేరనెట్టులో ! యామున శ్రీగురుండు
ఆ పలుకులకాంచీపూర్ణుడాలకించి ॥13॥

భేదమోదాత్తహృదయసంకీర్ణుడగుచు
గురునివాక్కులమోఘమైకూడుకొనియె
నింతలోనెట్టి గండంబు లీకుమార
భక్తుడెదిరించునోయని బాధపడుచు ॥14॥

వరదునింజేరియామున వరుస తాను
"అయ్య! డాంబికగురులశిష్యత్వమెప్పు
డెటుల కడతేర్చు నో రామునెట్టులైన
బ్రోవవే"యని మరిమరిపూర్ణుడేగె ॥15॥

ఇంటికేగితల్లికెరగి యాత్రావిష
యంబుగురుని నిర్ణయంబుఁ దెలిపి
ఆమెదీవనగొని అనుజాడేతేర రా
మానుజుండుయాదవాంధ్రులంటె ॥16॥

ఇంతలోరాచభటువర్గమేగుదెంచి
దేవ! మీదర్శనముగోరె భూవిభుండు
బ్రహ్మరాక్షసి నగరిలోఁ బడికలంచె
పెళ్లికియుసిద్ధమయ్యె శ్రీపదములకన ॥17॥

యాదవప్రకాశుడాపల్కు లాలించి
చెంతనున్న శిష్యుఁజేరఁబిలిచి
రామ ! రమ్ము బ్రహ్మరాక్షసీ శక్తులు
మంత్ర తంత్ర విధులమర్మమెఱుఁగ ॥18॥

ఎక్కుమా పల్లకియన నీభృత్యునకిది
తగదు తగదు దేవా! మీపదముల వెంట
నంటి వత్తు సఖాళితో ననగ శిష్య
వరుని తిలకించి గురునాత్మ పరవశించె ॥19॥

గురుపల్లకి రాజాంతః
పురసన్నిధిజేర వచ్చి భూవరుడెదురై
గురుదేవా ! రక్షింపుడు
వరసుత నీదైత్యశక్తి బాధించె ననన్ ॥20॥

భయపడకో రాజ! జగ
త్త్రయమందెయపూర్వమంత్ర తంత్రాత్మక వి
స్మయశక్తులుగలవీ దు
ష్ట య ఘోరబ్రహ్మదైత్యుదగ్ధమొనర్తున్ ॥21॥

రాకుమారిపైగవిసిన బ్రహ్మదైత్యు
డుగ్రుడైతాండవింపగ నుర్వియదరె
పండ్లు పటపటకొఱకుచు పైఁబైఁబడ, గురు
డె వడురానీవు? రాకన్నెనేలపట్ట? ॥22॥

ఓరోరీ! యాదవ ! నే
నీరాజాత్మజనుగాక నీకాళులపై
వ్రాలెడిదుష్కర్మదురా
చారుడనే? చాలు నీదు శాస్త్రజ్ఞతయున్ । ॥23॥

నాకు తెలియని మంత్ర తంత్రములులేవు
ముష్టితోవెఱపింతువే మూర్ఖనన్ను!
నిన్ను నీవెతెలియని నిందితుడవీవు
నన్నుగూర్చి ప్రశ్నించుటనవ్వులాట ॥24॥

విన విను చెప్పెద గతజన్మనునేను
పరమ నిష్ఠాగరిష్ఠుడౌ బ్రాహ్మణుండ
సకల వేదవేదాంగాది శాస్త్రతతిని
జీర్ణమొనరించుకొన్న సంపూర్ణబలుడ ॥25॥

క్రతువునన్ స్వర లోపంబుకలుగ బ్రహ్మ
రాక్షసుండనై యిటుల నల్లాడు చుంటి
వెనుకజన్మన గృధ్రమై వృక్షశాఖ
యాత్రికుల భుక్తశేషాన్నమందితీవు ॥26॥

తత్ఫలమున విప్రాకృతిదాల్చితివన,
అద్భుతస్వాంతుడైతగ్గియాదవుండు
ఎవ్వరివరప్రభావాననీకుమారి
కిందుముక్తికల్గు నో! వచియింపుమనగ ॥27॥

ఎవడహంకారమమకార హీనుడగుచు
నీచరాచరాత్మక జగంబెల్లనీశ్వ
రస్వరూపంబుగఁ దలచిఁబ్రతుకువాడె
వాకునీకును ముక్తియొందఁజకు నిచ్చు ॥28॥

అట్టిమహనీయుడెవ్వడోయనగ నేమి
చెప్ప నాత్మప్రబోధమే చేకొనకిట
కన్నులుండియు గాంచవిగర్వమతుల
గాంచనమ్మ, రామానుజుఁగాంచి మ్రొక్క ॥29॥

యాదవునిదృష్టి శిష్యరామానుజాకడ
వ్రాల, నతడుముందుకువచ్చి బ్రహ్మమెల్ల
ప్రాణి కోటిని రక్షింపరాక్షసమిక
నిలుమనే? శ్రీహరీ కరుణింపుమనగ ॥30॥

ఎంతచల్లని పలుకెన్నాళ్ళకీచెవిన్
బడె, సమస్త వేదపంక్తులందు
పొందరాని హాయిపొందితిందు వసంత
సంధ్యలవిరివానజల్లులివియె ॥31॥

నేనుమీవలెకాలేను! గాని, స్వామిం
సన్నిధానమే అజ్ఞాతసౌఖ్యమొసగె
రమ్ము దేవ! మీపదమీశిరంబునంట
గుజ్జుకట్టునా గర్వపు మజ్జకరగు ॥32॥

మీ కృపాకటాక్షమే మేనుసోక నా
దైత్యలక్షణంబె తలగె వాస
నావశమగురూపునశియింపదయ్యోమీ
పాదధూళితగులబ్రహ్మమగుదు ॥33॥

కేలుమోడ్చిశిరమువంచి క్రిందవ్రాలు
దైత్యునిన్జూడజాలక తత్క్షణంబు
ముందు వడి నిజ పాదమాపుణ్యజుని
శిరముపైనిడివరద! రక్షింపుమనగ ॥34॥

హరిపదంబంటు బలిరీతి నాతడలరె
కన్నులంజెదర్చుకాంతియొక్కటితటుకున
మింటికెగయగ ముంగిట నంటుకొన్న
వృక్షశాఖహఠాత్తుగావిరిగి పడియె ॥35॥

వైటుసర్దుకొనుచు రాచపట్టి లోని
కురికె, నిట్టూర్పులప్పుడు భరమడంగె,
బ్రాహ్మణుడుగురుండు చిత్రమీమాంసియయ్యె
శుచిరుచిప్రభస్రామానుజుండునిలువ ॥36॥

బ్రహ్మదైత్యాదిపాపముల్పరిహరింప
భక్తియేగాని మంత్రముల్ పనికిరావు
నిర్మలాంతఃకరణులసత్కార్యమొకటె
పాపులసముద్ధరించెడి స్పర్శవేది ॥37॥

చిత్రమితని మహిమ చెప్పలేమంచు వే
నోళ్ళ విభుడుపొగడ, త్రుళ్ళుచుమది
వీడుమాకుశిష్య చూడామణి నృపాల!
యని వినవినగ్రహముకరిగెగురుడు ॥38॥

మణిమాణిక్యంబుల భూ
షణహారంబుల సువర్ణ సహితాంబర చం
దనతాంబూలంబుల ల
క్ష్మణున కిడి నమస్కరించుమనుజేశునితో ॥39॥

క్ష్మాపాలా! కామకలన
జేపట్టెడి గొప్పయేమి వేసితివయ్యా?
శ్రీపతికృపచే గురునా
జ్ఞాపాలన వడచుకొనెడి కడపటివాడన ॥40॥

గురుడే సాక్షాద్బ్రహ్మము
గురుడే పూజార్హుడైన గోవిందుడిలన
గురువచనశ్రవణంబే
తిరుమార్గంబని భజించు భటుకింకరుడన। ॥41॥

ఈగౌరవతాంబూలము
మాగురు దేవులకుఁబంపిమన్నింపుడటం
చాగుణనిధిరామానుజు
డేగగ, కవిగాయకగణమింగితుపొగడెన్ ॥42॥

భుజబలంబుతోరాజ్యాల పొందవచ్చు
శ్రద్ధతోనాల్గు వేదాలచదువవచ్చు
కాని బ్రహ్మంబునెఱుగ భక్తపదమొకటె
విశ్వసౌజన్య కారిగా విభుడెఱింగె ॥43॥

యాదవుడీవృత్తాంతము
సాదరముగనాలకించి సమరస భావం
బే దివ్యమనుచుదెలిపియు
నాదారిని నడువనైతి నహామాడింపన్ ॥44॥

మనసువిరులకంటెమధురమ్మై సుకుమార
మైరుచిరప్రపూర్ణమై ఫలించు
శిష్యునివిడలేక, చిక్కనిగర్వంబు
నడపలేకగురుడు, సుడులఁబడియె ॥45॥

మఱువకమదిలోసేవన్
దరి జేర్చిక శిష్యవరుని దవుదవ్వులకున్
పరువకరాత్రియె పగలై
గురుడుండియునుండకుండె గుణనిధియెదుటన్ ॥46॥

నీవినయమే మాకమూన శిక్ష
నీవిద్యా ప్రతిభయె నన్ విరధుఁ జేసె
నీవి భక్తి ప్రపత్తి నన్ వివశుఁ జేసె
కొఱుకరాని కొయ్యగ నీడుగుండె పిండె ॥47॥

తెగులు లేని యీబాధనుత్రెంచలేను
వీడుచున్ని కాదుకడకు విశ్వవిదిత
బ్రహ్మతత్త్వంబునే మార్చి ప్రజనపూర్వ
మాత్మ సిద్ధాంత కూపాన నూకివైచు ॥48॥

ఏదియెట్లుండి నన్ వీని యెదమధురము
ముఖముదివ్య కాంతుల సదాముద్దులొలుకు
చంపమనసొప్పదు భరింపశక్తిలేదు
ఏదొ, అజ్ఞాత శక్తియే యితనిఁ గాచు ॥49॥

పారదోలె పదస్పర్శ బ్రహ్మదైత్యు
ని, సహజ బ్రహ్మ తత్త్వమున్ నిలుపఁజూచె
జగతి హృదయమున్ దనిపె ప్రసన్నుడగుచు
వీని నిర్జింపలేను జీవింప లేను ॥50॥

ఇంతలో సోదర ద్వయంబే గుదెంచి
గురునికెఱగి దేవా, యాత్రకుతగువసతు
లన్నియునుగూడె నీక ఁదమ యాజ్ఞ యనగ
రామ! దేహ మనారోగ్య మైమతి చెడె ॥51॥

నీ వే శిష్యులతో కా
శీవిశ్వేశ్వరు భజించి చిరతర పుణ్య
శ్రీవిభవంబందుమ యన
దేవా! గురుముఖముగాని తీర్థము లేలా? ॥52॥

తను మనో ద్వయుంబిందు స్వస్థతను దప్పి
మీరలీరీతి వెతపడ మిమ్ము విడిచి
తీర్థయాత్రల కేగ చింతింపలేము
హరికినికరించి నపుడె సర్వార్థసిద్ధి ॥53॥

గురువే బ్రహ్మమువిష్ణువు
పరమేశ్వరుడీపదంబెభాగీరథిదే
శరణుశరణంబనినమ
స్కరించు రామానుజుఁగని కనులుచెమర్చ ॥54॥

వీనినడనుడిసత్యంబు వీనిముందు
నాప్రయత్నంబులేవియు నడువ వంచు
కలగి శిష్యులంజూచి వాక్యార్థమిందు
నడువ దీదేహమందున నలతనలమె ॥55॥

నాల్గైదువారంబులునడచినంత
మరల వాక్యార్థ మనగ రామానుజుండు
తప్పతక్కనశిష్యాళి తరలె కాళ
హస్తికింజేరెగోవిందుడభవుగొల్వ ॥56॥

రామ! యీమధ్య నీవు సర్వజ్ఞుడైన
శంకరులసూత్రభాష్యంబు చదివిరమ్ము
మనముసావకాశంబుగ మాటలాడ
వచ్చులే, యన కేల్మోడ్చి పలికె నతడె ॥57॥

బ్రహ్మతత్త్వనిరూపణ ప్రతిభమాడ
శంకరభగవత్పాదుల ప్రజ్ఞ తర్క
శక్తి యుపనిషత్జ్ఞానము సరళశయ్య
నాన్య తోలభ్యమంచుమన్ననము చెప్పె ॥58॥

కానియీజీవజగములగతినెఱుంగ
వారల ధ్యేయ మేమొ తత్వార్థ మెటులో!
తెలియఁజాలక మీపదంబుల భజింతు
దానుని యభీష్టమున్ దీర్చి దనుపుఁడనగ ॥59॥

జీవజగములురెండును స్థిరముకావు
మాయచేబ్రహ్మమందవిమనకుతోచు
మాయతొలగిన మెక్క బ్రహ్మంబెనిలుచు
మాయజ్ఞానమునఁబరిసమాప్తమగును ॥60॥

అంతసర్వమాబ్రహ్మమైయలరు నంచు
ఛాందమనగ క రోపనిషత్తుకూడ
భేదమంతయుమాయచే పెరుగు నంచు
'నేహానాస్తికించ ''ని నెఱపుననగ ॥61॥

దేవ! యిచటనే నాకుసందే హామొదవె
సర్వముఁబ్రహ్మమను సూక్తి సొంతమెఁఱుఁగ
నేరకే ముందుతజ్జలానీతిశాంత
మనుటచూడసిద్ధాంతమేవ్యత్యయమగు ॥62॥

నీటఁబుట్టినీటనే పెరుగుచు తుది
నీటనడగు చేపనియతి బ్రహ్మ
మందుఁబుట్టిబ్రహ్మమందు ఁబెరిగిబ్రహ్మ
మందడగుచరాచరాత్మకంబు ॥63॥

నీరువేరుచేపవేరిదేరీతిబ్ర
హ్మంబువేరువిశ్వమనగవేరు
కానినీరులేక మీనంబు లేనట్లు
బ్రహ్మరహితజగతి పరగదెందు ॥64॥

సంసరణవిషయంబుల సరణిచూడ
మణిగణంబులసూత్రసంబద్ధమైన
రీతికన్పట్టుమతి విచారింప బ్రహ్మ
సూత్రమున విషయంబుల సొగసులివియె ॥65॥

భిన్న భిన్న ప్రకృతులొప్పువిశ్వమెల్ల
బ్రహ్మసూత్రంబుచేకట్టుబడియొకటిగ
కంటబడుచుండ నిదిమాయకాదు, బ్రహ్మ
మన్నిటికి మూలసూత్రమై యలరుఁననగ ॥66॥

దానిచేబుట్టి దానిచేదనరి దాని
కన్యమైయుండ నేరమి అయ్యె నీవు
చెప్పు మత్స్యజలో పమ చేరదిందు
తజ్జలానీత బ్రహ్మకే తగునెఱుంగ ॥67॥

అహము బ్రహ్మమయ్యె ఆత్మబ్రహ్మంబయ్యె
నీవు బ్రహ్మమైతినిజ మెఱుంగ
జ్ఞానమొకటె బ్రహ్మమైనిండద్రష్టదృ
శ్యంబుదృక్కులీ త్రయంబు మించు ॥68॥

పూర్ణమునుగుణంబులముక్కముక్కలుగను
విఱచిచూచెడి నీనేర్పునెఱుగమెందు
భేదమందభేదముచూపువిధమునీది
నీకుమాకుపొసగదిక స్నేహవృత్తి ॥69॥

శంకరాద్వైతసిద్ధాంతసారమీవు
పూర్తిగాగ్రహించియుదానిపొత్తు విడక
కట్టుకొనకతుకులబొంతగావిచిత్ర
పటముకల్పించుకొను బ్రహ్మవాదివీవు ॥70॥

మేమునీశిష్యవృత్తిని మే పలేము
సర్వతంత్రస్వతంత్ర త సొగునీకు
అమరనారాయణానుగ్రహమగుగాక
యంచు దూరమైపోయెనాయాదవుండు ॥71॥

పిడుగు పడినట్లు రాగురుమడులున్న
దివ్యరామానుజుండు విశ్వేష్టుడయ్యె
కొన్నిగడియలకెట్టులో కుదుట (బడుము
అల్లవేళ్లమవీక్షించెవని లజగతి ॥72॥

అధ్యాయము - 4

సేవలోఁగల సంతృప్తి చెలువ మౌర!
ఎన్ని జన్మలపుణ్యమో యెఱుగనంచు
శాస్త్రచర్చల త్యజియించి సకలమ్ము
తముగు హరిభక్తిలక్ష్మ ణతరుణుడలరె॥

4. సేవానురక్తి

స్పృష్టికర్తయెవడో ! జీవేశ్వరులతార
తమ్యమెంతో! ముక్తిదాతయెవడో!
భేదమందుప్రీతివిప్పారుటెట్టులో!
తెలుపువాడెవండో! తెలియుటెటులో? ॥1॥

కన్నతండ్రిగతించె గైకొన్నవేద
గురుడుమధ్యలో విడిచె, సోదరుడుదూర
మయ్యె, నోర్వ్పుటే నేరమయ్యెనాకు
హరిహరీ!భవల్లీలకు హద్దులేదె? ॥2॥

నారాయణుడే జ్యోతియు
నారాయణుడే పరంబు నారాయణుడా
త్మారాముడు నాలక్ష్మి
నారాయణుడే మమశరణంబనుసూక్తుల్ ॥3॥

మంత్ర పుష్పమ్మునాలించె మనసుదోచు
వేదవిదులకంఠస్వరంబే వినఁబడ
ప్రతిమయైనాద మీద్పెడిగతిపదంబు
సాగమంత్రరుద్ధ భుజంగ సరణి నిలిచె ॥4॥

వీనులకువిందుగూర్ప రామానుజుండు
పరుగుపరుగునవచ్చిదే వాలయమున
స్వామిసన్నిధినిలిచె వింజామరముల
వైచు భక్తులంజూచుచుఁ బరవశించె ॥5॥

వీరిసేవలోగలతృప్తి వీరిమోము
లందు చిందు మహానంద మందుటెటులొ?
ఎన్నిజన్మలు తపియింప నీసుఖంబు
కల్గునో?చదువులగర్వగంధినైతి ॥6॥

చాలయ్యా! చాలీగ్రం
థాలయముల్ తరచతేను వ్యర్థంబీ దీ
ర్ఘాలోచనములు బ్రతుకు వృ
థాలాపంబులచెడె వరదా! దయగనుమా! ॥7॥

దాసుడన్నై సేవించెద
నీసన్నిధి నిలువ నిమ్ము నీవాడను నే
నే సిరులాసింపను నీ
దాసులదాసుండనన్ను దయచూడుప్రభూ! ॥8॥

ద్వారముకడనిల్చివచ్చిపోయెడివారి
పాదధూళి నెత్తి పైనిడుకొని
కరము మోడ్చి నిలుచు కాంచిపూర్ణుగని రా
మానుజుండు దిగ్భ్రమతనిలువగ ॥9॥

ఈతనినిరహంకార ప్రకృతినిచూడ
శంభుడేమదిలోన సాక్షాత్కరించె
ఈమహాత్ముడే నన్నుగ్రహించె నేని
జన్మసార్థకమంచు నా చరణమంట ॥10॥

వలదు వలదు బ్రహ్మవాది! తక్కువ జాతి
వాడ నేను; యాదవ ప్రవరుల
క్షాత్రవరుడ నీవు, సంస్కారశిఖివి, న
మస్కరింప తగదు మాకుమీరు ॥11॥

లెమ్ములెమ్ము విప్రశ్రేష్ఠ! లెమ్మని వెస
రెండు చేతుల, నాతని లేవదీయు
కాంచిపూర్ణుని చూచుచుగద్గదస్వ
రమున లక్ష్మణుడు కడు సంభ్రమతబలికె ॥12॥

జ్ఞానగురువుల మెప్పింప లేని అలతి
భటుడ, గుణములే బ్రహ్మమై పరగు చుండ,
జాతిమతకులంబులనెటుస్మరణసేతు?
స్వామిసేవకు నుచ్చ నీచములులేవు ॥13॥

వేదవాదము లేల? కన్పింపనట్టి
బ్రహ్మమునకంటె, కనపడు భక్తుడె, గురు
డైన సార్థకం బౌను నాబ్రతుకుదేవ!
దీనునిదరిజేర్పుడని ప్రార్థింపనతడు ॥14॥

కారణ పురుషుడైపుట్టు జ్ఞానినీవు
నీకు గురుడనై లో కాపనింద మోయ
లేను, వరదుడాజ్ఞాపించురీతి నడతు
వలయుసేవల- స్వామినికొలువు మనగ ॥15॥

నేటినుండిమీరు పాటించు నీజలా
హరణసేవనాకుగురుపద మని
వరదుని అభిషేకజలములంగొల్వరా
మానుజా ద రుణోద యానలేచు ॥16॥

చేమవగల కొలను జేరి జలకమాడి
వార్చి మడుగుగట్టి పాత్రశుద్ధి
జేసి చుట్ట వెట్టి శిరముపై జలకల
శంబుతోడవచ్చు స్వామిగొలువ ॥17॥

నేలనంటిన కందుపాదాలవాడు
యాదప గురుండె మెచ్చు శిష్యాగ్రణే,నృప
సేవలంగొన్నభూసుర శ్రేష్టుడకట!
కుండబట్టి కోమటివెంట గుడికి నడచె ॥18॥

పిచ్చివాడనికొందరు ప్రేలుచుండ
బడుగువాడనికొందరు పరిహరింప
నెన్నివిద్యలునేర్చిన నేమి ఫలము?
బ్రతుక లేని వాడనిప్రజవాగు చుండె ॥19॥

ఇంకనేమేమి ఘోరంబులెదుటఁబడునొ?
యీకలిప్రభావంబునూహింపమంచు
స్వామి సదనంబు కేతెంచు జనముదిన
మలత నిట్టూర్పులఁబడె రామానుజుఁగని ॥20॥

లోకమ్మునులెక్కింపడు
ప్రాకటమగుమంచిచెడ్డలనుస్థితిగతులన్
జేకొనడాత్మీయువు నే
వాకర్తవ్యమున మనసు పదరకనిల్పెఁ ॥21॥

గడియబిడువు చిక్క కాంచి పూర్ణుని ఁజేరి
భక్తులమహిమవిని పరవశించు
కనులనీరుక్రమ్మ కరివరదాయని
ఉస్సురుస్సురంచునూర్పులవిడు ॥22॥

ఒక్కనాడుకాంచీపూర్ణుడుల్లముల్ల
సిల్లి! అయ్య, రామానుజా! చిత్తగింపు
రంగపురిలోన రతనాలరానులుండె
నిర్మల మనస్కులకివికల్పించునంట ॥23॥

కథలమర్మంబుదెలిసిన జ్ఞానివీవు
జగతిలక్ష్యంబువెరిగిన స్వామివీవు
ఆత్మసౌందర్యమెఱుగు ధరామరుడవు
నీకుయామునాచార్యులానిధులఁజూపు ॥24॥

అతడురంగనాథునికనులారగన్న
దివ్యమూర్తి నీప్రగతి గుర్తించు భవ్య
పురుషుడాత్మవిద్యా పరిపూర్ణుడాళ
వందనారులదర్శింప భాగ్యమనగ ॥25॥

ఇంటగలయీమహాత్మనే యెఱుగనైతి
నీపదరజః కణమెధరియింపనైతి
నెక్కడో యున్నవేల్పునాకేటికంచు
వేడినిట్టార్పులాతడువిడుచుటెఱిఁగి ॥26॥

రామా!, నీయావేదన
క్షేమో! యదితీరుమార్గమెటులో? వరద
స్వామియె వినిపించు వెస
నామాటలు నమ్ముమాత్మనలుగకుమనగా ॥27॥

ఎపుడో యదిసిద్ధించుట
యిపుడీ భక్తవరుడింటకేతేరగృహం
బుపవిత్రమౌ ప్రసాదా
ప్తి పేదల బతుకు పరమార్థవిభవంబగు నా ॥28॥

యామునాచార్యుడూహించినట్టిగుణము
లితనిచర్యల స్పష్టమై తముగూర్చి
కల్లకపటమేలేని వాక్యంబుల మది
కట్టువాడె, వరదుడె నమ్మకలచెవంచు ॥29॥

ఎదకరుగ(స్రవించునెదిరికన్నులచూచి
పూర్ణుడుకరుణా(ప్రపూర్ణపూదివి
అయ్యా! వత్స, మీగృహా(ప్రసాదంబు సే
కొందు,స్వామి పొందు పొందెద నన ॥30॥

అవగింజపైమహాంభోధిపడినట్టు
లాతనిహృదయంబె యవశమయ్యె
పూర్ణుపాదములకు(మ్రొక్కి,తూర్ణంబున
గంతులిడిగృహిణీముఖంబుసూచె ॥31॥

ఇంటి కింద నారాయణుం డేగుదెంచు
అతనిభుక్తశేషము మనకందరికిని
ముక్తి ష్రదసో పేతమౌభోజనంబు
సిద్ధ మొనరింపుమా సేవ సేసివత్తు ॥32॥

వరదుకైంకర్యమొనరించి, వచ్చియింట
వంటకంబుల గమగమపరిమళాల
దెలిసి, భాగవత(శే ష్ఠుబిలువ(బోయి
తాళబద్ధపూర్ణాలయద్వారమరసి ॥33॥

దీనుడై యింటి కాతండుతిరిగి రాగ
ని ప్పుడే కాంచిపూర్ణులీయెడకువచ్చి
స్వామిపంపగ వచ్చితి సత్వరముగ
వంటవడ్డింపుడని నన్ను వేగిరింప ॥34॥

ఆలసించిన వరదుడే ఆ(గహించు
దేవకార్యముదీర్చ నేపోవలెనన
చెప్పినట్లునేజేయభుజించియతడె
ఆకుదీసి శుద్ధి యొనర్చియవలికేగ ॥35॥

పెరటియావుకు శేషాన్న భిక్షనిడితి
క్షణములో వండివడ్డింతుననుసతిగని
పిలిచి భక్తులభంగించు ఖలుడనంచు
నవ్వుచుపతి, విధివిలాస మెవ్వ డెఱుఁగు? ॥36॥

చేతికందియు నోటికిచిక్కదాయె
నెదుటనిల్చినలక్ష్మినే యెఱుగనైతి
హరికృపకుదూరమైపోతి పెరటి సురభి
నైనదర్శింపఁదగునని యాతడురికె ॥37॥

మాటిమాటికి మ్రొక్కిగోమాత! ఎంత
పుణ్యమో! నీది పూర్ణుల భుక్తశేష
మమృత ధారలై యందరకంద నిచ్చి
సకల జగములకాదర్శజననివైతి ॥38॥

కాంచిపూర్ణుడే మనయింటికడపత్రొక్క
ఎంగిలాకులాతని చేతనెత్తఁజేయు
పాపినైతి క్షమింపడావరదుడంచు
ఆలయద్వార కక్ష్యలకాత డురికె ॥39॥

ఎదుటఁబడుకాంచిపూర్ణుల పదముల ఁబడీ
దేవ! అపరాధినైతి నే ఁదెలిసితెలిసి
మీమతినడువనైతి క్షమింపుడంచు
వగచు రామానుజుంజూచిబలికెనతడు ॥40॥

అన్న! దుఃఖింప నేటికో? అన్నపూర్ణ
నిర్మలాంతః కరణ, జాణ, పీసతీమ
తల్లిచేతి దివ్యప్రసాదంబులిప్తి
నారగించితి బ్రతుకు సౌఖ్యంబుగంటి ॥41॥

భక్తితో కూడు జ్ఞానమె బ్రతుకుపంట
తరతరాలుగవచ్చు స్వధర్మము విడ
రాదు ఛాందసంబంచు పరాత్పర మది
సాంప్రదాయపుమర్యాదజార్పలేము ॥42॥

నీవే నేనను భావము
జీవులకున్ జ్ఞానసిద్ధి చే గల్గు సదా
నీవే గురుడనిదేవుని
సేవింపగభక్తుడమృత సిద్ధింబొందు౯ ॥43॥

భేదమెంత సత్యంబొ! అభేద మంత
నిత్యమగు శ్రీనివాసుడన్నిటికి సాక్షి
ఆచరించిచూపెడి ఆమహాత్ముడొజ్ఞ
శాస్త్రసంజీవినీ శక్తి జగతిరక్ష ॥44॥

మధురమై ప్రేమపూరితమై పరస్ప
రానురాగ సంభరిత మై త్యాగబద్ధ
భక్తి భావమే చైతన్య భాజనం బ
హంబభేదాన నేకాకియై యడంచు ॥45॥

చివరకున్నదంచు చెప్పువాడుండ డ
న్నియును వరదు డంచు నియతినిల్వ
భేదమం దభేదమే దర్శనం బై య
నంత సౌఖ్య మిందె యను భ వించు ॥46॥

అధ్యాయము - 5

కాయకష్టోప జీవి రంగపురిఁజేరి
ఆసలడియాసలైపోవ; నాత్మవిదుని
స్పర్శ మాత్ర లో ముమ్మొదుల్ వదల ఁగావె
దివ్య తత్త్వము చాట ప్రతిజ్ఞఁబూనె ॥

5. ప్రతిజ్ఞ

బండబారిన బౌద్ధము ప్రయ్య, శంక
రుల మహామనీష మెరయు రుచితరోగ్ర
తార్కికజ్వాల చూచి, యాదవుల కనులు
చెదరనేగాని ,యాస్వామి హృదినెఱుగడు ॥1॥

సుమముకంటె పరమపేశలమగునామ
హాత్ముని రసార్ద్ర చిత్తంబునందడంగు
జాహ్నవీ పయః కణముల సారమనుభ
వింపవలెగాని మథియింప విషముపుట్టు ॥2॥

త్యాగమైె తన్య శక్తులయోగమందు
నిత్య సత్య స్వరూపుడై నిర్మలుడగు
శంకరభగవత్పాదు సర్వంక షప్ర
భుత్వమల్పజ్ఞు డేరీతి బొందనేర్చు ॥3॥

యాదవస్మృతి హరిసేవ నణగిపోయె
నాటినాప్రార్థన ఫలించె నాకె కాదు
అందఱకు నన్ని వేళల హాయిగూర్చు
రామునింజూడ; నాశతోయామునుండు ॥4॥

చెంతగలమహాపూర్ణుని చేరబిలిచి
నాథముని తాత పాదుల నాటినిధుల
రక్షసేయ రామానుజ ప్రవరుడొకడె
దిట్టయాతని కీవార్తదెలిపి, నీవు ॥5॥

వెంటనే పిల్చుకొని రమ్ము వెడలుమనగ
ఆజ్ఞయని మహాపూర్ణుడహరహము వయ
నించి, వరదరాజస్వామినేతలచుచు
కంచిచేరి, కాంచీపూర్ణుఁగాంచి, మ్రొక్కె ॥6॥

ఉన్నదున్నట్టు లీరీతియూడి పడితి
సేవమే మన యామున శ్రీగురులకు,
అంగరంగభోగంబులారంగనికి, య
థాప్రకారంబుచెల్లుగదాయనంగ ॥7॥

స్వామిసేవ కిందాకలోపంబు లేదు;
ముందుకెట్టులో యనుచింత; ముదిమి, గవియ
క్రుంగదీసెను యామున గురువతంను
నిచ్చటస్థితిగతులింక నెట్టు లొ? యన ॥8॥

మనరామానుజుడిట ని
ర్గుణ శృంగికి యాదవునకు కొఱకుడువడకే
అనుదినముజలాహరణం
బొనరించుచు భక్తి వరదునుల్లముదోచెన్ ॥9॥

అంతెకాదు యాదవ బంధ మతనికి తెగె
బ్రాహ్మణాద్య హంకారముల్ పట్టువతని
అహము దాసోహ మై కాయకంబునపడి
వరదునర్చించ సేవించు భాగవతుల ॥10॥

విని మహాపూర్ణువదనంబు విచ్చె, కనులు
వెడదలయ్యె మహాత్ములునుడులు సత్య
మయ్యెశంకయేలేదు, రామానుజాడిక
రంగవిధులకు శాశ్వత రక్షకుడ్వన ॥11॥

ఏ మేమీ! యామునులే
రామానుజారంగపురికి రమ్మనిరే, యీ
శ్రీమద్వైష్ణవ ధర్మం
బీమహి దీపించుసమయ మేతెంచెనొకో! ॥12॥

ఎగిరియెగిరిగంతుల్వైచునెదుటనున్న
పూర్ణుకౌ గిటబంధించు ముందువిన్న
గురునుడుల మఱిమఱి వినగోరు, కాంచి
పూర్ణు ఁగని, మహాపూర్ణుడు పూర్ణ మతిని ॥13॥

సతమువరదరాజస్వామి నతినుతిగల
నిన్నాయింతగామురిపింప నేర్చిన మహా
నీయుడాతడెట్లుండునో నేడె చూడ
వలెననెడి గురుభక్తుని పాఱఁజూచి ॥14॥

చూపింతుకారణ పురుషు
రేపే నిశ్చింతగ నిదురింపుమ! యని కాం
చీపూర్ణుడు శయనించె, మ
హాపూర్ణుడు గురుని మహిమ నాత్మదలచుచున్ ॥15॥

వఱువాతలేచి వరదుని
స్మరియించుచుమనమలరగ చల్లనిమలయా
నిలములె వైబడ నిరువురు
పరిమళపద్మాకరమును ఁబరికించిరటన్ ॥16॥

పక్షులకలకలము, దినప్రభువిరాక
దెలుప, పదనఖప్రభలు ప్రాగ్దిశకు పార
చుక్కలు మలికొండగుహలఁజొరబడంగ
సరసిబుడబుడన్వడి స్పష్టమయ్యె ॥17॥

జలకమాడగకల్గిన సవ్వడియిది
ది వృద్ధీతడే యామునో దృష్టమూర్తి
చూడుమాయని చాటుగా చూపి కాంచి
పూర్ణుడు వరదు గొల్వమున్మునదుకురికె ॥18॥

కంచికేకాదు నిఖిల ప్రపంచమునకు
వరద! వరదుడై వెలుగొంద వైష్ణవ ప్ర
బోధమగునట్లు రక్షింపు మో, ప్రసన్న
సుందరాంగురామానుజా సూరినవగ ॥19॥

వరదుని విశాలనే త్రాలకరుణతో ణీకె
కంఠమందున్న పుష్పమ్ము గ్రక్కునబడె
కాంచిపూర్ణునిమేన పుల్కలుజనించె
నిటమహాపూర్ణుడు సరసీతటమునందు ॥20॥

స్నానమాచరించి, సంధ్యవార్చి, సవితృ
మండలస్థహరికి, సమస్కరించి,
తడిమడుగు నడితలనిడి నిండుకుండ; సం
క్రాంతిదాసరివలె కదలివచ్చె ॥21॥

ఆమహోన్నతునట కనులార (జూచి
యితనిచేతలాళ్వరులనెదుటనిలిపె
ఈశిరఃకలశ మజాండమెత్తి పట్టు
శేషఫణిఫణారత్నమై సేవ్యమయ్యె ॥22॥

దైన్యమీచూపు లెవరినో తరుచు చుండె
నమ్రభక్తి, యజ్ఞాతసౌందర్యమంద
జేసె, విశ్వగురుండని చెప్పె నాళ్మ
అమ్మ హాపూర్ణునానంద మనథిదాట ॥23॥

ఏ మేమీ! యామునులే
రామానుజారంగపురికి రమ్మనిరే, యీ
శ్రీమద్వైష్ణవ ధర్మం
బీమహి దీపించుసమయ మేతెంచెనొకో! ॥12॥

ఎగిరియెగిరిగంతులువైచునెదుటనున్న
పూర్ణుకౌ గిటబంధించు ముందువిన్న
గురునుడుల మఱిమఱి వినగోరు, కాంచి
పూర్ణు (గని, మహాపూర్ణుడు పూర్ణ మతిని ॥13॥

సతమువరదరాజస్వామి నతినుతిగల
నిన్నెయింతగామురిపింప నేర్చిన మహ
నీయుడాతడెట్లుండునో నేడె చూడ
వలెనెనెడి గురుభక్తుని పాఱ(జూచి ॥14॥

చూపింతుకారణ పురుషు
రేపే నిశ్చింతగ నిదురింపుమ! యని కాం
చీపూర్ణుడు శయనించె, మ
హాపూర్ణుడు గురుని మహిమ నాత్మదలచుచు(౯ ॥15॥

వఱువాతలేచి వరదుని
స్మరియించుచుమనమలరగ చల్లనిమలయా
నిలములె పైబడ నిరువురు
పరిమళపద్మాకరమును (బరికించిరట(౯ ॥16॥

పక్షులకలకలము, దివప్రభువిరాక
దెలుప, పదనఖప్రభలు ప్రాగ్దిశకు పార
చుక్కలు మలికొండగుహల(దొరబడంగ
సరసిబుడబుడనవ్వడి వృష్టమయ్యె ॥17॥

జలకమాడగకల్గిన సవ్వడియిది
ది వృడీతడే యామునో ద్దిష్టమూర్తి
చూడుమాయని చాటుగా చూపి కాంచి
పూర్ణుడు వరదు గొల్వముమ్ముందుకురికె ॥18॥

కంచికేకాదు నిఖిల ప్రపంచమునకు
వరద! వరదుడై వెలుగొంద వైష్ణవ ప్ర
బోధమగునట్లు రక్షింపు మో, ప్రసన్న
సుందరాంగురామానుజ సూరినవగ ॥19॥

వరదుని విశాలనే త్రాలకరుణతో ణికె
కంఠమందున్న పుష్పమ్ము గ్రక్కునబడె
కాంచిపూర్ణునిమేన పుల్కలుజనించె
నిటమహాపూర్ణుడు సరసీతటమునందు ॥20॥

స్నానమాచరించి, సంధ్యవార్చి, సవితృ
మండలన్నహరికి, సమస్కరించి,
తడిమడుగు నడితలనిడి నిండుకుండ; సం
క్రాంతిదాసరివలె కదలివచ్చి ॥21॥

ఆమహోన్నతునట కనులార (జూచి
యితనిచేతలాళ్వారులనెదుటనిలిపె
తఃశిరఃకలశ మజాండమెత్తి పట్టు
శేషఫణిపణారత్నమై సేవ్యమయ్యె ॥22॥

దైన్యమీచూపు లెవరినో తరుచు చుండె
నమ్రభక్తి, యజ్ఞాతసౌందర్యమంద
జేసి, విశ్వగురుండని చెప్పె నాత్మ
అమ్మ హాపూర్ణునానంద మవధిదాట ॥23॥

ఆళవందవారుల కను మైన అమృత
పుత్రు డీతడే యాపీఠ మునకు మత్త
రాధికా రియి తడె యని ప్రజ నుతింప
ఏటిలో శుచి స్నాతుడై యెగబడంగ ॥48॥

రంగనాథుని దర్శింపరావె రామ!
యనుమహాపూర్ణుజాచి క్రోధాత్ముడగుచు
నాగురుని నాకు చూపక నాచుకొనిన
కర్కశుని చూడలేనంచు కంచికేగె ॥49॥

ఆగమోక్త ప్రకారంబు యామునులకు
ఖననకార్యంబు ముగిసె భక్త తతిబాష్ప
జలము లురికెడి నదికి వెచ్చదనమిచ్చె
కల్పవృక్షి తాగదలక కదలు చుండె ॥50॥

గురుడు గురుశక్తి గురుతపోబలము కడకు
గురుని తనువునే నిల్పక కూల్చివైచె
నాదినాశక్తులనుమాటనవ్వులాట
స్వేచ్ఛయేలేదు జీవికి జీవితాన ॥51॥

సూర్యచంద్ర నక్షత్ర సంశోభితమగు
గగనము చరాచరంబగు జగముతుదకు
ప్రకృతి కూడ తనంతతా బ్రతుకకాదు
జీవజగములరెంటికిన్ స్వేచ్ఛ లేదు ॥52॥

రెంటిని నడపించుకంట బడక; బుద్ధి
కందరాక రంగడాడుచుండె
సృష్టిజేసి పెంచి చివరకు చిటికెలో
మమ్ము త్రుంచు నేటిబొమ్మలాట? ॥53॥

నీకు చెలగాటమౌగాని మాకు ప్రాణ
సంకటము దేవ! తత్త్వ విచార మిప్పు
డాత్మకంటదు రాతిగానైన నన్ను
పుట్టనిచ్చిన నీ బాధ పట్టకుండె ॥54॥

నమ్మి సేవింప పూజింప నయననుంద
రముగదినదినము కులుకు రంగడె నను
చేరఁ బిలిచి నట్టేటిలో జారవిడిచె
నింకనెవరితో నేమని యేడ్వగలను? ॥55॥

మౌనిమ్మైయిల్లు వీడి రామానుజుండు
మఱిమఱిమది యామున గురున్ స్మరణసేయ
తట్టుకొనగాకొకకొలని గట్టుచేరి
రాలవిసరుచుజలతరంగాలమునిగె ॥56॥

యామునాచార్యుడువికుంఠధాముడయ్యె
మాన సోద్వేగి యౌచు రామానుజుండు
యింటికేతెంచె నని వింటి కంటబడడు
వరద! నీభక్తు నీరీతి వదల దగునె? ॥57॥

ఆ హృదయమతికోమలంబన్యుల పరి
తాపముఁవిన లేని యార్ద్రస్వభావ
మకట యిప్పుడే మయ్యెనో! యనితపించి
కాంచిపూర్ణుడు గాలించె క ంచినెల్ల ॥58॥

దరులదన్ను నాకోనేటి సరసినరుసి
చరమ సూర్యనారాయణస్వామికెఱఁగి
బాష్పతర్పణంబొనరించె భక్తుడంచు
పూర్ణుడలనల్లచేరి ముమ్మొడుమిలువ ॥59॥

ఆళవందనారుల కను మైన అమృత
పుత్రు డీలడే యాపీఠ మునకు నుత్త
రాధికా రియి తడె యని ప్రజ నుతింప
ఏటిలో శుచి స్నాతుడై యెగబడంగ ॥48॥

రంగనాథుని దర్శింపరావె రామ!
యనుమహాపూర్ణుజూచి క్రోధాత్ముడగుచు
నాగురుని నాకు చూపక నాచుకొనిన
కర్కశుని చూడలేనంచు కంచికేగె ॥49॥

ఆగమోక్త ప్రకారంబు యామునులకు
ఖననకార్యంబు ముగిసె భక్త తతిబాష్ప
జలము లురికెడి నదికి వెచ్చదనమిచ్చె
కర్మసాక్షి తాగదలక కదలు చుండె ॥50॥

గురుడు గురుశక్తి గురుతపోబలము కడకు
గురుని తనువునే నిల్పక కూల్చివైచె
నాదినాశక్తులనుమాటనవ్వులాట
స్వేచ్ఛయేలేదు జీవికి జీవితాన ॥51॥

సూర్యచంద్ర నక్షత్ర సంశోభితమగు
గగనము చరాచరంబగు జగముతుదకు
ప్రకృతి కూడ తనంతతా బ్రతుకకాదు
జీవజగములరెంటికిన్ స్వేచ్ఛ లేదు ॥52॥

రెంటిని నడపించుకంట బడక; బుద్ధి
కందరాక రంగడాడుచుండె
సృష్టిఁజేసి పెంచి చివరకు చిటికెలో
మమ్ము త్రుంచు నేటిబొమ్మలాట? ॥53॥

నీకు చెలగాటమౌగాని మాకు ప్రాణ
సంకటము దేవ! తత్త్వ విచార మిప్పు
డాత్మకంటదు రాతిగానైన నన్ను
పుట్టనిచ్చిన నీ బాధ పట్టకుండె ॥54॥

నమ్మి సేవింప పూజింప నయనసుంద
రముగదినదినము కులుకు రంగడె నను
చేరఁ బిలిచి నట్టేటిలో జారవిడిచె
నింకనెవరితో నేమని యేడ్వగలము? ॥55॥

మౌనియైయిల్లు వీడి రామానుజుండు
మఱిమఱిమది యామున గురున్ స్మరణసేయ
తట్టుకొనగాకొకకొలవి గట్టుజేరి
రాలవిసరుచుజలతరంగాలమునిగె ॥56॥

యామునాచార్యుడువికుంఠధాముడయ్యె
మాన సోద్వేగి యౌచు రామానుజుండు
యింటికేతెంచె నని వింటి కంటబడడు
వరద! నీభక్తు నీరీతి వదల ఁదగునె? ॥57॥

ఆ హృదయమతికోమలంబన్యుల పరి
తాపమున్విన లేని యార్ద్రస్వభావ
మకట యిప్పుడే మయ్యెనో! యనితపించి
కాంచిపూర్ణుడు గాలించె క ంచినెల్ల ॥58॥

దరులదన్ను నాకోనేటి సరసివరసి
చరమ నూర్యనారాయణస్వామికెఱగి
బాష్పతర్పణంబొనరించె భక్తుడంచు
పూర్ణుడలనల్లచేరి మున్ముందునిలువ ॥59॥

శూన్యదృక్కులం యామున జ్యోతి యకట
మాట రాక లేగవలె, యంబాయటంచు
పూర్ణపాదాల పైఁ బడి బోరనవిల
పింపనాత్మీయునెదఁజేర్చి ప్రీతి నతడు ॥60॥

ముంగురులుదువ్వి కన్నీరు పోదుడుచుచు
వెన్నునిమిరి రామానుజా! వెఱవకయ్య?
కర్మబంధమ్ములెంతటివార్కైన
అనుభవింపక దప్పదీయవనిలోన ॥61॥

వింటివయ్య! సర్వంబును కంటివయ్య!
పరమకల్యాణమూర్తి! నీపంతమేమొ!
అస్తమించెడి రవిగూర్చియడలనేల?
పుట్టుపూర్ణేందు చూడగముందు బడుమ! ॥62॥

ప్రకృతిబంధమ్ములున్నంతవరకు ప్రాణి
చావుపుట్టువులకు చిక్కి సతమతమగు
అమృతబంధానజగతికల్యాణమగుట
హరికృపాకటాక్షమని ధృడాత్ముడలరు ॥63॥

యామునశరీర మీస్పష్టినడగి పోయె ;
అతనియాత్మ సర్వాత్మకే యంకితమగు
తెలిసి తెలియకేయిటులీవునలగదగునె?
కలసి కట్టుగా శ్రమియింప కలదుసుఖము ॥64॥

బ్రహ్మతత్త్వంబుదెలిసిన బ్రాహ్మణుడవు
పామరులతీర్చి దిద్దెడి పండితుడవు
నీకుబోధించువాడనే నిక్కమెఱుఁగ
జీవజగములన్నియు హరిచింతనడుము ॥65॥

సేవలో నిరహంకారచిత్తమలరు
మననమున మహత్తరమహిమలు జనించు
ఆత్మలో చిదానందంబు ననుభవింతు
అమృతబంధాన హరిపదంబందవచ్చు ॥66॥

లెమ్ము కర్తవ్యనిష్ఠ కార్యమ్ముదీర్చి
యామునుల మనోభీష్టమ్ము నోముమనగ
వంతమాత్మలో మెదల నాపదములంటి
కాంచిపూర్ణునితో తానుకంచి చేరి జొచ్చె ॥67॥

యామునాచార్య సంకల్ప మద్భుతముగ
ఆత్మదీపింపవరదుని ఆలయాన
కరుగుదెంచి పరువున దేవా! క్షమింపు
మంచు హరిసేవ సర్వంబు నతడుమఱచె ॥68॥

శూన్యదృక్కులం యామున జ్యోతి యకట
మాట రాక లేగవలె, యంబా యటంచు
పూర్ణపాదాల పైఁ బడి బోరునవిల
పింపనాత్మీయునెదఁజేర్చి ప్రీతి నతడు ॥60॥

ముంగురులుదువ్వి కన్నీరు పోదుడుచుచు
వెన్నునిమిరి రామానుజా! వెఱవకయ్య?
కర్మబంధమ్ములెంతటివారికైన
అనుభవింపక దప్పదీయవనిలోన ॥61॥

వింటినయ్య! సర్వంబును కంటినయ్య!
పరమకల్యాణమూర్తి! నీవంతమేమొ!
అస్తమించెడి రవిగూర్చియడలనేల?
పుట్టుపూర్ణేందు చూడగముందు బడుమ! ॥62॥

ప్రకృతిబంధమ్ములున్నంతవరకు ప్రాణి
చావుపుట్టువులకు చిక్కి సతమతమగు
అమృతబంధానజగతికల్యాణమగుట
హరికృపాకటాక్షమని ధృడాత్ముడలరు ॥63॥

యామునశరీర మీస్సృష్టినడగి పోయె ;
అతనియాత్మ సర్వాత్మకే యంకితమగు
తెలిసి తెలియకేయిటులీవునలగదగునె?
కలసి కట్టుగా శ్రమియింప కలదుసుఖము ॥64॥

బ్రహ్మతత్త్వంబుదెలిసిన బ్రాహ్మణుడవు
పామరులతీర్చి దిద్దెడి పండితుడవు
నీకుబోధించువాడవే నిక్కమెఱుఁగ
జీవజగములన్నియు హరిచింతనడుము ॥65॥

సేవలో నిరహంకారచిత్తమలరు
మననమున మహత్తరమహిమలు జనించు
ఆత్మలో చిదానందంబు ననుభవింతు
అమృతబంధాన హరిపదంబందవచ్చు ॥66॥

లెమ్ము కర్తవ్యనిష్ఠ కార్యమ్ముదీర్చి
యామునుల మనోభీష్టమ్ము నోముమనగ
పంతమాత్మలో మెదల నాపదములంటి
కాంచిపూర్ణునితో తానుకంచి (జొచె ॥67॥

యామునాచార్య సంకల్ప మద్భుతముగ
ఆత్మదీపింపవరదుని ఆలయాన
కరుగుదెంచి పరువున దేవా! క్షమింపు
మంచు హరిసేవ సర్వంబు నతడుమఱచె ॥68॥

నామనంబునెప్పుడునలిపెడి తాత్త్విక
ప్రశ్నలకిటుతగుజవాబువచ్చె
నడవనివరదుండె నన్నిటనడిపించె
పలుక నట్టిప్రభుడె పలికెనిపుడు ॥18॥

వరదకైంకర్య మిందు సాఫల్యమందె
స్వామివాద్దేవి మద్గురువరుని చూపె
శిష్య సాధనకాత్మ బలంబు నీవ
యనగ పూర్ణుడాలీని కను లార జూచి ॥19॥

యామునాచార్య పీఠంబునధివసింప
పుట్టినమహాత్ముడవు మ హాపూర్ణగురుడె
నిన్ను శంఖ చక్రాంకితనియతుఁజేయు
ననగ గుడిలోని ఘంటలేగణగణమనె ॥20॥

యామునులులేని కొఱతశిష్యాళినలమె
రంగపురినెల్లకలచె శ్రీరంగనాథు
సన్నిధానమేయీ ంత్రక సరణినడచె
జీవజగములురెంచెను చేవదప్పె ॥21॥

ఎప్పుడెప్పుడేసేవ యెట్లెట్లుజరుగ
వలెనో! యటులనే స్వామికి జరుగుకాని
బ్రతుకులోరక్తి సేవలో శ్రద్ధతరిగె
శిష్యులీలోటుదీర్పకాంక్షిపరంత ॥22॥

రామానుజాడొకడెగురువు
యామునహృదయాభిరాముడందరి యెదకే
ప్రేమాంకురమాగమనిగ
మామృతమేఘము నిరంతరాంతర్ముఖుడౌ ॥23॥

మనసుదెలిసి ధర్మమార్గంబు చూపు సం
ఘమును హరిపథంబుకడకుత్రిప్పు
శక్తి సంస్కృతిగల సమయోచితప్రాజ్ఞు
డతడె నేడుమనకు నాత్మరక్ష ॥25॥

యామునులమనం బాద్యంతమాత్మనెరిగి
యతని తత్త్వంబు సాధింప ప్రతినబూనె
నిత్యసత్యవ్రతుడు సదా నిర్మలాత్ము
డతని వెట్లులై న నిటజేర్చుటందఱుగుటి ॥26॥

గురుభక్తికలదు కానీ
గురుపీఠము నధివసింప కూరునా! లేదో
పరమార్థజ్ఞాని జగ
ద్ధురితార్థమునకతనిమది తలచునో లేదో! ॥27॥

కంచివిడివచ్చె గురుని సంస్కార సరణి
చూచెయామునా భీష్టంబునేచితూచె
సర్వమీడేర్చ శపథంబు సలిపెకాని
రంగనితిరస్కరించె విరక్తుడగుచు ॥28॥

అతనివైదుష్యము ప్రవృత్తి యాత్మశక్తి
నున్నితహృదయమిందాకనుంత దెలియు
మన మహాపూర్ణుడె కడు సమర్థుడిందు
నీతనిమతిమార్చి రంగనియండఁజేర్చ ॥29॥

ఆళవందనారు లాంతరంగిక శిష్యు
లిట్లు నిశ్చయించి యెంతకాల
మైనవేచియమ్మహాత్ముతోడ్తెమ్మన,
పూర్ణుడుపయనించె పొలతితోడ ॥30॥

నామనంబునెప్పుడనలిపెడి తాత్త్విక
ప్రశ్నలకిటుతగుజవాబువచ్చె
నడవనివరదుండె' నన్నిటనడిపించె
పలుక నట్టిప్రభుడె పలికెనిపుడు ॥18॥

వరదకైంకర్య మిందు సాఫల్యమందె
స్వామివాగ్దేవి మద్గురువరుని చూపె
లక్ష్య సాధనకాత్మ బలంబు నీవ
యనగ పూర్ణుడాతీని కను లార జూచి ॥19॥

యామునాచార్య పీఠంబునధివసింప
పుట్టినమహాత్ముడవు మ హాపూర్ణగురుడె
నిన్ను శంఖ చక్రాంకితనియతుఁజేయు
ననగ గుడిలోని ఘంటలేగణగణమనె ॥20॥

యామునులులేని కొఱతశిష్యాళినలమె
రంగపురినెల్లకలచె శ్రీరంగనాథు
సన్నిధానమేయి ంత్రక సరణినడచె
జీవజగిములులెంచును చేవదప్పి ॥21॥

ఎప్పుడెప్పుడేసేవ యెట్లెట్లుజరుగ
వలెనొ! యటులనే స్వామికి జరుగుకాని
బ్రతుకులోరక్తి సేవలో శ్రద్ధతరిగె
శిష్యలీలోటుదీర్పకాంక్షిఎరంత ॥22॥

రామానుజుడొకడెగురువు
యామునహృదయాభిరాముడందరి యెదకే
ప్రేమాంకురమాగమనిగ
మామృతమేఘము నిరంతరాంతర్ముఖుడా ॥23॥

మనసుదెలిసి ధర్మమార్గంబు చూపు సం
ఘమును హరిపథంబుకడకుద్రిప్పు
శక్తి సంస్కృతిగల సమయోచితప్రాజ్ఞ
డతడె నేడుమనకు నాత్మరక్ష ॥25॥

యామునులమనం బాద్యంతమాత్మనెరిగి
యతని తత్త్వంబు సాధింప ప్రతినబూనె
నిత్యసత్యవ్రతుడు సదా నిర్మలాత్ము
డతని నెట్లైన నిటజేర్చుటందఱగుటే ॥26॥

గురుభక్తికలదు కానీ
గురుపీఠము నధివసింప కూరునో! లేదో
పరమార్థజ్ఞాని జగ
ద్భరితార్థమునకతనిమది తలచునొ లేదో! ॥27॥

కంచివిడీవచ్చి గురుని సంస్కార సరణి
చూచెయామునా భీష్టంబునేచితూచె
సర్వమీడేర్ప శపథంబు సలిపెకాని
రంగనితిరస్కరించె విరక్తుడగుచు ॥28॥

అతనివైదుష్యము ప్రవృత్తి యాత్మశక్తి
సున్నితహృదయమిందాకునుంత దెలియు
మన మహాపూర్ణుడె కడు సమర్థుడిందు
నీతనిమతిమార్చి రంగనియందుఁజేర్ప ॥29॥

ఆళవందనారు లాంతరంగిక శిష్యు
లిట్లు నిశ్చయించి యెంతకాల
మైనవేచియుమ్మహాత్ముతోడ్తెమ్మన,
పూర్ణుడువయనించె పాలతోడ ॥30॥

రంగపురిఁజేర రామానుజుడట కాం
చీపురంబుచేర శ్రీమహా
పూర్ణుడట కదలగముందయ్య మధురాంత
కమిరుపురిని (జొచ్చె ఘడియలోనె ||31||

వరదాయని రామానుజ
డెలుఁగగ రంగాయనియెదయెదనెత్తుకొనెఁ
గురుడుమహాపూర్ణుండా
హరిలీలావిభవ మెఱుగ నద్భుత మనగాఁ ||32||

దేవ! శ్రీవైష్ణవాగమదీక్ష నన్ను
శిష్యునింజేసి చరితార్థు చేయుడనగ
అయ్యా! రామానుజా! వరదయ్య సన్ని
ధి ముమహార్తాన దీక్ష పొంద శుభము! యన ||33||

కంచి కేగి మహాపూర్ణుగడియ చూడ
కాలహరణమౌ దేవ! దీక్షకు, శరీర
మెప్పుడేమౌనొ! యెవ్వడూహింపగలడు?
హరికృపకుదేశ కాలం పాధ్యలె? యన ||34||

మంచిది కుమార! దరినున్న మడుగులో జ
లకము లాడి, సీతారామలక్ష్మణుల
యాన మువ్వుర ప్రార్థించి యుండనున్న
వకుళ వృక్షంబుచేరుమా వత్సయిపుడె ||35||

వెంటనేమహాపూర్ణుడు విధివిధాన
మెఱిగి, ముద్రలంక యగ్ని వెలుగున శుచి
జేసి దేహాభిమానంబు వెలుగ శంఖ
చక్ర చిహ్నంబు నతని వైష్ణవుని జేసె ||36||

శంఖచక్రాంకితముష్నిష్నముమ శంఖ
మాత్మశక్తి మేల్కొల్పి, జన్మాంతరాల
పేరుకొన్నట్టి నిజయహంకారమడచి
జ్ఞాన మొ నగె సుదర్శన చక్రమపుడు ॥37॥

పైఁబడునరిషడ్వర్గాల పారద్రోల
వైష్ణవోచిత బాహువుల్ ప్రకృతిగుణము
లార్పమూర్ధ్వ పుండ్రములు ఫాలానమెరయ
లక్ష్మణుడులక్ష్య లక్షణ ప్రభుతమెరసె ॥38॥

ధర్మ పత్నితో పూర్ణుడు దండనిలువ
గురువరుడు శ్రీనివాసుడైగోచరించె
లక్ష్మణుడు పులకిత శరీరాంగుడగుచు
ఆదిదంపతులని మ్రొక్కె నధిక భక్తి ॥39॥

కేలుమోడ్చిదేవా! కొంతకాలమైన
అతిథిదేవులైయాత్మ గృహాంతరమున
వైష్ణవ శ్రీలసిచిన్నవాని తీర్చి
దిద్ది పాలింపుడంచు ప్రార్థింపఁగానె ॥40॥

పంచ సంస్కార విధులతో బాహ్యమెల్ల
భక్తిగామార్చు వైష్ణవ ప్రభుడవీవు
గురుల భుక్త శేషాన మాకున్ ప్రసాద
కాయములభించునిదెరండు కంచికనగ ॥41॥

రంగ! నీలీలలెరుఁగ చిత్రాతి చిత్ర
మయ్య దుష్కరంబన్నది యతిమలభము
మలభ మన్నది కష్టమై కలఁచునంచు
కంచికే తెంచె పూర్ణుడు కాంతతోడ ॥42॥

శిష్యునిగ్రహసీమ చీలిరెండయ్యె, వొ
క్కటి గురునకు మఱియొకటితనకిరు
వురికి బలమొకటియె హరి పరమార్థమే
ఒకటి రెండురెండునొక్కటయ్యె ॥43॥

శ్రుతుల తత్త్వ ము ద్వయమంత్ర శోభితమది
సంతతముననధ్యానాది సాధనముల
సచ్చిదానందమూర్తి సాక్షాత్కరించు
భక్తవరులకు వైకుంఠ పదమునిచ్చు ॥44॥

ద్రవిడదివ్య ప్రబంధాల దాగియున్న
విరహభక్తిలో వేదనా పరవశమున
సఖ్యవాత్సల్య మధుర ప్రసన్నగుణము
లన్నియు హరిదివ్యావస్థలై ముదమగు ॥45॥

ఋషులయుపనిషత్సారంబు నెల్లపిండి
బ్రహ్మసూత్రాల చేసె ద్వైపాయనుండు
ఆళవార్లప్రబంధగీతాలనెల్ల
ద్రవిడవేదాన గూర్చె నాథమునిమున్నె ॥46॥

ఆయిరువురి లక్ష్యమొకటై హాయిగూర్ప
జ్ఞానభక్తిప్రపత్తులే కలయ బండె
హరివిలాసా లనుభవిప నారువెలలు
అమృతగుళిక లై యానందమందుకొనిరి ॥47॥

ఉన్నదున్నట్టులాచార్యుకన్నతల్లి
కన్నుమూసికేశవ పద కమల మంటె
తలచితలచి పొంగెడి అశ్రుతర్పణమున
తల్లి కపరకర్మలు చేసె తనయుడంత ॥48॥

వారిబ్రతుకులందు వైరాగ్యమేక్రమ
క్రమముగ హరి భక్తి గా ఢమయ్యె
పరిసర ప్రపంచ పరిధి పరాత్పరు
శేషమై ప్రజ రస జీవమయ్యె ॥49॥

కానియింటిలో విల్లాంద్రకలతపుట్ట
గురునిసేవించు నిజభ ర్త గుణనెరుగక
మత్సరగ్రస్తయౌచుజ్ఞానాంబ యెడ ద
గురుసతీమణిన్ విడగొట్టగొట్టెఁబుసలు ॥50॥

పతియదుపున చిక్కబట్టిన జాత్యహం
కారమొక్కసారిగ్రక్కవిషము
కడవనీటి చెంతకలహంబు పుట్ట వా
యిరువురఁగని పీధి విరగ నవ్వె ॥51॥

గతిలేక పరులపంచల
గతుకుచు నాచారమెఱుగక బృహచ్ఛరణా
వ్రితులగు మీకేగతి యు
న్నతమగుమావడమల సుగుణమ్ములలవడుఁ ॥52॥

ఈయవశ్రుతి గురునిలేతప్పాదిని తాక
భార్యతోరంగపురి జేరె, భక్తుడీ యు
దంతమాద్యంతమెఱిగి తాళలేక
పత్నిసేత్యజింప వరదు పదముదలచె ॥53॥

సహజపాశీల్య పతియయ్యెజ్ఞాన మద్గు
ణంబులకనువుగా వింట వడువదీ య
హంక్రియాభిమానమువరి త్యాజ్యమంచు
పోవిడిచె సతం డామెనుపుట్టినింట ॥54॥

వచ్చివేవేగ వరదుని పదములఁబడి
దేవ! బంధంబులన్నియు త్రెంచితీవ
వాఙ్మనః కాయకర్మల ప్రభుడవైతి
సన్యసనమొక్కటే నాకు శరణమింక ॥55॥

అయ్య! నీ యాటబొమ్మనై యాడుకొందు
స్వామి! నీచేతి చిలుకనై పాడుకొందు
జీయ! నీయింటి ముంగిట సేవసేతు
వరద! నీదాసకూటాన బ్రతికెద నన ॥56॥

ఉన్నదున్నట్టు వెనుగాలి యుద్భవించె
స్వామి పై నున్న పీతవస్త్రంబు లేచి
భక్తరామానుజ శిరంబుపైఁ బడంగ
కాంచి పూర్ణుడు వరదుని కంఠమయ్యె ॥57॥

లక్ష్మణా మదీయాంబర ప్రభలగంటి
అస్మదీయోజ్జ్వలమగుకల్యాణ గుణము
లవని పై విశిష్టాద్వైతమంద చాటు
మాత్రిదండసన్యాస మే అనువునీకు ॥58॥

అర్చకుండిచ్చు కర్పూర హారతిగొని
చల్లఁబడికాంచిపూర్ణుడు శాంతి దాంతి
దనరయతి రాజపాదపద్మములముట్టె
భక్తబృందమ్ములాతనివరుస నడచె ॥59॥

అధ్యాయము - 7

ప్రకృతిజీవులాయాత్మ పరస్పరప్ర
ణయ పవిత్రీకృతరసబంధమ్మునను భ
వజ్ఞుడై జగదాచార్యభద్రపీఠ
మధివసించె రామానుజుండవనిమెచ్చ॥

7. గురుడే శిష్యుడు

చేతనాచేతనాత్మక సృష్టియెల్ల
నీశ్వరాధీనమై మదికింపుగూర్ప
యతివరుండాలయంబున కనతిదూర
మందె నొక్క కుటీరంబు నాశ్రయించె ||1||

మనసు తెలిసిన మేనమామ యుచితజ్ఞ
డాశ్రితజనప్రియుండుధర్మాభిరతుడు
కట్టుకొన్నయిల్లాలినే చెట్టవిడిచె
యేమి వైపరీత్యమొ యిదియెరుగమకట! ||2||

జీవకారుణ్యమూర్తి సృష్టిరసజీవి
ఆజగన్నాథు పాదపద్మామృతంబె
సతతమున్ గ్రోలువానికి సన్న్యసనమె?
ఋషులు సంసారసారసౌహృదులుగారె? ||3||

మఱువ లేక మామమధురంపు చేష్టలు
సుస్మిత సుకుమార సుందరగ్రహా
ధర్మమాత్మదలచి దాశరథి యెటులె
న సీతగూర్పదలచి నడచిరాగ ||4||

నింగిలో నీల నీరద విభుని తరము
గాలిలో వైష్ణవ ప్రభాగరిమ వరయు
వెలుగులో దర్శనజ్ఞాన విభవమందు
వరుసనుండౌచు యతివార ప్రకృతిముమగు ||5||

ఎచటనోపడియున్న వన్నిటకులాగి
అలరుగంధానిలంబుల, యండ (జేర్చి
రంగురంగులమురిపించి, రక్తియమృత
మొసగు పద్మప్రియాయని మ్రొక్కువారికి ॥6॥

శూన్యమున సూర్య చంద్రుల సుకృతి నీవె;
సంధ్యలో రాగభోగాల సరసినీవె
నింగినేలలచైతన్యనేతనీవె
నీవ నారాయణుండంచునిజముగంటి ॥7॥

తలిరులంగని తటిల్లతా తారలంచు
కలువలంగని కవీనికా కాంతులంచు
సర్వమాశ్యామమందరు సంపదలని
యతి రసనమాధి(బడె శ్యామలాంబరమున ॥8॥

నిలిచి, చెవులనిక్కించి, దృక్కులుచలింప,
నిది చిరపరిచిత స్వరంబే. యని ముని
ముందుకుఱుకు దాశరథి ప్రఫుల్లనేత్రు
డై యపూర్వమద్భుతమంచువాగిపోయె ॥9॥

వైరగాలుల వాసనా వశముల్రైయ
తివ్వవతి పదద్వయంబంటి తివ్వతివ్వ
గ; కొలువ మనోజ్ఞ సాంధ్యరాగరుచిరాంబ
రప్రభలె కావులై యతి ప్రవరు గనెని ॥10॥

ఫాలమూర్ధ్వ పుండ్రాన ప్రాణాల నిలిపి;
బాహువులు శంఖ చక్రాల బలము (గూర్చి,
ఉరముపై బ్రహ్మముడి, కౌస్తుభోజ్జ్వలమణి
కాగ; నితడు సాక్షాద్రమాకాంతుడిచట ॥11॥

వరదుడే యోగనిద్రలో, బరవశించె
మామరూపాన ప్రత్యక్షమయ్యెనంచు
దాశరథి చేరి స్వామి పాదాలనంట
నలికి పడిలేచి, యతియు, ముందున్నవాని ॥12॥

దాశయంచు, నర్ధోక్తిలో, దవ్వి, నన్ను
గావవచ్చు దాశరథివే; నీవనంగ
కాదుకాదు మహాత్మ! మీ పాదముల, భ
జించు నేను, దాసుడనుటే యుచిత మనంగ ॥13॥

తొలుదొలుత, దూరమై మాకు, మెలగితి రని
మిమ్ము నూహించి లేని పాపమ్ముగంటి;
కాని; మీరు జగద్రక్షకై జనించు
దివ్యపురుషుడవని యిపుడె, తెలుసుకొంటి ॥14॥

బ్రహ్మ వంశోద్భవుడగాని, బ్రహ్మమెఱుగ
వేదవేదాంగమహిమల విందుగాని,
చదువ నైతి పెద్దలసేవ సలుపనైతి
నేడుమీదర్శనమున సంతృప్తిగలిగె ॥15॥

నీట ముంచిన, పాలనాన్చిన, నికఁదమ
పాదములె శరణ్యంబనివ్రాల నతని
లేవదీసిమెన్ను నిమిరి ప్రీతిచింద,
నీవుదాశరథివే మాకు నిక్కమెఱుఁగ ॥16॥

భక్తవరుడౌచు భజియింతు, ప్రాణబంధు
వై సదావెంటనంటెదు, ప్రణయమూర్తి
వై మముతరింప జూతువు, వైష్ణవాంశ
సంభవుడవు చదువు లెల్లచదువుచున్న ॥17॥

నీకు విద్యనేర్ప నే ర్త్రింప, వేదియున్
లేదుతండ్రి! నిన్ను దెలియ మాకు
విద్యలుండె, రమ్ము ప్రేమ స్వరూప! చై
తన్యమూర్తి! తత్త్వ దర్శనాంగ ॥18॥

బ్రాహ్మణాది సకల వర్ణముల్ నీవె, గు
ణత్రయావి భాగ సూత్ర మీవే,
నిన్నుఁ బట్టేమేము నిశ్చలంబుగ ఁజరి
యింతు మని, యతివచియింపు చుండ ॥19॥

చకితాబ్జనేత్రుడై బా
ష్పకణంబుల్ కన్గొలకుల పటపట రాల్రా
నికటస్థదాశరథి బ
ద్ధకరాంజలుడై నుతించె తన్మయ భక్తిన్ ॥20॥

మీమాటలకర్థంబీ
పామరుడెఱుగండు కాని భవదున్నతమౌ
ప్రేమోన్మీలితరూపం
బే మహదానందకరముమీవారి కిటన్ ॥21॥

నాటికంటె నేడె నయనాభి రామమీ
నూతనాశ్రమం బనూన ఫలము
లొసగుదేవ! యింక నొక్కక్షణమ్ము మిమ్ము
విడువలేను నన్ను విడువకుడన ॥22॥

నేను మాత్రము నినువీడి నిలువగలనె?
రమ్ము దాశరథీ శ్రీవరదుడనుగ్ర
హించు సేవాసదన మిది యెల్లరకిట
చేతినిండుగ పనులుండు చేకొనుమన ॥23॥

నేటినుండి స్వామి నిలువె నిలువు నాకు
స్వామినడయె నడయు స్వామి పలుకె
పలుకు, మాటలేల? స్వామి శరీరమీ
దాసునివరమంచు తలనువంచి ॥24॥

నిఖిల నిగమాగమవిహారి నిత్య సత్యు
డా శ్రితానేక జీవులకావరదుడె
రక్ష మోక్ష ప్రదాతని లక్ష్మణయతి
దిక్కుదిక్కుల చాటె భక్తి ప్రపత్తి ॥25॥

కూరనూరుగేస్తు కూరేశుడంబా క
టాక్షమహిముడు సతతాన్నదాత
నిరుపమాన భోగి నిరవధిక ధనాఢ్యు
డాత్మ వేది అతుల యశుడెఱుంగ ॥26॥

కాంతిమతికి చుట్టంబయనంత భట్టు
ముద్దుబిడ్డ రామాంశ సంభూతుడఖిల
వేదవేదాంగముల వల్లె వేసినబుధ
వర్యుడు హరితాన్వయ గోత్రుడార్యుడతడు ॥27॥

ఆతనిగృహంబు నిత్యకల్యాణమ్మై ని
రంతరాభ్యుదయ శ్రీలరంజిల, యతి
వరునితల్లికి బంధువై బంధు మిత్ర
బృందమునకు మందారమ్మై వెలసె నతడు ॥28॥

అదివసంత సంధ్యారాగ మాత్మకింపు
గూర్చు శారికాకీర పంక్తులకలకల
నాద మరవిచ్చు పూలగంధానిలంబు
లింటిబంగారు వాకిండ్లగంటలూపు ॥29॥

అతని భార్య బంగారు బొమ్మనుపమ సుగు
ణాంబురాశి అనవరత మాత్మవిభుని
చిత్తమున కనువైన సుశ్రీవిభూష
లలితవిద్యా విలాసిని, రసమనోజ్ఞ ॥30॥

తూగు విరిసెజ్జ మంచంబు తొందరింప
కాలిమెట్టెలు నిజకాంతగతినిఁదెలుప
మెరుగు చెక్కిలి చిత్తజు సిరులు చెరగ
అనుభవింతు ర ద్వైత సౌఖ్యంబువారు ॥31॥

మేల్కొని ప్రియుడు నాత్మ లక్ష్మి విలాస
మచ్చుపడ నిల్చుదేవి నుయ్యాల జూచి,
నెరికురులుగాలి కెరటాల నింగి కెగయ,
పూర్వవాసన లే వియో పాటమరింప ॥32॥

చెంతజేరి, జనం బాడు వింత వింటి,
వే ప్రియా! మన కేశవోర్వీసురసుతు
డంట, రామానుజాఖ్యుడం టావరదుడె
మెచ్చి, యతిరాజ్యమాతని కిచ్చెనంట ॥33॥

బంధు బలగమ్ములేక తా ప్రజలుగాచు,
నంట, సిరిలేకయధికారియయ్యెనంట,
సకల భూతహితుండగు స్వామియంట,
ఆ మహాత్ము జూడగ మనసయ్యె, నాకు ॥34॥

అలలఁజూచి సముద్రంబు కొలచునంట
వన్నెవెట్టక నగల విల్వలెఱుగునట
ముఖముఁజూచిజాతకము చెప్పుమహనీయు
డంట నాతడె ట్లుండునో నరయఁదలతు ॥35॥

తరతరాలకు తరుగని ద్రవ్యమున్న,
పరమ సౌందర్య రాశివి ప్రక్కనున్న
నిర్మలయశః ప్రశస్తుల నెగడుచున్న,
ఆ త్మకేదో యతృప్తి నన్నావహించె ॥36॥

అనుభవించిన కొలది పేరాశ బెంచు!
విసిగివిడనాడతలచినన్ విడదు మనసు,
జీవుడో అహంకారపు చేతి బొమ్మ,
దీనికింప్రతీకారమే తెలియమకట! ॥37॥

పరమ వైరాగ్యమూర్తి, అప్రతిహతప్ర
భావుడుపనిషద్ధర్మ ప్రవర్తకుండు,
అహరహంబులక్ష్మీకాంతు, నాత్మందలచు
మన యతివరేణ్యుదర్శింప మనసు పడియె ॥38॥

పూలలో తేనె సోనలు పొసగినటుల
ఆలలోఁబయస్సారంబునలమినటుల
భక్తులందు నారాయణ ప్రభలు నిండె
అమ్మహాత్మునిగొల్వ తహతహపడెనాత్మ ॥39॥

తపముతోఁదనువును దండింపఁబనిలేదు
కట్టుకొన్న సతినికాదనపని
లేదు, వినుగుతోఁబరిసరాలవీడ న
క్కరయులేదనెయతి వరునిమతము ॥40॥

తత్ప్రభావంబె యిహ పరతారకమట,
జ్ఞానకర్మమార్గంబులకంటె,కడు సు
లభతరమట, క్రొంగొత్తధర్మపదమంట,
శాంతినిడునంట మనబోటి జనులకెల్ల ॥41॥

అమ్మహాత్ము సేవింపకే ఆగదుమది
కాని, యీభోగభాగ్యముల్ కదలనీవు
నీవు సహకరింపగయతినృపతిఁజాతు,
నన సతిమది చివుక్కనఅశ్రులొలికె ॥42॥

ప్రభునికీకోర్కెలేగతి ప్రభవమయ్యె?
మీకుగానియీభాగ్యముల్, నాకునేల?
తనువునై నీడనై మిమ్మ యనుసరించు
దాసినని పతిభుజమువై తరుణి వ్రాల ॥43॥

నాకిది విడని ప్రణయబంధమని ఆత
డతివ నక్కునఁజేర్చుచునాదరించె,
తక్కిన తనయైశ్వర్యమంతయుదరిద్ర
దీనదళితులకర్పించితృప్తిపొందె ॥44॥

నిజగృహంబును సాధుమందిరము చేసి
కేశవా! కరుణాకర! కనికరింప
వే వరదయని ప్రేయసీప్రియలిరువురు
కట్టు బట్టలకంచిమార్గంబుఁగనిరి ॥45॥

అది భయంకరారణ్యంబు, నహిమృగాళి
సంచరించెడిసమయమాసన్నమయ్యె,
మబ్బుమెరుపులుమార్గపుమలుపుఁదెలుప,
గుండెలుపికోపికోమని, కొట్టుకొనఁగ ॥46॥

ఉన్నదున్నట్టుల, యులికియులికి పడుచు,
వడవడవడంకెడిపడతినడలెరింగి
ఏటికీమనోదౌర్బల్యమింతి! యై హి
కోపభోగంబులన్నియు నూడ్చు మనకు ॥47॥

జన్మరాహిత్యమున్‌గోరి, సద్గురుపద
మంటఁజను, మనకీ భయంబంటు టెటులొ!
దోష మేదియో! మనయందు తొంగి చూచె
నాన్ ప్రియా! మీకు పానయోగ్యంబటంచు ॥48॥

పసిడిగిన్నెనుతెచ్చితీపాత్రవలన
తస్కరభయంబుచేమదితల్లడిల్లె
బిక్కుబిక్కనుపల్కనాప్రేయసీక
రస్థవస్తువున్ విసరె నిర్జనవనాన ॥49॥

పత్నినిట్టూర్పుతోపతిపథము త్రొక్క
అలిపియెటుఁగ, రెదురయిన యరుణకాంతి
కంచిజేరిరామానుజాగాంచగ, యతి
స్మిత ముఖా బ్జుడై జంటనాశీర్వదించె ॥50॥

లేనివారుత్యజించినన్ లేదుసుఖము
ఉన్నవారుత్యజింపగ నుండుసుఖము
ధర్మపత్నీ వ్రతుండౌచుదరికిఁజేరు
నీగృహస్థాశ్రమమె జగద్ధితఫలంబు ॥51॥

మిమ్ము ఁగూర్చి, వింటి మేగాని మీమహా
త్మస్వరూపమిపుడె మాకుఁదోచె,
నన్నుగావవచ్చిన, విదేహవిభుడవు
బ్రతుకుధన్యమంచుఁబల్కగ యతి ॥52॥

కాదుకాదుగురునికైంకర్యమర్థించు
పాదదాసులమనివంగివంగి
వారుమ్రొక్కుచుతెలిబాష్పపుష్పంబుల
గురునికాళ్ళుకొలిచి కూర్చొవంగ ॥53॥

చల్లని విభుని చూపులో చందనంబు;
తీయనిప్రభుని బలుకులో తేనె లూర!
గురుని ఆశ్రమ సేవలో కుసుకురాని
సౌఖ్య మనుభవింతురు వారు సంతతంబు ॥౮4॥

కంటబడని విభుడుకల్యాణ గుణముల
స్పష్టమయ్యె సహజస్పష్టిలోని
శ్రుతిపురాణకావ్యగతమైనగీతార్థ
శక్తులాశ్రమమున సంక్రమించె ॥౮5॥

ప్రకృతిసేవలోన పరమార్థకైంకర్య
మమృత హృదయులమదులందె హరిని,
సహజగుణములందెసద్గురుంజూచికు
రేశుడు యతినృపుని యెదనుదోచె ॥౮6॥

గురువనుగ్రహమున కూరేశుడఖిల వి
ద్యారహస్యనిధులనంది, యతిని
విడని ఛాయగ, గురు విశ్వాసపాత్రుడై
విష్ణువిభవ మెఱిగి విజ్ఞుడయ్యె ॥౮7॥

సూక్ష్మసుందరచైతన్యశోభితుండు
చిన్నవాడయ్యు వడుమడి పెద్దయయ్యె
భక్తుడుయతి రామానుజ ప్రవరుడిందు
శ్రీహరి ప్రచారధురీణ శిఖరమయ్యె ॥౮8॥

ఒక్క వాడు రామానుజామ్లమ్ముల్ల
పిల్ల, హరికృపావైభవశ్రీవెలుగ
ప్రజలకుడ్య చిత్రంబులైపట్టువడగ
యాదవుని తల్లి వచ్చికన్నారగాంచి ॥౮9॥

పరమసంతృప్తియిలు సేరి పలుకుచు యతి
వరదుడేగాని సామాన్యనరుడుకాడు
యాదవా! పోయి చూచి రావయ్యా! నీమ
నోగతవ్యాధులాద్యంతమీగి పోవు ॥60॥

ఇంతియేకాదు జన్మజన్మాంతరకృత
పాపరాసులన్నియు తృటిన్ భస్మమగును
ఒంటియై పోవు నీగోడు నోర్వలేను
పోయిసేవింపరా యని పొక్క, తల్లి ॥61॥

అమ్మ! నీమాట సత్యమే యైన నాడు
నేనుపొమ్మన్న వానినే నేడునాశ్ర
యించుటెట్టులో హతవిధీ! యేమిచెప్ప
నంచుతలవంచియాదవు డరుగుచుండ ॥62॥

వగవకయ్య యంచువడిపూర్ణు డెదురయ్యె
కూర్చుకొన్నధనము, నేర్పు[illegible]
మిహసుఖాలకొదవునే గా[illegible], [illegible]రియింప
హరిపదార్చనంబె శరణుమనకు ॥63॥

అయ్య! రామానుజాచార్యుడమృతహృదయు
డాతడే నిన్ను మన్నించియాదరించు,
శిష్యుడే గురుసేవలో శ్రీసుతుడగు
యాదవచరిత్ర ప్రత్యక్ష సాక్ష్యమిందు ॥64॥

భక్తవత్సలా! నీదియపారకరుణ
యమృతమూర్తి! నీపదమె కల్యాణ పదము
వరద! నీలీలలూహించు వాడెవండొ!
తెలియుమని కాంచిపూర్ణు డదృశ్యమయ్యె ॥65॥

శ్రుతుల క్రొంగొత్త దృక్కున చూడనేర్చి
బ్రహ్మదైత్యుని చూపుతోఁ బారదోలె
ప్రజలఁదరియింప జేసెడి బ్రహ్మమతడె
తొంటి చర్యలుమదిలోన తొందరింప ॥66॥

వేరు మనసు లేక చేరి రామానుజా!
కనికరింపు మంచుకాళ్ళ బడగ
తగదు తగదనియతి తప్పించియాదవున్
శిష్య సుతునకిట్టి శిక్షతగదు ॥67॥

గురుడవు, శాస్త్రార్థ నిధివి,
పరమార్థమెఱిగిన వేద భాస్కరుడవు నీ
చిరుతలనిటు శిక్షించుట
సరియే! యని ఆసనంబు సన్నిధి సూపన్ ॥68॥

ఆ నాడెట్లుండెనొ! యిత
డీనాటికి కూడనిట్లె ఏమాత్రంబున్
తానడనుడులన్మారడు,
జ్ఞానానందమయుడంచు కనులార్పకయే ॥69॥

యాదవుడారామానుజు
నాదరమును చూచి, కంటనశ్రువులొలుకన్
వేదాభ్యాసనంబేటికి?
యాదివ్యనచర్యలందె, నీకుండుండన్ ॥70॥

అనిమ్మైమఱచెడి గురువ
ర్యునితో దేవా! విచారముడిగి ప్రశాంతిం
గనుడనిమ్రొక్కగ విప్రుడు
తనపీఠమలంకరించె, దానుడవముమన్ ॥71॥

క్రిందకూర్చున్నయతిరాజకృత్యమెఱిగి
చుట్టుపట్టుల శిష్యాళిచోద్యమంది
ఏటివైష్ణవధర్మమో! యిదియటంచు
తలలువంచగయతి హరిస్మరణమునిగె! ॥72॥

ఊర్ధ్వపుండ్ర గతుల నూర్ధ్వరేతస్కుడై
శంఖచక్రచిహ్న సాధువగుచు
జన్మజలధి దాటసహకరించెడిబ్రహ్మ
మంచు శిష్యజగతి యతికిమ్రొక్క ॥73॥

గుణకల్యాణుడు నారా
యణుడే పరమావధియనియర్చించు, మతం
బునకాధారంబేదో
యనుసంశయ మంకురించు యాదవగురుతో ॥74॥

నాటికిన్నేటికిన్ మీరె నాకుగురులు
కానమీసంశయంబులగడపనాప్ర
తంబుగాదు; కురేశుడే తమకుశంఖ
చక్రముద్రాంకితమహిమచాటుగాక ॥75॥

వరదా! నీలీలమహ
త్తరమ్మైస్మరణార్హమయ్యెతర్కింపగ దు
స్తరమీదాసునకని యతి
త్వరవరదాలయమునేరి ప్రార్థించె హరిఁ ॥76॥

యతితరలిపోవ యాదవు
డతిభక్తియుతిన్కురేశు నవలోకింపఁ
అతులితమౌనిగమాగమ
గతులఁబ్రహ్మమునుదెలిపి ఁగల్యాణగుణుఁ ॥77॥

సర్వకర్త సర్వజ్ఞుడు సర్వసాక్షి
బ్రహ్మమని ముండకశ్రుతిపల్కుముందె
సహజకల్యాణ గాత్రుని జ్ఞానబలమె
రమ్యముగశ్వేత శ్వేతాతరంబుచాటె ॥78॥

గుణగణాతీతశక్తుల కొలువరాక
పూర్ణమైసచ్చిదానందపూర్ణమైన
బ్రహ్మమునుగూర్చివచియింపవశమెమనకు
అతనిచిహ్నాలెశంఖచక్రాంకములిట ॥79॥

తక్కిన కఠ ఛాందోగ్యాది తత్త్వసూక్తి
పంక్తులవివరింపఁ దలప వలదు వలదు
మున్నెవింటి తత్పరమార్థమునఁ గ్రహింప
గంటి కల్యాణ గురువునే గంటినేడు ॥80॥

మనసు మారపశ్చాత్తప్తమగ్నుడైన
యాదవగురు మన్నించె రామానుజుండు
అతడెగోవిందజీయరైయుండనే త్రి
దండిగానిల్వ భక్త బృందంబుమెచ్చె ॥81॥

దోషమేలేని వారలు దోషులను
దోషములదిద్దు వైష్ణవ ధూర్జటి గురు
నమ్మటే భక్తి, భక్తి మనః ప్రదీప్తి
అదియె జ్ఞానకర్మ సముచ్చయంబెఱుంగ ॥82॥

గురుడె శిష్యుడై శిష్యుడే గురుడుకాగ
జ్ఞానమే భక్తి భక్తియే జ్ఞానమయ్యె
తెలిసి తత్త్వమసీవాక్య దివ్యధర్మ
మదెయిలన్విశిష్టాద్వైతమై తనర్చె ॥83॥

అధ్యాయము - 8

గురుడె శిష్యుడై శిష్యుడే గురుడుకాగ
దిశలు శ్రీవైష్ణవ హృదయ దీప్తి మెరసె
ప్రజలు పడిగాపులైయతి రాజుఁగొలువ
కంచిమహిమలు జగముల కంచెఁద్రుంచె॥

8. శిష్యులే గురువులు

యాముని హృదయంబెఱిగిన
రామానుజుడిత్తరి యతిరాజై వరద
శ్రీమాహాత్మ్యమున (జివటి
భూములబండింప జేసి పూర్ణోజ్జ్వలుడై ॥1॥

వరదుని మెప్పింపకయే
మరలింపగ(జాలమతని మన వైపునకున్
తరణోపాయంబెటులో!
పరమార్థము చూపుగురుని పడయుట యెటులో ॥2॥

యామునాచార్యుడు వికుంఠ ధాముడయ్యె
రంగ ! నీగూడు నేడు వెలవెలబోయె
సహచరాళియంత్రాకృతి సంచరించె
బ్రతుకువెగటుగా (దోచె నీ రాజ్యమందె ॥3॥

ఏమి సేయుటో! మేమెటకేగ గలము?
సూర్యుడే లేనిమిడిమిడి జోతులెంత
కాల మీవిశాల గృహాన కాంతులీను?
పని మహాపూర్ణుడారంగని, నుతియింప ॥4॥

స్ఫురియించెన్ నిజభావాం
బరమున శ్రీరంగవిభుని వైభవ మెల్లన్
వరరంగాకృతికనపడి
చిరకాలమనోరథంబు సిద్ధించుననన్ ॥5॥

సంగీతస్వరములతో
రంగనికరగించెడి వరరంగడె వరదో
త్సంగపు రసికుల మెప్పిం
పంగలడనిపూర్ణుడెఱిగి పరుగుల వెదకన్ ॥6॥

ఏటిగట్టున వెన్నెల తేటలొలుక
పాడుకొనుచున్న భక్తుని పదమహిమల
నీరువిలిచె రాలుకరిగె నింగి తొంగి
చూచెవికృతిగాక ప్రకృతి సొగసులీనె ॥7॥

ముందుబడుచున్న నామహాపూర్ణుచరణ
జనిత శబ్దతరంగముల్ మనసు నీడ్వ
లేచివచ్చి కేల్మోడ్చి అర్చించి రంగ
డయ్య! పూర్ణులేతెంచు కార్యగతి! నడుగ ॥8॥

రంగనాథునిహృదయాంతరమ్ముదోచు
మీకు నేమని చెప్పుటో నాకు తెలియ
దైన కంచికి పోయి రామానుజార్యు
నెట్టులైన నిటకుచేదెచ్చుటేమనవిధి ॥9॥

ఆళవందనారు లాంతరంగిక శిష్యు
లెల్లకూడినిశ్చయించిరిందు
కలిసికట్టుగమిముకట్టడినేసిరీ
వార్తవిన్నవింప వచ్చితినన ॥10॥

సృష్టి సౌందర్యగీతాల పాడుకొనుచు
మత మహాభ్యుదయంబునే మఱచితిన్ వ
మింపుడైనను మీరు సాధింపలేని
దీయలతిభటుండెట్లు సాధింపగలడు? ॥11॥

యతివరుండు రామానుజుడతులితప్ర
భావశాలి యా స్వామిని వరదుడాత్మ
బంది సేసె, నాబంధమ్ము బాపుడెటులొ!
స్వామి మనకుదక్కు టెటులొ! స్వాత్మ(దలప ॥12॥

తేరుకొని, రంగడే యానతిచ్చె, మీయ
నుగ్రహంబు నాశీస్సు లనూనఫలము,
కంచి కీనాడె పోదు, రంగప్రతినిధి
నని మహాపూర్ణు(జూచి; ప్రాంజలించి ॥13॥

దేవా! యెంతో కాలము
గా వరదుని(జూడ కలలుగంటిపుడాల
క్ష్మీవల్లభుకరుణయె నా
కీవిధముగతోడ్పడె, గురుకృత్యంబనుచు ॥14॥

కదలె రంగడు, శయనించుకరివరదుడె
ఆత్మరూపింప, గుండెఝల్లన, నయనము
లశ్రుపూర్ణంబుగాన్ మేనుపులకలనిండ,
నులికియులికి వడుచుకంచి పొలము(జూచె ॥15॥

రంగడే తెంచి వరదుని ప్రాంగణమును
కలయచూడగ, నరమోడ్పుకనులువిచ్చె
బరిసరజగంబు మెలమెల్లమఱుగువడగ,
మధుర మందర స్వరములు మదికదలగ ॥16॥

కులికలోకూనిరాగాలు గుసగుసమనె,
కనుల విశ్వమోహన గాయకమణి నిలిచె,
ఓం హరియనుప్రణవ శబ్దమొకటె రోద
సీగుహాంతరాళంబున (జేరిపోయె ॥17॥

తీర్థమై నీ పదమ్ముల దీప్తిగందు
పూవునై నీశిరంబున తావినగుదు,
స్వరమునైనీగళంబున శంఖమగుదు,
కాంతినై నీకరాగ్ర చక్రమగుదునని ॥18॥

వివిధరాగాల వెలువడ విశ్వమెల్ల
నాదమైవిశిష్టాద్వైతవేదమయ్యె
జలధులెల్ల సప్తర్షిమండలముకాగ
కొండలన్నియు చివురించె కొమ్మలగుచు ॥19॥

వరద! కరుణింప వే యను స్వరమొకటియె
చక్రవాకమై జగములసంచరింప
చుట్టుగలజీవకోటియే సుత్రతిరుగ
గాయకునిముందు కంచియే కరగు చుండె ॥20॥

ప్రాణ్వడుశరీరపంజరాల యెదలే స
ముద్రమైత్రుళ్ళి పడుచు మున్ముందుకెగయ
లేక; వరదావరదయని ప్రేల రంగ
రంగ యని కాంచిపూర్ణుస్వరంబులెగసె ॥21॥

నిలునిలుమా! నీస్వరమున
పలుకులచెలి చేతివీణ భగ్నంబగు నా
మురళీమోహనవేణు
స్వరాళిద ప్పెశివతాండవముధ్ధృతమగుబో! ॥22॥

రాగభరితమౌ భక్తియే ప్రళయమైన
బ్రతుకునే జగంబింక? నీ వలచి నటులె
బమ్మయగుయతిరాజు మీ సొమ్మనంగ
చెంతనున్నరామానుజ చిత్తమలరె ॥23॥

రంగడల్లమేల్కొనియతి రాజునరసి
బాష్పపుష్పాల పూజింప పదములంటి
రమ్మదేవ! రంగడె స్వాగతమ్ము పలుకు
మీకు లలితకళాజగంబే శరణను ॥24॥

పండితులకు బ్రహ్మాదులకు నలభ్యు
డగుయతిప్రభుడు ర సార్థ్ర చిత్తు
డమలభక్తికి వశుడై పాటగాని వెం
టఁబడె చెప్పలేము నాదమహిమ ॥25॥

ముందుపూర్ణకుంభమునుబట్టి అర్చకు
లొక్కవైపు భక్తులొక్కవైపు
వేద మొకట ద్రవిడవేదమింకొకయెడ
చదువుచుయతికిడిరి స్వాగతంబు ॥26॥

రంగనాథుని అబ్జ నేత్రాలచూచి
ఎచటనో చూచినట్లుండె నీసొగసుని
దాశరథిపల్కయివి వరదయ్యకన్ను
లే యనుచుయతిరసవశీకృతుడుకాగ ॥27॥

యామునాచార్య శిష్యాళియతిరయమున
చెంతఁజేరి రామానుజ శ్రీచరణము
లంట గురువరున్ తలచుమనచ్చుటచట
నాగనెదుట మహాపూర్ణుడగపడెనట ॥28॥

ఇంటతప్పయ్యెదేవా! క్షమింపుడనుచు
శిరము వంచు రామానుజు చెంతజేరి
అయ్య! పరమాత్మదృష్టిలో న్యూనములేదు
అన్నియు శుభావహములన యతిపలించె ॥29॥

ఇంతకు తమయునికి యేదోతెలియక, వృ
రాస్మృతులుతలప ఫలంబులేదు
గోష్ఠిపూర్ణులకడ గుప్తమౌ ద్వయమంత్ర
ముండె తద్విభూతిపొందుడనగ ॥30॥

సద్గురునిపల్కు పరమార్థసత్యమయ్యె
నిచటగల ప్రతిమనుజాడు నీశ్వరేచ్ఛ
భక్తులేగాక జ్ఞానులై బ్రతుకు చుండ్రి
కొలువకే వీరిని హరిని దెలియలేను ॥31॥

గురుడెయామునుండు గోవిందుడే బ్రహ్మ
మీచరాచరమగు సృష్టియెల్ల
రంగభూమియిచట బ్రతుకగ జన్మజ
న్మాంతరసుకృతోదయఫలమెఱుఁగ ॥32॥

భక్తివర్చస్సు, తేజము, ప్రాయము సమ
యోచిత ప్రజ్ఞ, జిజ్ఞాసయున్నతగుణ
ముజ్జ్వలశరీర సౌష్ఠవంబొక్కటేల?
నిఖిలకల్యాణగుణములనిలయముయతి ॥33॥

అంగరంగభోగంబుల నందు కొన్న
రంగవిభుడె రామానుజ ప్రభుడుకాగ
మఠమహాధ్యక్ష పదవి యామునులదీర్పు
ననుసరించిగైకొనె పురంబభిమతింప ॥34॥

గోష్ఠిపూర్ణులకడ కడు గుప్తమంత్ర
ముండె తద్విభవశ్రీల పొందుమంచు
మాటిమాటికి నంతరాత్మప్రబోధ
మామహాపూర్ణునాదేశమునుపరించె ॥35॥

వెంటనేతిరుగోష్ఠికి వెడలె పూరి
గుడిసె ముందునిలిచె గుబురు పొదల
జూచె ఫణమెత్తినీరెండఁగాచుకొనెడి
పాపరాకన్ను సొగసులఁబరవశించె ॥36॥

తన్మయుడయి యతివదాన్యుడే పాలరా
ప్రతిమవోలె యెంతవరకటనిల
బడెనొ! తెలియలేము? పైనున్నపక్షుల
ధ్వనివిని వెనుతిరిగె తగదటంచు ॥37॥

మరల మఱియొక్క నాడాత డరుగుదెంచె
పరిమళంబులవెదజల్లు పర్ణశాల
పారిజాతమహీజాగ్ర భాగమందు
చెదరుమధుకోశమాయతిమదికలంచె ॥38॥

ఇంకొక పరిముందుకేగ నదీప్రవా
హంబెయున్నదున్న యటులె పొంగె
అవలిగట్టుకేగనడ్డు పడ, విసిగి
విసిగి వేసరి, యతివిముఖుడయ్యె ॥39॥

మఠమహోకార్య మొకసారిమరలనీదు,
గాలివానలింకొకపరి కదల నీవు
తలపరానివిఘ్నంబులు తలపడంగ
గోష్ఠిపూర్ణుల జూచుటే కష్టమయ్యె ॥40॥

అమ్మహాత్ముదర్శించు భాగ్యంబునాకు
ఉన్నదోలేదొ! రంగ నీయుల్ల మెటులొ!
ఏదియెటులైన సాధింతునిద్ధగురుని
చూచియేనీపదంబుల చుట్టవత్తు ॥41॥

కదలె మఱియొకసారి రంగనితలంచి
చేరె, తిరుగోష్టికీయతి శీఘ్రగతిని,
పారిజాతప్రసూనముల్బడుకుటీర
నికట శాద్వలాంబర హిమనికరమరసి ॥42॥

చూచి చూడక యాసక్తి చొరబడంగ
తప్తకాంచన దేహుడు, ధ్యానమీలి
తాబ్జనేత్రుడు, యోగ పద్మాసనుండు,
గోష్ఠిపూర్ణుని వరపదాంగుష్ఠమంటె ॥43॥

అంతెవిద్యుల్లతాహతి న్నవలబడియె
గుండెఝల్లనె నరములు గుంజ (దొడగె
నాల్కరంగాయనగ యామునగురుచిత్ర
మాదరిన్ చూచి బ్రతికె రామానుజుండు ॥44॥

సాంధ్యరేఖలుప్రసరించుచరణయుగళి,
రాగమొలుకు పెదవులచిర్నగవుచింది
పరిమళింపగవాక్పుష్పవదనుడగుచు
పూర్ణుడలనల్లకనువిప్పిముందుచూచి ॥45॥

అయ్య! నీశ్రద్ధ, భక్తి ప్రయత్న మతులి
తమగుపట్టుదల,దలంపఁ దలఁపు చెదరు
ఎన్నిమారు లీద్వయమంత్రమెఱుగవత్తు
ఔర! రంగపురి కిది రా దారియయ్యో ॥46॥

రా కుమార! దండధ్వజప్రభల తోడ
శీఘ్రమేద్వయ మంత్రమిచ్చెద;తరించు
జన్మనాకు నీకును మూడుజగములకన
బ్రతికితిని దేవ! యనిగురుపాదమంట ॥47॥

సంశయించు నాతనిజూచి, సస్మితుడయి
పూర్ణుడేకరుణారసపూర్ణుడగుచు,
లోకమే మ్రొక్కునీయతి లోక గురుని
కీవిచార మేలని, యెదయెదకు చేర్చి ॥48॥

అంత నీ చరాచరజగంబంతయు నొక
సారి గిరగిర తిరుగగ చక్రగతిని
రంగ! యనుచురామానుజ ప్రవరుడరచె
చూడరాని జగంబుల చూడతొడగె ॥49॥

పాలసంద్రపు కల్పవృక్షాలనడుమ
మణిమయద్వీప నీపోప వనులమధ్య
సురమణిగృహాన, మెత్తనియురగశయ్య
పై రమానాధుదర్శించి పరవశించె ॥50॥

ఎంతకాలమట్లుండెనో! యెవని కెఱుక?
గోష్ఠిపూర్ణుల పిల్పుమేల్కొల్పగానె
వినుత విహగమ్మైకేల్మోడ్చిగొణగుచుయతి
నిలువఅనుభవంబెట్టిదోదెలుపుమనగ ॥51॥

తొలుతమీవియోగభ్రమకలచె గాని
రంగనిరసదృష్టి నడపురసికునివలె
తల్లియొడిలోన నిదురించు తనయునిగతి
దివ్యలోకాల చూచుచు దేలుచుంటి ॥52॥

దాటితి పయోధి, నాకల్పతరులనీడ,
విడిచితి సురమణిఁమ్మట్ట కడిమిచెట్ల
గోర; దివ్యమందిరమున కోటిపడగ
నీడలసుఖించువిభుడు కన్పించెననగ ॥53॥

ఆయేడును(బాకారము
లీయడ్డంకులడగినపుడిట లక్ష్మినా
రాయణుడగపడుయతిరా
జా! యీయనుభవ మనన్య సౌభాగ్య మిలన్ ॥54॥

అదిలేకయిదియు నిదిలే
కదియును లేదీసమరస మానంద మగున్
చిదచిద్విశిష్ట తత్త్వము
విదితంబగునీకు రంగవిభుకృప ననఘా ॥55॥

బాహ్యనేత్రాలకందని పరమ పదుని
దాసునికి చూపి బ్రతుకమృతంబొనర్చు
మీమహోదారశక్తుల నేమిచెప్ప?
మ్రొక్కియోగికి యతి రంగపురికిచేరె ॥56॥

రంగ! నీవుదలచిన సర్వార్థ సిద్ధి
లేనిచో మా ప్రయత్నంబులేశ్రమంబు
యోగమూర్తిగోష్ఠిపూర్ణుడుజ్జ్వలమతి
మంత్రతంత్రమహర్షి నా మనవివినియె ॥57॥

ఏ నొకండనె గురుడిచ్చు మహామంత్ర
పుణ్యఫలము నెట్లుమోయగలను?
నీకునచ్చినటుల నియతింపుమా నన్ను
పోయివత్తునంచు పురము విడగ ॥58॥

దాశరథికురేశులువచ్చి దారి కలువ
అలరి, యామునార్యుల యోగబలములందు
కొన్ని గోష్ఠిపూర్ణుల పదాంగుష్ఠమంట
యెంత వాడైన దివ్యుల కెగసి పడును ॥59॥

అతఁడె మనల దాక మన దేహమమృతసుఖ
మిందలిరహస్యమేమియో యెఱుక బరుపు
డనగ; దాశరథి స్తబ్ధుడైనిలువగ
చెంతగల కురేశుడుదృఢచిత్తుడగుచు ॥60॥

కాంక్షతో బదంబంటిన కలుగువెతలు
ప్రేమతో శిరంబంటగాప్రీతికలుగు
స్వామి! యిది శక్తి పాతప్రభావమనగ
నిజమునిజముకురేశ! నీవిలువె నిలువు ॥61॥

ఇంతలో ముప్పురాపూర్ణునెదుటనిలువ
నిన్ను నొంటిగారమ్మంటినె, మఱి యెవ్వ
రంచు చూపుల వారిని ప్రశ్నసేయ
వినమితశిరస్కుడైయతివిన్న వించె ॥62॥

నాకుదండమీ దాశరథీకురేశు
డేధ్వజము, చెప్పినట్లు లొంటిగనెవచ్చి
తినన, చిదచిద్విశిష్టాత్మ దేహవిభుడు
శ్రీహరియె దోచె పూర్ణునిచిత్తమందు ॥63॥

జీవత్సగుణోపాసకు
డై వచ్చిన పూర్ణుడితడు యతిన్పుడనిసం
భావించి గోష్ఠిపూర్ణుడు
ఆ వైష్ణవ మంత్రశక్తినభివర్ణించెౕ ॥64॥

ఈమంత్రమతి రహస్యం
బై మహనీయంబయి పరమార్థప్రదమై
శ్రీమన్నారాయణుది
వ్యామృత పదమిచ్చు జన్మ వాసనలడచుౕ

ముక్తి పడయగపరిణత
వ్యక్తులకే గాని యిదిఅపాత్రులకునభి
వ్యక్తంబొనరింపదగదు
యుక్తాయుక్తమెఱిగి యుపయోగింపఁదగుఁ ॥66॥

నరుడు ఓంన మోనారాయణాయటంచు
నొక్కపరినుచ్చరింపగ యుగయుగాల
కరుడుగట్టిన యఘరాశి కరఁగునంచు
ముప్పురికిరహస్యపుమంత్రముచెవినూదె ॥67॥

రామానుజుడామంత్ర మ
హామహితార్థ ప్రభావ మాత్మనలర్పఁ
భూమండలమే హరికభి
రామంబనియాత్మఁదోచప్రణవోజ్జ్వలుడై ॥68॥

గోవిందా! నారాయణ!
శ్రీవల్లభ! వాసుదేవ! శ్రితజనపాలా
రావే రక్షింపవె యని
వేవేగయతిగురువరుని వీడ్కొని చనియెఁ ॥69॥

నరుడుపాపి కాడునారాయణాంశజు
డందరు హరి జేర నర్హు లైరి
ముక్తి నిఖిల జనుల ముంగొంగు పసిడి రా
రండటంచు చేర్చి ప్రజలనతడు ॥70॥

గోపురగుడినెక్కి గొంతెత్తి నారాయ
ణా న మోయని యతి నాథుడరచె
ఉచ్చరింపుడయ్యయుచ్చైస్స్వరంబున
ముక్తకంఠులగుచు ముక్తిపొంద ॥71॥

నాల్గుదిక్కుల నారాయణస్వరంబె
కంచు మ్రోగినట్లుజనాళి గళము లెగసె
దాశరథికురేశుల కండ్లు తళతళమన
మనసు దీపింప బాష్పాం బుకణములురలె ॥72॥

ఉగ్రుడై గోష్ఠిపూర్ణుడప్డాదగియొదగి
వచ్చురామానుజుంజూచి పలుక! నీప్ర
వర్తనకు ఫలం బేదియోగుర్తె? యనగ
నరక మని నెమ్మదిగ యతివరుడు పలికె ॥73॥

స్వామి! నేడెయూరివారెల్ల రస్మాత్క
రీ ప్రభావమున తరించి ముక్తి
పొంద నేనొకండ పొందకే గురుతిర
స్కారనారకియన కలగనేల? ॥74॥

ఆ పలుకుల గురి కని గో
ష్ఠీపూర్ణు డపూర్వకాంతి చే చిద్ఘనుడై
శ్రీపతితత్త్వవ్యాపన
కీపనియే నాంది యంచునెఱిగి క్రమముగాన్ ॥75॥

యతివరేణ్యుని జూచి యేకాగ్రదృష్టి
దరహసితవదనాబ్జుడై తత్త్వ మెరిగి
నీకులోకానికి విడరానిముడియుండె
పూర్వవాసన లేరీతి పోవునయ్య? ॥76॥

అన్న! స్థావరజంగమంబైనజగతి
వేయిపడగల మోపెడివిభుడవీవు
ప్రభుని విడలేనిలక్ష్మణ స్వామివి, యిల
దుందుడుకుదనంబీజన్మ దొలచి పైచె ॥77॥

ప్రథితవిశ్వంభరాశక్తిప్రజలఁగావ
నేడు రామానుజాఖ్యజన్మించితీవు
నిత్యముక్తునకీవెతల్ నిలువవింక
జగతి వెల్గెడికాలమాసన్నమయ్యె ॥78॥

ఆళవారలచరితమాద్యంతమెఱుఁగు
ద్రవిడవేది మాలాధరు దర్శనమున
భక్తియే సుప్రతిష్ఠితంబైవెలుంగు
అత్యవసరస్థితిన్‌జూతు నని పనివినె ॥79॥

దివ్యనగల మాలాధరున్ దరిసి, "అయ్య"
గోష్ఠి పూర్ణులు మిముఁజూడగోరిరి నను
కరుణతోశఠగోపులకమ్మనితిరు
వాయ్‌మొడి గఱుప హరిపదంబంటెదె నన ॥80॥

సంభ్రమానందచకితుడైసత్వరమున
శిరమువంచి మాలాధరశ్రేష్ఠుడు యతి
రాజ! మీప్రభావంబున ద్రవిడవేద
మున్నతింగాంచు, గురునుల్లముల్లసిల్లు ॥81॥

గోష్ఠిపూర్ణులుపంపిన గురునికెఱగి
అశ్రుముత్యాల పూజించి ఆసనమిడి
ద్రవిడవేదము చదువ భక్త్యమృతరస
మణువణువనుభవించె రామానుజుండు ॥82॥

దాక్షిణాత్యుల భాషామ తల్లులందు
అతిపురాతనంబై మధురాతిమధుర
మై రసాత్మకంబై భక్తి తారకమగు
తమిళమొక పెద్దమ్మత్తైదువ మతి నెఱుఁగ ॥83॥

వాయవ్మారులు శివసే
వాయుతుల్యైముక్తిగనిరి, అళ్వారులునా
లాయరపాశరములచే
వాయచ్యుతునర్చ సేసి రజరామరులై ॥84॥

అంద్లుతిరువాయ్‌ముడి, మొదలాయరమొరుంగ
నేటిశఠగోపయతులుదానిని గళముల
రన్ స్తుతించి నమ్మాళ్వారులైరి, యతడె
శ్రీహరికిబిడ్డనిడువిష్ణుచిత్తుడయ్యె! ॥85॥

స్వర్ణకమలాననొక్కడు జననమందె,
నొకడు చెంగల్వపూవున నుదయమందె
మఱియొకడు మాధవీకుసుమమునబుట్టె
పుష్పజన్ములై వాడనిపూలువారు ॥86॥

పొగిలుపొగిలను పాశరమునువివరణ
సలుపు, చా సితద్వీపవాసుల సురక్షి
తార్థమాళ్వారులుజనించిరంచుమంగ
ళమునుపాడిముగింప మాలాధరుండు ॥87॥

కాదిచటతిరువన్వేలిగలజనాళి
మంగళప్రదంబంద జన్మంబుదాల్చి
రయ్య ఆళ్వారులంచు రామానుజుండు
మరలనరమోడ్చుకన్నుల మౌనియయ్యె ॥88॥

ఇంకొకపరి "యక్కాలత్తయిరదనా "ప్ర
సిద్ధపాశరమును వ్యాఖ్యసేయుచున్,ప్రి
యా యొకపరి సీగుండె పై నదుము నను
ముందు ముందిట్టి వెతసీకుమోపననగ ॥89॥

ఆదరమునరామానుజుడతనితేరి
పొరజూచి ప్రియాశ్లేష పరవశమది
దేశకాలబంధంబులే తెగ, మరిమరి
మాటలే లేని మధుర బ్రహ్మానుభూతి ॥90॥

ద్రవిడవేదమున్ నేర్పు మాలాధరునకు
మనసువిరిగె, రామానుజు మదినెరుగక
తాయతిప్రభుండ ననెడిదర్పమెగాని
నితనితోవేగుటే క్షమింకమాకు ॥91॥

కన్నులరమోడ్చి యేదోజగానదేలు
బాసతెలియదు మావ్యాఖ్యపట్టువడదు
యెప్పుడోయొకసారి నేమేమొవాగు
నితడుగుమ్మడి కాయంత రతనమయ్యె ॥92॥

చూడనే చూడ డొకవేళ చూచి పలుక
రింప విపరీత భాష్యమే వెలువరించు
ఈప్రతిభచేద్రవిడవేద మికనడంగు
చాలుచాలునీ గురుని శిష్యత్వమిందు ॥93॥

ఆళవారలహృదయస్థపరాత్పరు
ననుభవించుచుయతియలరుచుండ
మౌనియైవిసవిసమాలాధరుండేగె
తప్పెభక్తి తప్పె తత్త్వబోధ ॥94॥

కడకురామానుజుండు రంగా,భవత్ప్ర
భావమేమొ! పరీక్షల ఫలితమెటులొ!
నేనెవరినాశ్రయించినన్ నిష్ఠురమగు
అన్యథాశరణం నాస్తి యని కుములగ ॥95॥

పరుగుపరుగునవచ్చి దేవా! క్షమించి
కరుణచూపరే యుష్మదఖండపాండి
తీప్రతిభశేముషీభక్తి తెలియలేక
మిమ్మువదలగ వేదమే మమ్ము విడిచె ॥96॥

కంటతడిపెట్టివడకుచుకాళ్ళఁబడుచు
పేదయైపోవు నిజగురువిద్వాంతను
చూడలేకయాపలుకల శోకమెరిఁగి
ఆదరమున రామానుజుండాత్మకరుగ ॥97॥

మీరు వేదవిద్వాంసు లమేయశాస్త్ర
పాండితీప్రభావులు,వర వాక్చతురులు
హరిపదార్చనారతులకీయార్తితగునె?
తప్పునావల్లలేదుకదాయనంగ ॥98॥

ఇంకను పరీక్షలాకరుణించుదేవ!
యుష్మదనుభూతి తప్పుగానూహసేసి
మొదటనేపాపి నైతి ఆ పిదపతమ య
పూర్వసందేశమున్ హాస్యమున్ సలిపితి ॥99॥

తుదకు మీయతిత్వంబునే దూయబట్టి
చేయరాని పాపంబునుచేసినాడ
గోష్ఠిపూర్ణులునాతప్పుగుర్తుసేయ
తమ అశేషశేషప్రజ్ఞతట్టె మతికి ॥100॥

నావినతిక్కర వాక్కులో దేవ! విన్న
వెంటనేతమవలె నీద్రవిడపదముల
సహజలక్ష్యార్థ మెఱిగెడి జాణగాను
మెఱుపులెఱుగక యురిమెడి మేఘమైతి ॥101॥

స్వామిసన్నిధానంబున ద్రుజలెగాక
పాశరములెల్లనవరసభరితమయ్యె
తత్త్వమెఱిగింపు డంచు వేదంబుజదువ
గురుడుశిష్యుడై శిష్యుడే గురుడునయ్యె ॥102॥

తిరువాయ్ మొడిమున్నగుపా
శరముల విశ్వాత్మ్ముడైన సవిశేషబ్ర
హ్మరహస్యంబే సాక్షా
త్కరింపయతికబ్బె భాష్యకారకశక్తుల్ ॥103॥

రహీనుదాత్తానుదాత్తస్వరంబులొప్ప
గాఢతీవ్రభావంబులగానమాత్మ
వేదనమెశిశుపశుఫణిప్రీతిగూర్ప
సామవేదజ్ఞచింతించుసమయమందు ॥104॥

గురుదేవా! రసబుషిమన
వరరంగడునాదయోగి భక్తుడు మురళీ
ధరుకరుణారస పాత్రుడు
గురుయామన లలితకళల గుసగుసలెరిగె ॥105॥

నవ్వెనా సన్నజాజుల స్నాన సుఖము
అలిగెనా హరతాండవంబనుభవమగు
అతనికీ సృష్టియంతయునమృతరూప
మాతడెప్పుడెట్లుండునో యరయలేము ॥106॥

అణువణువు నందనుస్యూతమైన విష్ణు
మహిమ రామాయణంబుగా మహినిహనుమ
పాడ రంగడురంగని స్వరములందు
జానకీరామలక్ష్మణశక్తులెరిగె ॥107॥

కణకణంబులజీవులే గలగలమన
నీచరాచరాత్మకజగత్సృష్టినెల్ల
బయలరూపంబు రూపమే బయలునేయు
కృష్ణమురళీత్వమెరుగుయోగీంద్రుడనగ ॥108॥

నిజమునిజము మాలాధర! నీయనుభవ
మామహాత్ముని రాగయోగామృతంబె
నన్ను బంధించె నీరంగనాథచరణ
కమల భృంగిగా పడవైచె కలలుపండ ॥109॥

ఆతడీయాత్మయేబ్రహ్మమంచు ఋజావు
సేయు హరిభక్తుడారసిసిద్ధునిమహి
మానుభూతి భజించుచు యామునార్యు
లలితశక్తుల నొకయింత తెలియుటెపుడొ! ॥110॥

నిట్టూర్పులునిగుడగ యతి
చట్టపుచిత్రంబునయ్యె సంచితపుణ్యం
బిట్టిట్టని యెవడుదెలుపు?
మట్టియె మదనాకృతిగొను మాధవుడలరన్ ॥111॥

అధ్యాయము - 9

విష్ణుతీర్థమయ్యె విష్ణుకంఠభక్తుడు
ఆత్మబంధువయ్యె అర్చితశిల
బ్రహ్మమయ్యె భక్తిపరమాత్మ తేజమై
కంటఁబడని శివుడె కంటఁబడియె॥

9 శ్రీనివాసుడే బ్రహ్మము

ఆగమోక్త ప్రకారమర్చావతార
నిత్యపూజలు నెలకొన, నృత్తనాట
క లలితకళల కేంద్రాలుకాగ ఆల
యాలు నెలకొల్పె భక్త రామానుజుండు ॥1॥

రంగనాథుని లీలావిలాస మఖిల
విశ్వమందనుస్యూతమై విచ్చుకొనగ
యతివరేణ్యుని ప్రాభవంబంతకంత
పెరిగెనలుదిక్కు లొకటిగావృద్ధిపొందె ॥2॥

సంఘమునజాతిభేదముల్ సన్నగిల్లె
హెచ్చుతగ్గులు సమమయ్యె నీశదృష్టి
నిర్మలప్రేమ సత్యమై నిశ్చితాను
భవమె ఆనందమధువయ్యె భక్తతతికి ॥3॥

మాధవా! రమ్మిదేతిరుమజ్జనంబు
నీకుఁజేయింప గొజ్జంగి నీరుదెచ్చి
తి, తిరుచూర్ణంబు కూర్చితిదేవ! ఆల
సింపవేటికోయని యతి సేవలబడె ॥4॥

మంగళారతినిడు మంత్రపుష్పంబు చ
దువుచునిల్చి దూరదూరముగనె
చెంతఁజేరిపంజుచేబట్టి పరిపరి
విధుల మాలగూర్చి విభునిఁగొలుచు ॥5॥

ఎప్పుడేరీతి యో గురునెఱుగమంచు
అర్చకులనుండి పరిచారికాళిదాక
యెల్లరకు క్రొత్తచైతన్యమినుమడించె
భక్తులకు భక్తి భటులకు భయముపుట్టె ॥6॥

యతికి భిక్షయర్చకులగృహాంతరముల
దినదినమ్ము మధుకర వృత్తినడువంగి
నాప్రధానార్చకు హృదయాభ్యంతరంబు
విషము గ్రక్కె మఠాధ్యక్ష విభవ మెరిగి ॥7॥

తరతరాలుగ భక్తితాత్పర్యమహిమ
రంగనాథుని విడకయర్చనలుసేయు
మమ్మె వదలి యింటింటభిక్షమ్మె వేడు
వీని కింతటి ప్రాభవం బెటుల కలిగె? ॥8॥

ఏమిచిత్రమో! యిది; యెవ్వ రెదురుపడిన
శరణు శరణుజీయా! యనిచరణయుగళి
కనకవర్షంబు కురిపించు కళతచూడ
తట్టకాసులున్ మాకిదదక్కవేమొ? ॥9॥

ప్రజలు భక్తులుకడకుసర్వజ్ఞులైన
యామునాచార్యశిష్యులేయడుగులంబడి
మడుగులిడుచుండతానె రంగడని పొంగి
యీజగంబెల్లనీతడే యేలు కొనునొ! ॥10॥

ఇంతచూచియుతానేమి యెరుగనటుల
కటకటా! రంగనాథుడేకటకటాల
చిక్కిచెక్కినబొమ్మగా, చింతగూర్చె
మాకు, మన్నించుటెట్టులోమనుట యెటులొ! ॥11॥

ఆప్రధానవృద్ధార్చకుండాత్మసతిని
జేరి యన్నంబునవిషంబుఁ జేర్చితాను
దూరమయ్యె యతియథాప్రకారమాగ్ర
హమున భవతి భిక్షాందేహియనుచునిలువ ॥12॥

అప్రతిహతతేజ మనుపమాన ప్రభా
వం బనిందిత హృదయంబుగూడు
కట్టుకొన్నయతి ముఖంబునుజూచి యి
ల్లా లి చేతి పాత్రనేలగూలె ॥13॥

పాలిపోయిన సతిమోము పారజూచి
తనువుచెమరింప, చేతులె దప్పవశము,
తూలుచుంటి ఆరోగ్యపుతొందరేమొ!
పలుకు మోతల్లి! యనుయతిఁ దలచి, వనిత ॥14॥

క్రిందిమెతుకుల జచ్చుబల్లి దురవస్థ
గాంచలేక, యతిఁ గాంచి, గద్గదమున
వెంటనేదేవ! యీవీడు విడిచి యెచట
కైనపారిపొండన నాత డచ్చెరువడి ॥15॥

కనులు కలయ తిరుగ, కాళ్ళు తడబడ,రం
గా యని యతి ముందు కళ్లనడచి
స్వామి యెదుటకూలబడె, అయ్య!మీప్రధా
నార్చకు నిక కాచు నభువుడెవడొ! ॥16॥

అనుదినమమృతాన్న మందించు తల్లియీ
వీడె విడుమటెటులొ? విడకబతుకు
టెటులొ! ప్రభుని సుందరేక్షణ మాలికా
మధుకరప్రకరము మఱచు టెటులొ! ॥17॥

ఇంతకున్‌దేవ! నాదోషమేమి? నాకు
దెల్పునందాక, నీముందె తీటి పోదు,
అనిజలాన్నంబు లొల్లక యల్ల నక్కి
మూల మునుగువెట్టి పరుండె మూడునాళ్ళు ॥18॥

స్వామికైంకర్య మొకరీతి సాగుచుండె
కానిభక్తులహృదయాల కలతరేగి,
మఠమహాకార్య గతులక్రమంబుసడలె
పట్టణ ప్రజ తెలియనిబాధకుమిలె ॥19॥

గోష్ఠిపూర్ణుల యోగాత్మ కుంటువడగ
తెలిసికావేరిగట్టు పైనిలిచె నతని
నెదురుకొన యతిరాజా కట్టెండనడచి
తూలుచుఁవచ్చి గురుని పాదాల బడియె ॥20॥

యతి పరోపకారార్థమై యవతరించు
ననుభవజ్ఞాని దృఢ చిత్తు డమృతమూర్తి
సార్థకాఖ్యుడీ రామానుజప్రవరుడె
యిట్టు పరితపింప జగంబు లింక మనునె? ॥21॥

పరమార్థప్రతిపాదక
చరమ శ్లోకంబునెరుగు నమయజ్ఞున కీ
చరితంబొక యనుభవమని
ఎఱుకదెలుపగోష్ఠిపూర్ణుడేయేతెంచెఁ ॥22॥

పావుకోళ్ళపై నిలచెడి పరమయోగి
యిసుకనివ్వలఁబడుభక్తువెట్లేదుంగు?
నిందలిరహస్య మెఱుఁగ మేమెవ్వరంచు
బలుకునంబి రామానుజాబట్టి లేపె ॥23॥

స్వామి సన్నిధి దినవార పక్షమాస
వార్షికోత్సవజ్ఞాన సంపన్నునర్చ
కుని మతిన్ మార్చి రక్షింపుడనుచు మ్రొక్కు
యతివరున్ చూచి పూర్ణుని యాత్మయలరె ॥24॥

నీదుసత్యాగ్రహమెకాచునిఖిలము నని
పార్శ్వమందున్న నంబిని పారజూచి
నేటినుండి ప్రసాదమ్ము నీవెగురుని
కిచ్చికొల్వు మని యతడదృశ్యుడయ్యె ॥25॥

నంబిగురుభక్తిద్విగుణీకృతంబుకాగ,
గోష్ఠిపూర్ణులయాజ్ఞతో, గురుని కుచిత
మౌ ప్రసాదంబు మఠమునందనుదినంబు
కూడె, గెలివిరంగని కనుగొనలదొనకె ॥26॥

ఉపనిషత్‌జ్ఞానమిచట తోడుపడెనొకొ
ఆళ్వార్లగీతామృత మాదుకొనెను?
గోష్ఠిపూర్ణులే తెంచి నాకు వివరింప
తెలిసె, నాది, నాసేవన్నదే విషమని ॥27॥

ఎల్లధర్మంబులన్‌త్యజియించియెవడు
నమ్మి నన్నె గొలచు తక్షణంబువాని
పాపరహితునిం జేసి కాపాడెదనను
గీతి తెలిసితెలియకిట్టులైతినంచు ॥28॥

భాష్యసింహాసనాధిప్రవరులుగా న
డాదురు; కురేశు, మొదలి, కిళాంబి యాళ
వారుల నలుగురుని ప్రతిభాప్రభావు
లాంతరముఖుల నియమించె నప్పుటచట ॥29॥

దేవా! నీ దయతో గురు
దేవుల యామున బహుముఖ తేజముగంటిన్
తావక జీవకళావృత
మౌ విశ్వ మొకింత దెలియ నాశలురేపెన్ ॥30॥

కానీస్సృష్టిస్థితిలయ
లానందముతో నడుపువిరాడ్మూర్తిన్ ల
క్ష్మీనారాయణు నిను క
ల్యాణాద్భుత గాత్రు నెట్టులవలోకింతున్ ॥32॥

కాంక్షలెగయగ కలలోన గానుపింతు
మాటలాడగ యత్నించు మరుగడియకె
మాయమై, నిద్ర చెదరగ, మతి చలింప,
చుట్టు పట్టుల చూచుచుస్రుక్కు చుంటి ॥33॥

ఆలింపుచు నా పల్కుల
పాలించెడి దివ్యమూర్తి ప్రత్యక్షము గాన్
నాలోకింపగ నామది
వాలాయముతత్తరించు పగటి కలలతోన్ ॥34॥

కాంచిపూర్ణుడు వరదు బల్కింప గంటి
యామునులురంగ విభుని తోనాడి పాడి
రంట మఱియట్టి భాగ్య మేనందగలనె?
చూపుడని మ్రొక్కుయతిశిష్యు శోకమెరిగి ॥35॥

పూర్ణాబ్జవదనుడు మహా
పూర్ణుణుయతిరాజ! ప్రేమ పూరితుడా వార్ధీ
ర్ణార్ణవ దేవుడెనీతో
కర్ణానందముగ బల్కు కాలము వచ్చున్ ॥36॥

శ్రుతులతో బాటులోక సంస్కృతిని చదువు
జ్ఞానివి, నిరంతర హరిదివ్యానుభూతి
పరవశించు భక్తుడవు, నీపలుకు వినడె?
శరణు శరణంచు రంగడే సాగివచ్చు ॥37॥

దినదినంబర్చితుండగు దేవుడు, గుణ
సుందరుడె కాదు భక్తికి సులభు డిదియు
నీకు నేచెప్ప వలెనె? చింతింప కయ్య
గురుని కోర్కె తో నీ కోర్కె కూడి వచ్చు ॥38॥

నావుడు భావస్పందితు
డైవచ్చివిభు నెదుటయతి యాజ్ఞావశుడన్
సేవకుడ రంగ !యనగాన్
గోవిందుడు స్వామి కనుల గోచర మయ్యెఁ ॥39॥

నాలీలాద్భుత విభవం
బీలోకముఁగావ నీ కు నిచ్చితి నిట పై
లాలించుముపాలింపుము
యేలికవై వెలుగు మంచు నెదవినిపింపఁ ॥40॥

వెనుక యాదవ గురుచెంత, విద్యనేర్వ,
తోటివారలు కాదన తోడుపడుచు
ముందు నిలచిన సహజ గోవిందు డాత్మ
నిలిచె యతిరాజకన్నులనిండె నీరు ॥41॥

తలచినంతనే యెదుట ప్రత్యక్షమై తి
రుమలనంబి గురుని చూచి మ్రొక్కి నిలువ
తల్లిరూప మామోమునతెల్ల మయ్యె
అశ్రులార్చక చూచి రామానుజుండు ॥42॥

మామ ! శ్రీ శైల నాథుని మనసుదోచు
గుణగణాభి రాముడవు, నాకుగల యొక్క
కోర్కె పూర్వ వాసన లెల్ల కుదుపుచుండె
నిన్ను జూచితి వెతలింక నింకగలవు ॥43॥

సఖుడు, ప్రాణ సఖుడు, చదువరి, సకలవి
ద్యా వినోది, బంధు వాత్మబంధు,
వన్నిటికిని మించి నభవార్చ కుండుగో
విందు జూడ మనసు వేగిరించె ॥44॥

ఎట్టులైన శ్రీకాళహస్తీ శుఁజూచి
మనసుమార్చి మాగోవిందు మాకు నప్ప
గింపవే యన సుంత నిష్కంపితస్థి
తి, నిలిచి తిరువేంగడయొడయుని కృపయని ॥45॥

యతులకార్యము, వేంకట పతి మనంబు
భటుని సేవ కర్తవ్య మై పరగె నాకు
శ్రీ మహాకాళ విభుని దర్శింతు నేడె ;
ఆజ్ఞ యన మంగళము సేసెయతివరుండు ॥46॥

ఇంతలో ఁబ్రధానార్చ కుం డేగుదెంచి
తీర్థమిచ్చుచువడకెడి దేహమెటఁగి
అఖిల కల్మష హర మచ్యుతాంఘ్రి తీర్థ
మంచు సేవించి యతికండ్లకద్దు కొనగ ॥47॥

పాహి పాహి యంచు పాదాల పై బడి
యేడ్చు విషమ చిత్తు నెత్తి అయ్య
యనుదినంబు తీర్థమందించు మీసేవ!
అనుపమాన మంచు యతి తొలంగె ॥48॥

విషమునేతీర్థ మంచు సేవించె, విషము
చిత్తు నెరిగి నెరిగియు మన్నించు నితడె
సకల భూతహితుండు వైష్ణవ గురుడని
పరిజనమె కాదు జగతియే ప్రణుతి సేసె ॥49॥

కాళహస్తి కేగి కనకముఖీజల
స్నాతుడై తిరుమలనంబి పరిస
రప్రకృతి మనోహరగిరివ్రజంబిది
చూడవేంకటాద్రి శోభదోచె ॥50॥

కొండ పైన కొండ గుడి గోపురంబది
గుట్టప్రక్క గుట్ట గుట్టు నిదియె
శ్రీనివాసుడందు శివశక్తులిందుఁరెం
డును నదీనగనుమనోహరంబు ॥51॥

శ్రీయె సత్వరజోగుణ సేవధి, మఱి
కాళమన ఆత్మగుణముల కదుపనేర్చు
కుండలిని, హస్తియన తమో గుణము నడచు
అభయహస్తమీ మూటికి నధిపతి పతి ॥52॥

ఇంతలో దేవదేవా! మహేశ! మంగ
ళప్రియా, మదనాంతకా ప్రణవ మూర్తి
కాలకాల! సంధ్యానటా! కావుకావు
మంచుకడవతో వచ్చు మేనల్లుజాచి ॥53॥

ప్రీతి నుబుక గోవింద! గోవింద! యంచు
బిలువ నాపల్కుగాలిలోఁగలిసి పోయె
తొలుగు తొలగుడు నాయనారు లరుదెంచి
రంచు తంబళు లాతని నవల త్రోయ ॥54॥

పేరుతో బాటు వేషమున్ మారె; పెద్ద
జీకము వచ్చె గోవిందు ప్రకృతియె తప్పె
హతవిధీ! యేమి సేయుదు హరికృపయని
వేడినిట్టూర్పుతోమామ వెను తిరిగెను ॥55॥

తరతరాలనుండి తారక మంత్రమై
మాద్యుతిమతి మనసు మరులగొలుపు
భావకమల భట్టు భావముల్ పండించు
మంత్రపత్రమిదియె మార్చునేమొ ॥56॥

తాళపత్రమంత్రంబుతో కాళహస్తి
చేరి స్వర్ణనదీ ముఖద్వారమందు
పత్రమును జార విడిచి తత్ప్రాంతమందె
పొంచి నయనార్లకు నిరీక్షించు చుండె ॥57॥

తలచినట్టు లే గోవిందు డాదారిని పడు
పత్రమున్ జూచి జారె మీ పత్రమంచు
చెంతగల తిరుమలనంబి చేతి కీయ
మామ దిగజారువారము మేము కాదు ॥58॥

ఆశ్రితుల జార విడువని యచ్యుత పద
భృంగసంఘమై బ్రతికెడి భృత్యులమన
వినియువినక గోవిందుడు వెడలిపోయె
వెనుతిరిగి నంబి వినుతించె వేంకటేశు ॥59॥

దేవ! చంద్రశేఖరుడె నిన్ దెలియగోరి
రామతారక దివ్యమంత్రార్థ మగుచు
నిర్గుణ పరతత్వంబు నై నిర్వికార
నిర్మల నిరంజనుండునై నెగడె భువిని ॥60॥

బధిరపంగ్వంధ కో పమ బ్రహ్మ మగునె?
వినక వినుచువిన్పించెడి వేదమయుడు
కదలికదలక కదిపెడి జ్ఞానమయుడు
చూడకే చూచు సర్వజ్ఞ శోభితుండు ॥61॥

అష్టమూర్తి మహత్తత్వ మందుకొనక
యాదవ ప్రబోధంబుచే నాత్మచెడగ
కడకుపాషండ శైవుడై జడతపడియె
ఏమి సేయుదుగోవిందు నెటులదెత్తు ॥62॥

విద్యకలిగియు వినయంబువెలితి యయ్యె
చదువుకల్గియు సంస్కారమొదవదయ్యె!
తనమనయనెడి మానవత్వంబ చెడియె
కన్నులుండియుజగమువే గాంచడకట! ॥63॥

గోవిందా! గోవిందుని
నీవానిగ జేయలేవె? నే నేమియు ని
న్నీవలకు గోర అ ని
ర్జీవ పథము మాన్పి వాని నేకొనుమయ్యా! ॥64॥

నిఖిల కల్యాణ గుణముల నిలుపజగతి
గురుడుయతిరాజుకోరిన కోర్కెయిదియె
నీకు తెలియని దున్నదే నీరజాక్ష!
అన్నిటికి నీవదిక్కని హరికిమ్రొక్క ॥65॥

వేంకటేశునిముఖమున విరిసెనవ్వు
కంఠరుద్రాక్షలున్ జారి కాళ్ళబడియె
సంబరంబున గై కొని నంబి చెంత
ద్రవిడ వేదము చదువు నాళ్వారులగని ॥66॥

శరణు శరణు భక్తాగ్రే
సరులకు మీ పాదధూళి సర్వాభీష్టం
బులు సత్వరంబు సమకూ
ర్చురండు దర్శింప నాతిరుక్కాళ విభుఁ ॥67॥

ఆత డనుమతించినప్పుడే మనకు గో
విందభట్టుదక్కు, వేంకటపతి
దివ్యతత్వము నలుదిక్కులన్ ప్రాకు, య
తీంద్రుల హృదయము ప్రదీప్తమగును ॥68॥

అతని పలుకుల లక్ష్యార్థ మరసి వచ్చి
స్వర్ణవాహినీ స్నాతులై వారు న చటి
పద్మనాభ సహోదరీ పతికి మ్రొక్క
దేవ! నాస్తిక మతములు తెగిపడంగ ॥69॥

జగతి కల్యాణ భరితగాన్ శశిశిఖావ
తంస! మాకుగోవింద భక్తవరు నొసగి
కావుడని మ్రొక్కి బిల్వవృక్షంపు నీడ
ద్రవిడ వేదాధ్యయనగోష్ఠితవిలరంత ॥70॥

గోష్ఠియో! గోడా! యిదియేటిగోలయంచు
వారికప్ర దక్షిణముగ వచ్చి తరువు
నేరి నయనారుబిల్వ పత్రాళిగోయ
మామ హృదయార్ద్రగీతలా మతిని మార్చ ॥71॥

ఈ చరాచర జగతికే హేతు వైన
పద్మగర్భుని కన్న యో పద్మనాభ!
పద్మ పత్రాయతాక్ష! శశ్వద్ప్రియాంగ
పూలపూజించి నిన్ను సంపూర్ణుడగుదు ॥72॥

నీ కుమ్రొక్కిన తిర్యక్కు నిజమెరుంగు
నిన్ను దలంచిన నరునకు నిజసుఖంబు
నిన్ను విన్నచో నిచటనే నిర్వికార
సచ్చిదానంద మో ప్రభూ! శరణనంగ ॥73॥

నిజమునిజము మామ! నీ పల్కులని యున్న
దున్న రీతి దుమికి యుర్వి పైకి
అక్షమాల ద్రుంచి యడుగులన్ వ్రాలుగో
విందు జూచి వారు వెఱగు పడిరి ॥74॥

గోవిందా! యిది నీలీ
లావైభవమయ్య! యతితలంపు లీడే రన్
గోవిందుడు, తిరువాయ్మొడి,
శైవులు, మేమెల్ల నీకు సాధన మాత్రల్ ॥75॥

అన్నా! వేంకటపతియే
నిన్నున్ యతివరుని సేయ నియమించె మరుర్
ఉన్నత రామానుజు డా
యన్నకు తగుతమ్ము డైతి వని మాతులుడుర్ ॥76॥

ఆగోవిందు డె యిటమా
కీగోవిందు తగూర్చె నీశునికరుణన్
యోగంబో! త్యాగంబో!
రాగంబోయిది వచింపరాని ఋతమనర్ ॥77॥

తల్లిదండ్రి, గురువు, దైవము సర్వము
మీరెయింక నాకు, వేరెలేరు
ననుంబరిగ్రహింపుడని కాళ్ళ పైంబడి
యేడ్చుచెల్లెలిసుతు నెత్తి పలికె ॥78॥

రావయ్యా గోవిందా!
గోవిందుని సేవలోన గొనుమిహపరసౌ
ఖ్యావహ యోగంబన ఆ
ద్రావిడ వేదజ్ఞులెల్లతరలిరి తృప్తిగ ॥79॥

తిరువేంగడయొుడయుగొలువ
తిరుమలనంబిపదమంటి తెరల నతడు భ
క్తిరసావిష్కృతుడై కని
పరమ శివా! యంచుమ్రొక్క వైష్ణవ భక్తుల్ ॥80॥

బెదరిరి, మామ;రవంతయు
చెదరక దరి జేరి, మమత చిందెడికనులన్
యిదిసహజము తండ్రీ, నీ
యెదనాటిన దైవ తత్త్వమిట బయలయ్యెగ ॥81॥

అని మేనునిమురు, మేల్కొని
కనుపింపని పరమ శివుడు కనుపించె ఘనా
ఘన ధూర్జటియై బిల్వా
ర్చనరతు డై నాగభోగరంజితుడన గాగ ॥82॥

భక్తుడెద దలంచు వైఖరిప్రత్యక్ష
మౌపరాత్పరు డిదియన్నిరూపు
లందుకొన్న రూప మలవాటు పడినట్టు
కొలువు మంచు మామ పలుకఁ గానె ॥83॥

గురుడులేనిలోపంబున గురినెఱుఁగక
కర్మఠుడనై తపించితి కా...పుడు
కలిసివచ్చె సద్గురువరున్ గం...మిమ్మ
అందరాని మహానంద మం...ంటి ॥84॥

శబ్దమే హెచ్చరింప పంచాక్షరి రస
మయముకాగ అష్టాక్షరీ మంత్రమయ్యె
శివమెబ్రహ్మమై గోవింద శిష్యుని కిట
విగ్రహాన వేంకటపతి వెలుగులీనె ॥85॥

సగుణ నిర్గుణంబులు రెండు సత్యమయ్యె
జీవుల గుణంబు ననుసరించి సలిపెడి త
పమున కనువైన ఫలములే పడయవచ్చు
సులభుడీ మోహనాంగుని చూడగంటి ॥86॥

నాటినుండి గోవిందు డనారతంబు
నీడగా నాత్మగా గురుని కొలువంగ
కంటికిన్ ఱెప్పగా శిష్యు కాదుకాదు
ఆత్మ సఖునిగా మామ మేనల్లుఁజూచె ॥87॥

అధ్యాయము - 10

ద్రవ్య మాభి జాత్యంబు విద్యగలశిష్యు
నడుగడుగునఁ బరీక్షించి యాత్మవిద్య
కనువుగ గురుండు చరమగీతార్థమిచ్చి
నప్పుడే జగంబునకుసౌఖ్యావహంబు॥

10 ప్రపత్తి విశేషం

చరమశ్లోక రహస్యం
బెరిగించిన గోష్ఠిపూర్ణు డెదనిండంగా
గురుడందీయందకయం
దరిలో నానందుడయ్యె ధర్మజ్ఞుడుగాఁ ॥1॥

గురుదేవ! నేను మనదా
శరధియు మీకృప నపార శాస్త్రాంభోధుల్
తరచంగంటిమి గానీ
శరణాగతి తత్త్వమెఱుగ జాలమనంగఁ ॥2॥

భక్తుడీకురేశుడు ముక్తి పదముగోరి
కోరెను చరమగీతార్థ సారమంద
గోష్ఠిపూర్ణుల కట్టడికష్టమైన
శ్రీహరియనుగ్రహవిశేషలీలయెటులో ॥3॥

దుడుకుచు మున్నొకపరి నే
గుడిగోపురమెక్కి కూయ గురు నాగ్రహమున్
పడసితి నారాయణుడా
యెడనెల్లరకనికరించుటెఱుకకురాగాఁ ॥4॥

మౌని య్యెమిన్ను చూచి రామానుజుండు
నాకుదండధ్వజమ్ములనంబరగొడి
వీరి నీసమయంబున విడువ లేను
అట్లని మరువలేను బాధ్యతలగూడ ॥5॥

కటకటా! సూక్ష్మ మైయహంకార మఖిల
జగతినాడించె నేను నాజన్మ నుత్త
మమనికొందరు నాధనంబధిక మంచు
కొంద రేనె సర్వజ్ఞుగా కొందరడఁగ ॥6॥

ఆభి జాత్యంబుచే నితడణగడయ్యె
భోగభాగ్యాల తృణముగాబోవిడిచె, స
మస్తవిద్యాన్వితుండయ్యు మమ్ముగొలిచె
ఐనను పరీక్షసేయు టత్యావసరము ని ॥7॥

కేలుమోడ్చి నిల్చు కు రేశుఖేదమెరఁగి
నీవు త్యాగివి వినయ వినీతుడవు స
దావిరక్త శీలుడవార్షధర్మ పరుడ
వీచరమమంత్ర మర్థించుటే హితంబు ॥8॥

కానియొకయేడు బ్రహ్మచర్యాన కొలువ
గురుని త్రికరణ శుద్ధితో చరమగీతి
దివ్య మంత్రార్థము ఫలించు నవ్యయుకృప
నన్నగురుదేవు నింజూచి విన్నవించె ॥9॥

దీపమున్నప్పుడే యిల్లుదిద్ద తగును
ప్రాణమున్నప్పుడే హరిన్ బట్టనలయు
ఈశరీరమేక్షణములో నెట్టులౌయన
సంతసంబంది యతి కురేశ ! వినవయ్యా! ॥10॥

ఈవ్రతంబు నీకున్నిష్టంబు కాదేని
ఉంఛవృత్తిఁబూనియొక్కమాస
మైన హరిని నిరతమాత్మ స్మరించుచు
తిరిగిరాగ కోర్కె తీరుననఁ ॥11॥

గురువాక్యంబులనడచిన
కురేశుడా విశ్వనాథు గుణగణగాన
స్మరణంబున, రామానుజ
చరణంబుల, చరమగీతి సారంబయ్యెఁ ॥12॥

ఈవృత్తాంతము చేఁగ్రో
ధావశుడుంగాక, వచ్చి, దాశరథి మహా
త్మా! వలపక్రమ మని నే
నేవిధముగమిమ్ము గూర్చియిటవచియింతుఁ? ॥13॥

ఇంతకున్నేను చేసిన దేమిదోష
మో! ప్రభూ! చరమశ్లోకమొకరికిచ్చి
యొకరి కీయక నొప్పించుటుచితమె? యని
కాళ్ళపైఁ బడియేడ్చు మేనల్లుఁజూచి ॥14॥

అయ్యో! పిచ్చితండ్రీ!యిటులాడతగునె?
జీవజగములీశుని చేరిచెలగి నటుల
నాకు నీవు కు రేశుడు నయనయుగళి
యీత్రిదండ తత్త్వమడంప నెవ్వరికగు? ॥15॥

అన్నిటికిగోష్ఠిపూర్ణుడే యాత్మసాక్షి
అపరమయోగి సంకల్ప మరయికుండ
మనకిదియు పొందతగునె? నెమ్మదిగపోయి
ఆతనియనుగ్రహంబంది యవలరమ్ము ॥16॥

మారుమాటలేక మామకుమ్రొక్కి దా
శరధి గోష్ఠిపూర్ణుదరిసి భక్తి
దేవ ! చరమగీతి తెలియంగవచ్చితి
నన్ననుగ్రహింపుడన్న నతడు ॥17॥

కొంతకాలమాతని గుణస్వాంతమెరిగి
ధవముపొండత్య మాభిజాత్యంబునల్ప
లం దహంక్రియాప్రేరకంబౌ నివియె, మ
హాత్ములందుకల్యాణగుణాకరాలు ॥18॥

ఈ రహస్యమాత్మ నెరిఁగి రామానుజ
గురుని శరణు వేడి చరమగీతి
తత్త్వమతని కరుణ దర్శింపు మన్న దా
శరథి తిరిగి రంగ పురికి వచ్చె ॥19॥

సిగ్గున తలవంచి శ్రీహరి పాదంబు
గురుపదమని తెలిసి కూర్మి పేర్మి
మామమామయంచు మరులైతి రామాను
జగురునెఱుఁగ నైతిజడుడనైతి ॥20॥

జరిగిన విషయంబంతయు
గురునకు దాశరథి తెల్పి కుములుచునిలువన్
చరమాక్షరపరమార్థం
బెరుగు సమయ మొదవు, వగవకీశుఁగొలువుమా! ॥21॥

అనుచు నోదార్చుచున్న రామానుజుఁగని
తెఱలు తెఱలుగ దుఃఖంబు పొరలిపొంగ
గోలుగోలునవేడ్చెడి కోమలాంగి
నాదరంబున జూచుచు యతివరుండు ॥22॥

మామహాపూర్ణ గురుని కుమారెవమ్మ
తులసి! నీకేమి కష్టమ్ము కలిగెనో యన
పుట్టినింట సుఖంబులు మెట్టినింట
దలప ఫలియించునే తండ్రి ! పలుకులేల? ॥23॥

దేవ! లంకంతయిల్లుమాది, పలుమంది
తో;సదాయది కిటకిట తొనకు చుండ
చేసి చేసి నాచేతులు చిక్కిగాని
యింటిపని తీరదత్తకు తృప్తిలేదు ॥24॥

అనివెక్కివెక్కియేడ్వగ
వనితశిరముదువ్విగురుడువగవకుతల్లీ!
మనయీదాశరథియె మీ
కనువైగృహకార్యనిరతి నాదుకొనుమిముఁ ॥25॥

విరబారె తులసివదనము
త్వరపడె గురుపుత్రియింటి దాస్యమునకు దా
శరథి సహోదరుగతి నా
యిరువురికిన్ స్వాగతంబునిచ్చె గృహంబే ॥26॥

వంట వాడౌచు నింటిలోఁబని మనిషిగ
నందరికి తలనాల్కగా నాదుకొనఁగ
దాశరథి సేవ కత్తమెత్తవడె తులసి
గుండెఁజేయిడి హాయిగా కునుకుదీసె ॥27॥

ఒక్కనాడింటి వారెల్లరూరిమధ్య
కరిగి హరికథాలాపంబు నాలకింప
మధ్యలో నిలునిలు హరిని మఱచితి వన
కలకలమురేగె సభయెల్లకలతబడగ ॥28॥

వేదికాసీనుడు, పురాణవేత్త రేగి,
ఎవ్వడాప్రబుద్ధుండు మాయెదుటఁబడి హ
రిమత మెట్టిదో స్థాపింపరే య నంగ
తులసియింటి వంటలవాడు తొంగిజూచె ॥29॥

పకపకనవ్వుచు సభ్యు లి
ది కూరలుడికించు నంచుతెలియకురా నా॥
వికృతికొనకతడు గురుపా
దకమల మాత్మదలచి హరి తత్త్వముచాటె॥ ॥30॥

జగమంతయు హరిరూపము
జగమంతయు రంగని పదచైతన్య శిఖల్
జగమంతయువిష్ణుస హ
స్రగుణగణాంకిత మనుయతిరాజునుతింతున్ ॥31॥

భక్తియేప్రణవస్వరూపంబు న య్యె
భక్తియే పరబ్రహ్మమై పరిమళించె
భక్తియే విశ్వరూప మై పర గుచుండె
గురుని భక్తియే యెల్లరగూర్చె నిచట ॥32॥

మాటపాట యాట మాధవ కథగాన్ ప్ర
హ్లాద ఆంజనేయ యనిల సుతుల
జేయుజనుల;కానిచో యదియే కోతి
కొమ్మలాటయిదియె గురునిమాట ॥33॥

వాసుదేవ నారాయణ వైష్ణవ ప్ర
భావ మాత్మ చైతన్య మప్రతిహతమని
అడుగడుగున తత్త్వంబుచాటెడియతిన్నపు
దలతు రామానుజ పదపద్మముల గొలుతు ॥34॥

తల్లివలెఁజేర్చుతండ్రిగా త్రాతయగును
గురునిగతి జ్ఞానమార్గంబు నెఱుక పరచు
శ్రీ హరి పదపద్మంబుల భృంగమగుచు
దేశకాలాల తెలియకే తేలెగురుడు ॥35॥

ఆపలుకులలో ఁగల యే
దోపరమార్థము సహృదయదోహదమై ని
త్యాపగ మై నిశ్చలసం
స్థాపిత సుఖమై సదస్యతనువుల ఁదనిపెఁ ॥36॥

వారిహృదయాలు భక్తి తో పల్లవింప
శేముషీశక్తి కనులలో చెలువ మొసగ
ఎవ్వడీమహామహితాత్ము డేటి కిటుల
నివురుగప్పిన ని ప్పుగానిండె నిచట ॥37॥

అకట! వంటింటి శక్తిగానడగె నవెడి
ప్రజలపల్కులుముల్కు లై బాధ పెట్ట
తులసి లేహృదయంబుతుత్తునకలయ్యె
అత్తగారికి తలకొట్టినట్టులయ్యె ॥38॥

ఇరువురు వెస రామానుజ
చరణంబుల వ్రాలి దేవ! క్షమియింపుడు దా
శరథి ప్రజ్ఞనెఱుంగక
పరిచర్యల పాలు సేయు పాపులము మముఁ ॥39॥

ఇది మీ కిరీటమణియని
మదినెఱుగకయింటి పట్టుమాణిక్యముగా
గుదిగొంటిమి సేకొనదగు
బ్రదుకులపరమార్థధాము భక్తుని మీరే ॥40॥

ఈతని సంపర్క మసం
ఖ్యాతజనాభీష్టకరము గాన కుటీర
జ్యోతిగ కనలేము జగ
జ్యోతిగ వెలిగింపుడితని సూనృతచరితా! ॥41॥

స్వామి! మాయిల్లువెలుగయ్యె, మామనసులు
తేటబడె, నిర్వికారమ్మై తేజరిల్లి
దాశరథి భక్తి, జగతికే తంపు(గూరు
యింట సూర్యుని భరియింప నెందరికగు? ॥42॥

వారివాలించి, లేవవ్వ్య వదమమంద
గింప, రామానుజుండు భక్తిప్రపత్తు
లింటనే కాదు మహిని వెల్గించుకాల
మిప్పుడాసన్నమయ్యె నంచెదిరి నెఱిగె ॥43॥

అహోమెరుంగువాడెయిహమున (బరము (బం
డింమప్పుడే వరించువిద్య
ద్రవ్యమాభి జాత్యమానందకరమౌను
విశ్వసుకృతులందు విమలుడగును ॥44॥

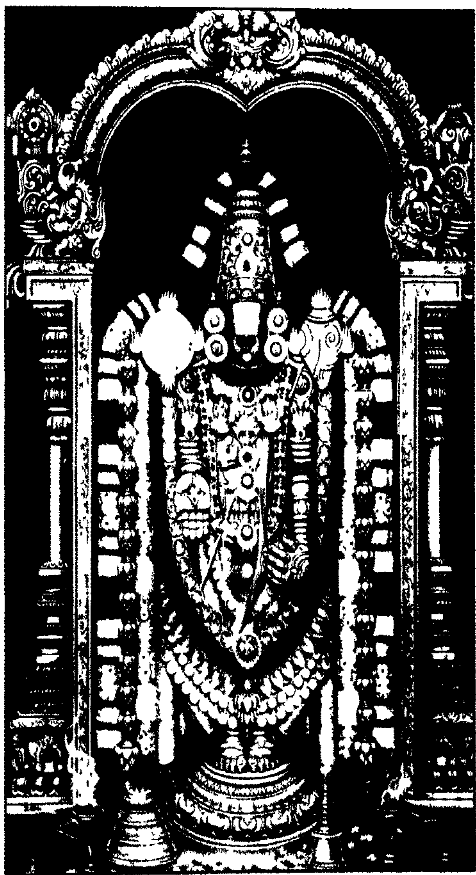
భక్తి జ్ఞానాబ్ధి చంద్రుడు భక్తి కలయ
బండిన ఫలరస మిది నిర్వంచనమగు
కర్మసాఫల్య ఫలము శుకప్రముఖుల
అనుభవానందమిదికానిదన్యమేది? ॥45॥

చరమ శ్లోకార్థంబి
పరి వివరింపగురుడు, పరివ్యాత్ముండై
శరణాగతిశరధికి దా
శరథిశరత్పూర్ణచంద్ర సన్నిభుడగుచు౯ ॥46॥

సంభ్రమమున వచ్చిగురువివరణ మంట
ఆర్తికోదండ్రదాశ్చర్యమయ్యె వారు
మూగలై గ్రహోన్ముఖులైరి బుద్ధికంద
దయ్యెను గురుశిష్యుల ప్రణయామృతంబు ॥47॥

అధ్యాయము - 11

త్యాగభోగ యోగ సమన్వయప్రవర్త
కుడుగుణగ్రహణాభిరాముడు దయావ
యోధి రామానుజుడొకడేయొజ్జ బ్రహ్మ
మొకటెతిరువేంగడపతి యాయుర్వికెల్ల॥

తిరుపతి శ్రీనివాసుడు

11. సాక్షాత్కారము

అంతర్ముఖుడైయతి స
ర్వాంతర్యామిన్ జగద్విలాసుఁ శ్రుతిసీ
మంతముల్లక్ష్మీకాంతుని
చింతింపగ భావవీధి శ్రీహరినిలిచెఁ ॥1॥

ద్రవిడభాషయే మధురమందారమాల,
యందులో దిరువాయ్మొడి ఆర్ద్రగీతి
ఆత్మనేచిల్చుకొనివచ్చునమృతధార
లనుభవించిన కొలదియాహ్లాదముబుకు ॥2॥

అయ్యమృతగీతి తిరువేంగడాద్రివిభుని
మాటిమాటికి వినుతింప మరులుగొని త
దీయసౌందర్యమున్ గ్రోల తేటివోలె
యతిమనంబుతిరుమల పై నాడు చుండె ॥3॥

అంతలో నడియేన్ దాసనంచు పదము
లంటి ద్రవిడదేశపుభక్తులాడిరిటుల
వేంకటపతిని దర్శించి వేగమిమ్ము
నర్చనేయగవచ్చితి మంచు నిలువ ॥4॥

ఆ దరోదారమతిని, రామానుజుండు
వారలన్ చూచియచ్చోటి వార్తలేమి?
మాతిరుమలనంబి సుఖంబె, మనయనంత
సూరిపుష్పకైంకర్యంబు సాగుచుండునె? ॥5॥

అందరు సుఖంబె స్వామి మాహాత్మ్యమేమి
చెప్ప? దేవ! శివాద్వైతశీలుడాప్ర
సిద్ధనాయనారులె నేడు శ్రీహరికృప
నందతిరుమలనంబితో నరుగుదెంచె ॥6॥

కాళహస్తి ని వదలనేగానియతడు
కొండకోనేటిరాయనిగుట్టుదెలియ
అర్చనావిశేష క్రమంబనుసరింప
పాటుపడె నంచు వార లాపట్టువిడువ ॥7॥

అనువుగామహాపూర్ణుడు వినయవినమి
తాంగుడైవచ్చి; దేవ! వేదగిరినుండి
వార్తలేతెంచె గోవింద భట్టుతోడ
మనతిరుమల నంబి, గిరికి మరలిరంట ॥8॥

నాకుచూడ మీరొకసారి నారణాద్రి
కేగ, శ్రీవారి సిద్ధాంత మినుమడించు
సురలునరులు తిర్యక్కులుతరులతాళి
సహజశక్తులుద్దీపించి, జగతి వెలుగు ॥9॥

అప్పుడేసప్తగిరి శక్తిజగతినలము
మనసుమారు గోవిందుడే మనకు దక్కు
విశ్వమంతయుకల్యాణ విభవమగును
సార్థకమగు మీయతిరాజ శక్తులనగ ॥10॥

అన్నిటికి రంగడేయిటువటువటింప
నేనునాదంచు నేరీతి నిలుతునంచు
అక్షులరమోడ్చి చూడనేత్రాంతకాంతి
దిక్కులెగయగ పూర్ణుని తేరిచూచి ॥11॥

తత్త్వమొకటె రెండు తనువులై నా ల్గువే
తులొకపలుకె గురుని పలుకుకాగ
రంగనాథుడె తిరువేంగడ యొడయుడై
బిలిచె నడతు మతని కొలువనేడె ॥11॥

పోయెద నేడేరంగా!
నీయెదసౌభాగ్యమెల్ల నింగికిముట్టగ
అయున్నతోన్నతగిరి
శ్రీయుజ్జ్వలదీపకళిక సేవింతునిదే! ॥12॥

పోయివచ్చెద నని మహాపూర్ణుజూడ
దాశరథికురేశులు వెంటతరలిరాగ
మనసువన్నిద్దరాళ్వార్లవినుతిసేయ
కలియుగ వికుంఠ విభుఁజూడ కదలుచుండి ॥13॥

మార్గమధ్య స్థులై కడుమన్ననగొను
వరదయజ్ఞేశ మూర్తులన్ గురుడు దలచి
ముందు తమరాక యజ్ఞేశ మూర్తికి తెలు
పంగ నాతడుత్సాహ సంభరితుడయ్యె ॥14॥

స్వపరివార సమేతుడైవచ్చు గురున
కద్భుతస్వాగతంబిత్తునంచునతడు
కార్య పరతంత్రుడై పోయెగాని వార్త
దెచ్చుభక్తుల క్షే మంబుఁ దెలియడయ్యె ॥15॥

వేచి వేచి వారువిధిలేక పొరుగింట
నీరుకుడిచియెటులొ! చేరిగుడని
దేవ! తమపయనముదెల్పి యజ్ఞేశుల
కిటులవచ్చితి మని యెదుటనిలువ ॥16॥

వారిమోములెగాదిగపారజూచి
వేగతీర్థప్రసాదముల్ వీరికిండ
టంచు గురుడాప్తభటుల కట్టడియొనర్చి
యజ్ఞమూర్తియహంకారమాత్మకలఁచ ॥17॥

ఎదిరి యాకలిదప్పలేయెత్తుకొనని
వానియైశ్వర్యమేటికి? భక్తియేటి
కి? ఫలరహితమౌ సంపంగి వృక్ష మ కట
నరుని గాదని నారాయణయన, సుఖమె? ॥18॥

వరదునింటికిందె మనమందరము పోద
మచటరంగడే కలడనియతినడువగ
సేవకులగుండెఝల్లనె శిష్యతతి, త
లంచె నేడెయేకాదశీవ్రతముమనకు ॥19॥

ఇంతలోవారు వరదుని యిల్లుజేర
మూసినద్వారమున్ యతిముఖ్యుడెలిగి
పిలువ, దేవ! రాలేను ముందరికి, వస్త్ర
కనికరింపుడనుగరితగళము వినియె ॥20॥

తత్క్షణమె కప్పుకొన్నవస్త్రంబు దీసి
జాలరంధ్రాన విసర నాచార్యు డువిద
ముందుకేతెంచిగురునకు మ్రొక్కి యెదుటి
భక్తులనుజూచి, తలవంచిబలికెనిటుల ॥21॥

ప్రక్కనున్నవాగున మున్గిరండు, వెంట
నే, హరిప్రసాదంబువడ్డింతు నయ్య,
యింతలో, మత్ప్రియుడిట కేతెంతుననుచు,
తన్నుతాఁజూచుకొని పొడ్డుదారిబట్టె ॥22॥

తన్నువలచు కామాంధవర్తకుని గాంచి
తెలినగవుదోప నీరేయిత్పప్తి వరతు
నిన్ను మద్గురు భిక్షకై నీవు వెంట
నే పదార్థముల్ మాయింటనింపుమనుచు ॥23॥

వెనుతిరిగిశుచిస్నాతయైవివిధ భక్ష్య
భోజ్యముల సిద్ధపరచె, నవ్మోహనాంగి
సతి జరిగినవృత్తాంతంబు పతికిదెలుప,
వరదుడుత్సాహియై భక్తి నిరతి మునిగె ॥24॥

సపరివారంబుగాశుచిస్నాతులగుచు
గురుడు గురుశిష్య బృందంబునరుగుదేర
అడుగులకుమడుగులిడుచు నానతీప
తులనుపమ గురు భిక్షనే గొలిచిరంత ॥25॥

కట్టుగుడ్డకే గతిలేని కాంతగూడి;
పూటపూటకు భిక్షాన్నము గొని, బ్రదుకు
ఈకటు దరిద్రుడెక్కడ? యీాయపూర్వ
షడ్ర సోపేత భక్ష్య భోజ్యాన్నమెటులో? ॥26॥

హరిలీలావిభవంబో!
గురుకరుణాప్రాభవ మిటుకూడుకొనెనో! ఆ
వరదుని ప్రపత్తిఫలమో!
స్ఫురింప దీమహిమయంచు చూపరులాడ ॥27॥

తూర్పుకొండపై చలివెల్గు తొంగిచూడ
ముసుగుచీకటు లపరాబ్ధిమునుఁగ దొడగె
ప్రీతిగురుని నైవేద్యముప్ చేతబట్టి
మగువతోవచ్చి వైశ్యుని, మగడు చూచె ॥28॥

నీవు పంపుపదార్థముల్ నిర్మల మయి
గురుని తీర్థ ప్రసాదమ్మై కూడె, నిదిగొ
నీవుగోరిన రూపసి; నీదెయనగ;
వరదు జూచి వర్తకుడు దిగ్భ్రాంతి మునిగె ॥29॥

ఈపతి వ్రతాదేవత; మీపవిత్ర
మౌయచంచలగురుభక్తి మతినెఱుగక
కేవల శరీరతృష్ణనికృష్ణుడైతి
తల్లి మన్నింపుమంచు పాదాల బడగ ॥30॥

అయ్య! యిది మహావిద్వాంసులందుకూడ
కలుగుహృదయదౌర్బల్యమీకలుషమడచి
తల్లియైనతి జీవులందరినిగాచు
కానరిత్త శోకింపక జ్ఞానివగుము ॥31॥

లెమ్ము, గురునితీర్థప్రసాదమ్ములందు
కొనుము, జన్మజన్మల నుండి గూడుకట్టు
పాపరాసులుక్షణములో బా యు, నంచు
గురుని తలచుచుతీర్థమా వరదు డిచ్చె ॥32॥

ప్రీతితో ప్రసాదమటంచు (బెట్టెతల్లి
ముప్పురేకాత్మ లైవచ్చి మోకరిలగ
కరుణరామానుజుండు మంగళము పలికె
వారు పరమ వైష్ణవకళాప్రభువులైరి ॥33॥

శరణుశరణంచు యజ్ఞమూర్తి రభసమున
వచ్చిరామానుజాచార్య పదములగన
వలదువలదు నీమోము చూపవల దింక
రంగడీదృష్టిసోకినరగులు ననగ ॥34॥

వడవడవడంకె వేదవిద్వాంసు డాత్మ
తడబడె; మెడలు చెమరించె నుదులడంగ
నివ్వెఱపడు దీనుగని, సన్నిధిగలపరి
వారమంతయు దిగ్భ్రమ స్వాంతమయ్యె ॥35॥

వరదుడు సతీ సమేతుడైవచ్చి దేవ!
యితడు మీబంటు మాయూరికెల్లపెద్ద
యితని గురుభక్తియే మాకు నేడుగడ తె
లిసియొ, తెలియకో తప్పుకలిగె మహాత్మ! ॥36॥

దయఁదనుపఁదగు స్వామియే తాల్మిదప్ప
తల్లి చనుబాలె విషమైన ధాత్రి పగుల
బ్రతుకుటెట్టులో! బ్రతికి పైఁ బడుట యెటులో!
తాళుటెట్టులో దప్పించు దైవ మెవడొ! ॥37॥

అనగ, నిలునిలువరద; నీవ్యధయెగాదు
వీనియైశ్వర్య గర్వంబు, విదితమయ్యె
కడపఁదొక్కు భాగవతులగాదని హరి
గొలుచునాడంబరమె మహాప్రళయమయ్యె ॥38॥

మీవిమలప్రణయమె నే
డీవిపరీత ప్రళయమునిటదప్పించెః
పావనమౌ వైష్ణవసం
భావితభక్తి ప్రపత్తి బ్రతికించుమహిః ॥39॥

ఈ మెయింటి చాకిరియొక్కటేగతి మన
యజ్ఞ మూర్తికి సిరిజగ ద్వ్యాప్తముగశ్ర
మించుటే వైశ్యునకు హి . ంబిమొసాహ
చర్య తపమె, వరద ' వైష్ణ ' రిమని ॥40॥

దాశరథికురేశులు ముందుదారి చూప,
కలియుగవికుంఠనాథుని కలిమి తలచి,
తలప సన్నిద్ధరాళ్వార్ల తత్త్వమెరిఁగి
సత్వరంబున యతిజొచ్చె సప్తగిరిని ॥41॥

పూర్ణకలశంబుతో యతిన్ పూర్ణుడెదురు
కొనగ గోవిందు డానంద కుధరమయ్యె
ప్రజలు భక్తులు మండల ప్రభులు పొగడ
వేదియు నెఱుంగ కా చార్యుడెదుటనున్న ॥42॥

శేషపర్వత ఫణిఫణాశేషరుచుల
కనులమిర్మిట్లు గొలుపగకదలడయ్యె
అంజనాద్రి మహైశ్వర్యమాత్మనిండ
ముందుబడలేక యతిరాజు మోకరిల్లె ॥43॥

గరుడగిరిని స్మరించిన క్షణములోన
కట్టుపడినిల్చె భక్తాగ్రగణ్యుని హృది
వృషభ శైలమున్ తలపోయ విప్రవరుడె
శ్రీనివాసుని కీర్తించె చిత్తమలర ॥44॥

శాక్తులకిది శ్రీచక్రము శైవ తతికి
లింగ మయ్యె భక్తులకీ గిరిప్రకరము
నిర్వికార సాలగ్రామ విభమటంచు
మాటిమాటికి మ్రొక్కు-రామానుజుండు ॥45॥

ఇదిపవిత్రమౌ శరణుల హృదయ సీమ
త్రొక్క-లేనని మోకాళ్ళతోయతిపతి
ప్రాకిమీకి చేర నారాయణాద్రి
కందరాల విప్పించె వాకాశవాణి ॥46॥

లెమ్మ లేలెమ్మ నెత్తురువిమ్మ భయద
నేవ నీక్షింప లేక నిర్జీవమయ్యె
నీ సురారామసుందర సృష్టి అయ్యె
నీపద స్పర్శ విరియు వనీవనులన ॥47॥

ఎచటిదోయని యతిలేచి యిటునటుగన
కొమ్మకొమ్మయు కోకిలకూతలురలె
పూలగంధమ్ముతోకొండ గాలులెగసె
జలజల ధ్వని సెలయేళ్ళుగళము విప్పె ॥48॥

దాశరథికురేశులకంటతడి తొలంగె
భక్తుల ముఖారవింద ముల్ పరిమళించె
పరిచరభటాళి కీర్తింప పరమగురుడు
కొండకెఱగె సాల గ్రామగోపురమని ॥49॥

సాధు వర్య పద స్పర్శ సంతసించి
అలరుదండలందించి యనంతభట్టు
దేవ! యివి గురుభక్తిలో దినదినంబు
హరి పదంబుల వాడని విరు లనంగ ॥50॥

అన్న నీ శ్రద్ధ భక్తినత్యంత సుంద
ర సుకుమార భాగ్య ంబుచే ప్రకృతివిరిసి
కొండకోనలేయద్భుతగుణములందె
బ్రతుకు సార్థకంబై శుభప్రదముగాంచె ॥51॥

నిజమునిజమని ఘోషించె నింగి కెగయు
శుకపిక పరభృతమధుర సూక్తులివి
దరహసితవదనాబ్జంబు మరుల గొలుప
అనుఁగు భక్తుని యతికములార పొగడె ॥52॥

అంత తిరుమలనంబి యత్యంత భక్తి
తెచ్చి తీర్థ ప్రసాదంబులిచ్చి లేవ
గ యతి యాయాస పడుచుంటఁ గాంచి రక్త
సిక్త మగు జానువుల (జూచి,చెదరగుండె ॥53॥

కలగి దివ్యౌషధమని వేంకటపతి పద
తీర్థ మందించి సురవల్లిఁదెచ్చి బజ్జి
చేసి రసము మోకాళ్ళకుఁ పూసె వ్రణము
క్షణములో మాసె యతి, తల్లి చలువ నెఱిఁగె ॥54॥

ముందు నిలచిన శ్రీశైలపూర్ణుఁజూచి యిపుడ
స్వాగతంబిచ్చియంతలో శైలమెక్కి
స్వామినర్చించి తీర్థ ప్రసాదములిట
తేర శిష్యులే మీకరు దైరెయనగ ॥55॥

గురుని సేవింప నాకంటె చిరుతలిందు
నెవ్వరున్లేరు లేరయ్యయీావయోవి
కారగుణములు తనువుకేగాని మనసు
కంటువన బుధవ్రాతమేయతనికెఱిఁగె ॥56॥

తనువుగాయంబుమాన్పమాతల్లివగుదు
మనసు నిల్పి తీర్థమొసగుజనకుడగుదు
అహమడపశే ముషీ భక్తుడగుదు వీవె
మామవో । గురుడవో కాచుమాధవుడవొ। ॥57॥

తెలియదని పుష్కరిణిలో జలకమాడి
ప్రకృతి నవనవోన్మేష సౌభాగ్యయంచు
నడుగడుగున గోవిందనామాక్షరాల
స్మరణచేయుచు ముందుకు పొగుచుండె ॥58॥

ఇంతలో మల్లె పూ పొదరింట నొక్క
కాలనాగుగరళగళగహ్వరంబు
తెరువ మృత్యు దంష్ట్రల మధ్యకరముసాచు
వ్యక్తి నింగాంచి చకితుడైయతినిలువగ ॥59॥

అన్న! యంచుగోవిందుడే యతి పదంబు
లంటి నిట్టూర్పు లెగయ నోరారపిలుచు
మామనే తలపోయక మఱిమఱి హృది
నంటు మిమువీడి యేకాకినై తిరిగితి ॥60॥

ఈమాటలటుండనీ నీ
వామృత్యుముఖంబునందు హస్తముచాపన్
నామదివిలవిలలాడెను
హే మృత్యుంజయ! రహస్య మే మోయనగాన్ ॥61॥

దానిదౌడముల్లు దవిలి మ్రింగఁగడు
బాధ పడుటెరింగి పట్టినోటి
ముల్లుదీసి దానిపోవిడిచితి నాన్ వి
శాల నేత్రుడగుచు సద్గురుండు ॥62॥

కేవలమృత్యుంజయుడవు
కావయ్యా భూత కోటి కావగ నిల్పై
గోవిందుడవై పుట్టిన
గోవిందుడవంచుదబ్బుకొనె సహజన్మున్ ॥63॥

అదృశ్యముమహాత్ముగ
యాదృచ్ఛికముగకమగొవ అశ్రుకణంబుల్
పొఁదుడుచుకొంచు తిరుమలు
డాదేవియనుగ్రహమని యంబాయవగాన్ ॥64॥

మేనల్లుండ్రదిరి పడుచు
మానసముల్ విహ్వలింప మామా యనుచు౯
మ్లాన ముఖంబుల వచ్చిరి
దీ నాలాప భ్రమణ పు దృశ్యము చూడ౯ ॥65॥

ఏ యాపద వాటిల్లెనొ!
యీయెడ మీకంచు నిటకు నేతెంచితి మ
య్యా! యన గురువులసన్నిధి
అయియీ శుని దాసులకెటు లాపద లొదవు౯ ॥66॥

మీయిద్దఱి కలయకలో
మీయిద్దరతల్లులాత్మ మెదలగ నొకటై
ఆయమ్మలగన్నమ్మయె
మాయమ్మకు నంబ యంచు స్మరియించితినా౯ ॥67॥

కుదుట బడి మూల దేవర కూర్చివారు
చింతసేయ శ్రీ శైలుడత్యంత భక్తి
యతివరేణ్యుని కెఱఁగి యాచార్య దేవ!
పెద్ద లాడు కథనొకింత విన్నవింతు ॥68॥

మాతండ్రీ గిరి శిఖర
జ్యోతి సమీపంబునందు శుద్ధ వ్రతుడై
తాతలమెప్పించు జగ
న్మాతను పూజించి పొందె మమ్ముని వింటి౯ ॥69॥

అంతెకాదు మాయయ్యనిరంతరంబు
త్రిపురసుందరిప్రేళ్ళ పై త్రిప్పుచుండు
ఎప్పుడిట కేగు దెంచిన వెలుగు వెత్తి
బాలబాలా యని అరచి పరవశించు ॥70॥

లలిత మోహన లావణ్య లక్ష్మి నెరిగి
శుక్రవానర పూజల సుస్థిరమొన
రింప నొకపరి యామును తేగుదెంచి
నన్ను పిలిచె శ్రీశైల పూర్ణ! యటంచు ॥71॥

ఆ పలుకు లాదరించి మేనల్లులిరువు
రు కడు భక్తితో మామకు మ్రొక్కగానె
వాల్ల చేతుల తల్లికప్పట్టివంచు
సంభ్రమించి పూర్ణుడు హరిస్మరణ సేసె ॥72॥

పజ్ఞమున్న గోవిందు డీప్రణయమె నను
కాళహస్తిని మర పించి కట్టితెచ్చె
తుదకు బ్రహ్మణ్య దేవుని పదము చూపె
రూపమే లేని వానికి రూపమబ్బె ॥73॥

గుణములే లేనివానికి గుణములనగ
నిజమునిజము నీ మాటలు నిక్క మనుజ!
మేన మామ అనుభవంబు మేల మగునె?
ఆళవారల వాక్కులత్యంత ఋతము ॥74॥

పదములంటుజటయు, ప్రభలొల్కు మకుటంబు,
శాతభల్లమొకట, చక్రమొకట,
పన్నగాభరణము, బంగారు మొలతాడు,
కలుగు తిరుమలేశు (గొలుతు మహరె? ॥75॥

ఒకనాటి తల్లి యే యిం
కొకనాడు కుమారుడై మహోన్నత భక్తా
లికి అనువగు రూపంబున
ప్రకటిత మగు చున్న బ్రహ్మ పదమే పదమే! ॥76॥

ఈపరబ్రహ్మము జగద్ధిత మొనర్ప
సకలవేద వేదాంగముల్ సాక్షిమునకు
మనిషి దేవుడై దేవుడే మనిషికాగ
కావ్య గీతామహత్వముల్ కలియఁబలికె ॥77॥

తిరుపతి చరిత్రకందని
పరతత్త్వమనాది నుండి భక్తుల కోర్కెల్
నెరవేర్పగ వివిధాకృతి
వెలసిన నారాయణుండె వేంకట పతియౌ ॥78॥

హరియే నారాయణియై
హరునింగూడగ త్రినేత్రుడని మనయాళ్వా
రులకీర్తించిరి గిరి శం
కరనారాయణుడె మమ్ముకరుణించునదా! ॥79॥

విరబిరరామానుజుడున్
తిరువేంగడయొడయు దలచ దేవా! నీ పా
ద రజమ్మె భూషణ మీ
శరణున కవి మ్రొక్క దివ్యశక్తులు దోచెఁ ॥80॥

జీవంతకళల్ వెలిగెడి
యావేంకటపతి పదాబ్జ మంటు మధుపమై
గోవిందుడు, వక్షస్థలి
దేవీ హారముగ మామ తెల్లంబయ్యెఁ ॥81॥

అంతవంటి పాదంబుల నంటి పలికె
తల్లి హృదయస్థ మణిని తత్వార్థ విధిని
రామ తత్త్వమే కంత హారంబు నీకు
కొంతవివరింపు మని యతికోరగానె ॥82॥

మీకు దెలియని దున్న దే? నాకు దేవ!
కొండ పై యూడిగము చేసికొనెడి వాడ
పుణ్యమున మీకు బంధు వై పుట్టితి ని ట
తత్వ మేమొ! కాని కథ కొంత వచియింతు ||83||

అందఁబోయెడి రాజ్య సింహాసనంబు
క్షణములో త్యజియించిన తనయుడతడు
విడువకే వెంట (బడు సతిఁ పుడమిగావ
కాము కత్త రించినవిలుకాడతండు ||84||

సకల భోగభాగ్యంబులు సంక్రమింప
పుట్టనున్న నాత్మజులనే పో విడిచి, అ
హంక్రియ , నెఱుఁగ కే జగదాత్మ య్యైన
నరుడె నారాయణుండయ్యె నన నిరువురు ||85||

మామ పాదాల పై మఱి మఱి పడి మది
తత్తరింపగ ధారలు ధార లైర
వింప కన్నీరు మాటలే పెగలవయ్యె
సంభ్రమానంద చకితుడై చల్లగ.యతి ||86||

ఏడు దీవుల కను నన్న నేలుకొన్న
అమర భోగంబు లిచట నే యందుకొన్న
నిఖిల వేద శాస్త్రముల జీర్ణించుకొన్న
భక్తి చే కల్గునీప్రజ్ఞ, పడయమెందు ||87||

కోరికల్ లేని సంసార సారమైతి
తన్ను తానెఱుంగకయె యందరవెఱిగితి
కొండవే నమ్మి కొండంత గురుడ వైతి
యోగమో! జ్ఞానమో! భక్తియో యెఱుంగ ||88||

రాజ్యము రమణి పుత్రు లీత్రయము చూడ
నుత్తరోత్తర ప్రబల మై యొప్పు చుండు
తనుమనో హంక్రి యలెరుగు ధర్మ నృపుడె
బ్రహ్మ మీ రాజ్యమే రామరాజ్యమగును ॥89॥

కన్న లార నాటి కథ నాల పించు వా
ల్మీకి వాక్కు గేయ కృతిగనెరింగి
మనిషి దేవుడైన మర్మ ముబ్రహ్మాను
భూతి తెలిసి తెలిపె మాతులుడన ॥90॥

అన్న మాట లాలించుచు చిన్నవాడు
మామకాదుకాదు గురుని మాటలిప్పుం
డిప్పుడే నుంత నడ నుడు లె ఱుక పరచె
కాని దేవుడే నరుడైన గతియెటు?లన ॥91॥

అయ్య గోవింద! యీ సమస్య వడలింప
నాకు గాదే నెఱిగిన దంతయు నొకటియె
ఎంత మమకార ముండిన నితనిఁ దలప
నాటి రామానుజుండె కన్పట్టు నాకు ॥92॥

తల్లిదండ్రి గురుడు దైవ మీయందఱున్
రాముడనుచు బ్రతుకు లక్ష్మణుండె
నన్ను నిన్ను జగములన్నిటిఁదా గావ
పుట్టిన మన పూర్వ పుణ్య మితడె! ॥93॥

ఇతడనుగ్రహింప సమస్యలెల్ల తీరు
అంత నారాయణుడె నరుడైన తీరు
మనమెఱింగెద మన్న రామానుజుండు
ఉలికి పడుచు, నంతర్యామి పలుకులవివి ॥94॥

ప్రకృతి నేర్పినటుల శ్రుతుల్ పలికినటుల
గురుడనుగ్రహించి నటు నాకు మతి (దట్టి
నంత నిర్వచనముగ నుతింతు నంచు
కన్నులరమోడ్చ కృష్ణుడే కానుపించె ॥95॥

చెరలో (బుట్టుట, శిశువై
పరి మార్చుట శత్రుల, ఫణి పై నాట గిరిఁ
ధరియించుట హరిహరుల
బ్బుర పడ రసగీతి వినుచు పూర్ణుని గొలుతుఁ ॥96॥

బాల గోపాల మురళిని ప్రస్తుతింతు
రాసకేళీ విలాసుని ప్రణుతి సేతు
శ్యామ సుందర మూర్తి నే సంస్మరింతు
భువన మోహన స్వామినే పూజసేతు ॥97॥

మతికి చిక్కనిచేష్టలు మఱపురాని
రూప మూహింప గాని స్వరూప మాత్మ
కందరాని విరాడ్రూప మందర మది
వాడుచున్న యంతర్యామి నర్చ సేతు ॥98॥

బ్రహ్మమయ్యు సామాన్యుని వలె నటించు
నిర్గుణుండయ్యు కల్యాణ నిలయుడగును
యందియందకయుంతటవ్యాప్తి చెందు
కృష్ణుడేనరుండౌచు రక్షించు జగతి ॥99॥

ఆ పరబ్రహ్మ మీగిరిన్ వ్యక్త ...
అతని కనులార వీక్షింప ఆశకలుగి
పుష్కరిణి జలంబు లకుచీభూతుడగుచు
పరమనిష్ఠాగరిష్ఠుడై భక్తులదరి ॥100॥

దీక్ష నేక భుక్తంబుతో దివ్య మైన
రామకావ్య రసా స్వాది య్యైమెరయగ
వెంట నే వేంకటపతి కన్పించు నంచు
చేరువగల జనాళికి చెప్పియతియు ॥101॥

రాముడె నారాయణుడై
రాముడె వైదేహరాజ్యలక్ష్మీ ప్రియు డై
రాముడె తనకు సమస్తం
బై ముందు నిలువ ప్రమోద భరితుండయ్యెఁ ॥102॥

పితృ వాక్యంబున సత్య
వ్రతుడై సతిగావనేక పత్నీ వ్రతుడై
క్షితి ధర్మ రక్ష శరణా
గతవత్సలు డై జగాలఁ గాచె నృపుండై ॥103॥

గృహము సంఘము రాజ్యము బృహదఖండ
భువనముల్ వెల్గ లీవ ముప్పురిగొని
సత్యధర్మ విక్రమముల్ స్వామియయ్యె
నన నిజము నిజమని మామ నరుగు దెంచి ॥104॥

రామతత్త్వా భి రతుడవై ప్రజల గావ
పూను వ్రతము మాసాంత మై ముగి సెగావి
చెప్పరాని దుస్స్వప్నావ చెదరె మనసు
కలియుగమున కుతర్కమే గ్రక్కు విషము ॥105॥

అర్థికోన్మాద పూరి తంబైన జగతి
భయము పడిపోయె భక్తియా పట్టదాయె
హృదయ మెప్పుడో శుష్కించ నీటిదాల
చుట్టు క్రొత్త దయ్యము లేవా కొట్టు కొనుము ॥106॥

తల్లి బిడ్డలకున్న బాంధవ్యముతోగ
దేవుడను మాట నవ్వులఁ దేలె గాని
నిన్నుఁ జూడ నా మది కడు నిర్మల మగు
పరిణతజ్ఞాన మొకటి యే భక్తి యగును ॥107॥

అనచింతింపకు మామా!
మనవెనుక యుగాల పుట్టు మర్త్యామర్త్య
ఘణుత ప్రాభవముల్ నె
మ్మనము తలచినంతనె కలిమల మడగారున్ ॥108॥

ఇంతయేల? దివ్య మీ యేడు కొండల
గాలి సోక గానె కర్మ రోగ
బాధ బంధమడగు ప్రత్యక్షముగ చూడ
నింక వేమి యగునో! యేమి చెప్ప? ॥109॥

కలలన్న భ్రమించెడి మది
చిలువల పారలగును కాని స్థిరమగువే జీ
వులనలరించెడి కళలఁ
కలకాలము వేంకటపతి కనుపించునిటన్ ॥110॥

పుట్టుకలేనిది గిట్టని
దిట్టిట్టని చెప్ప రాని దిది యే బ్రహ్మం
బుట్టివడ శ్రీ విరహమె
గట్టులతపియించ ఁజే సె కమ్మని పాడ నై ॥111॥

వలువ ధేమ నై శివుడె వల్పిమ్ముకాగ
వచ్చివిరహ వాల్మీకి పైఁ బాలు కురియ
మేల్కొనుచు మింటి రా కన్నె మేన్పులకల
కట్టుబడి కట్టెదు ట వధ్మకై తపించె ॥112॥

అంత నా స్వామి స్థాణు వై యాగిపోవ
పద్మ పత్రాయ తాక్షుడై పద్మ ముఖుడు
పద్మనాభు డై పద్మ గర్భ ప్రముఖుల
ప్రస్తుతింప వెలుపుల లోపలను వెలిగె ॥113॥

వాసుదేవు డే వాసనావశుడు కాగ
విష్ణు వే జగత్కల్యాణ విగ్రహంబు
కాగ నారాయణుండె వేంకటపతిగ చ
తుష్కరాబ్జుడై నిల్చి భక్తులు తరింప ॥114॥

రండు దర్శింతు మని యతిరాజు గిరిని
చేర నాలయ కుడ్య భాగాల రామ
కృష్ణుల చరిత్ర చదువుచు విష్ణు లీల
యంచు నాలయంబును చుట్టు నవసరమున ॥115॥

సింహ శూద్రికల్ కాంచి నిశ్చింతుడగుచు
పద్మనాభ సహోదరిన్ ప్రణుతి సేసె,
అల్లనల్లన ముందున కరుగుదెంచి
గాంచిహరిని ఓమ్మని పులకాంగుడగుచు ॥116॥

మాధవా! మధుసూదనా! మహదనంత
తేజ! మన్మథ మన్మథా! దివ్యమూర్తి!
మన్మ నోనాయకా! చూపు మ భవదద్భు
త స్వరూపంబునా వేంకటేశ్వరుండు ॥117॥

నాగ భోగి య్యై బిల్వార్చ నంబు తల్లి
తల్లిగలిరు మజ్జిన మాశ్రితజనకోటి
గావ వైష్ణవ శంఖ చక్రాల తోడ
వటువే నారాయణుండు ప్రత్యక్షమయ్యె ॥118॥

ఎదలో స్పష్టంబుగఁదో
చుదివ్య మంగళ కరుండె సుందరుడై క
ట్టెదుటన్ గన్పింపగయతి
చిదచిత్తులకీశుడితడె సేవార్హుడనే ॥119॥

నంబి పులకిత గాత్రుడై నతియునర్చి
పొంగిగోవిందుడానంద పూర్ణుడయ్యె
వంగిదాశరథి కురేశ భక్తజనము
మఱిమఱినమస్కరింపుచు మౌనమూన ॥120॥

కర్మయోగినంబి; కడువిరక్తుండుగో
విందు డలర, సిద్ధులందుకొన్న
యతిన్నపుండు, గురుడెయాపరతత్త్వమం
దఱకుఁజూపె భక్తి దనిపి జగతి ॥121॥

శాక్తులాదిమశక్తిగా సన్నుతింప
శైవులాపరాత్పరు సదాశివ మొవర్ప
వైష్ణవులు ప్రాణపదమని పట్టుకొనగ
తలచినట్లు ప్రత్యక్ష మౌ దైవమితడె ॥122॥

స్వామికల్యాణ గుణముల సంతరించు
కొన్న పుణ్యమూర్తులు మీరు వెన్నునికి ప్ర
తిన్వరూపమారంగ డీ దివ్యలీల
చాట గురుకార్య మీదేర్చ సాగదనన ॥123॥

కట్టెదుటకన్నులార్పక గాంచుచున్న
సహజవింగాంచి ముందుకు సాగవట్టి
యతివెరిగి మామగోవిందు హస్తమీడ్చి
గురుని పాదాలఁజేర్చి పీడ్కొల్పగావె ॥124॥

అనుజా దేతేర ప్రీతి రామానుజుండు
ఎల్లరకు మ్రొక్కి విడ లేక యేడుగిరుల
వేంకటపతిం స్మరిం చుచు వీడెనెటులొ!
ప్రణయ బంధమేయిమ్మహిఁ భాగ్యమొసగు ॥125॥

గురుకార్యప్రతులీశ్వర
వరసంజాతులు మహాప్రభావజ్ఞులు విశ్వరహస్య
మెఱుగు కారణ
పురుషులిరువురు వెస రంగపురికే తేరఁ ॥126॥

యామున గురుశిష్యప్రశిష్యతతివచ్చి
స్వాగతంబిచ్చి రామానుజ ప్రవరుల
పాదపద్మముల కెరఁగి ప్రక్కనున్న
భస్మ రేఖాంకితలలాట వదనుజూచి ॥127॥

అపరశంకరుడనియాత్మదెలిసిన గో
విందపదములంటవిముఖులైరి
అంతవెంటనే మహాపూర్ణు దేతించి
వారిపదములంటి ప్రణుతి సలిపి ॥128॥

శంకరప్రియుండుసాక్షాన్మహావిష్ణు
గన్నులారకన్న జ్ఞానమూర్తి
సర్వ భూతహితుడు సహజాతుడయ్యెరా
మానుజ ప్రవరులకన్నిగతుల ॥129॥

ఈగోవిందునిగొలువక
ఆగోవిందునిఁ గనలేము హరిహరభేదో
ద్యోగము తగునే? యంత
ర్యాగపరీ పాక సుకృతు లౌభిక్తులకుఁ ॥130॥

హరుడు రామతారకమంత్రమగుచు కడకు
సచ్చిదానందమూర్తి యై జగతి పూజ
నీయుడై భక్తి లోనర్థ మేయుడయ్యె
కాళహస్తీశు డీరూపుకదలి వచ్చె ॥131॥

ఈ మహాత్ముని రాకచేనివటనున్న
మనకె కాదు శాంతి సమస్త మహికి కలుగు
హరిహరాత్మ కంబైన యీ పరమశక్తి
నాల్గుపాదాల ధర్మంబు నడుపు ననగ ॥132॥

కాదు కాదు మహాత్మ, అగ్రజుడు నాకు
అన్నివిధములయగ్రజుండయ్యె నాత్మ
నాత్మతోఁగాక కనులతోనాలకించి
చెవులతోఁజూచి పరమాత్మ సేవసేయు ॥133॥

నాల్గు పాదాల కాదీయనంతశక్తి
వేయితలల విశ్వంబు నే మోయుచుండె
ధర్మమున్ గావ మెత్తని తనతనువునె
పదము లొనరించి కదలియు కదల కుండు ॥134॥

త్యాగభోగ యోగ సమన్వయప్రవర్త
కుడు గుణగ్రహణాభిరాముడు దయాప
యోధి గురుడు రామానుజా డొకడె, దేవు
డున్న తిరువేంగడ పతియెయనని కనగ ॥135॥

ఆ పలుకుల నాలింప క
దావునగల రంగ విభుని ద ర్శించి యతి
క్ష్మాపతి దేవా, నీదయ
శ్రీపర్వత శిఖరిఁగంటి చిన్మయుగంటిఁ ॥136॥

శ్రీవేంకటపతి సన్నిధి
నావైకుంఠ మహిమ మహదైశ్వర్యము స
ప్తావరణమంటపము రా
జీవాక్షుని చూడఁగంటి చిత్తంబలరః ॥137॥

విష్ణువె శివ రామకృష్ణు లై వేంకటే
శ్వరునిగా గిరివయి కరుణఁజూపి
మత విభేదమడచి మనుజాడై గోవిందు
డిందు మాకుదక్కెఁ డెందమలర ॥138॥

అధ్యాయము - 12

జాతికంటె ఘనము సచ్ఛీలము కులము
కంటె ఘనము గుణము కాన యెవడు
గుణముశీలములకు కొలఁగాడో, వాడె పో
దేవుడై జగతిని తీర్చిదిద్దు॥

12. గుణమే శివం

గోవిందుని పోకడలున్
గోవిందుని భాషణములు గోవిందుని సే
వా వైచిత్రియు మఠమున
కే విపరీతంబటంచు నెంచుచు మదిలోఁ ॥1॥

కొందరేగుదెంచి గురువరా, క్రొత్తగా
వచ్చు శిష్యుని గుణవర్తనములు
వింతగూర్చె వారకాంతల పంచలో
బడె పకపకమంచు ప్రజలు నవ్వ ॥2॥

రంగనాథుని సేవింప రాడు, భక్త
జనములంగూడి కుడువడు, పరుసకాడు
సతత మేకాకియై చిత్ర జగతి దేలు
నితని నిత్యర్థమున్ జేయ నెవరికగునొ! ॥3॥

విన్నవికన్నవి యెన్నో
యున్నవి వర్ణించి యన్నియును మీమనసుల్
భిన్నమొనర్పగలే మన
ఖిన్నత గోవింద యంచు కీర్తించిరిపటుల్ ॥4॥

బిగ్గర యతి కూయ; వేంటనే గోవిందు
డున్న, యంచు నెదుట నంజలింప
మేజా వాణి పంచ మెదలితి వటట స
త్యమె? యిది యవ నాతడవ్వవు నని ॥5॥

తడముకొనక మతముకడకేఁ గుదెంచుచు
కమ్మని యొకమధుర కంఠము విని
మనసు పులకరింప మైమఱచె పదప
దమ్మున గురు భక్తి చిమ్మ గంటి ॥6॥

మిమ్ము మీరూపు మీ వాక్కు మెదలగుమది
కట్టువడిపోతి నాగమై కదల కుంటి
నెటులొ, స్పృహ గల్గ ని చటి కేగుదెంచి
తి నన నది ధనుర్దాసు నిల్లనె గురుండు ॥7॥

తప్పుతెలియగానె తత్తరంబునవారు
తలలువంచి గురుపదాల ముట్ట
నాకుగాదు మీప్రణతులెల్లగోవింద
పాదులకని గురుడు వారిజాడ ॥8॥

వారు వెంటనే గోవింద పదములంఁగని
మిమ్ము మీవేష భాషలు మీప్రవర్త
నంబులక్ష్యమెఱుగక పాపంబుగంటి
మయ్య, దాసుల దండింపు డనుచుదరియ ॥9॥

ఒక్కరొక్కరి కేల్పట్టియురుతరగురు
భక్తి దీపింప గోవిందు పాదములన
నివియె యాధూళి యాదలకెత్తు కొనగ
నీకునాకు నీజగతికే నిజసుఖంబు ॥10॥

రండటంచు నతడు రామానుజ పదాల
మాటిమాటికి ప్రతిమనిషితోడ
వచ్చి తామప్రొక్కి వారితఖో ప్రొక్కించు
అనుజుఁ జూచి రాము డదిరి పోయె ॥11॥

ఇంతలో సంభ్రమంబున నేగుదెంచి
శోక దేవత రీతి నిల్చు పినతల్లిఁ
జూచిమూడని గోవిందు ఁజూచి లేచి
యతిచలించుచు తల్లికి నంజలించె ॥12॥

లోనికేగ నిర్వురిదల్లిదానిటులనె
అయ్య, యనుకూలవతిగాని ఆలినివిడి
యీ వు యతి వరుండై జగంబేలు టొప్పు
గాని పీడొ, గోవిందు ముఖంబుచూపి ॥13॥

కాళ హస్తి బైరాగుల కలియ నాడె
మరచితిమెటులో, కాని మామమత రేగ
వీని నిటకీడ్చి మమ్ము నేడ్పింప దగునె?
ముల్లు దీసికొ ఱ్ఱడచుట ముద మె మీకు? ॥14॥

చిన్నది సుకుమారి జీవితాశలు వీని
పైన నిల్పు పుష్పవతిని కట్టు
కొన్న నతినిగోలు గోలున నేడ్పింప
నేటి ధర్మమొ యిది యేటి బ్రతుకొ? ॥15॥

ఏమి? ఋషులు పెండ్లాడరే? యింతులన్న
ద్వేషమే? సంతులేక జీవింప దగునె?
ఒక్క మగమొల్క నాయూహ లూపు చుండె
ధర్మ సూక్ష్మ మేరీతియో? తట్టదునగ ॥16॥

అమ్మ, మీ మాటలందు ధర్మమ్మె కలదు
తత్త్వమునకెప్పుడున్ విరుద్ధంబు కాదు
ఈవుకాంక్షించినటు తమ్ము దేగుదెంచు
ధర్మ పత్ని తోనేకొంత తల్పుడగుమ ॥17॥

ఆగిరీశు డే సాంబుడై యలరుచుండు
శారదా చతుర్ముఖుడె సంసారి యయ్యె
లక్ష్మితో హరి యీజగ(ద్రక్ష సేయు
ప్రేయసీ ప్రియతత్వమే ప్రీతిమాకు ॥18॥

మూగయైయున్న తమ్ముని ముఖము చూడ
ఆజ్ఞయంచు నాతడుతల్లిననుసరించె
నింటివారెల్ల రేనుగునెక్కి నంత
సంబరమున జామాతకు స్వాగతమిడె ॥19॥

ఎవ్వరెవ్వ రేయేరీతి నెదఁదలంప
వారివారికాయారీతి వలపు చూపి
నిశ్చలగురుపదార్చ నా నిరతి నాత్మ
సార్థకాఖ్యుడై గోవింద చరితుడొప్పె ॥20॥

ముగ్ధమోహన లావణ్య పూర్ణయై య
థోముఖంబున దుగ్ధ పాథోధి తరగ
ల గతి తడబడుచు లతాంగి రాగ ప్రియుడు
పైట సరిదిద్ది గురుడయ్యె ప్రథమరాత్రి ॥21॥

రెండవ దినాన ప్రేయసి ప్రియుని పూల
పాన్పు కరుదేర గబ్బి గుబ్బల పరిమళ
మల్లనల్లనగది నిండ నంఘ్రి యుగళి
కెఱగు సతిని జూచి మగడు హరువిదలచె ॥22॥

మూడవ దినాన సతియాత్మ పాదవికొనగ
పార్వతీపరమేశ్వర ప్రణయరక్తి
శారదా చతుర్ముఖుల సంసారలీల
శ్రీపతికథల రాత్రియే దో ప దయ్యె ॥23॥

సేవలో దేహమే నవ జీవనగతి
మెరసె, ప్రేమలో హృదయ మమృత పయోధి
దేలె నేకశయ్యాస్థితిందెలియక పతి
అద్వయానంద జగతిలో నైక్యమయ్యె ।।24।।

తెల్లవారె ప్రకృతి తెలియవచ్చె జనని
చేరి చెంత కూతు చే ప్పలగని
ఆలుమగల చేత లరుదయ్యె నింక నీ
బ్రతుకు లింతెయనుచు వెతపడంగ ।।25।।

వెతలేటికి తల్లీ, నా
పతినాకేకాదు జగతి పరిరక్షణకై
జితకాముండై పుట్టిన
యతులైశ్వర్యుడు గురుపదార్చకు డనగా ।।26।।

ఏమి విడ్డూర మేయిది? యెవ్వరైన
గురుని సేవింపుచున్ కూడు కొనునతి విటు
గూర్తు రే?యింటి దీపంబు నార్చి వీధి
దీపమున్ పెట్టు ధర్మ మే తెలియమనగ ।।27।।

అమ్మ, నీ మాట లే మొ యర్థమ్ము కావు
వెలుపులిరగె మనసు దేలె భేదమడగె
ఆత్మ గలపతి పశుపతి యయ్యె నింక
గురుని గోవిందు దాసినై కొలుతుననగ ।।28।।

మ రుదినంబున వచ్చె రామానుజాంఘ్రు
లంటు త మ్ము నింజూచి కన్నార్పకుండ
మూడు రాత్రులు నేకాంత పుష్పశయ్య
ధర్మ పత్ని వ్రతము ఫలో దయమె? నాగ ।।29।।

దేవ, రాత్రి యేకాంతము దేవి యాచ
రాచర ప్రపంచమ్ము సర్వంబు మీస్వ
రూప మై గోచరింప నా రూప మేదొ,
యనగదిగ్భ్రమ స్వాంతుడై యతి నిలువగ ॥30॥

ఇంతలోవచ్చి పినతల్లి యేమి చెప్ప
నయ్య మీ వాని ఘన విజయంబు? చెంత
చేరిన కుల వధువునె దాసి నొనరించె
వీధి కీడ్చె వియ్యంకులు విఱుచుకపడ ॥31॥

అనగ మీ స్వభావ మనుజాని తత్త్వమీ
శ్వర నియామకంబు సహజ ధర్మ
బద్ధమౌ హరిప్రభావంబు చిత్రమై
త్రిప్పె జగతి మార్ప లేను తల్లి ॥32॥

గురునిఁగొలిచి గోవిందుడు గురు పధాన
నాకు మీకు జగతికె మాన్య గురుడయ్యె
నితని యిల్లాలు హరి సేవ నీతని వలె
బ్రహ్మ చర్యంబులో బరబ్రహ్మణేయన ॥33॥

దేవ, దాసాను దాసుడ సేవకుండ
ననుభవత్పద పంజరస్థు నొనరించి
ప్రీతి తారకమున్‌చదివింపు మంచు
కాళ్ళబడుచున్న తమ్ముని గౌగి లించె ॥34॥

ఇంక ఫలము లేదంచు నిస్పృహ జనని గృ
హాభిముఖి యయ్యె గురుడు రామానుజాండు
ద్వయ మహా మంత్ర మిచ్చి త్రిదండ మొసగి
కావులిచ్చి గోవిందుని గౌరవించె ॥35॥

అన్న, నీవు జగన్నాథమందు ప్రజలు
మెచ్చుమన్నాథనామనమెరయగలవు
ఎండుకట్టెలందీశ్వరునెరుగువారి
భక్తి నిర్జీవ సృష్టికే ప్రాణమయ్యె ॥36॥

ఆ మఱచితి వెందిరుగ సింహాచలనర
సింహువాత్సల్యమెంతని చెప్ప? ఆడి
పాడి పదముల భజియించి పరవశించు
కృష్ణమాజార్యుడే ధన్యుడాంధ్రులందు ॥37॥

మఱిజగన్నాథ మావలమహిమలేమొ
యెట్టులోవారి మాహాత్మ్యమెఱుగలేము
రామకృష్ణులవతరించు భూములవియె
ఆపదంబె యార్యావర్తమయ్యెమనకు ॥38॥

రామతారకమంత్రమురాత్రిపగలు
సతతము జపించు నాస్థాణు శక్తి నీవు
శేముషియె భక్తిరూపమై చెలగునీధ
భావముత్తరా పద మెల్ల పరగుగాత ॥39॥

గురుభక్తి నివృత్తగతిఁ
పరగ జగన్నాథ మందు స్వామింగని సో
దరు డదియెప్రవృత్తగతిం
పరగ ధనుర్దాను గురు శుభాంగుండయ్యెఁ ॥40॥

కలడు 'శ్రీరంగపట్టణఖ్యాతబలుడు
స్నేహ సౌందర్య జీవి కుస్తీలజెట్టి
కుసుమగాత్రి హేమాంగిని కూడి యాత
డద్వయ సుఖంబనుభవించు న హరహంబు ॥41॥

గరుడవాహనా రూఢుడై కదలి, రంగ
నాథుడూరేగ మండుటెండలను సరకు
గొనకగుంపులు గుంపులై కూడె జనము
కానిరంగనిఁ భజియింప కా పురంబె ॥42॥

వెనుకనుండిగొడుగుబట్టి ప్రేయసిఁ భ
జించు జెట్టిని పరికించి ఛీయటంచు
సిగ్గు చేటంచు నగుబాటు చిత్రమంచు
చూడరాదన్న జనముల చూచె గురుడు ॥43॥

పిలువఁ బంపగ ప్రేయసీ ప్రియుడువచ్చి
కేలు మోడ్చి దేవా, యన ఆలకించి
కండబలమున్నవాడ వేకాగ్రమతివి
ఏటి కీకాంత చేజగమెరుగవైతి ॥44॥

అనగతలవాంచి పలుక నోరాడకున్న
జెట్టిఁదరిజేరిభుజమును శిరముదువ్వి
గురుడు లాలింప మదికొంత కుదుటఁ బడగ
ప్రేమ విస్ఫార నాతడువిన్న వించె ॥45॥

ఏమి చెప్పుదు స్వామి, ఆమోము చూడ
తత్తరించు దేహము గుండె దడదడమను
చెంత జేర లోకంబులే చెరగు నన్ను
నేనెతెలియ కాకనులలో లీనమగుదు ॥46॥

చెలితనూలతనెండకు చిట్ల నీక
భటుడనై సతతంబుకాపాడుచుంటి
అనగ లేవవ్వ చిందరామానుజుండు
ఇంత కంటె మించిన కన్ను లెరుగుమ యన ॥47॥

దీనికి సరిదీటుచెలువ మే నెరుంగ
వింకమీరిన దెచ్చట? నెట్టులనగ
నిపుడె యిచటనే చూపింతు నేగుదెమ్మ
టన్నగురునితో గుడి కాతడభిముఖుడయి ॥48॥

మారుమాటలేక మనసురామానుజ
పాదపద్మ సరణి బట్టి నడువ
ప్రేయసీప్రియునకు వీక్షింపు మయ్య రా
జీవ నేత్రుని రసభావ మనగ ॥49॥

అర్చకుండిచ్చు కర్పూర హారతి న్ ఘ
నాఘన శ్యాము డరవింద నయను డమృత
హృదయుడై యట సాక్షాత్కరింప చూచె
యోగనిద్రాసనా సీను నొడలు మఱచి ॥50॥

కనులె కాదు ముఖమె కాదు కరంబులే
కాదు పాదయుగళి కాదు కడకు
ఈశ్వరూప మెల్ల హృదయాభిరామమై
దివ్యరుచులజగతినివ్యయమగు ॥51॥

అంత గురు కర స్పర్శ చే నా రసాత్మ
మేలు కొనె విశ్వ సౌందర్య మే విరిసిన
సరసిజాక్షుడీ రంగని సన్నిధి విడి
వాడి పోయెడి పూలకై వలపు గంటి ॥52॥

దేవ, హేమాంగి నేత్రాబ్జధీ ధితులకు
జీవమీవంచు తెలియక చెనటనైతి
విశ్వ చైతన్యమెఱుగక వెడగునైతి
సచ్చిదానందు చూడక జడుడ నైతి ॥53॥

కావు మనిపలుమార్లు రంగని పదాబ్జ
భృంగమై చుట్టు చుట్టుచుక్రింద బడుచు
ఆళవారల కీర్తనం బందు కొనగ
అస్వరమ్మున స్వరము రామానుజుఁడయ ॥54॥

రంగ!నీ కన్నులే కాదు రాగ రసభ
రిత హృదయమెంత చైతన్య భృతమొ, తెలిసి
తెలిసి తెలియని నీలీలఁదేలితి నని
శిష్యునింజేరి గురుడు భజింపఁదొడగె ॥55॥

ఇంతలోవచ్చి హేమాంగి యిరువురి పద
సన్నిధిఁబ్రాలి రంగని చరణమంట
విడివడని సత్య సౌందర్య విభవ మగుచు
బ్రతుకుడనియతిదీవింప వాడు భక్తి ॥56॥

మల్లయుద్ధవు పట్టులీ మచ్చ కంటి
కొంటె చూపుల మఱచి తీగురుని కరుణ
పుండరీకాక్షు దృక్కులీముఖములురల
తుంట విల్తుని నిర్జింపఁ గంటి నేడు ॥57॥

నాయినై వీధులన్ బడ్డ నన్నునుగ్ర
హించి నవ్వులోకస్థితి నెఱుకపరచి
విశ్వ సౌందర్య నిలయు చూపించిన గురు
దేవ, మీ ఋణంబేరీతి తీర్తు నంచు ॥58॥

నాటినుండి యాతడు రంగనాథు భక్తు
డై గురునికాప్త శిష్యుడై యణువుల గల
పరమ సౌందర్య భావనా పరవశుడయి
ప్రజలలో రస జీవియై బ్రతుకఁదొడగె ॥59॥

రంగనాథుని కనుబొమ్మల చెలువంబు
తప్ప త్రాగుటచే ధనుర్దాసువైతి
దాసకూటాన నీ పేరు తారకముని
గురుడు రామానుజుండు తా పరవశించె ॥60॥

స్నానమొనరించి రామానుజార్యు డనుది
నము ధనుర్దాసుమూ పురానకరమూని
ఆలయంబున కరుదెంచి యర్చసేయ
గొణగొణగొణగుశిష్యాళి గురుడెరింగె ॥61॥

శిష్యుడొకడు సాహసించి కంచెయె చేను
మేయ కాపుకింక మే తగలదె?
ధర్మరక్షకులగుతామె కులవిహీను
భుజము భుజమొరయగ ముట్టదగునె? ॥62॥

జెట్టికులమున బుట్టిన చెనటియితడు
పణ్యకాంతా సమాగమ పతితుడితడు
ఎంతదాసుడైన, గురుండెయితని తోడ
నిట్లు వర్తించు టొప్పునే? యిందనంగ ॥63॥

యతివిరునగవె యుత్తరంబయ్యె కొన్ని
నాళులు గడవ గుట్టుగా నమ్మినయొక
బంటుచే ఛాత్రవర్గపువస్త్ర తతిని
ఎండ పేలికల్ సేయించె నెఱుగకిదియు ॥64॥

వారిలో వారురేగి దుర్భాషలాడు
కొనగ క్రొంగొత్త బట్టలం గూర్చెగురుడె
తనకువిశ్వాస పాత్ర ఛాత్రద్వయంబు
తో ధనుర్దా సుకాంతను దోచుడనగ ॥65॥

దాసులేని రాత్రి తరుణి నిద్రింపగ
యతిభట ద్వయ మట కరుగుదెంచి
కలికి నగలు నొలువ కనుమూసి ప్రక్క కున్
తిరిగెవనిత వారు పరువులిడిరి ॥66॥

పూర్తినగలుకొనక పొన్నాచినచటనే
విడిచివచ్చితిమని విశదపరచ
చింతలేదు మీరుశీఘ్ర మే వారిచే
తలెరుగు డన మరలతరలివచ్చి ॥67॥

వారు;పొంచిధనుర్దాసుపలుకులాల
కించి యెక్కువైపు సొమ్ముల నుంచితి సతి
శివుని యర్థాంగి వయ్యే దో చెప్పు మనగ
చౌర్యవృత్తాంతమ్ముఁ కొంత సాగగానె ॥68॥

కటకటా కర్మ చండాలి! కదలినీవు
దూరమొనరింపదగునె? భక్తులనెరుగక
నీకునీసొమ్ము పైమోజు కాని భక్తు
లెంతనలిగిరో, మీ జాతి కెఱుకయె? యన ॥69॥

కాదు కాదు ప్రియా, మరొక యెడనున్న
భూషణములీయ ప్రక్కకుపొరలనేను
వారుమేల్కొంటి నను భ్రాంతి పారి రనగ
అతివపల్కులకానందమంది భటులు ॥70॥

గురునికెఱిగింప యతిరాజు మరుదినాన
ప్రవచనార్థమై శిష్యవర్గంబు రాగ
దో చిననగల మూట ముందుకిడి చూర
వదలునాధనుర్దా సుదంపతుల పొగడ ॥71॥

అంతలో ధనుర్దాసు హేమాంగితోడ
రుద్రుడై సనుదెంచి గురువర! యిది మ
హాత్ములగువిష్ణు భక్తులయాత్మనెరిగి
యు; తన నగలీయ లేని కామోప భోగి ॥72॥

దీనితోకాపురము సేయలేను దేవ!
మీరెమీయిచ్చవచ్చినవారి కిచ్చు
కొనుడన సతి కన్నీటితో గురుని కాళ్ళ
వ్రాలె; ఆచార్యుడద్భుత స్వాంతుడగుచు ॥73॥

సతిని చూచి ధనుర్దాసు మతినెరింగి
స్వార్థ పూరిత చిత్తుల ఛాత్రులగని
ఇచటవలచిన శిష్యులకిత్తునీమె
నెవరు వలదనరాదటంచెల్ల రలర ॥74॥

ప్రేయసియెగాదు హేమాంగి విభుడు మెచ్చు
సతి; ధనుర్దాసు శెట్టి పతితుడగునె?
వీరె యాదర్శమిధున మీ విష్ణు భక్తు
ల కని యాప్రేయ సీప్రియుల తోగూర్చి ॥75॥

గోచిపాతలకిట కుక్కల రీతి కా
ట్లాడు మీకును ప్రియురాలి నగలు
నృహరి భటుల కందదే యను మన ధను
ర్దా సుకుగల యంత రమిదెయనగ ॥76॥

జాతికంటె ఘనము సచ్ఛీలము; కులము
కంటె ఘనము గుణము కాన గురుడు
గుణము శీలములను గొంచు పై పైభేద
మడచెనంచుశిష్యు లరసిరాత్మ ॥77॥

అధ్యాయము - 13

యజ్ఞ దాన తపోనిష్ఠలంది, తత్త్వ
మసి అహం బ్రహ్మమనెడి వాక్యార్థ మనుభ
వింపనందరి కందని విధముగాన
సులభమౌ భక్తిమార్గంబు చూపె గురుడు ॥

13. శ్రీ భాష్యకారులు

యజ్ఞదాన తపోనిష్ఠలంది, తత్త్వ
మసి అహం బ్రహ్మమనెడి వాక్యార్థ మనుభ
వింపయందరి కందెడి విద్యగామి
సులభ మౌ భక్తి మార్గంబు చూపె గురుడు ॥1॥

యామునాచార్యు లాశించినట్టుల సరి
క్రొత్తభాష్యంబు బ్రహ్మసూత్రులకు వ్రాయ
గోష్ఠిపూర్ణాది యోగుల గుణములెరింగి
అనుభవ జ్ఞాన సాహాయ్య మ్మాదుకొనగ ॥2॥

కదలి కదలని జగములగమ్యమెరింగి
తనుమనోబుద్ధిచిత్తాది తత్వమెరింగి
దర్శనోపనిషత్తు పదంబులెరింగి
అనుభవోచిత రచనకై యతివరుండె ॥3॥

ద్రవిడటంక బోధాయన తత్త్వ వ్యా[illegible]
శారదా ప్రసాద ప్రజ్ఞ [illegible] మెరింగి
ఛాత్రుని యఖండ ధారణా శక్తి తోడు
పడగ శ్రీవైష్ణవ హృదయ భాసుడయ్యె ॥4॥

బ్రహ్మసూత్రములకు భాష్యంబు సెప్పెద
దెలిసి వ్రాయవలె కురేశ, నీవు
ఎటత్వదీయ హృదికి హితముకాదో, సంశ
యంబొ, యచటనీవు నాగవమ్ము ॥5॥

అనుభవంబునాది అనుసరించెడి వ్రాత
నీది, శ్రీనివాసుని కరుణాక
టాక్షమె కరదీపమై రచనాపథం
బుననిరువురి నిందు ముందునడువు ॥6॥

ఇరువురికి నచ్చినటు భా
ష్యరచనగావింతు మనెడి సమయంబునకుఁ
గురుశిష్యులిద్దరట బ
ద్ధు లైరి రచనాక్రమంబు దొరకొను చుండఁ ॥7॥

ఉన్నదున్నటులకురేశు డొక్కనాడు
కలము పడవైచి గురుని ముఖంబు చూడ
నతని నేటి కీ వైరాగ్య మయ్యె, యీ ప్ర
ధాన ఘట్టంబులో నిటులైన నెటుల? ॥8॥

అనగ లేచి బద్ధాంజలి య్యై కురేశు
డో మహాత్మ,జీవుండు నిత్యుడని తెలియ
దగిన వాడంచుఁబలుక న ద్వైత సమ్మ
తమగు జీవుడే సర్వస్వతంత్రుడగును ॥9॥

అనుభవమున కే కాదు సత్యంబునకిది
దూరమౌ దేవ, జీవి నిత్యుడను మాట
సత్యమే కానియీశ్వరాంశజు డగునత,
డీశుడేయని వ్రాయ శంకింతు ననగ ॥10॥

శంక నీకేల? చెప్పిన సరణి వ్రాయు
మన కురేశుడు మౌనియై యతి పదాల
కన్నులార్పక చూచుచు కలము గొనమి,
వినుగు తోలేచియతిరాజు వెళ్ళి పోయె ॥11॥

గురుడు చింతలో తనమాట మఱచె నేమొ,
యేమిసేయుదు నని క్రుంగు హృదిని నిలిపి
మఱిమఱికురేశు డాత్మ సద్గురుని:దలప
హసితవదనుడై వచ్చి రామానుజుండు ॥12॥

నిజమునిజమయ్యా, నీమాట నిర్మలాత్మ,
జీవుడీశ్వరాధీనుడై సృష్టి సంస్థి
తి లయల పరి పూర్ణ స్వేచ్ఛ కలుగకునికి
అంశమై శేషమైదేహమై ప్రియమగు ॥13॥

ఆయఖండ పరబ్రహ్మమందు జీవు
డొక్క భాగమ్మైయంగమ్మై యొప్పు చుండె
అలల విఱిగినన్ నంభోధియణగదనుచు
మరల భాష్యంబు చెప్పె రామానుజుండు ॥14॥

ఇంకొకపరిజీవాత్మ ప్రకృతిని గూర్చి
యిరువురిమనంబుల విభేద మేర్పడంగ
వారుగోష్ఠి పూర్ణుల తీర్పు:గోర నతడు
విష్ణు చిత్తుని వాక్యముల్ పేరు కొనుచు ॥15॥

జీవుడు సదా భటుండై భజించుననగ కు
రేశుజూచి రామానుజ హృదయ మలరె
అడ్డమాకలు లేక భాష్య రచన సుర
గంగయైదిగి వచ్చె లోకంబులలర ॥16॥

జీవజగముల తలపులో సృష్టి సేయు
సచ్చిదానంద తత్త్వమే సప్తగిరుల
బ్రహ్మపద వాచ్యమై శ్రియః పతిగ వేంక
టేశ్వరుడెఱిగి శ్రీభాష్య మెత్తు కొనియె ॥17॥

జగముల సృజించు బ్రహ్మయే శ్రద్ధ కాచు
హరియె భక్తి త్రుంచు హరుండె ఎఱుక యాత్రి
కంబ యేరీతి నాశంబు కాదొ యటులె
జీవజగదీశ్వరులకు విచ్ఛిత్తి లేదు ॥18॥

ఇయ్యదియెవిశిష్టాద్వైతమెన్నఁగప్పాది
నిటజగజ్జీవ డీశ్వరులీత్రికంబు
స్థూల సూక్ష్మ కారణ దేహ శోభ తిరము
సకల కల్యాణ గుణగణ స్వామికరుణ ॥19॥

జీవజగములురెండును శేషమయ్యె
తానుశేషియై విష్ణువు దనరుచుండు
విడివడని బంధమందు జీవి హరికరుణ
నిత్య సూరి యై యానందనిలయుడగును ॥20॥

నిజతత్వంబున రామా
నుజాడుఁ గీతాశ్రుతులకు నుడివెను భాష్యం
బజితుండైయందరు మె
చ్చుజే సె గద్యత్రయంబు శాశ్వతుడయ్యెఁ ॥21॥

యామునులకోర్కె దీరభాష్యము ముగించె
వైష్ణవాచార ధర్మము వ్యాప్తిఁజెంద
ప్రబలులైరి వ్యాస పరాశరాఖ్యులు తిరు
వాయ్ముడికి ప్రసిద్ధ వ్యాఖ్యవ్రాసిరందె ॥22॥

అధ్యాయము - 14

అంతఃప్రేరణ లక్ష్మీ
కాంతుని కర్ణాటసీమగని ప్రార్థింపఁ
కొంతార ప్రాంతీయుల
స్వాంతంబున విష్ణు భక్తి పదిలంబయ్యెఁ॥

14.అంతర్యామి

పరమ శైవుని వైష్ణవ ప్రముఖుఁజేసి
వృషభ గిరినాథుని యిలచక్రినొనరించె
నరులకే గాదు కడకుబండలకు కూడ
పట్టె నామాలు దాసయ్య పెట్టుచుండె ॥1॥

శంకరుడు పాదుకొల్పిన షణ్మతాల
సమరసమడగె వెల్గె వైష్ణవమె ముక్తి
దాయకము సరిక్రొత్త సిద్ధాంతమంచు
బుధజనావళి నలజడిపుట్టసేసె ॥2॥

దొంగలుదొరలైరి ధూర్తులుబలిసిరి
శీలవతులు చెడిరి సిగ్గువిడిచి
నామముున్నచో ననామ ధేయులుకూడ
భక్తిపట్టమంది ప్రభువులైరి ॥3॥

ఇంటతనపూజతనదైన నెగ్గులేదు
స్వమతము పరులపై రుద్ద బాధకలుగు
భయముపుట్టు శాంతిచెడును ప్రాజ్ఞులందె
మనసనాతన మార్గధర్మమెనశించు ॥4॥

ప్రభు డుపేక్షసేయ ప్రజలలోకల్లోల
ముల్జ్వలించు మొట్టమొదలె దొసగు
త్రెంచుటుచితమంచుఁ దెల్పె సదస్యులన్
జూచి యెగసి పడుచు చోళప్రభుడు ॥5॥

మేముశైవాభి మానులమై మెదలిన, వి
సతము వ్రతము పంచాక్షరీ జపమెయ్యైన
పరులభంజించుకంటకప్రభులిగాము
అందఱకు గూర్తుమాత్మ రాజ్యానరక్ష ॥6॥

ఇదిపరంపరాగతమైన నృపులధర్మ
మిదియె విధ్యుక్త మీప్రజాభ్యుదయమార్గ
మెఱుగకొక్కరొక్కరు విషమించిరేని
వదలదాత్మ శాసన మెంతవారినైన ॥7॥

నాజనని పతివ్రతయన్ననయమువాని
మాతృభక్తిప్రశంశార్హమౌ పరులకు
కానినీతల్లికాదన్న కలతపుట్టు
ఈసహనము తపఫలమెఱుకరికగు ॥8॥

ఇంత కామతాంధు డెవ్వడోయనిరాజు
చుట్టునున్నవారిఁ జూడ, వారు
పేరుచెప్పలేక పెద్దగానసిగి రా
మానుజాడను మాటనఱ్ఱిఁబలుక ॥9॥

ఏమీ, రామానుజాలే,
యామహనీయుని పదంబులంటగనే మా
యామేయంబగు రాక్షస
మే మానె నటంచు వింటి మి యన సచివుడుఁ ॥10॥

రాజ సేవలో శిరము నెరసినవాడు
లేచియంజలి ఘటియించి ప్రీతితో ప్ర
భూ! మతము మన ప్రజలలో పొత్తు పొసగ
తోడ్పడుమగాని, విడదీయ దెపుడు ॥11॥

తనపదంబున త్రొక్కించె తమ్ముని వృష
శైలముస శైవ శాక్త వైష్ణవ మత త్ర
యమున కనువైన సామరస్యంబుగూర్చి
కనని బ్రహ్మమున్‌కన్నులఁగట్టఁజేసె ॥12॥

బలహీనులబలవంతుల
సలుపగ హరిభక్తి పథము సౌఖ్యద మనుచుఁ
దలచిన దయార్ద్రహృదయుని
తెలిసి యుపేక్షించితిమని తిన్నగఁబలుకఁ ॥13॥

పరమ శైవులు, సచివుడు పలుకు పలుకు
లాలకించి విచారించి, యవని విభుడు
రంగపురిని రామానుజ ప్రభుని శిష్య
కోటి నొక కంట గమనింప గుణముమనకు ॥14॥

దండనాథ, రంగమండలంబంతయు
భటుల తోడి నింప వలయు, శాంతి
దాంతి నిలుప, సంప్రదాయధర్మమునకు
హానిరానిరీతి యదుపు తగును ॥15॥

అప్పటప్పటికిని నటఁబుట్టు చర్యలు
అప్పుడపుడె మాకునందవలయు
అంగరంగభోగ మారంగనాథుని
కెప్పటివలె నడుపుటే మనవిధి ॥16॥

ఏపరిస్థితులందైన హితమితవచ
నాభిరాముడౌ రామానుజార్య హృదయ
మెఱిగివర్తింపుడోయని యెదుటనున్న
వీరభద్రసైన్యాధిపున్ విభుడు చూడ ॥17॥

రంగపురము విడిసి పడు రాచభటుల
తో కిటకిటలాడగ భయాందోళనలకు
ప్రజలు గురియైరి క్రొంగొత్తవైష్ణవాళి
చెంతగల పల్లె సీమలు చేరివారు ॥18॥

కనులకానంద మొనగూర్చు కమ్మని సుకు
మార సుందర మూర్తి రమావిభుండు
అతని పూజింపుడయ్య, అత్యంతసులభు
డయ్య భుక్తి ముక్తి ప్రదుండయ్య మఱియు ॥19॥

రూపరహితుడు, రుద్ర స్వరూపి, యఖిల
భూతగణముల కధిపతి, బూదిగోరు
కాటికాపరి నర్చింప కలుగుకలిమి
తిరము కాదని ప్రజకు బోధించు చుండ్రి ॥20॥

పామరుల శైవవైష్ణవ వర్గభేద
ము, రగిలిరగిలి జ్వలియించె, ముప్పుదెచ్చె,
రాచభటులంత, యమభటులై చెలగిరి
వారినదుపు సేయగ సైన్యపతియె వచ్చె ॥21॥

చారచక్షులీ వార్తల జనవిభునకు
ఎఱుకపరుపగ నాతడదిరి పడె, వెస
శాంతి దళములఁబంపించె సత్వరముగ
వైష్ణవోత్తముల గలియఁబలుకు డంచు ॥22॥

రంగ విభుని కెఱిగి రామానుజాచార్య
సంప్రదించి ప్రజల చక్క దిద్ద
రాజశాసనంబు ప్రకటింప నేతెంచు
వీరభద్రుని విని విబుధు లలర ॥23॥

మఠములో మహాపూర్ణుడు మన నృపాలు
డార్షధర్మాభి రతుడు, శైవాగమప్ర
వర్తకుడు ఈశ్వరార్చనాపరుడటంచు
నలు చెరంగుల ఘనయశ స్తిలకులైరి ॥24॥

వారికిమనగురువులన్న భక్తి శ్రద్ధ
గౌరవాభిమానంబులు గలవుకాని
విష్ణు భక్తి మహోజ్జ్వల విభవ మెఱిగి
కన్నుగుట్టిడి వారును గలరటనట ॥25॥

రంగపురము నిండె రాచభటాళితో
వీరభద్ర సైన్య విభుడువచ్చె
ప్రజలలో వలజడి ప్రబలె, నీస్థితి చూడ,
గురునికేదొ, ముప్పు కూడ నుండె ॥26॥

ఈగొడవ లేవియును యతియెరుగ డితని
నెట్టులైన కాచుకొనుటె, యిప్పటిమన
విధి కురేశ నీవే స్వామి వేషమున్ధ
రింపు మని త్రిదండముకావు లిచ్చి పలికె ॥27॥

మనరాజ్య పు సరిహద్దుల
వెనువెంటనె గురుడు వీడు, వెంటనె నడువుం
డనిదాశరథిఁ జూడ, య
తి నృపుడు స్నానంబు చేసి తిన్నగ రంగా! ॥28॥

నీ లీలల పరిణామం
బాలోచింపగ తరమగునా? మాకనుచుఁ
ఆ లోకింపగ రంగని,
లో లో గరినాడు సీమలో నను గనుమా ॥29॥

వినియంతర్యామిన్, యతి
కనుల తెరువ, దాశరథియె కనబడె, దేవా,
మనమీక్షణమే రాజ్యం
బునువిడువ వలయు మహాపూర్ణుడు చెప్పెన్ ॥30॥

నిజమునిజము దాశరథి, విన్పించె రంగ
విభుడుకూడ నీమాటలే, వెంటనే మ
నము చెలువకన్నడ పదంబున కరుగవలె,
నంచు నున్నదున్నట్లుగా యతి నడువగ ॥31॥

గురుడు పూర్ణుడు రంగడు కూడఁబల్కి
నట్లులందరొకేరీతినాన వెట్ట
నందిన సితాంబ రాలతో యతివయుండు
నరిగె చింతలం దవిలి దాశరథి నడచె ॥32॥

అంధ తమసంబు శిష్యాళి నావరింప,
వెతపడిగురుడు రంగనిమతి దలంప,
చంద్రు డేతెంచె దారియు స్పష్టమయ్యె
రాత్రికూడ భక్తులకు మార్గంబు సూపు ॥33॥

మసక సంజ పైఁ బడిమదిన్ మరులుగొలుప
ఆప్త శిష్యాళి గురువేగ మందలేక
వెనుకఁ బడలక్ష్మణయతి వే వేగనడచె
కడలికెదురీదు గజయాతగాని వోలె ॥34॥

మెలికలు మెలిక లై నదీజలము సాగ
సాగునందాకరంగడు సాచుకేలు
పుష్ప గంధమ్ము లలసట పొంద నీక
యతినినడపించె కంట కావృతవనాల ॥35॥

అచ్చటచ్చట చిరుమబ్బు లావరింప
దుర్గమారణ్య భూముల త్రోవ చూప
మింటతళుకులు తళతళ మెరయతొడగె
తమిళదేశపు హద్దులు దాటి రంత ॥36॥

నీలగిరి నిసర్గ శ్యామునిన్ స్తుతించె,
సత్యమంగల సస్యకోశముల చూచె,
రామనాథ సాల గ్రామలక్ష్మి నెరిఁగె,
తొండనూరున రామానుజుండు నిలిచె ॥37॥

చిమ్మ చీకటి గోడలు చిల్లువడ, గ
వాక్షరంధ్రద్యుతులన, ది వాకరుండు
తూర్పు మొగసాల నలనల్లతొంగి చూచె,
ఆత్మనేత్రము వికసితంబయ్యె నంత ॥38॥

గజపదంబంత బృహదగ్ని ఖండమనగ
నరుణబింబమ్ము నుదయాద్రి హొయిఁగూర్చె
తల్లి వెచ్చని ఱెక్కల దనియు కొదమ
పిట్టల కిలకిలారావ ముట్టి పడియె ॥39॥

కాలినడకల శ్రమ హెచ్చె, కంటి ఱెప్ప
మూత పడుచుండ, యతిదేహము మెల మెల్ల
నలమె ప్రాభాత పవనాంకు రాళి, నంత
ప్రాణ మెట దేలెనో నిద్ర పైబడంగ ॥40॥

అలసి సొలసి రాతి పలకపై రామాను
జుండు గాఢమౌసుషుప్తి మునిగె,
సాంధ్య రాగములమె స్వామి పాదాలపై
కావు కావు మంచు కాకులరచె ॥41॥

గురుని రాకఁజాటుటకనగువ్వగూళ్ళ
కోడికూతలు మేల్కొనె, కోయగూడె
ము తొలి పొద్దు కెఱగి, ముందుకుబోవశిష్య
చయముతో నిదురించు నాచార్యుఁ గనియె ॥42॥

బెట్టనిళిదు బందవెరియాళవారలీ,
తీరుచూడ, డస్సి వారలంచు
నిండ్ల కేగిపాలు పండ్లు తేనెగొని తె
చ్చి, యతివరునిగొలువఁజేంతచేర ॥43॥

కలకలస్వనంబులగూళ్ళ కలయరేగె
చల్లని మలయ మారుతస్పర్శలయతి
వరుడు వామనస్తుతి పరత్వమున లేచె
మబ్బుమనుషుల జూచి సంబరముతోడ ॥44॥

చూపులోవారిజన్మల సుకృతి చదివె,
భాష తెలియకే వారలభావ మెరిగె,
అమృతహృదయాబ్ధి రాముడైయతి గురుండు
దేశ కాల భాషల నేయతిక్రమించె ॥45॥

లెమ్ములేలెమ్మ నిద్రచాలించి చూడు
మెవరు వచ్చిరోయిచ్చటి కి ప్పుడనగ
ఉలికి పడి లేచి, వచ్చి, దాశరథి ఆట
వికజనవ్రాతమున్ చూచివెఱగుపడుచు ॥46॥

వీరువల్లి మలై ప్రాంత చోరులో, మ
ము పసిబట్టి బంధించెడి భూపభటులొ
చారవర్గమో, యంచు దాశరథి వెఱువ
పిలుచు కొనిరమ్మనియతి పంపింపగాని ॥47॥

మాటలాడ కాతడు భయం బధిగమించి
చేరి సైగల (బిల్వగ వారువచ్చి
ఒడయ! మిముజూడనేటికో, యొడలుపొంగె,
తమపదాల పైఁ బడ, మదితత్తరించు ॥48॥

జీయ! మేము దరికి చేరని వారము
తేనెపాలుపండ్లు తెచ్చినాము
స్వీకరించి మమ్ము (జేకొనుడనికేలు
వెదవిచేర్చి భక్తివిన్నవింప ॥49॥

కల్లకపట మెఱుగని యీకంటిపాప
లందు వరదుడే కన్పించె, ఆత్మలందు
అమృతమేచిందె, నీచేత లఖిలజన సు
ఖైకరక్ష, రంగని మహిమాన్విత మి ది ॥50॥

రంగడిందు ప్రసాద మొసంగె, మనకు
వీరె లేకున్న స్వామిదయారసప్ర
భావ మీలోకమెఱుగునే? భాగవతులు
హరిజనుల్ వీరె యీ సేవె హరికి ప్రీతి ॥51॥

గోగణంబుల కొలువకే కూడెపాలు,
చెట్ల సేవింప కే పండ్లు చిక్కె, మనకు,
యత్నమే లేక మకరంద మబ్బె, హరిఁ ద
లప, సిరులనేక గతులసంప్రాప్తమగును ॥52॥

శ్రద్ధ భక్తి ఆదరాభి మానంబుల
దలచినంత నూరుచెలము లివియె
కొండజాతి వారికోర్కెలదీర్చ, క
ర్తవ్య మంచు దాశరథిని చూడ ॥53॥

వారు వారి పెద్దలతోడవచ్చి తెలిసి
తెలియని తమిళ భాషలో బలుక నతడు
పంచ సంస్కార విధులతో వైష్ణవులుగ
మార్చి, వారికష్టాక్షరీమంత్రమిచ్చె ॥54॥

నారాయణుడే దేవుం
డారామానుజుడె గురువు అష్టాక్షరియే
చేరుమమంత్రంబీసం
స్కారాన్విత జీవతతికి జనకులు వీరే ॥55॥

గగనమై వ్యాప్తి చెందును, గాలి య్యై స
దామనుచు, వెలుంగై వెచ్చదన మొసంగు
సలిలమై డ ప్పిదీర్చు శ్రీ స్వామి యే స
మస్త జీవులం గాచు సంబంధియగుచు ॥56॥

కనబడని పరాత్పరుడే
కనబడు విశ్వంబు నయ్యె కరుణా కరుడై
మనల సదా రక్షింపగ
ననంత రూపములఁ దాల్చునచ్యుతు డతడే ॥57॥

అన్ని రూపంబులతని వేయంచు విష్ణు
వాసుదేవు నారాయణుఁబ్రస్తుతించి
సకల భూతముల సమరసాన జూచి
బ్రతుకు వాడె శ్రీ వైష్ణవ భక్తుడనగ ॥58॥

ఇంతలోఁబరిచారకుండే గుదెంచి
స్వామి కైంకర్యమున్ సేయ సత్వరాన
రండటంచు దెల్పగ దాశరథి తనబల
గంబులో సంభ్రమంబున కదలివచ్చె ॥59॥

గురుడు పదిలంబుగా దెచ్చుకొన్న వరద
విగ్రహంబుగట్టెదుట గన్పింప, నిలిపి
షోడశోప చారంబులుత్సుకత నెరప
పాలుపండ్లు తేనె ప్రసాద పక్వమయ్యె ॥60॥

దివ్య తేజంబుతో మోము తేజరిల్ల
రాగరంజితమయ్యె నేత్రాంచలాలు
భావమారంగ నాథుని పాదపంజ
రస్థమై వాసుదేవ నారాయణయనె ॥61॥

నీకు భేదమే లేదు కానీత్వదీయ
సృష్టియందు భేదమ్మె వి స్పష్టమయ్యె
జీవులందు భేదాభేదమేవెలింగె
నీవు నీది నీవానిగా నెగడుటెటులొ! ॥62॥

పరవశానంద గీతల పాడుకొనెడి
స్వామి రామానుజుంజూచి భక్తగణము
సంభ్రమాశ్చర్య జనిత బాష్పములురాల
తనువులేమరచిరి సన్నిధానమహిమ ॥63॥

సమయోచితముగ దాశర
థిమెలగ, గురుదేవుని కృప దివ్యామృతమై
సుముఖోల్లాసంబై శు
ద్ధమనస్కుల జేసె నాశ్రితవనేచరులన్ ॥64॥

వరుసగానొక్కరొక్కరు వచ్చి తమకు
తామెతెలియక వరదు పాదములకెఱగ
గురుడొ సంగు తీర్థంబు నేకొనగవారి
జాతిమతకుల భేదముల్ నమసి పోయె ॥65॥

స్వామికి నివేదితం బైన పాలు పండ్లు
తేనె పంచామృతంబయ్యె దివ్యమగుప్ర
సాదమ్మై పాయసాన్నమై సత్త్వమయ్యె
లంద రేకపంక్తిని భక్తి నారగింప ॥66॥

క్రొత్త తేజంబు వారిలో గొట్టవచ్చె
సాహసోదారగుణములు సంక్రమించె
అందరన్నదమ్ములం బోలెనలరుచుండ్రి
భేదమందభేదమె మతివిచ్చుకొనియె ॥67॥

భక్తి నిస్వార్థకైంకర్య భావ రచియె
విశ్వకల్యాణలక్ష్మికి విందుగూర్చె
హరిజనులుమీరు శంఖచక్రాంకితు లిహ
పరసుఖప్రాప్తి మీకని గురుడు నడచె ॥68॥

వారువారికగ్ర హారంబుసూపి, రా
మానుజగురుకరుణ మరలి రంత
రంగనాథు డంతరంగంబులోనిల్వ
ఎదుటనే తటస్థ హృదయులుగనె ॥69॥

పొలిమేరంల యతి చరణం
బులాగెయందేవిరదుని పూజించుచు ని
శ్చలభక్తి గురుడలర, ను
జ్జ్వలమతి దాశరథి విప్రవాటికఁ జొచ్చెన్ ॥70॥

వాడవాడల వేదముల్వల్లె వేయు
ఉగ్రశక్తులకచ్చెరు వొందె భిక్ష
లేదు, సరికదా, పలికెడి ప్రీతిలేదు
ఎట్టులీయగ్ర హారాన నిమడగలము ॥71॥

తిరిగి తిరిగి విసిగిన దాశరథి వచ్చి
యిమ్మహియనంత భోగభాగ్యమ్ముల ఘని,
గాని సాటివారల సరిగాదలపని
ఈతటస్థ వైఖరి కర్థమేమొ? తెలియ ॥72॥

భస్మధారులగుచు ఫాల మందర్ధచం
ద్రాంక మరుణరేఖ లలమ నగ్ర
హారమాక్రమించు నగ్రజన్ములె యహం
భావపూర్ణులగుటబాధపెట్టు ॥73॥

శక్తి దేవతారాధకుల్ జగతినెల్ల
తృణసదృశముగానెంచి వర్తింతురకట
వీరియాంత్రిక జీవనంబింకి మరల
మనుజులనొనర్చి మనిపెడు మార్గ మెటులొ ॥74॥

చిరునగవు పెదవుల మెరయగ ఆచార్యు
డా పలుకల మర్మ మాత్మఁదెలిసి
ఆప్త శిష్యుఁజూచియన్న! సత్వరజస్త
మోగుణ ప్రకృతియెస్త్రీగమారె ॥75॥

ప్రకృతి, శక్తిమాయగాస్థితిని బట్టి
వేరువేరుగవిబుధులు పేరుకొనిరి
కాని భగవ దధీనమైక్రాలనిదియె
తల్లి ప్రేయసి, తనయగాఁదనుపు జగతి ॥76॥

ఇదిగుర్తింపక జీవుడు
అదనుసకొదవిన భగవతి యని శక్తిని తా
నదుపునొనర్పఁదలంచుచు
అదను చెడి యహంకరిష్ణుడై వెతలబడుౕ ॥77॥

ప్రకృతి పరిణామకార ప్రభావితయని
మధువు మదిర,మాంసము; ముద్రమైధునముల
నరుడహంకార మమకారనారకియగు
రసమయంబగు జగతి రుద్రసదృశముగు ॥78॥

నాదినేననురెండు పో నాడి దేహ
మాహరి ప్రసాదమని జీవాత్మ నతని
దే నవవిధాలయాశ్వరాధీనమంచు
తెలిసి భజియించు వాడె పోధన్యుడన్న ॥79॥

అతిథినర్చింప రాని భాగ్యంబు భాగ్య
మే? యదియె శవాభోగమై హేయమగును
తల్లియన్న నారాయణ తత్త్వమంచు
ఎఱుక లేనివారలఁ గూర్చియేమిచెప్ప? ॥80॥

రక్తమాంసంబులర్పించు శక్తిరతుల
కకట! తీర్థప్రసాదంబులనుభవింప
దుర్లభంబగు చుండె, నీదురిత మడప
శ్రీహరిమతం బొకటె సుప్రసిద్ధమయ్య ॥81॥

అన్నతీర్థ ప్రసాదంబులఖిల జీవ
రాసులకు కూర్చు వాపీ జలంబు శ్రీహ
రిపద పాదోద్భవంబంచు బుజావొనర్చు
సమయ మాసన్నమయ్యె దాశరథి! లెమ్ము ॥82॥

చెంతగలరెండుకొండల చిక్కుచెఱువు
సిపదప్పుర్ణ తీర్థ మై నింగి నేల
నంతయు పవిత్ర ముగ జేయ నరుగమంచు
నిశ్చల ధ్యాన యోగాన నిలిపె హరిని ॥83॥

దాశరథి చెంతగలజల ధారనంటి
చెఱువుతూముకడ పదాలఁ జేర్చి హరిప
దార్చనారతుండై దినత్రయముగడప
తజ్జలమె తీర్థమై విప్రధరణిమార్చె ॥84॥

భక్తి పాదోదక ప్రభావమని యెరుగ
రైరి, యైననూ తత్ప్రజాభ్యంతరాల
అల్లవిరిసె అజ్ఞాత సౌహార్ద భావ
ములు పరస్పరానంద సంభరితమగుచు ॥85॥

అగ్రహారవిభుం డంబ, నతులభక్తి
శక్తిముద్రతో కుంకుమార్చన మొనర్చె
మదిర మాంసఖండంబుల నెదుటఁబెట్టి
చేకొనుమని తీర్థమును ప్రోక్షింపగానె ॥86॥

మదిర పానకంబయ్యె నా మాంసమెల్ల
పనస తొనలయ్యె దేవి జీవత్స్వరూపి
యై కనబడె నా కనుల ప్రత్యక్షమయ్యె
శాంత తేజస్వి, వైష్ణవాచార గురుడు ॥87॥

ఇంతలో శిష్యుడే తెంచి వింతయయ్యె
దేవ! యెవ్వరో ఆచార్య దేవుడంట
ద్రవిడ దేశస్థుడంట, శాంత ప్రియుడట,
ఏటికో మన వీటి కే తెంచె నంట ॥88॥

చిత్ర మతనిముక్కుచివర త్రిశూలచి
హ్నములు కురులు తెల్లమయెనొచె, వయసు
జారుచుండ జనుల చల్లగ చూచు, సి
తాంబరుడుగడిగుడి నలరెననగ ॥89॥

అతని శిష్యుడీ వీటభిక్షార్థికాగ
జైనుడని మన వారు పోజార్వ, నతడు
మనచెఱువుకడ నిశ్చితమది తపించె
కప్పపాము పక్షు లతని కాళ్ళుజుట్టు ॥90॥

కొమ్మ చివురించె కోయిల కూతలెగసె
పూలకన్నెలు తుమ్మెద పోరునైచె
ప్రకృతి కాలముగాని గాలాన వికృతి
యయ్యె; నీ జైన విద్యలకంతు లేదు ॥91॥

చూడతగునన్న నెల్లరాచోద్య మెఱుగ
చెఱువుకడజేర చిత్తముల్ సెదరిపోయె
పద్మనాభసహోదరీ భక్తి రూప
మెత్తి నట్లు దాశరథి కట్టెదుటఁ దోచె ॥92॥

ఊరివారల కలకల మురవడింప
కాళ్ళు శీతల స్పర్శచే కదల మతి చ
లింప కన్నులు తిరుగ తూలివడగ నొడ
లెట్టులో దాశరథి నిగ్రహించి, నిలువ ॥93॥

తప్పు సైరింపుడంచు పాదముల వ్రాలి
వేడువారలన్ జూచి, ఓవిప్రులార
నేను చేసిన దేమియు నింద లేదు
పరమ కారుణ్య మూర్తి సద్గురుడు గలడు ॥94॥

అతడిప్పుడు ఫాలిమేర ఆలయాన
నిశ్చలాత్ముడై విశ్వ శాంతికితపించె
రండు దర్శింత మాయతి రాజు ననగ
అందరట, శుచిస్నాతులై యరిగిరంత ॥95॥

ఆలయద్వారమున నిల్చి యంబ రాంచ
లి శశిరేఖయై గిరిశిఖరాల కెగయ
శ్యామ! కౌస్తుభ ధామ! రమామనోభి
రామ! యని భక్తిలోయతి ప్రభుడుమునిగి ॥96॥

అగ్రహారాధినాథుడంబాయనె, దవ్వు
దవ్వులన్ ప్రజ స్తంభించు, తత్తరమున
నూహతెగ, నిళై యాళ్వారులూడి పడగ
దాశరథి గురుమూర్తి పాదముల బట్టె ॥97॥

దేవ! యీయగ్రహార మేతెంచె మిమ్ము
కొలువ, మీరే కటాక్షింప వలె నన యతి
పిలుపిలువుమన్న యాతల్లి బిడ్డల కను
లార కాంచుటే లోకకల్యాణమనగ ॥98॥

శ్యామలాంగుడు, కమలాయతాక్షుడు, సువి
శాలఫాల భాగంబు పై చంద్ర వంక
నడుమకుంకుమబొట్టు మిణమిణ మెరయు
వాడు, వచ్చి ఆచార్యుఁ దిగ్భ్రమత జూచె ॥99॥

తెలుపు బట్టలు పూర్ణిమఁ దెలియజేయ
చేతి దండమువశియని చెప్ప చెప్ప
కె, తిరు చూర్ణము వైష్ణవాగ్రేసరుడన
అంబ చూపిన రూపె ప్రత్యక్షమయ్యె ॥100॥

ఈరూపమెనామనమున
సారెకుకన్పించి నన్ను చకితుని జేసెఁ
తీరనికోర్కులు నేడే
తీరగ నాతల్లి చూపు దేవుం డితడే. ॥101॥

అనిసాష్టాంగపుదండ
ప్రణామ మొనరింపగ, యతి భావము నారా
యణుఁ దలచె నింత మెత్తని
మనంబు గలమీకు నుగ్ర మార్గము లేలా? ॥102॥

వడహానంబి! నీవు వామమార్గాన వై
రాగ్య మూర్తి వగుచు బ్రతుకఁజాతు
సహజసుందరమగు సవ్యమార్గంబున
జనని నడపి నటుల సాగుమన్న ॥103॥

నిజమునిజము దేవ! నీమాట మాపెద్ద
లెపుడొ! వేంగి వదలి యిటకువచ్చి
నను! దినదిన మాజనని గొల్చు పద్ధతి
విడువరదియె మాకు విస్తరించె ॥104॥

ఆత్మఁదోచిన రూపమాయంబ దివ్య
తేజమిప్పుడీ కన్నులం దెల్లమయ్యె
సర్వభూత హితులయి సాక్షాత్కరించు
గురుని గంటి ఆచార్యుని గొలువగంటి ॥105॥

ఇంట పాదపూజయీ పేద భిక్ష సే
కొన కృతార్థుడగుదు ననుచు మ్రొక్క
ప్రక్కనున్న దాశరథి పంచ సంస్కార
విధుల వక్వ జీవి భిక్షనొకటె ॥106॥

దాసులకు బ్రసాదంబుగాఁదప్పకెప్పు
డైన నెట నైన మనగురుండనుభవించు
నిదివిధి ప్రయుక్తంబంచు దృఢతఁబలుక
అంబయాజ్ఞగా దాసోహమనియె నంబి ॥107॥

వడహానంబి లేచి స్వపరివార సహితు
డైగురునిఁజూచి హరిదీక్ష కాశపడగ
దాశరథి శంఖ చక్రముద్రాంకితులుగ
నందఱను మార్చె శ్రీ వైష్ణవాగమ విధి ॥108॥

అందరుహరి దాసులై నిర్వ్యయతియంద
రికి నమస్కరించి, లేచి, శ్రీహ
రి పద భృత్య భృత్య భృత్యుండ నని నమ్ర
డై సహస్ర బాహునాత్మనెరిగి ॥109॥

ఆసహస్ర బాహువుల ల క్ష్యార్థ మొకటె
కొలువ రామానుజుడొకడే గురుడు, విష్ణు
వే పరబ్రహ్మమని చాటె వేయినాల్క
లడుగులకు మడుగులిడుచు వడహ నంబి ॥110॥

గురుపాదార్చనమొనరిం
చె, రసభరితభిక్షనిచ్చె శ్రీహరిమెచ్చన్,
గురుకరుణ నంబ గృహమే
హరిప్రసాదనిలయముగ నందఱఁ జేర్చెన్ ॥111॥

అన్నమే ప్రసాదమయ్యె; కుటుంబమే
సంఘమయ్యె; శరణు శరణ్మనుడి
మంత్రమయ్యె; గురుడె మాటాడు హరియయ్యె
కావులధరియించికనికరింప ॥112॥

రామానుజ ప్రభావము
సామాన్యుల కన్నమయ్యె, శాస్త్రజ్ఞులమే
ధామధనమయ్యె; పావం
దామృత మై భక్త జనుల నలరించెనటన్ ॥113॥

జ్వరతప్తుండైయతివరు
శరీరముమెలికలతిరుగు సమయంబది దా
శరధింట లేమి తప్పని
సరి నంబి తరుణి భజించె సద్గురు తిలకు౯ ॥114॥

తెరలు తెరలుగ స్మృతిగలుగ
తరుణీ సేవలు తగదను ధర్మ గురున్ చూ
చి తరుణి అయ్యా! బిడ్డల
పరిచర్యల విడువదగునె? పరిపూర్ణులన౯ ॥115॥

ద్రవిడ దేశపుపెద్ద మ్ముత్తెదువ చను
దెంచి నంబి భార్య ననుసరించియొక్క
రాత్రి యతి పతి సేవనిర్మగ్న కాగ
ఆతని విషమజ్వరమ్మెల్లనద్భు తముగ ॥116॥

మబ్బు పొరవోలె నామెతో మఱుఁగు పడగ
నతివ కన్ను మూయుచు దరియంటి యున్న
ఆంధ్ర పూర్ణుని బిలిచి నాయంత్య కర్మ
దీర్పు మీవె యనుచుతుది యూర్పు విడిచె ॥117॥

కోలుకొనెయతి ఆసాధ్వి కోర్కె దీర్ప
చివరి సంస్కారమున్ నంబి సేయుచుండ
నేగుదెంచి వృత్తాంతంబు నెఱిగి దాశ
రథి విధి విలాస మాత్మలో ప్రణుతి సేసె ॥118॥

అతని యోచనాచలన చిత్రాంబరమున
మామ, సంసారి, యతి జగన్మాన్యుడగుట
అత్త; సంప్రదాయనిబద్ధ; యమల చరిత;
సాధ్వి పతినిఁ గొల్చి తుది శ్వాసవిడుటెరిఁగె ॥119॥

ఎవరి పుణ్యము వారిది యెటుగ మేమి
పుణ్య మాచరించెనో! యాంధ్ర పూర్ణదత్త
కంత్య సంస్కారమొనరించి యాత్మజుడయి
యతిని సతము భజించు భాగ్యంబు గాంచె ॥120॥

అధ్యాయము - 15

అనుభవైక వేద్యమై అమృతానంద
తత్త్వమై జగన్నిధానమై య
నంతకోటి జీవనాడుల ప్రాణమై
వివిధరీతుల హరి వినుతుడయ్యె

15. భక్తి ప్రభావం

నాటికర్ణాట సీమ జైనమతదీక్ష
సుప్రతిష్ఠితంబయ్యె రాజుహొయసలుడు
బిట్టి దేవుడు గుణగణాభిరతుడతడు
సర్వమత సమాదరణీయ చక్రవర్తి ॥1॥

అగ్రహారంబులే గాక యందున్న
పల్లె పల్లెలు వైష్ణవ భక్తి మెరసె
జైనులమనంబులో భీతి సందడించె
రాజుయతిరాజచర్యల క్రమము తరచె ॥2॥

తానుగురుడయ్యె శిష్యులందఱను జేర్చి
ప్రేమలాలించి సేవల ప్రీతినెరప
జాతిమత కుల స్పర్ధలు సన్నగిల్లె
అందరికి హరిభక్తియే హాయినొసగె ॥3॥

రెండుకొండల ముడివెట్టె నిండు కొన్న
జలము కల్యాణి సరసిగా జనులకిచ్చె
ప్రకృతి నర్చించె శ్రీహరి ప్రతిమయంచు
సంఘమే సంతసించె దాసత్వ మహిమ ॥4॥

ఇంత మహిమాన్వి తుండేటి కిటకు వచ్చె
చోళభూముల గాదన్న చోద్య మేమొ?
ఎవరి పున్నెము వారిది యిప్పుడాచి
తూచి మెలగుటే మాకువిధ్యుక్త మంచు ॥5॥

రాజులాంఛనంబుల విడి సతీసమే
తుడయియతిని జూడవచ్చిరి భక్తి
వచ్చె; సౌంధర్యరుచుల వైష్ణవ తేజమా
కంటి కొనల శాంతిపంట పండ ||6||

శిష్ట మార్గమైపై నెట్టి ని పండు జూచె
ఆచార్య శిఖరాగ్రమున సిత పుష్ప మరసె
ఆచార్య చంద్ర విలోచను జూచి చొక్కి
యతి పదములంటు రాజంట నరసి పలికె ||7||

విష్ణువర్ధనా! శ్రీహరి సుఖముండె
లలితలావణ్య లక్ష్మీ నీపజ్జనిలచె
కళల కాణాచి నీయిల్లు, కర్మ యోగి!
ఘనయశశ్చంద్ర చంద్రికా కరుడవైతి ||8||

సార్థ కాఖ్యుండవై నీవు జగతి నేల
రాలు రమణీయ శిల్పంబు లైస్తుతిగొను
నీట నిగమాగమాలవిన్పించునింక
కంది పోయినబ్రతుకు లానందమొసగు ||9||

అన మహా ప్రసాదమని రాజదంపతు
లాయతివరు పద నఖాగ్రరుచుల
కచ్చెరు వడి నగరు కరుదెంచి రీవార్త
పాకి జైన గురుల సుక్కడేసె ||10||

ద్రవిడభూమి నీదాసయ్య బ్రతుకలేక
ప్రాణ సంరక్షణార్థమై వచ్చె నిటకు
అందరికి మంచివారు కర్ణాటకు లగ
వేద వాదుల ప్రతిమ య్యై వెలయు నో యతి! ||11||

అనుభవంబున నాత్మజ్ఞు డైన నరుఁడు
స్థిరత తీర్థంకరుండౌ చు మెరయు గాని
మరిమరి పరస్పర విరుద్ధమౌ శ్రుతి ప్ర
మాణ మను విప్రుల కితడే ప్రాణమగునొ! ॥12॥

తత్త్వ మిప్పుడు చర్చింపఁ దగదు మనకు
శాంతలా ప్రియదర్శిని జైన ధర్మ
రక్షణార్థమై పుట్టు కారణ చరిత్ర
ఆమె సహకారమే మనకాత్మరక్ష ॥13॥

ప్రభునకే ప్రాణరక్ష ;యీ ప్రజకభి మత
భిక్షయౌయన్న పూర్ణ ;సాధ్వి; కరుణాళు
ఆమహాతల్లి నేఁజూచు టవసరమని
జైనగురుడంతి పురిజేరె సత్వరగతి ॥14॥

దవ్వుదవ్వుల గురుడాగె మువ్వల గతి
వివిధ రాగాల కనువుగా విందు గొలుప
చిత్ర చిత్ర భంగిమల సృజించు కొంచు
కళలలో లీనమైపోవు కాంతనరసె ॥15॥

శాంతలన్ నాట్య భారతీ సన్నిధాన
మందె గుర్తించి జైనమహాగురుండు
నిర్వికారుడై నిల్వ మంజీరనాద
మున్నదున్నట్టు లాగె మున్ముందుఁ జూడ ॥16॥

విద్యలన్నియు రూపింప వినమితయయి
గురునిదరి మోకరిల్లగ పరవశుడయి
శాంతి! యానంద నాట్యమేస్తబ్ధమయ్యె
నేటికో మె ట్టులోయువ నేమిచెప్పు? ॥17॥

స్వామి! మీ యడుగుల సవ్వడి కదలింప
నన్ను; కదలి నే నెకన్నులార
మిమ్ముగంటి కారణమ్మేమొ? మీరాక
కానతియని శిరము రాణివంచె ॥18॥

అమ్మ! రామానుజా చార్యుడంట, వైష్ణ
వ ప్రభా భాసురుండంట, పక్వ జీవి
యంట, పండువయసు మహిమాన్వితుడట,
పరమతస్థుల శాసింప వచ్చె ననగ ॥19॥

లేదు లేదు దేవ! యాదయా పరమూర్తి
కంటి కొలకులందు కమ్మ దనము
వదనమందు బ్రహ్మ వర్చస్సు న జ్ఞాత
సౌఖ్యమొదవు నతని సన్నిధి మరి ॥20॥

ఎదిరి కదలిక లక్షణం బెరుగ నెంచి
చారులందించు వార్తల సత్య మెరుగ
స్వయముగాఁ బరీక్షింప నృపాలు డేను
పోయిదర్శించి నాము మాపున్నె ముబుక ॥ 21॥

ఆ మహాత్ముని రాకచే తీమనకరి
వాడు కళలతో విరిసి యనన్య శిల్ప
లక్ష్మితో ప్రపంచమున స్థిరమగు కీర్తి
నంది తరియించు నంచు మాయాత్మఁదెలిసె ॥ 22॥

అన జైనగురుని కన్నుల
కనపడె తీర్థంకరాళి కమనీయతపో
ధనవైరాగ్య గరిమ సాం
త్వనముున దర్శింత మతని తత్త్వంబనగా ॥23॥

ఇంతలో రాజు సనుదెంచి యెదుటనున్న
గురునిఁ జూచి సంభ్రమ భక్తి నెఱఁగి దేవ!
శిష్య శాంతల కీనాడు చిక్కువచ్చె
భక్తియో! జ్ఞాన వైరాగ్య పథము తలప ॥24॥

నేడు మనవీటి కేతెంచె నిర్మలాత్ము
డొకడు చోళుల శైవంబు నోర్వలేక
క్రొత్త వైష్ణవము సృజించు కొంచు వల్ల
ని మనసీడ జీవింప గానెంచెననగ ॥25॥

రాజ ! సమదర్శివే కాదు ప్రజలకేది
తగునొ! తెలిసినవాడవు తాతతండ్రు
లనుసరించు ధర్మంబు తప్పని ఋజుప్ర
వర్తనుడవీవు నీకు చెప్పఁబని లేదు ॥26॥

కాలకర్మల కనువుగాఁ గలుగుచున్న
మార్పులను వీడి కేవల మౌలికమగు
తత్త్వముంగాంచు టానందదాయిగాన
లక్ష్య సిద్ధికి సులభమార్గంబు తగును ॥27॥

ఇదినిర్ణయింప తమరే
యదనెరిగి సభ నొకటిచట నాదేశింపఁ
తుది ధర్మము వైష్ణవమో!
మదినంటిన జైనమో విమర్శింపఁబడున్ ॥28॥

అంతజిజ్ఞాసులందున్న నారడి యడ
గారు భక్తియో అనుభవ జ్ఞానమో యొ
కటియె సుప్రతిష్ఠిత మిట్టి కార్య మందు
తమయశస్సుదిగంతాల తళుకులీను ॥29॥

గురుడాడిన మాటలకా
యిరువురు మౌనంబుదాల్చి యేదో భావం
బురవడివెట్టగ దేవా!
త్వరలోనొక నిర్ణయంబు దర్శింతుమనన్ ||30||

వెడలె నూరారు బసదుల వినుతికెక్కు
జైనగురుపండితుల రహస్యముగఁ జేర్చి
మనకు మనధర్మమునకు సమయ పరీక్ష
వచ్చె ననతి కాలంబున ప్రాజ్ఞులార! ||31||

ఒకనాడు శంకరుని మా
యకుచిక్కక పైబడు కుమతాంధతమస్సుల్
అకలంకప్రజ్ఞనడచి
సుకృతాటవుల మనవారు జోతిర్మణులై ||32||

పరమవైరాగ్య సత్వ సంపన్ను లైరి
నేల ప్రాకెడి చీమకు నింగి నెగయు
పక్షికి శుభంబు గోరుచు బ్రతుక వనము
లే; హొయసల రాజ్యేందిరకిక్క యయ్యె ||33||

నాటినుండి నేటివర కీనాడులోన
మంత్ర తంత్ర శాస్త్రజ్ఞుల మానవాభ్యు
దయ పథ ప్రవర్తకు లున్నతగురుపీఠ
భద్రులై మనవారు శుభంబుఁగనిరి ||34||

కానీ నేడొక వైష్ణవు
డీనాడునఁ జేరి విభుని యెదకరగించెన్
రాణిని మెప్పించెను మన
జైనంబడగార్చునేమొ! జనజాగృతిచే ||35||

మొలక లోనె(త్రుంచలయు కాదేని ము
న్ముందు మనకె కాదు పురజనులకు
విభునకీ సమస్త విశ్వంబునకె ముప్పు
తప్పదనగ నా(ప్రధాన గురుడు ॥36॥

రానీ చూతములే; మన
జైనము శంకరునిఁ గూడ (జల్లార్చె తృణ
ప్రాణులు దాసయ్యలె మన
పై నెత్తుట? యెత్తి వారు(బ్రతుకంగలరే? ॥37॥

జినుడే కలడని కొందరు
గుణాగుణం బెఱిగెదమని కొందరు సర్వ
జ్ఞ నిరూపణకిదికాలం
బని కొందఱుపల్కఁగ సభనావశ్య మగున్ ॥38॥

ధర్మదర్శనం బేదియోతప్పదింక
నిర్ణయింపగ రాజసన్నిధియెతగును
జైన గురుముఖ్యులెల్లరు చని జనవిభుఁ
జూడనాతడు వారల శక్తి యెఱిగి ॥39॥

వారి నుచితాసనంబుల గౌరవించి
మీరు నిగ్రహానుగ్రహ మేరుసములు
ధర్మ సూక్ష్మంబు తెలిసిన తత్త్వవిదులు
జీవకారుణ్యమూర్తు జాటు దైవతములు ॥40॥

తాతముత్తాతలందరు తమయనుగ్ర
హాభిరక్షిత స్థితిగౌరవార్హులైరి
ఎప్పటికిని మాగురుపీఠమిదియె యేటి
కీకలవరంబు? మీయట్టిదృఢమతులకు ॥41॥

గురువులెరుఁగనట్టి పరమ ధర్మములేదు,
జాతివైరమున్న సత్వచయమె
కలసిమెలసి మిమ్ము ఁగొలుచుటెరుంగమే?
ఆ శ్రమ ప్రభావ మబ్బురంబె? ॥42॥

ఎవరిధర్మము వారిది స్పష్టిలోన
ఒకరి ధర్మమింకొకరికి నుగ్రముగును
కానిదేశభద్రతకు భంగంబుగాక
యెల్లర సమదృష్టిని శిష్యుడేలవలదె? ॥43॥

శైవులుశాక్తులు వైష్ణవు
లీ విశ్వంబునఁబలువురు నిచ్ఛావశులై
పోవుచువచ్చుటసహజం
బే వారల నియతి ధర్మ వృక్షముగాచుఁ ॥44॥

మదికుదుట ఁబడంగ మహనీయు లగు వారి
నెదురుకొనినమస్కరించి చూచు
టార్య ధర్మమంచుయత్నించితిని గాని
వైష్ణవంబు కొనెడి వలపులేదు ॥45॥

శైవ వైష్ణవ భేదముజ్జ్వలత రేగ
పొరుగు రాష్ట్రమువిడి మన భూమిఁ జేరు
యతి నెరిగి పరీక్షింపస్వయముగ మేమె
పావనతని భేదాతీత బుద్ధితెలిసె. ॥46॥

ఇంతమాత్రమునకెయెదవిచ్చు జినపాద
పద్మ పరిమళంబు భంగ పడునె?
యతులతోడి వాదమౌచిత్యమగునె? ఫ
లా ఫలములమది ఁదలపవలె నన ॥47॥

బిట్టి దేవ! మీమాటలే ప్రీతిమాకు
కాని సామాన్యులకిది ప్రమాణమగునె?
జైనమో! వైష్ణ వమొ! సభాస్థాన మొకటె
తేల్చునని జైన గురువులు దృఢతఁబలుక ॥48॥

ఏక గ్రీవ పు వాక్కుల
కాకర్ణాటక్షితి పతి యంతర్ముఖుడై
మీకోరిన గతి శీఘ్రం
బేకాగల దాత్మ ధర్మ మీభువి నలరఁ ॥49॥

జైనగురుల నృపుడు సముచితంబుగఁ బంపి
శాంతల ప్రియఁగన నంతి పురము
చేర సతి వచించె చిన్నవోయె ముఖంబు
మదికలంగినట్లు మాకుఁదోచె ॥50॥

శత్రు బాధలేని సౌజన్యమూర్తివి
ధర్మము కలనైన తప్పుకొనని
విభుడవుసతమాత్మవిద్యచే వడచెడి
తమకు చింతయె? యని తరుణిదరియ ॥51॥

ఇంతిని గని గురువులీ నాడు జినధర్మ
దూరులగుచు దారి తొలగిరిందు !
కేవల ప్రతిష్ఠ కై విరుచుకపడి
రకట! విధి బలీయ మయ్యెదేవి! ॥52॥

శైవమెదిరించి నిలిచెడి చేవలేక
వెఱచి యతిరూప మంది నుర్వినె యడంప
వచ్చె నంచు రామానుజ ప్రవరునాత్మ
శక్తినూహించిరే మునస్వాములకట ॥53॥

కాలుదువ్వి వాదమున కై గంతులిడిరి
ధర్మ సంస్థాపనార్థ మై తగుసదస్సు
నేర్పరచి యామ హాత్మ్ము జయింపఁజూతు
రిది మహాక్షోభ కల్పించు నేమొ యనగ ॥54॥

దీనికింత విచారంబు త్రెళ్ళ నేల !
గురువు లాశించినట్టులే జరుగుఁగాక
ధర్మనిర్ణయంబగు సభ తత్ఫలమున
ప్రజలకానంద మగునంచు బలికె సతియు ॥55॥

దేవి! నీవు సదా జినదేవు పాద
పద్మముల భజింతు, పరమపావనమ్ము
నీ మది కలంచు నంచు చింతింతు ఁగాని
ధర్మ నిర్ణయ సభ కూర్పతడవె? మనకు ॥56॥

ఇంతేకాదు నిరంతర
మంతర్ముఖుడై చరించు ననుభవ మతికీ
పంతములు వాదములు సి
ద్ధాంతంబులు నచ్చవంచు ఁదలచె మనమునన్ ॥57॥

ఈచరాచరాత్మకమగుసృష్టియెల్ల
ప్రథిత జైన తీర్థంకర ప్రభల వెల్గు
దోషమేదియు నామది ఁదోచదింక
యతులు వాదింతురో! లేదో! యతనియిచ్ఛ ॥58॥

సతిశాంతలచిత్తంబున
కతులిత సంతుష్ట హృదయుడైకర్ణాట
క్షితిపతి తనరాకను యతి
పతికి ఁదెలిపి ముందె కదలె పరివారముతోఁ ॥59॥

నృపతిరాకకు కారణంబేమొ యంచు
నిశ్చలధ్యాన యోగాన నిజమెరింగి
స్వపరివార పరీవృత ప్రభునిఁ జూచి
ప్రభువరా! మీరు ధర్మ నిర్ణయముగోరి ॥60॥

ఒకమహా సదస్సునుత్సగించితి శుభం
బౌను విబుధజనములందరికిని
శ్రుతిపురాణ శాస్త్ర చోదిత ధర్మమే
శ్రీహరియని జగతి బుజువొనర్చు ॥61॥

అనుభవైక వేద్యమై అమృతానంద
తత్త్వమై జగన్నిధానమై య
నంత కోటి జీవనాడుల ప్రాణమై
అప్పటప్పటికిని హరివెలుంగు ॥62॥

ఆ తడఖిల కల్యాణ గుణాభిరాము
డతుల తేజోమయుం డచింత్య బలుడు భువ
నాళి సృష్టి స్థితిలయల నాడుకొనెడి
బంధ రహితుడు భక్తుల బంధు వతడె ॥63॥

వంతలేల? విష్ణువర్ధనా! నీప్రియ
త్నంబు లెల్ల సమ్మతంబె మాకు
జైనమున్ననాత్మ సంవేద్య మ్మైచతు
ర్వర్ణశోభితమయి వరలుచుండె ॥64॥

అదియపార కృపాబ్ధికి నానవాలు
అందలియనర్ఘ్య రత్నంబులందుకొందు
మతి రసావస్థ కనుగుణంబై వెలుంగు
స్వాత్మ కలదన్న మాకును సమ్మతంబె ॥65॥

కాని తన్ను తానె గాంచి మిన్నంటుచు
గోడరీతి పెరుగగుణము కాదు
ఆత్మరక్తి జగతికానందమయముసం
సారమందరికిని సారమయమె ॥66॥

శ్రుతులు కాదంచు విడనాడ గతములేని
వర్తమాన మై ముమ్ముందు బ్రతుకదంచు
చెప్పుకోలేని స్వప్న మై చెదరిపోవు
అనుభవానంద చైతన్యమాత్మ యగును! ॥67॥

జైనుల సిద్ధాంతంబెటు
లైనను జినదేవుని దయ శ్రీహరిచిత్తం
బై నుతిఁగను ధర్మ సద
స్సైనాడున జరుగుఁగాక యెల్లరుమెచ్చన్ ॥68॥

అధ్యాయము - 16

ఓటమిగెలుపు మాటయే యూహరాదు
జైన తీర్థంకరశ్రేణి సత్యమెఱుగ
సర్వమత సమాదరణీయ చక్రవర్తి
సాధువుల గెల్చుయతిరాజ చరణమిదియె॥

16. సమయ పరీక్ష

ధర్మ నిర్ణయ సభ దిశదశల ప్రాకె
భక్తియో! జ్ఞానమో ! యని పండితాళి
జైనమో వైష్ణవమొ! తేలు సమయమంచు
రాజబంధువు లేతెంచి రచటికంత ॥1॥

రామానుజుడాజిన సే
వామండలినడుగు భక్తి వైరాగ్యపుధ
ర్మామృత మాస్వాదింపగ
శ్రీమన్నారాయణ! కృపసేయు మనంగా ॥2॥

గణగణఘంటలు మ్రోగగ
ఘనాఘనశ్యాముపేణు గానంబై వే
ద నినాదంబై పరగు త
రుణమిదియని తొండనూరు రుచిమతి జేరె ॥3॥

ఆత్మ బలము మంత్ర బలమునర్థబలము
నన్నిటికి మించి నృపబలం బాసరగొని
సప్తశతజైన గురువులు సత్వరమున
ఆహాళే బీడు కరుదెంచి రాశలుబుక ॥4॥

పరమవైరాగ్య మూర్తు లై ప్రణుతిగాంచు
పార్శ్వ నాధ తీర్థంకర ప్రతిమలగని
శాంతి సౌజన్య శక్తి సాక్షాత్కరింప
మీయనుభవ జ్ఞానమె మాకు మేరువగును ॥5॥

పరులగెలిచి మేము బ్రతుకవలె నను పే
రాశలేదు జీవరాశినెల్ల
కాచు సాధుమతము కరముద్ధరింప య
త్నింతుమంచు మ్రొక్కి నిలువ వారు ॥6॥

బయలనిల్చి భావాంబర పథ విహారు
లై దిగంబరాత్మల మధురాను భూతి
వారికనుమొగ్గలందు విప్పారు టరసి
జైనగురువర్గ మంతయు సంతసించె ॥7॥

తొందరించెడి మనసుల తొండనూరు
జేర విజిగీషు భూపాలు డేర్పరచిన
ధర్మ సంస్థాపనాసభ కదరియ రాజు;
మంత్రి సైన్యాధిపతులు సంభ్రమముతోడ ॥8॥

మున్నురికి స్వాగతంబిచ్చి ముందె వారి
వారికనువైన ఆసనాల్ వరుస చూపి
గౌరవింపగ జైన వర్గంబునందు
గుసగుసల్ రేగె యతివరుల్ గూర్చికొంత ॥9॥

శైవులనెదిర్చినిల్చెడి చేవలేక
మాల పల్లెల మంగళంబంచు జేరు
కొనిబతుకుబికారి, మహేంద్రమునిజవభట
కలిత చండమార్తండులగెలువ గలడె? ॥10॥

గెలుచు టట్లుండనీ ముందు నిలువగలడె?
యీమహాత్ముల మహిమ లూహింప లేము
మింటహర్మ్యాల నిర్మించి మెరయుగగం
రింటబంధింపగలరు దేవేంద్రు నైన ॥11॥

వీరుదలచిన గిరులుబంగారుకాల్వ
లైస్రవించు సముద్రాల్ హిమాద్రులగును
పగటిసూర్యుడు మనకంటి పాపయగును
చంద్రుడమవసః తమ్మియై చేదలవెలుగు ॥12॥

కట్టుకదలక లోకాలు కదప ఁగలరు;
పట్టు విడువక గాలిని పట్టగలరు
రోగరుజనాల చిటికెలో రూపు మాపి
మృత్యుముఖజీవి నైన రక్షింపగలరు ॥13॥

అఘటన ఘటనా ఘటికులయ్యా మనగురు
లహరహం బహింసావ్రతులైచరింతు
రఖిలభూత హితులు వారి యాత్మ శక్తి
నూహ నెఱిగెడి దక్షులీ యుర్వి లేరు ॥14॥

ఒక్కరొక్కరొక మహోన్నత శిఖర మిం
దరొకటైన నెదిరి తాళగలడె?
తప్పుకొనెనొ! యేమొ! ద్రవిడవైష్ణవుడిప్పు
డంచు నతని రాకకాతుర పడ ॥15॥

అడుగులకు మడుగులిడుచు యతిన్నపునకు
శాంతలామహాదేవియే స్వాగతంబు
బలుక తెప్పలార్పక చూచివశముదప్పి
లేచి కేల్మోడ్చి జినగురు శ్రేణి యంత ॥16॥

ఏమి యీయతులిత తేజ మెవ్వడీ త
డితనిలో జిన మూర్తికన్పించు చుండె
శాంతిదాంతి సౌజన్యమే చాటు వెడద
నేత్రములు జగత్కల్యాణనిలయములగు ॥17॥

ఎంతచూచినఁ దీరదు తృప్తియించు
స్తబ్ధమై సభమౌనముద్ర నడగారె,
చూచె నారాయణాయని జోతలిడు య
తిన్ త్రిదండమున్ కావులన్ దెలిసి వారు ॥18॥

వైష్ణవుడెఱుంగ మాయావి జిష్ణు డీ త్రి
దండమే మంత్ర దండము దరియుజనుల
భ్రమలముంచు కావియెవీని వస్త్రమకట
కట్టువిద్యలివి యనుచు ఁగలతఁజెంది ॥19॥

అయ్యా! మీ ప్రభు శక్తి మంత్రార్థ సిద్ధి
కనుగుణంబైన వేషంబునత్యధిక మ
ధురమగు తమవాక్కుల మర్మ మెఱుగు మమ్ము
నెంతమాత్రమునిర్జింప వింతయేల? ॥20॥

అనుభవజ్ఞాన పూర్ణ మౌ యాత్మ దెలిసి
సత్య ధర్మ శీలంబుల చర్చ సేసి
మమ్ముగెలిచిన మేము మీమతము నే గ్ర
హించి మీ సేవలో ఁదరియింతు మనగ ॥21॥

ఓడుగెలుపుల మాటయే యూహారాదు
మాట మాయమంత్రంబులే మాకులేవు
అప్పుడిప్పుడే గాక యెల్లప్పు డెల్ల
విందునొక్కనింగొలుచు దాసుండ నేను ॥22॥

వాదమేగాని జల్ప మీ పట్ల లేదు
శైవ శాక్త తత్త్వమొకింత భావ మెఱిగి
జైనతీర్థంకర శ్రేణి సత్త్వమెరుగ
సాధువులఁగొల్వ వచ్చు వైష్ణవ భటుండ ॥23॥

నాది నీదను భేదమే లేదుమనకు
ఒకరినొక్కరుతెలియగ నొదవిన శుభ
సమయమిది విష్ణువర్ధన శాసనమున
నిందఅనుగంటి నిక జగద్ధితమగునన ॥24॥

యతివర! మీవినయ విధే
యతామహోన్నత గుణంబు లార్య ప్రతిపా
దిత ధర్మంబగు కానీ
అతివినయంబుగదలంప మాచార్యునిలోఁ ॥25॥

ధర్మ మేది? చరాచరాత్మక జగంబు
నిత్యమే? నిత్యమై వెల్గు సత్యమేది?
జీవులవిచార మాచార శీలగతుల
కేదిమూలమింతకు మనమెవ్వరయ్య? ॥26॥

ఇంకను జనియించెడి ప్ర
శ్నాంకురములు వేన వేలు సముచితరీతిఁ
శంకాతంకములడచు జ
యాంకితమతమున (జరింతు మందరమిచటఁ ॥27॥

లేదా జగదారాధ్యం
బౌదయధర్మం బహింస లనుపమ నిత్యా
మోదంబగు జైనంబిట
నాదరమున జేకొనుడన యతివరుడంతఁ ॥28॥

చేకొన్నది జైన మనుచు
వాకొనతప్పగును(గాని వ్యాపక మై వి
శ్వాకృతి యై నిత్యంబై
చేకొను కల్యాణ గుణమె శ్రీవైష్ణవమౌ ॥29॥

దయ ధర్మ మహింసలెరుగ
త్రయీ జగద్విదిత గుణవిధానమె మతికి అ
వ్యయమానంద ప్రద మా
త్మ యజాండవ్యాప్తమగు తత్త్వంబయ్యెన్ ॥30॥

దృశ్యమాన ప్రపంచంబు దృక్కు ద్రష్ట
జీవజగముల రూప విశేష శక్తి
ఆదిమధ్యాంతముల నాత్మ నరయ
వాసుదేవనారాయణ ప్రాభవమగు ॥31॥

ఎదురయిన ప్రభానుడు దరహసిత వద
నాబ్జుడగుచు వంద లాది మమ్ము
నొక్కడెదురుకొనుట యుక్తంబుగాదన్య
లసహకారమువసరంబకాదె? ॥32॥

ఉన్నతోన్నతమగు నుజ్జ్వల వేదికా
సీనతఁబరికింప జైనగురుల
నెల్ల చూడవచ్చు నిందఱప్రశ్నల
కు నవధానశక్తిఁ దనుపవచ్చు ॥33॥

నిజమునిజము మాగురు దేవుని వచనమని
దిట్టి నృపుడు రామానుజ శ్రీలఁజేరి
యతివరా! యిదేన్వత శతాధిక గురు
వరుల చూడుడోయనయతి వరుడులేచి ॥34॥

వేదికాగ్ర పీఠస్థుడై వినయవినమి
తాంగుడై రంగ! నీలీల లద్భుత మని
కొలువుకూటము నొకసారి కలయఁజూడ
జైనగురువర్గ చిత్తముల్ స్తబ్ధ మయ్యె ॥35॥

అహామెచ్చిన వీనియా యబ్జ నేత్ర
ములసదృశ కాంతి మామనంబుల చెదర్చి
ఇతనితోమాకు వాదంబు హితముకాదు
ఐన నిదెపరీక్షింతు మీయాత్మశక్తి ॥36॥

వాసుదేవ నారాయణ పదము లొక్క
ఆత్మకేర్పడ్డ వివిధ పర్యాయపదము
లగునా। లేక వేర్వేరుగా వ్యక్త మైన
ఆత్మలో వైష్ణవ మతిరహస్యమనగ ॥37॥

ఆత్మయొక్కటేజీవులఅక్షిగోచ
రమగు ప్రకృతి క్షణక్షణ ప్రభల సత్య
సుందర శివంబుల సదా ప్రశోభితుడగు
హరియె, చిదచిద్విశిష్ట కళలకనబడు ॥38॥

చేతనాచేతనాత్మకసృష్టి యెల్ల
శ్రీహరివిభూతియే యని స్థిరమొనర్చి
జీవునకు ప్రపత్తియొకటే సేవ్య మై శ్రు
తి ప్రమాణమై సులభ మైతేజరిల్లు ॥39॥

బ్రహ్మమే విష్ణు విచ్చుట ప్రభవ మందు
అంశ కణములే జీవులీ యఖిల ప్రకృతి
రంగభూమి, దేహేంద్రియ ప్రతతి ఆత్మ
కణగి నటుల జీవజాలు హరికె లొంగు ॥40॥

బ్రహ్మమెంతటి సత్యమో ప్రకృతి యంత
నిత్య మది యెంత చైతన్య నిరవధికము
సృష్టియంత సౌందర్య రాశి యొకజీవు
లందరారసగుళికలే పోయియొకటే ॥41॥

యతివరుండాత్మ విశ్వాస మధిగమింప
ఖచ్చితంబుగ (బల్కు వాక్యములు వేద
మంత్రములుగ శాసింప నామంత్రిత బుధ
వర్గమలరె కానీ ప్రతి పక్ష మలిగె ॥42॥

బ్రహ్మ విష్ణు శబ్దములు ధర్మ ములు గాని
ధర్మిరూపాలు గావు వాస్తవముగా దు
శ్రుతి పరస్పర తత్త్వవిరుద్ధ మగుట
జగతి పరమ ప్రమాణమై సాగదెపుడు ॥43॥

కల్పిత పరమాత్మ కన్పట్టు లోకాల
మూల మంచుశిలకు మ్రొక్క లేము
జీవలోక మందు సృష్టి స్థితిలయలు
సహజ గతిని సతముసాగు చుండు ॥44॥

భిన్న భిన్న ప్రవృత్తుల వృద్ధి యగుచు
జీవులోక మనేక మీసృష్టియందు
ఆత్మ కనువైనరూప మై యమరు తదను
గుణముగ అనుభవంబందుకొందురెపుడు ॥45॥

తన్నెరిగి యెదిరి నెరుగు టాత్మ గుణము
తద్విరుద్ధమై జడము సదా యుడంగు
చేతనాచేతనంబుల జీవుడగుచు
నాత్మకాల కర్మగతుల నలయుచుండు ॥46॥

జీవుడే స్వయం కృషితమను తానెర్గి
చిచ్చ్వరూపియగుచు సిద్ధుడగును
అనుభవాత్మ సచ్చిదానంద తత్త్వ మై
కాలకర్మగతుల కట్టువడడు ॥47॥

జీవుడు చేసెడికర్మకు
జీవుడెభాద్యుండుగాని చిక్కనియేదో
దేవుడు ఫలమిచ్చు ననెడి
మీవాదము జల్పమయ్యె మేధావులకే ॥48॥

దేవుడీశుడంచు తేలని కల్పిత
వ్యక్తులకధికార మంటగట్టి
ప్రజలమభ్యపరచి ప్రస్థాన వాక్క ల
పౌరుషమని వంతపాడలేము ॥49॥

మనము చేయుపనికి మఱియొవ్వరో ఫలం
బిత్తురనుట కల్ల యెవని కర్మ
వానిది కృషికి తగు పంట తదనుగుణ
సంస్కృతిన్ బ్రతుకుట సహజమగును ॥50॥

వెక్కుమాటలేల? నిక్కమీ జీవుడే
యాత్మ నెఱుగ బ్రహ్మ మగును జగతి
నిత్యసత్యమయ్యె నిజమిందె సచ్చిదా
నంద సిద్ధు డగుట యంతిమదశ ॥51॥

బ్రతుకులే గుణకర్మ విభాగ వశత
నాల్గువర్ణంబులై భువి నడచు ననగ
జైనధర్మ మాలించు రామానుజుండు
సాధువని సంభ్రమోత్సాహ చరితుడగును ॥52॥

జగతి నిత్యమనుట సత్యము జీవుల
నేకులమట కూడనిజము; నాల్గు
వర్ణ ధర్మములను వాక్కులున్ సమ్మతం
బయ్యె వైదిక మతమందు గూడ ॥53॥

ఆత్మయత్యంత సూక్ష్మ మై యఖిల జీవ
కోటి లోఁబ్రవర్తించుచు గూడియుండు
ప్రాకృత శరీరగుణముల పట్టువడకు
యంటియంటక యంతట వ్యాప్తిఁ జెందు ॥54॥

ఆత్మకలద న్న మీవాద మలరుకాని
కరికికరిగ దోమకు దోమగా ప్రమాణ
మందు న్యూనాతి రిక్త తల్ ఆత్మకబ్బు
ననగ దేహాత్మ వాదమ్మెయణగి పోవు ॥55॥

చాలవరకు హరికి సమ్మతంబయ్యె ప్రా
మినుకులందు మాకు మీకు కొంత
అర్థ భేద మొదవె నాద్యంత వేదమే
మాకునచ్చు తుదియె మీకునచ్చు ॥56॥

ఎవ్వని కృషి వాని దేయనుట నిజము
ఎవని కెంతశక్తియెటులకలిగె
తెలియ వలదె? తెలియ వలె నన్నబ్రహ్మాండ
మెంతవరకు సహకరించుమనకు ॥57॥

ఎదుగగనొదవిన అనుభవ
మిదియది యని విరచి చెప్ప నెవ్వాని కగుఁ
తుదిమొదలెరుగక వెలువడు
నదియే శ్రుతి యనుభవజ్ఞానానందమగుఁ ॥58॥

పురుషుడంతర్ముఖుండౌచు భోగరాగ
వర్జితుడయి కేవల రసావస్థ నుండ
వెలువడిన యాత్మ వాక్కులే యిల అపౌరు
షేయ మై శ్రుతులుగ సుప్రసిద్ధిఁగాంచె ॥59॥

జీవులందరీశ్వరులైన సృష్టినియమ
మెల్లవిపరీతమై పోవు నెవని సృష్టి
వానిదగు గాన జైన మత్రస్తుతమిక
నొకటె జీవుల నియతించి యుర్వి గాచు ॥60॥

ఈ యఖండ సత్యమెవరెవ్వ రే దృష్టి
నెంతచూడగలరొ యంతవరకె
వారివారికనుభవంబౌ ర సాంబుధి
చూచు వాని బట్టిసాగును లెగయు ॥61॥

కారణము లేక కార్యంబు కలుగ దెపుడు
కార్యములనంత రూపాలు కంట బడును
కారణాతీతమాత్మ సూక్ష్మాతి సూక్ష్మ
మాత్మ లేక యీదే హేంద్రి యాలు జడము ॥62॥

జీవి అల్పజ్ఞు డై మిత స్వేచ్ఛ మెరయు
అల్ప శక్తున కేరీతి యఖిల భువన
సృష్టి సంస్థితిలయలనేచింతగలుగు?
అది యొకపరమాత్మయధీనమై చెలంగు ॥63॥

ప్రకృతి వోలె జీవి పరమాత్మ చేతిలో
కీలు బొమ్మ దానికి తనవిభుడు
తలచి యిచ్చినంత బలముతో నడమనే
గాని ఫలము గోరు కాంక్షలేదు ॥64॥

జీవుడెంత శ్రమించినన్ సిద్ధి పొంద
నీశ్వరానుగ్రహమొకటియె సహకారి
లేనిచో బూదిపాలౌను వాని కృషియు
వాఙ్మనముల కతీత మౌ బ్రహ్మమిదియె ॥65॥

ఇతడు ప్రచ్ఛన్న జైనుడై యెదుట వడియె
నితని తోవాద మిట పై నహితమటంచు
జైనతత్త్వాధి నేతలే జారుకొనిరి
ఆస్తిక జన ముఖాళి విప్పారె తృప్తి ॥66॥

సప్తభంగి శాద్వాదమే జైన ధర్మ
మదియు నీకునచ్చినను మా కనభి మతము
రంగ! శ్రీరంగ రంగా! వరద! గజేంద్ర
వరద యని వేదికఁ దిగి సరగువ యతి ॥67॥

తనయాత్ర మంబు సేరగ
ననంత ఫణియంచు ప్రజ మహాద్భుత మని బి
ట్టి నృపాలుడు యతి మతివ
ర్ణన కందనిదంచు దాశరథి వెన్నంటన్ ॥68॥

వచ్చి వారాశ్ర మాంచల భాగ మందు
నిలువ యతి శుచి స్నాతుడై నిష్ఠనిష్ట
దైవతమగు లక్ష్మీ పతిన్ ధ్యానమందు
నిలుపకోటి ప్రజలు కొలుచు టెరిగె ॥69॥

వచ్చిన పనిముగియవచ్చె పాతాళాంత
రముననున్న నన్ను ప్రజదరింప
నాగమోక్తి కొలువు మన్నయంతర్యామి
ఆలకించి కన్నులల్లఁ దెరచె ॥70॥

దాశరథి! వైష్ణవాలయ స్థాపన కిక
యత్నమొనరింపవలె స్వామి యాజ్ఞ యనగ
గురువరా! విష్ణువర్ధన వరవరుండు
వేచె, దర్శనార్థ మనివిన్నవింప నతడు ॥71॥

చూడరమ్మందు రా యన సుంతకనులు
మూసిరమ్మనుమాయన భూవరుండు
వచ్చియతిరాజు కాళ్ళ పై వ్రాలు చుండ
లెమ్ములెమ్మని కేల్పట్టిలేపె నతని ॥72॥

నృపుని యొడలెల్ల పులకించె నీరుకనుల
గ్రమ్మె పల్కులు నాల్క పై రాకనిలిచె
భక్తియో! రక్తియో! యతి స్పర్శ ఫలమొ!
అనుభవంబును వర్ణింప నలవిగాదు ॥73॥

తేరుకొని బిట్టి దేవుడు దేవ? మిమ్ము
జూడగనె జైనుల స్పర్ధ సురిగి పోయె
వినగ పారవశ్యానంద వివశులైరి
యందఱకు నన్ని గతులనా హ్లాదమబ్బె ॥74॥

మరల వైదిక భక్తి పై మనసుమరలె
మిమ్ము విడలేక నుం టీ ఎదమ్ములంట
నన్ను నేన తెలియని యానందినైతి
నింకనీరాచ భోగంబులేలయనఁగ ॥75॥

కేవల నివృత్తి చూడ శుష్క కృతంబు
కేవల ప్రవృత్తియు నహంకృతిని రేపు
పంర్ల మధ్య మెదలు నాల్కవలె నరుండు
నంటి యంటక శ్రీహరి నందవలయు ॥76॥

నాదినీదియనెడిభ్రభేదంబువిడిచి స
కల మతములు సకల కళలు సకల
భాషలు సకలంబు వర్ధిల్ల చూచుటే
హరియనుగ్రహంబునదియెనీవు ॥77॥

నీవ లేకున్న జైనుల నేను చూడ
గలనె? వారి ధర్మంబును తెలియగలనె?
యిందరమహాను భావుల నెరుగగలనె?
యందరికి సూత్రధారి నీవైతి వయ్య ॥78॥

ఇంకను మహామహాత్కార్య మీవె నడుప
వలె ననన్ మహాభాగ్యము దెలుపుఁ డనగ
బిట్టి దేవ! సమీపాన గట్టిపడిన
దిబ్బపై నిత్య మల్లెల తీవలెగసె ॥79॥

నాగు లీ చెల్వ నారాయణ ప్రభుని ని
రంతరము సేవ సేయుచు బ్రతుకు చుంద్రు
రమ్ము దర్శింత మని యతిరాజా ముందు
నడువ నాగేంద్రు డెదురయ్యె, నరవరేణ్య! ॥80॥

జంకు గొంకులు విడనాడి సాగుమయ్య!
పడగవిప్పిన కుండలి బ్రహ్మపదము
దెలుపు ననయతి గమ్యంబు తెల్లమయ్యె
అల్లనల్ల గరుత్మంతు డంబరాన ॥81॥

ఆత పత్రమ్మై మేల్కోట కరుగుదెంచె
ఫణి అదృశ్య మ్మై కొండ పై పక్షినిలిచె
జైన భక్తు లత్యాశ్చర్య చకితులగుచు
ముందుఁబడ భటుల్ తొలచిరి ముండ్లపొదలు ॥82॥

పూలదిన్నె నిర్మాలమ్మై పోయె; దిశల
చెలువ నారాయణ స్వామి కళలె గవిసె
దవ్వు దవ్వుల పసివారు తలగగ యతి
చూచె సంభ్ర మానందుడై సుందరాంగు ॥83॥

పెన్నిధిని గన్న పేదయ్యె పెను తపః ఫ
లంబనుభవించు సిద్ధుడై లక్ష్మణ యతి
చేతికందిన శ్రీపతిఁ జేర్చియెదకు
అనుపమానంద మూర్తియై అశ్రులవిడె ||84||

అంతర్ముఖులగు ఋషు ల
శ్రాంతము చింతించు దివ్య చైతన్యమె శ్రీ
కాంతుండై కృప జగదా
ద్యంతము రక్షింప మనకు దర్శన మిచ్చెఁ ||85||

కార్య కారణాల కెవడు కట్టు వడడు;
కాలఖండిక లెవ్వనికదపలేవు
తగులడెవడు ధర్మా ధర్మ తంత్రములకు
అఘనాఘను డిందు ప్రత్యక్షమయ్యె ||86||

నారాయణనామంబే
పారాయణమ్మై యనంత భాగ్య ప్రద మై
ఘోరాతి ఘోర పాప వి
దూరంబై మనలఁ గాచుదొర దొరకె నిటఁ ||87||

నాగవిష్ణువర్ధన మహీనాథుడంజ
లించి ప్రాకృత సృష్టి చలించు కాని
చెలువ నారాయణ స్వామి చిత్కళలిట
విజయవీర్యయశ శ్రీల వెలుగు లీను ||88||

వైదికులు బ్రహ్మ మన శివోపాసకులు శి
వుడన బౌద్ధులు బుద్ధ దేవుడన జైను
లర్హతుడన కర్తయని నై యాయిక కొలి
[illegible]యుండు మీమాంసకుల్ గా[illegible] ||89||

అఖిల భువన సృష్టి స్థితి హరణ లెవని
లీలగా సాగు వినత భూతాళి గావ
బద్ధ కంకణుండెవ్వడా పరముడిందు
చెన్నకేశవుండగుచు! నీ సీమనిలిచె ॥90॥

బేలూరు గదగు తలకా
డాలయములె హరివిలాస మత్యద్భుత మై
రాలకు జీవము పోయగ
పాలింపుడు మమ్ము మీతపము పండెననః ॥91॥

రామానుజుడు తథాస్తనె
భూమీశుని రసహృదయము పొంగులు వారః
భూమింగల శిల్పుల సే
వామందిర మయ్యె విష్ణు వర్ధన పురమే ॥92॥

శిలల జాతక చక్రంబు చెప్ప నేర్చు
శిల్పులు రస సిద్ధులు చెంత జేరన్నపుడు
వారివారి కనుగుణ మౌ వసతులొసగ
గదగు తలకాడు బేలూరు కళల విరిసె ॥93॥

ఆగమోక్తి రామానుజుండాత్మ బోధ
కనుగుణంబుగ నారాయణుని ప్రతిష్ఠ
సలుప మేల్కోట వైకుంఠ నిలయమయ్యె
కాని ఆచార్యునాత్మలోకలత రేగె ॥94॥

విశ్వమంతయు చుట్టికవ్వించు సేయు
విష్ణుమూర్తి దివ్యోత్సవ విగ్రహంబు
మసల మానుల చేతిలో మునుగునబడె
ఉత్తరాపథంబంతయు మడుకు మండె ॥95॥

జలనిమగ్నమై పోయిన స్వామిని మును
శంకరభగవత్పాదులు స్వాత్మ నెరిగి
బదరిలో (ప్రతిష్టించె ప్రపంచమలర
దిశలనెల్లనారాయణుఁ దీర్చి నాడు ॥96॥

బదరీనారాయణుడీ
యదనునయన్యుల చెఱబడ నలజడీరేగ
తుదిమొదలెరుగనిబాధల
నొదవెన్ సరిదిద్దదెత్తునుత్సవమూర్తి ॥97॥

ఇప్పుడా శక్తి నన్నావహించె మించె
హరికరుణ కామగమనాదులాత్మదోచె
దెత్తునుత్సవ విగ్రహంబిత్తు మహికి
యోగనిద్రకు భంగంబు నొదవ కుండ ॥98॥

నాశరీర మిందె నలగకుండ సురక్షి
తంబొనర్పుడంచు దాశరథిని
కట్టడియొనరించి గాలిని బంధించి
చిత్త మదుపుజేసి శ్రీహరియని ॥99॥

యతివరుండు యోగియై కాశి గయ అయో
ధ్యప్రయాగ మథుర సుప్రసిద్ధ
బదిరికా వనములఁ బరికించి యార్తికో
స్మత్తచిత్తులవశ మౌటచూచి ॥100॥

అప్పుడప్పుడే మహమ్మదీయులు మత
వ్యాప్తికైయలుఁగులు పదను పెట్టి
తెరలు తెరలగుపడ దేశీయ నృపులాంత
రంగిక కలహాల క్రుంగు టెరిగె ॥101॥

ఆర్యావర్తంబి ప్పు డ
నార్యాక్రాంతంబు నై సనాతన కార్యా
కార్యపు ధర్మము చెడ యతి
పర్యాకుల చిత్తుడగుచు భ్రమియించుతరిఁ ॥102॥

అల్ హము, లల్లాహి, యల్లాహో, అక్బ
రర్ హమాన్ యి భ్రహ్మను యెదగీతి
సోకగాయతి రాజ సూక్ష్మ దేహంబు
వీక సమాధిలో విగ్రహంబయ్యె ॥103॥

విశ్వాంతరాళాన వెలుగొందు నారాయ
ణేశ్వరు విష్ణువిశ్వేశు నావాసు
దేవ తత్త్వంబె ప్రతిధ్వనింపంగ
ఆవెడద కనుల నశ్రువు లొలికె ॥104॥

పరమాత్మ తేజంబు బాహిర ధ్వనుల
ధరణి పై భాష లై పరగంగ ప్రజల
పరిణామ మానంద భరిత మై వెలుగ
పరికింప మోకాలు ధరబూన్చి మోము ॥105॥

అల్ల నిస్సంశయ స్వాంతుడైవంచి
అల్లాహి అల్లాహో అక్బరనంగ
ఎవ డఖండ బ్రహ్మాండముల్ సృష్టి చేసె
ఎవ్వడవ్యాజ వాత్సల్య దృష్టి పరగు ॥106॥

ఎవని తుదితీర్పు జీవుల కెల్ల రాచ
శాసనం బాత డొకడెరక్షాకరుండు ॥107॥

అన్యథా శరణం నాస్తి అల్లా నీవె
మాకు గతియనుచు నుతింతు మహరహంబు
నీ యనుగ్రహ మహిమ చే నిమ భజించు
దేవదూత పథంబిందె తెలియవచ్చె ॥108॥

మీ ము ఖోద్భ వంబైన అమృతరసధుని
ఈఖురానె బ్రతుకు తరియింపఁజేయు
నన్న భక్తునింజూచి రామానుజుండు
తన్మయుండౌచు నతనిపాదముల ముట్టె ॥109॥

ఏమిది, యెవరిదీ స్పర్శ, హృదయ మేదొ
ఉన్నదున్నట్టు లుప్పొంగు చుండె, నని న
మాజు నిలిపి సుల్తాను సంభ్రమత లేచి
కలయ ఁజూడగ ఁగ్రొంగొత్త తలపు లెగసె ॥110॥

తత్క్షణంబెయెదుట సాక్షాత్కరించు పై
గంబురుగని మాట కట్టు వడగ
కనుల నీరు జార కర మెత్తి యెట్టులో
బ్రతుకు పండె మీ ఖురాను మహిమ ॥111॥

అల్లా దయ యింతింతని
వల్లింపగ లేము గాని భాగ్యవిశులై
కొల్లగొను క్రూర కర్ముల
మల్ల నృపులగొలుచు నను మన్నింపుడన ॥112॥

జరిగినదంతయు నేడు నె
మరువేయగ బాధ కాని మదిమార్చెడిసుం
దర సురుచిర రూపంబున
మరులుగొలుపు నొక్క బొమ్మ మాకులభించెఁ ॥113॥

ఆటబొమ్మగ నదిబిడ్డయా నఁ దీర్చి
మారగాని పుణ్య భూములు మెట్టి మెట్టి
వచ్చిదాని ముందర నిల్చి పలుకరాని
యేదొ! యొకతృప్తి మామదికిచ్చు చుండు ||114||

చూడరండని లోనికి చూడ సుతయె
సకల భూషణాలంకృత స్వచ్ఛ మైన
పైడిబొమ్మనుఁ దెచ్చె నా పసిడి బొమ్మ
యెల్లరనయము కాంతుల కిక్కు కాగ ||115||

బిడ్డ! యీబొమ్మ సొగసులే ప్రీతికరము
దీనికంటె విశేష మై దివ్య మై య
ఖండ సత్య సౌందర్యముల్ కలవు చూడ
నేర్చుశక్తి రక్తగతమై నీకునుండె ||116||

అనగ నతని యందేశక్తి యడగెనో తె
లియదు మంత్ర ముగ్ధ యగుచు ప్రేమఁ బెంపు
కొన్న దివ్య విగ్రహము గైకొని మహాత్మ
దంఘ్రి పదములనిడి నిల్చె సతివఁ జూచి ||117||

నిర్వికార నిరాకార నిర్విశేష
నిర్గుణనిరంజన బ్రహ్మ నిలయ మైన
సచ్చిదానంద మల్లాను సతతముమత
విను పెద్దమార్గంబు విడువఁదగునె? ||118||

ఏది పొందిన నిక పొంద నేది లేదొ!
ఏది తెలిసిన దెలియ నింకేది లేదొ!
అట్టి పూర్ణమౌ యానందమందగలుగు
ప్రేమ నీయందె నిలిచెను విరియునంచు ||119||

యువన కన్య శిరంబున హస్తమిడగ
తండ్రితో పాటు దేవ దూత యు మిగిలిన
బరిసరప్రాంతమంతయు భవ్యమగుచు
దివ్య సౌందర్య కాంతుల (దేజరిల్లె ॥119॥

అయ్యా! నీబిడ్డ హృదయమే యతిమృదులము
నిర్మల గుణాభిరామ మై నెగడె నిత్య
మఖిల భూత హితార్థ మైయర్పలందు
నని మహమ్మదు పైగంబ రానతిచ్చి ॥120॥

క్షణములో మాయ మై పోయె స్వస్వరూప
మంది యతివరుండా విగ్రహంబు తోడ
మేలుకోట కే తెంచె నెమ్మె ను లే చె
సిద్ధులకసాధ్య మే లేదు సృష్టియందు ॥121॥

ఉత్తరా పథ మెల్ల దివ్యోత్స వాల
వీధి వీధుల నూరేగు విష్ణు మూర్తి
ఖడ్గ జీవను లౌ తురుష్క హృదయాల
రాగమొలకించు సుందర ప్రభల(దేలె ॥122॥

ఇదిబదరీనారాయణ
సదనోత్సవ విగ్రహంబు సకలుండై మ .
హ్మదు పుత్రీ హృదయంబున
బదిలంబగు భక్తిపాశ బద్ధుం డయ్యే ॥123॥

నేడు మనవీటి కీ వచ్చె నఖిల జగతి
సంతసంబంద నూరేగు సమరసాన
వివిధ మతముల జాతులు వృద్ధి (బొందు
మేలుకోట ధర్మమునకే మేరువగును ॥124॥

వార పక్ష మాస వర్షాంత మీస్వామి
కాగ వెూక్తి వేడుకలిటునడము
మధురభక్తి మెరయ మహ్మాదు కూతురా
ళ్వారుల గతి పూజలందు (గాక ॥125॥

చెలువ నారాయణ స్వామి చెంతయువన
కాంత దివ్యరసాంగి రాగమయి వెలుగ
ఆలయమున((బతిష్ఠించి యర్చ సేసె
జగతి యే మెచ్చె రామానుజ రసకృతికి ॥126॥

అధ్యాయము - 17

రాయిభువన మోహన రూపమై యలరగ
నీరు తీర్థమై ప్రాణాల నిలుపనేర్వ
శబ్దమే మంత్ర మై మన శ్శాంతిగూర్ప
గురుడు పరమాత్మయై వెలుగొందుటరుదె ?॥

శ్రీ తిరువారాయణ స్వామి

17. తత్త్వము

కాడు వీడయ్యె పూదిన్నె కమ్మనైన
ముద్దు గుమ్మల గుడియయ్యె మూగుచున్న
వేదబమ్మల కొలువన వేంకటప్ప
చెలువ నారయ్యగ నిట వేంచేసెనంట ॥1॥

తురకపిల్లల మురిపించు దొంగ సామి
ముద్దులముఖంబు మఱియు నా పెద్దకనుల
అందమున్‌జూడవలెనని హరిజనుడట
పగటి కలల మున్ముందుకు వచ్చుచుండ ॥2॥

తొలగు తొలగు మనెడి పలుకులు విని యతి
పడగ విప్పిన ఫణిభాతిలేచి
చూడ; ముట్టనయ్య చూచిపోదుఁజెలువ
య్య నొకసారియంచు నతడు వేడ ॥3॥

ఎంత ధైర్యంబు రా, నీకు నీముఖంబు
చూడగనె కట్టు బట్టల తోడగంగ
లోఁబడవలె మేమె మఱి చెలువని మోము
చిట్టి చిందునో కందునో చెప్ప లేము ॥4॥

పో పొమ్మని గర్జించె డి
ఆ పండిత వేషుఁ జూచి ఆచార్యుం డే
తాపిత హృదయుండై యు
ద్దీపిత నయనంబుల ఁజనుదెంచి దరిద్రున్ ॥5॥

మోకాలి కెగువ నతుకుల
కోక ;నడుమునకు బిగించి కోలున గజ్జెల్
డాకేలున గల్లన తల
పై కెంజడలూగు, మసన భాగ్యునిఁజూచెఁ ॥6॥

చూడ వాని నే త్రంబుల స్ఫుటముగుహరి
భక్తి భావంబుఁ దెలిసి సంభ్రమమునయతి
రంగరంగాయటంచు నాచరణమంట
పండితావళి గుండెలే బ్రద్దలయ్యె ॥7॥

కటకటా! యిట్టి దృశ్యంబుగాన మెపుడు
శ్రుతుల చదువుటే గాని గురుడు యతివరు
డగ్రకులజుండు సాధు బృందార్చి తుండె
చోద్యమిటు లౌటయిందాక చూడ మనిరి ॥8॥

తప్పుకొన ఁజూచు భక్తుని దారి కడ్డు
పడి సనాతన కవి బుధ పండిత ప్ర
కాండులంజూచి చిత్తంబుకందు చుండ
అల్లనల్లరామానుజుండాడ దొడగె ॥9॥

వర్ణాశ్రమ ధర్మంబుల
నిర్ణయ ముచితంబె కాని నిరుపమ భక్తిఁ
వర్ణింప కష్టమది రస
పూర్ణంబచ్యుత కృపాబ్ధి బుధులెఱుగఁదగుఁ ॥10॥

ధర్మమందున భేదంబు దల కొనంగ
భక్తియొకటియే దానిని ఁబరిహరించు
భక్తియున సేవయే కాదు ప్రజలఁగావ
బుట్టిన పరిపూర్ణ జ్ఞానము దయ యిదియె ॥11॥

దేవమనుజతిర్యక్కుల తీరు తెలుప
స్వార్థ సంకుచితస్వభావాల తొలచ
కడకు క్రిమికీట కాదుల కనికరింప
భక్తియొకటియే జనులకు భద్రమయ్యె ॥12॥

హరిశరీరమీబ్రహ్మాండ మంతయు గుణ
కర్మములఁ బట్టి భిన్న మార్గంబులప్పు
టప్పటికి మారుచుంట సహజమిదిగ్రహి
యించి యంతర్ము ఖానజీవించుటొప్పు ॥13॥

ఆలయ ప్రవేశ మందరి జన్మ హ
క్కుచట పొమ్మన మన మెవ్వరయ్య?
బిడ్డలందర హరిప్రీతితో నొడిఁ జేర్ప
సోదరుల కసరుట సూక్తమగునె? ॥14॥

ఊరివారికి కేలూత నొసగు వారి
నూరివెలుపల వెలివేయు టుచిత మగునె?
అందరొక చోట బ్రతుకుటానందమగును
వేరువేరుగ విడిపోవ విధి విషమగు ॥15॥

నీరుఁ గట్టి మీ పొలములనిలుపు వారు
పారవేసిన సద్దితో బ్రతుకువారు
మలము తొలచుచు తల్లిగామనుచువారు
పరులకై బ్రతికెడి తిరుక్కులరువీరు ॥16॥

వీరి నే విడి హరిని మెప్పింపఁగల మె?
అంబనే కసరిన మనుష్యత్వ మగునె?
మూల మడగార్చ ఫలపుష్పములు పొడమునె?
వీరెలేకున్న సంఘమే విలవిలబడు ॥17॥

శ్రుతులవల్లించు పెద్దలు స్మృతిరహస్య
మెఱిగిన విచార శీలురు నెక్కుడైన
మనిషి మనిషినే కాదన్న మాటకలదె?
దయయెతప్పిన శీలంబు ధర్మమగునె? ॥18॥

పల్కుడని నిలదీయ నాపండిత ప్ర
భువులు లోలోన గొణిగి కేల్మోడ్పుగ యతి
ముసుగులో గుద్దులాటలు మోన మనగ
వారు జంకుగొంకులు మాని పలికి రిటుల ॥19॥

వర్ణ సాంకర్య దోషాన ప్రభవ మందు
పంచముల కాస్తి పైహక్కుపట్టదయ్యె
రుద్ర భూమి నికృష్టులై శ్రుతివిదూరు
లై మనుడని మను స్మృతులాన తిచ్చె ॥20॥

ఇట్టివారి సంసర్గమే పట్టులందు
కూడ జాతికి తగదంచు ఘోషపెట్టు
స్మృతుల శాసన ముల పెడచెవినిబెట్ట
మనకె కాదీ వ్యవస్థకే మారకమన ॥21॥

వైబడుకీనుక తెలినవ్వు పలుచకాగ
ఛాందసుల జూచి రామానుజ ప్రవరుడు
ఎప్పుడో యెవ్వరో చేయుతప్పులకిట
వీరి నీయెడ శిక్షింప విధి విహితమె? ॥22॥

ఇంతకున్ నిలుకడలేని స్మృతులఁ జూచి
స్థిరమగు శ్రుతి పురుషుని మఱువ దగునె?
ఆదయామయుండందరియాత్మలందు
విలిచె మను సత్యమెఱుగక పలుక దగునె? ॥23॥

రుద్రభూముల కాచు పరోపకారి
కల్మష హరుండు నిత్యమంగళ కరుండు
చెంతఁ జేరి శ్రీహరిని దర్శింప రాగ
వలదు పొమ్మని కసరగ భక్తియగునె? ॥24॥

మనతిరుప్పాణియాళ్వారు లనుసరించు
భాగవత సంప్రదాయంబు వదలఁ దగునె?
ఆ ప్రభావంబు తెలిసియు మీ ప్రవర్త
నంబుమారదే యంచు శోకంబు చింద ॥25॥

కాదు కాదు దేవ! కర్మ బద్ధుల మై అ
హంబు త్రిప్పినట్టు లాడి మే ల్మె
లుగులఁజాచి మురహరుని వీడినామని
యతి పదాల పై బుధాళి పడగ ॥26॥

చరణ ద్వంద్వము పైఁబడి
దురపిల్లెడి శిష్యుల గను దూరీకృతు లౌ
నిరహంకారుల దుర్భర
దరిద్రుల తిరుక్కులజులఁదయబరికించు ॥27॥

ఎంత యడగార్పఁ గా నహంబంతకంత
బంతిగ నెగిరి బండగా ఁబడుశిరాన
బంక ముద్దగా నొకపరి పయిఁబడువిది
ఏమి నీలీల యో రంగ ! యెఱుగ మనగ ॥28॥

యతివరేణ్యుని స్పర్శలో వంటరాని
వారి తమమింకె కన్నుల ప్రజ్ఞ మెరసె
చెలువ నారాయణ స్వామి చెరతొలంగె
అంటరాని తనంబట నంటదయ్యె ॥29॥

భేదభావంబులాత్మ లో విఱిగి పడగ
కర్మలోనున్న గౌరవ గరిమ పెరిగె
శుచిరుచులు భక్తి విశ్వాస సుకృతు లుబికె
పరమ చైతన్య భరితమై పరగె జాతి ॥30॥

రండురండెల్లర కును నారాయణుండె
ఆశ్రిత జన వత్సలుడు రక్షైక దక్షు
డితని దర్శింప నలసత్వ మింకు నంట
రాని తన మంటదనుచు రామానుజుండు ॥31॥

అహమె చైతన్యమై వెలుంగై వెలింగె
దేవ మనుజ తిర్యక్ప్రతి స్థావరాళి
భక్తి చే భేద మే లేక ప్రబలుటెరిగి
శ్రీహరి విలాస మున్ శే ముషీ ప్రియుండు ॥32॥

పైకి కన్పించు భేదంబు పాలిపోవ
శ్రద్ధ భక్తి ప్రపత్తి విశ్వాసగరిమ
నాటినుండియు ప్రబలి వైష్ణవ సమాజ
మునకు పెట్టని కోట యై ముదముగూర్చె ॥33॥

యతిసంఘ సంస్కారణ శ
క్త్యతి శీఘ్రముగా జగత్తునలమె; నృపుడు, కీ
రితి నారాయణ విలయం
బతి రమ్యముగా రచించెనమరులు పొగడ౯ ॥34॥

తొండమారున తండోపతండములుగ
జైనులేతేర పంచ సంస్కార విధుల
వైష్ణవులఁజేయ కుడి చేతఁబట్టె చక్ర
మువాగ వంటి నారాయణుం ధ్వవతరించె ॥35॥

గదగు వీరనారాయణుండుదయమ్మై స
వైదికోజ్జ్వల భక్తి ప్రపత్తులుత్క
టమ్ముగాన్ వేదబాహ్యమతమ్ములడచె
యతివరు ప్రజ్ఞ దశదిశావ్యాప్త మయ్యె ॥36॥

బే లూరే శిల్ప కళా
శ్రీలకు నెలవయ్యె సత్య శివ సుందర త
త్వాలయ మై నారాయణు
కాలాతీత ప్రకృతికి కైయద్దమిడెఁ ॥37॥

విష్ణువర్ధన రాజ్యంబు విస్తరించె
గదగు బేలూరు తలకాడు లెదఁగదల్ప
మేలుకోట తొన్నూరు లే మేరువులన
హొయసలేశు యశో రమనుర్వి నలమె ॥38॥

రంగ! నీయాజ్ఞ మేర కర్ణాట భూమి
కంటి, కంటి సుందరవనా క్రాంత గిరుల
మీ రస స్వరూపాల నిర్మింపఁ గంటి
నాలయంబుల శ్రీవైష్ణవాగమోక్తి ॥39॥

దేవమానవ తిర్యక్స్థ డావృత విభ
వంబు నాల్గువర్ణముల గుణంబుఁగంటి
జైన సంబోధితాత్మ ను సంస్కరింప
గంటి నీనిగమ శ్వానగరిమఁగంటి ॥40॥

కాని మాటి మాటి కీ మది కలవరించె
ఏటికో కురేశ పూర్ణు లెదుటబడిరి
ఏదొ కీడుశంకించె నే నేమి సేతు
విస్త రంబుగ నీవలె విలువ లేమ ॥41॥

కాని నాకు నేనె కడు స్వేచ్ఛ పూని యే
మియును జేయలేను, మీరనుగ్ర
హించునటులె నడతు నెదు రైన నెతలెల్ల
నోర్వలేక నలుగు చుంటినయ్య ॥42॥

నీవు నన్నుఁజూచి నటుల నేను నిన్ను
జూచి సేవింప లేను నీ సూత్రచలన
గతినెరింగెడి నేర్పరిఁగాను కాని
అందుకో లేని నెయ్యాన నలమటింతు ॥43॥

రంగ! నిను జూచి కొన్నియేండ్లయ్యె నయ్య
అచటి సేవలేమయ్యెనో ! ఆదుకొనెడి
భక్త బృంద మే మయ్యెనో! పరితపించు
మదిని కరుణింప రాదె దాసు నను చుండ ॥44॥

పరుగు పరుగున వచ్చి దాశరథి దేవ!
రంగపురి వార్త లంచు నోర్గదప లేక
తనువు చెమరింప కన్నీరు దొనకరింప
గద్గదంబున నెటులొపల్కెందొడంగె ॥45॥

గురు దేవ! మహాపూర్ణులు
హరిపదమును సేరిరంట నావిరహాజ్వా
లలలోఁదపియించుచు మీ
కురేశుడు మిమున్ దలచుచు ఁగుతకుత కుమిలెఁ ॥46॥

ఆ పలుకుల విని బోరన
వాపోయిరి చుట్టునున్న భక్తజనంబుల్
పై పడువెతఁగనుటెప్పల
పై పొర క్రమ్మగ యతిపతి ప్రతిమగనిలిచెఁ ॥47॥

కటకటాయని, నీరు వేగముగ చిముక
రించు పరిజనంబుల క నుల్వచ్చి గురుడు
వేడినిట్టూర్పు లెగయ, నీక్రీడ యేమొ!
తెలియలేక దేవా! వెత నలుగుచుంటి ॥48॥

నే డే శ్రీరంగ విభుని
జాడగఁబయనింతు మనగ చుట్టంగలయ
వ్వాడ జనమ్ము దెలిసి గుమి,
గూడి గురు పదాల బట్టి గొల్లున నేడ్వన్ ॥49॥

దేవర పదముల చూడక
సేవింపక క్షణము కూడ జీవింపగలే
మీ విధి విహీనులదయ్యః
మీవెంటనె నడువ నిండమృత పదమందన్ ॥50॥

దారికడ్డముగ సతీ సుత పరివార
జనమునాయూరి పెద్దలే సాగిలఁబడ
విష్ణువర్ధన నృపతి యే వెఱగు పడుచు
నాయపూర్వ దృశ్యంబుగన్నారఁ గాంచె ॥51॥

భోగ భాగ్యంబులుండినన్ బూర్వపశ్చి
మాబ్ధి దేశాల నేలినన్ నమర గణము
లాత్మ వశమైన నీరీతి యఖిల జన మ
నోహరుండైస్తుతి ఁగను టనూహ్యా మౌర ॥52॥

పులకిత శరీరు డై మౌన మూర్తి యైన
బిట్టి దేవునిఁగనియతి వృద్ధుడనియె
రాక పోకలు జీవికి లోక మందు
సర్వ సామాన్యము కదా విచారమేల? ॥53॥

ఇంతకు మేమా రంగని
యంతి పురము కొలువ పోదు మయ్యా లక్ష్మీ
కాంతుని సేవించెడి భూ
కాంతుల కా దర్శనంబు కడుసులభ మనన్ ॥54॥

వెంట నడచెడి దేవు దే యింటిని విడ
తోడఁబలికెడి స్వామియే కూడకున్న
వేరె దూరంపు వేల్పుల వెదుక నగునె?
యీ పదంబులే శరణని నృపుడుద్రాల ॥55॥

ఊరిజనులరక్తి యు ర్వీశు గురుభక్తి
చేరువ చెలువయ్యు చిలిపి నవ్వు
గుట్టుఁదెలిసి గురుని గూడుగట్టినయోగ
శక్తులు విరబారె స్థపతివచ్చె ॥56॥

వేగరామానుజ ప్రతిబింబ మొకటి
అద్భుతంబుగ నిర్మించి ఆలయాన
మాయమయ్యె నారాయణ మాయనెరిగి
గురువరుండాశ్రి తజనాలఁ గూర్చి పలికె ॥57॥

నాప్రాణ శక్తులన్నియు
నీప్రతిమాంతర్గ తంబు లెల్లప్పుడు నే
మీప్రగతిన్ వీక్షింపుచు
నీప్రాకార ప్రదక్షిణేచ్ఛఁజరింతున్ ॥58॥

పిలిచినవెంటనె పలికెద
కొలిచిన దీవింతుపట్టి కోర్కె లనైనన్
దలచిన నీదేర్తు నెదుట
గల నారాయణుడె సాక్షి కలగకు డనగాన్ ॥59॥

ఆలయంబున నర్చకు లర్చసేయు
దేవుడై సదానంద మూర్తిగ గురుండు
నిశ్చల ధ్యాన యోగీంద్రు నిరతి మెరసె
పరిజన వ్రాత మానందభరిత మయ్యె ॥60॥

అధ్యాయము - 18

కరగిననగలు పచ్చి బంగారమగును
హద్దు చెడని యలలుసముద్రంబునగును
విరులు ఫలములై పూర్ణమై విభునిఁజేరు
అంతరిక్షమునంత ప్రభాళి వెలిగె ॥

18. ప్రస్థానం

ఆంతరంగిక శిష్యులే యనుసరింప
చెలువు నారాయణ స్వామి చరణమంటి
పయనమయ్యె రామానుజ ప్రవరుడు వెస
రంగవిభు భక్తులం జూడ ప్రాణ ముబికె ॥1॥

పాలకడలిని గిలకొట్ట పైకి దేలు
వెలుగు వెన్నలే నవనీత విధుడనంగ
అనుభవానంద వదనుడై యతివరేణ్యు
డరుగు దెంచి శ్రీరంగపు హద్దులరసె ॥2॥

హద్దు మీరిన యుత్సాహమలలరేగ
స్వాగతంబిచ్చె కావేరి; పట్టణప్ర
జ ప్రముఖ కవిబుధ గురు సమితివచ్చి
గురుని తలపుల రూప మే గుంపు కాగ ॥3॥

ఆత్మ పరుగిడ వార్ధక్య మడ్డు పడగ
ముందు పడలేక రంగని ముందె నిలచి
పరిసర ప్రాంత మంతయు మఱుగువడగ
రంగనాథు రాజీవనేత్రాల ఁజూచె ॥4॥

చూచి యానంద బాష్పముల్ సురియుచుండ
స్వామి మీయాజ్ఞ యంచు సాష్టాంగము వడి
లేచి మరిమరి మ్రొక్కుచు ఁజూచిన కడ
జూచుతిరిగిన కడ తిర్గుచుఁదను వెళ్లి ॥5॥

కన్నులై; భ క్తబృందమున్ గాంచుచు యతి
ఆలయంబెల్ల నా తడై యనుభవించు
ముందు పడలేక మూలలో ముదిమి గవియ
బక్కచిక్కి నెముకలగూడకక్కడఁగనె ॥6॥

కలకలమువిని గురుని రాకను గ్రహించి
గురువరా! యని ముందున కొరిగిపోవ
యతివరుడు కురేశాయని యతనినితోడ
జేర్చి నీర్జల్లి రంగ! రక్షింపవె యన ॥7॥

లేచికూర్చొని వేగ కే లిటునటుతడ
వి కడకెటులో! రామానుజవినుత చరణ
యుగళిఁ బట్టి కురేశు డయ్యో యటంచు
నేడ్చుచు మన మహాపూర్ణుడింక లేడు ॥8॥

పంచసంస్కార విధుల తో ప్రబలు మీకు
వైష్ణవ రహస్య మే గురువరు డొసంగె
యామునాచార్య గురుపీఠ మధివసింప
నెవడు కారణంబా శక్తియిపుడు లేదు ॥9॥

మీరు నేను నింతవార మై మనుట కె
వ్వనికృప యెవని గురు భక్తి యే వి
ధి ప్రకో ప మై తుదిన్ మృత్యువై పెడ
దారి కీడ్చె తీర్చె దారుణముగ ॥10॥

ఈశ్వరేచ్ఛ నెటుగ కే మిమ్ము గావ మీ
వేషము ధరియించి వెడలనడచె
మిమ్ము; రాచ శాసనమ్ము న గ్రుడ్డి య్యె
కాయమీగె పూర్ణుడైయతండు ॥11॥

ఏనుమాత్రమిట్టు లీలోకమున్ వీడ
లేకమిమ్ము (జూడలేక రంగ
విభుని చేర లేక విసిగించు ముదిమితో
వేగుచుంటి దేవ! ఈగతినన ॥12॥

చింతింపకు మయ్యా! యీ
చింతలవిడనాడి హరిని చింతింపుమ ప్రా
ర్థింతు నవశ్యము నీకా
యంతర్ద ృష్టి ప్రసాదమౌ నని యతియున్ ॥13॥

కన్నులు పులుము కొంచు రంగాయనంగ
నద్భుతము దేవ! యుత్సాహ మతిశయించె
దేహమందు క్రొంగ్రొత్త శక్తి కను పించె
ముప్పువచ్చినన్ మీరూపు మోహన మన ॥14॥

నీవుంటి రంగడుండె జ
నావళి దుఃఖంబు లార్ప నాలస్యం బే
లా! వెళ్ళి వేడుమాయన
ఆవిశ్వాత్మునిటులాత డర్థించి వెసన్ ॥15॥

తిరిగి వచ్చి గురుని కె ఱగి జీవకళల
రంగ విభుని సుందర సువిశాల
నేత్ర పద్మ రుచుల నేగంటి, వేడితి
చర్మచక్షు లడచు జనుల (గావ ॥16॥

స్వామి! జీవి తాంత సంధ్యా ముహూర్తా న
కన్నులార మిమ్ము గంటి, మీకృ
పాకటాక్ష మహిమ లోకైక నాథు నా
రాయణపరమపద మే యగుడె ॥17॥

భూనభోంతరాళంబుల పూర్ణమై మ
హోద్భుత ప్రభనానంద మందఁ జేసె
అదిగదిగొమహా పూర్ణాదులచ్యుతస్వ
రూపులైవచ్చి నన్నెదుర్కొని పిలుతురు ॥18॥

పోవు చుంటి దేవ! వికుంఠ పుర విమాన
యాన మనుచును రామానుజాంఘ్రి నతడు
వ్రాలె బోరన వాపోయె భక్త జనము
నశ్రుతర్పణమొనరించె యతి మనమున ॥19॥

నిజమగువైష్ణవుడితడే
నిజనేత్రంబుల డులిచిన నిష్కరుణులకుఁ
విజయోత్సవ మాశించిన
సుజనుండు కురేశుడంచు శోకము పొంగఁ ॥20॥

ఎవడసాధారణమనీషి, యెవడకుంఠి
తగురుభక్తి తత్పరుడు, బోధాయన మెవ
నికి కరతలామలక, మె వని యనుభవము
సూత్రభాష్య పరిష్కార శుద్ధిఁజేసె ॥21॥

అతని సుతులీ పరాశర వ్యాసులె, దిగ
జారి దిక్కు దిక్కున మూల చతికిలబడ
పితృ వియోగంబులో వీరె వివశులైరి
బంధ మడపలేమని యతివరుడు దరియ ॥22॥

గురు పదములు చూడగనే
యిరువుర మదికుములు దుఃఖ మెగసి, మొఱవలై
వెలుపడకన్గొలకులలో
గురుదేవా! యంచు గోలుగోలున నేడ్వఁ ॥23॥

వారినాదరాన దరికిజేరఁదీసి
పరమ పదమందు తండ్రికై బాధ పడుట
సహజమే గాని తత్త్వ విచార విదులు
ప్రాజ్ఞులగు మీరు దుఃఖింప వరుసగాదు ॥24॥

యామునుల కోర్కె దీర్ప యీయవని పైన
రంగనాథుని వరము తోఁబ్రభవ మందు
మా కురేశుని ద్వయమంత్ర మామహర్షు
లగుపరాశర వ్యాసులిట్లగుటతగదు ॥25॥

అనుచు భాష్య పీఠాధి పత్యంబొసగుచు
ద్వయమహామంత్రము పరమ పావనచర
మస్తుతి శ్లోక తత్త్వార్థ మహిమమెరయ
కాలపురుషుని మున్ముందు గతినెరింగి ॥26॥

విష్ణు చిత్తునితోఁబాటువేరు, వేరు
ఆళవారుల విగ్రహాలాలయాన
నిలిపి అధ్యయనోత్సవంబులిరువదియొ
క దినము లొనర్పఁజేసె మార్గ శిరమందు ॥27॥

వైష్ణవాలయంబుల ఆళవారలు నుతి
యించు తమిళవేదము పఠియింప ఁజేసె
ఆడ బిడ్డగోదాదేవి యాచరించు
వ్రతమును సమాప్తమున్ జేయ యతితలంచె ॥28॥

రంగ పతితో తనకు కరగ్రహణ మైన
వృషభ గిరి నాథు తీపితోఁదృప్తి పరతు
నన్న యాండాళు బాస తానాత్మనెంచి
వెన్నపాలుగుడాన్న మర్పించె హరికి ॥29॥

అఖిల వైష్ణవ దేవాలయాల పొంగ
లి ప్రసాదమందఱకు నర్పించు టొక్క
కట్టుబడియయ్యె మధురానగర సమీప
వృషభ గిరి దర్శన క్షేత్ర విభవమందె ॥30॥

వైష్ణవ మఠాధి పతులుడెబ్బది నలుగురు
సంయమి ప్రవరులు సప్త శతము హరి ప
దార్చకులు ద్వాదశ సహస్ర మనుసరింప
రాజ తేజస్వియై యతి రాజు వెలిగి ॥31॥

ముదిమిగవియగ చర్మంబు ముడుతలువడ
కనుబొమల్ తెలి పోచల ధనువు కాగ
ఆత్మ పరిపాక శక్తి దేహమ్ము నలమి
వెలికి చిమ్మ రామానుజా వృద్ధుడంత ॥32॥

రంగనాథునిఁజేరి సాష్టాంగ దండ
మున్ సలిపి లేచి భక్తి కేల్మోడ్చి దేవ!
శ్రీనివాసుడే బ్రహ్మము జీవతతికి
భక్తి రూపాత్త శేముషీ పథమె పథము ॥33॥

ఆళవార లనుభవామృత గీతలు
శ్రుతి నిగదిత దివ్యసూక్తులన్ బ
రత్నర ముముక్షోజ్జ్వల సగుణ నిర్గుణా
చార రీతులగురిజగతి కొకటె ॥34॥

మీయనుగ్రహబలమీవిశిష్టాద్వైత
వ్యాప్తికుపక రించె వ్యాసుడాప
రాశర ప్రముఖుల ప్రాణతత్వంబుగా
కలుగుతత్త్వ మిదియె తెలియజగతి ॥35॥

స్వామీ! యీకింకరు డిక
నేమాత్రంబును మిమువిడి యిటజర్జరితుం
డై మన లే డీపొరల౯
వే మాన్పింపవె యటంచు వినుతింపగనే ॥36॥

ధర్మోనష్టః యని దివి
మార్మికముగఁబలుక రంగ మందిర మెల్ల౯
మార్మో ్రగెయతి వరేణ్యుడు
నిర్మలమౌ యోగగరిమ నిక్కంబెరిగె౯ ॥37॥

పింగళి పుష్యద్వాదశి
వేంగడపతి పొన్పునగుచు విమలోద్దీప్తి౯
పొంగగఁదాష్టిర వాసర
సంగతిగల దృశ్య మెరిగె సద్గురు డంత౯ ॥38॥

అతినిశ్చల మతియై లే
చి;తన పరిజనాళి ఁజేర శిష్యున్ పిల్లాన్
బుతరతునిన్ జ్ఞానసుతు న
మృత మూర్తి శిరంబు దువ్వెమృదుల స్పర్శ౯ ॥39॥

అతని కనులు విద్యుద్దీప్తు లొచు భూన
భోంతరాళంబు లొకటి గా వ్యాప్తి చెందు
వైష్ణవ ప్రభఁ గాంచె సంభ్రమమున నుతి
సలిపె శ్రీమతే రామానుజాయ యంచు ॥40॥

అంతమారేంద్ల నార్జించినట్టి యోగ
శక్తులెల్ల నీవశమయ్యె శంకలుడిగి
ఉత్తరోత్తర ప్రబలమైయుర్వి మెరయు
నీ మతప్రవృద్ధికి శ్రమియింపు మయ్యా! ॥41॥

భాష్య సింహాసనా ధీశ వర్గ పతులు
నంయ మీంద్రసమూ హంబు సతము హరిని
కొలుచు వేలాది భటులు నిన్గొలువ నీకు
యామన శ్రీబలంబు లేయండ యగును ॥42॥

నేటినుండి మఠంబును నియతి నడుప
నితడె వారసుడిది రంగ పతి యనుజ్ఞ
యింక వైకుంఠ పురిభజియింపఁబోదు
ననుగురుంజూచి పరిజనం బార్తి మునిగె ॥43॥

ఈవార్త దేశమంతయు
దావాగ్నిగ చుట్టు ముట్ట తపియించిన భ
క్తావళి, గతిదప్పిన యా
శ్రీవైష్ణవ సంయమీంద్రు లే తేర వెసఁ ॥44॥

పురమేకూరుకు పోయెను
పురవరుడే రంగ విభుడు బొమ్మగనిలిచెఁ
దరిసిన జనవాహినుల య
తిరాజు కై దండనిలిపి దృఢవాక్కులతోఁ ॥45॥

అరువది యేండ్లకు మును పే
పారపొడమిన నాదు ముదిమి పోఁదోయుచు శ్రీ
హరి లీలానిత్యవిభూ
తు లేప్రసాదించి నన్ను తూగించె నిటఁ ॥46॥

ఇప్పుడా మహాస్వామియే యింకఁజాలు
రమ్మని వికుంఠ మునకు ద్వారంబుతెరచె
నతనియాజ్ఞనుజవదాట నగునె? మున్నకు
మీరుకొలిచెడి రంగడే మీకనంగ ॥47॥

రంగడెవడొ! రాముడెవడో, ప్రతినిమిషము
సత్య సౌజన్య రక్తి సాక్షాత్కరించు
నిత్యకల్యాణ గురుని సన్నిధిని వీడి,
నీరువిడిచిన చేపలై నిలువ లేము ॥48॥

తల్లి లేని బిడ్డల కేది దాపు? అకట
తండ్రి లేనియాత్మజులకు త్రాత యెవడొ!
గురుడులేని జిజ్ఞాసికి కుదురు కలదె?
స్వామి రామానుజుడు లేక బ్రతకఁ గలమె ॥49॥

అనిపలవించెడి పామర
జనులన్ పండితుల జూచి స్వాంతము మేల్కొ
టనిలుచు దృశ్యమునిలువగ
కనులయెదుట రంగ ! నీదు గారడి యెటులో! ॥50॥

రమ్మని పిలిచి నన్ను జనమ్ము చేత
పోవలదని బంధింతు, ప్రభూ! విరుద్ధ
మైన యీరాకపోకల కర్త మేమొ!
రెండునుం బ్రియంబౌచు స్ఫురించునీకు ॥51॥

ఏదిగొనుటొ! యేదివిడుటో యెరుగ నైతి
స్థూలదేహమొ శ్రీపెరంబూరఁగూడె
సూక్ష్మ తనువహో! మేల్కొట సుకృతిగాంచె
కారణ శరీర మిందు రంగ! నిను గొలుచు ॥52॥

అనరంగ విభుని సదనం
బుననుండియు స్థపతి యొకడు ముందున కరుదెం
చి "న మోయతి రాజేంద్రా!"
యని యవనత వదనుడగుచు నండనిలువగా ॥53॥

చెలువు నారాయణ స్వామి చెంత నవత
రించిన మహాత్ముడే యరుదెంచు టెరిగి
మానసమస్యఁదీర్పు మని రామానుజుడు ద
లప నిజ ప్రతి బింబమే ప్రభవ మయ్యె ॥54॥

బింబమేదొ! యెయ్యదిప్రతి బింబమో! తె
లియక పరిజన వ్రాతంబురిచ్చవడగ
తనపనిముగించి సెలవు గైకొని, యతికి న
మస్కృతి సలిపి, సురశిల్పి మాయమయ్యె ॥55॥

పక్వ జీవి రామానుజ ప్రభు శిరంబు
సహజగోవిందు నురమునఁజరణయుగళి
ఆంధ్ర పూర్ణు నూరుద్వయి నాశ్రయింప
చూపులారంగనాథుని చూపులఁబడ ॥56॥

ఈరహస్యమెరింగిన యింగి తజ్ఞు
డొక్కదాశరథి మె మదియుక్కి పడగ
వెతల నోర్వక మామ! మాబ్రతుకులింక
నెట్టులోయని కేలెత్తియేడ్వగ యతి ॥57॥

తెలిసి దేహదేహిన్యాయ బలిమి తలచి
ప్రేయసీ ప్రియుల మనః పరిస్థితిగతి
చరమగీతార్థమెరుగు దాశరథి కిదియు
సహజమో! కాదొ! చెప్పని స్థాయినాది ॥58॥

కదలని చెప్పులుకదలగ
చెదరని మదిచెదర మరల చిక్కులడంగా
మది పొగలకు మయ్యా! క
ట్టెదుటంగల రంగ తత్త్వమెఱిగి మనుమికఁ! ॥59॥

కనక దైత్యుగోటికొన మీటె నృహరి య్యై
కామితలల నరకె రాముడై అ
హమ్మనుశిశుపాలు నడచె సుదర్శన
కృష్ణజిష్ణు విష్ణు లీలలివియె! ॥60॥

ధనము విడిచి తనువు దండింప బనిలేదు
ఇల్లు విడిచి అడవి కేగ వలదు
దాస్య వృత్తి జీవితరియింప సులభమౌ
సకల సిద్ధులు హరి శరణున కగు ॥61॥

ప్రేమింపుము నీ వారిని
ప్రేమింపుము నీదు cబనుల ప్రేమింపుము నీ
భూమండల మన్నా ని
ష్కామంబగు కర్మయోగ సారంబిదియే! ॥62॥

నేను లేనిచోట నీవు; నీవును లేని
చోటనేనులేను సుస్థిరమగు
రంగనిశిరమున శిరంబు వంచితిcజూడు
మని యతి తుది చూపు నతనిcజూడ ॥63॥

చూపులారంగ నాథుని చూపులcబడ
ఊర్పులాశేష తల్పుని యూర్పుకాగ
హరిహరీయని శిష్యులేయడల గాలి
తెరలు పైబడ దలచె దాశరథి హరిని ॥64॥

అమృతస్పర్శా నిలమై
అమేయ గురువాక్కులాత్మ నలరింపగ; రం
గముఖాన వెన్నెల వెలుగు
లమరగ దాశరథి వినె మహానంద ఋతుల్ ॥65॥

గాలి మేపరి తెలుపు జ్ఞానమయ్యె
గాలి మేపరి శ్రీ భాష్యకారుడయ్యె
గాలియానంద తీర్థ మైగాచు జగతి
జ్ఞాన భక్తి కర్మ సముచ్చయాన బతుకు ॥66॥

॥ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః॥